

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE TERMAL TURİZMİN GELİŞİMİ, TERMAL
TURİZM TESİSLERİNİN TASARIM KRİTERLERİ
(AFYONKARAHİSAR İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ)**

Mimar Ebru ŞEMŞİMOĞLU ERHAN

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İlhan ALTAN

İSTANBUL, 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. TURİZM VE TERMAL TURİZM KAVRAMLARI.....	4
2.1 Turizm Kavramının Tanımı	4
2.2 Dünyada Termal Turizm.....	4
2.3 Türkiye’de Termal Turizm	6
2.4 Türkiye İçin Termal Turizmin Önemi	9
2.5 Türkiye’de Termal Turizm Konaklama Arzı.....	10
2.6 Türkiye’de Termal Turizm Talebi	10
3. TERMAL TURİZM.....	13
3.1 Termal Turizmin Tarihçesi	17
3.1.1 Türklerde Termal Turizmin Tarihi	22
3.1.2 Termal Turizmde Tarihi Örnekler	25
3.2 Maden Sularının Tanımı	31
3.3 Termal Suların Tıp Bilimindeki Yeri	31
3.4 Termal Turizm Tesisinde Olması Gereken Tıbbi Öğeler	33
3.5 Termal Sular İle Sağlıktaki Kazanımlar	34
4. TERMAL TURİZM TESİSLERİ.....	35
4.1 Sağlık Turizmi ve Termal Turizm	35
4.2 Termal Turizm Tesislerinin Geçmişten Bugüne Oluşum Süreci.....	36
4.3 Günümüz Termal Turizminin Oluşumu ve Kullanıcılar	38
4.4 Termal Turizm Tesis Tasarımını Etkileyen Etmenler	38
4.4.1 Termal Turizm Kullanıcılarının ve İşletmenin Belirlediği Etmenler	39
4.4.2 Doğal ve Yapay Etmenler.....	40
4.4.3 Yasal Düzenlemeler.....	40
4.5 Termal Turizm Tesis Türleri	42
4.6 Türkiye’de Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkeleri	47
4.6.1 Termal Turizm Tesislerinde Bina Bazında Tasarım Kriterleri.....	52
4.6.2 Termal Turizm Tesislerinde Kür Merkezlerinde Yer Alan Tedavi Üniteleri.....	61

5.	TERMAL TURİZM TESİSİ ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ	72
5.1	Türkiye’de İncelenen Termal Tesisler.....	72
5.1.1	Marmara Bölgesinde Termal Turizm	72
5.1.2	Ege Bölgesinde Termal Turizm.....	75
5.2	Dünyada İncelenen Termal Tesisler	78
5.3	Türkiye’de ve Dünyada İncelenen Termal Otellere İlişkin Değerlendirmeler	120
6.	AFYONKARAHİSAR KENTİNİN TERMAL TURİZM AÇISINDAN İNCELEMESİ.....	122
6.1	İnceleme için Afyonkarahisar’ın Seçilmesinin Nedenleri	122
6.2	Afyonkarahisar’ın Coğrafi Konumu ve İklimi	122
6.3	Afyonkarahisar’ın Sosyal ve Ekonomik Yapısı	123
6.4	Afyonkarahisar’ın Termal Su Potansiyeli	126
6.4.1	Afyonkarahisar Kaynak Bölgeleri	128
6.4.1.1	Gazlıgöl Kaplıcası	128
6.4.1.2	Ömer-Gecek Kaplıcaları.....	131
6.4.1.3	Sandıklı Kaplıcası.....	140
6.4.1.4	Heybeli Kaplıcası.....	143
6.5	Afyonkarahisar’ın Mevcut Turizm Olanakları ve Turizm Potansiyelinin İncelenmesi	145
6.5.1	Afyonkarahisar Termal Turizmüne Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Yaklaşımı.	152
6.6	Afyonkarahisar İli Termal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Öneriler	158
7.	DEĞERLENDİRMELER ve SONUÇLAR	162
7.1	Afyonkarahisar Gazlıgöl Termal Turizm Bölgesinde Termal Turizm Tesis Projelendirme Çalışması.....	163
7.1.1	Gazlıgöl Termal Turizm Alanı	164
7.1.2	Gazlıgöl Kaplıcası Genel Bilgiler.....	168
7.1.3	Termal Turizm Tesis Projelendirme Çalışması	171
7.1.3.1	Termal Turizm Tesis Kür Merkezlerinde Yer Alan Tedavi Üniteleri.....	174
7.1.3.2	Termal Turizm Tesislerinde Bina Bazında Bulunan Birimler.....	180
7.1.3.1	Termal Turizm Tesis Projelendirme Çalışması Vaziyet Plan ve Kat Planları ...	181
7.2	Değerlendirmeler	186
	KAYNAKLAR.....	188
	EKLER.....	192
	ÖZGEÇMİŞ.....	198

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1	Roma Termal Banyo Şeması	20
Şekil 3.2	Umurbey Hamamı Planı	23
Şekil 3.3	Umurbey Hamamı Kesiti	23
Şekil 3.4	Bath şehrindeki Roma kaplıcası	26
Şekil 3.5	Karakalla Hamamı	26
Şekil 3.6	Pompei Stabianın Termal Banyosu	27
Şekil 3.7	Badenweile Roma Banyosu	27
Şekil 3.8	Diokletiansn Termal Banyosu	28
Şekil 3.9	Karlsbad-Kaisserbad Çek Cumhuriyeti	29
Şekil 3.10	Bursa Yeni Kaplıca	30
Şekil 3.11	Sole-Hollenbad und Kurmittelhaus	31
Şekil 4.1	ASPA'nın termal tesis şeması	47
Şekil 4.2	Termal Turizm Tesis Planlama işlev şeması.	52
Şekil 4.3	Four Seasons Otel, Tokyo.....	54
Şekil 4.4	The Legian Hotel&Spa, Bali, Endonezya.....	55
Şekil 4.5	Hyatt Otelleri. Bali.....	55
Şekil 4.6	Clinique La Prairie, Clarens-Montreux, İsviçre	56
Şekil 4.7	Four Seasons Otel,Tokyo. Otel odası	56
Şekil 4.8	Thearmae del Forte&SPA Oteli , İtalya	57
Şekil 4.9	Les Fermes de Marie, Megève, Fransa,	57
Şekil 4.10	Notos Termal Otel. Yunanistan	58
Şekil 4.11	Hyatt Otelleri. Bali.....	58
Şekil 4.12	Therme Vals, İsviçre.....	59
Şekil 4.13	Therme Vals, Vals, İsviçre	59
Şekil 4.14	Spa Village, Pangkor Laut, Malezya	60
Şekil 4.15	Oruçoğlu Termal Otel, Afyonkarahisar. Termal banyolar.	60
Şekil 4.16	Termal banyo birimi	61
Şekil 4.17	Termal banyo birimi	62
Şekil 4.18	Korel Termal Otel. Termal banyo birimi.....	62
Şekil 4.19	Ağır Hareket Havuzu Birimi Plan Şeması.....	63
Şekil 4.20	Ağır Hareket Havuzu Birimi Çalıştırıcı Kanalı Kesiti	63
Şekil 4.21	Peloid Duşu.....	64
Şekil 4.22	Çamur Banyosu, Duş, Soyunma-Giyinme Mekanları Plan Şeması	64
Şekil 4.23	Çamur Banyosu, Normal Su Küveti, Soyunma-Giyinme-Dinlenme Mekanları Plan Şeması.....	65
Şekil 4.24	Oruçoğlu Termal Otel. Sıvama çamur uygulaması	65
Şekil 4.25	Masaj Odası Plan Şeması.....	66
Şekil 4.26	Su Altı Masajı Plan Şeması	66
Şekil 4.27	Korel Termal Otel. Masaj odası.....	66
Şekil 4.28	İnhalasyon Uygulama Birimi Plan Şeması.....	67
Şekil 4.29	Duş Birimleri Plan Şeması	67
Şekil 4.30	Elektro-terapi Tedavi Birimleri Plan Şeması.....	68
Şekil 4.31	El ve Ayak Banyosu Uygulaması.	69
Şekil 4.32	Chiva-Som, Hua Hin, Tayland. Çevre düzenlemesi.....	70
Şekil 4.33	Les Fermes de Marie, Megève, Fransa.	71
Şekil 5.1	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Otel binası	73
Şekil 5.2	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Otel binası	73
Şekil 5.3	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Otel binası	73
Şekil 5.4	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Doğal çevresi ve yürüyüş yolları	73
Şekil 5.5	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Doğal çevresi ve yürüyüş yolları	73

Şekil 5.6	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Doğal çevresi ve yürüyüş yolları	73
Şekil 5.7	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Açık ve kapalı termal havuz. Restoran binası.....	73
Şekil 5.8	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Açık ve kapalı termal havuz. Restoran binası.....	73
Şekil 5.9	Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Açık ve kapalı termal havuz. Restoran binası.....	73
Şekil 5.10	Yeni Çağlayan Oteli. Genel Görünümü	74
Şekil 5.11	Yeni Çağlayan Oteli. Otel cephesinden görünen manzara	74
Şekil 5.12	Yeni Çağlayan Oteli. Termal havuzu	74
Şekil 5.13	Yeni Çağlayan Oteli. Masaj uygulaması ve cilt bakım kürü	75
Şekil 5.14	Yeni Çağlayan Oteli. Masaj uygulaması ve cilt bakım kürü	75
Şekil 5.15	Balçova Termal Otel. Genel görünüm.....	75
Şekil 5.16	Balçova Termal Otel. Termal Havuz.....	76
Şekil 5.17	Umut Termal Otel. Genel görünüm.....	77
Şekil 5.18	Umut Termal Otel. Açık alandaki çamur banyosu	77
Şekil 5.19	Umut Termal Otel. Açık alandaki çamur banyosu	77
Şekil 5.20	Umut Termal Otel. Termal havuz.....	77
Şekil 5.21	Therma Vals. Genel görünüm.....	79
Şekil 5.22	Therma Vals. Genel görünüm.....	79
Şekil 5.23	Therma Vals. Yeşil teras çatısı	80
Şekil 5.24	Therma Vals. Açık havuza bağlanan kapalı havuz	80
Şekil 5.25	Therma Vals. Dinlenme terasları	81
Şekil 5.26	Therma Vals. Kapalı havuz	81
Şekil 5.27	Therma Vals. Termal kür birimleri koridoru	82
Şekil 5.28	Therma Vals. Cam ve dış mekanda kullanılan kuvars taşının birleşiminin detayı	82
Şekil 5.29	Bad Aibling. Genel görünüm.....	83
Şekil 5.30	Bad Aibling. Genel görünüm.....	83
Şekil 5.31	Bad Aibling. Açık havuz ve kubbelerin görünüşü.....	84
Şekil 5.32	Bad Aibling. Bir kubbenin iç mekanı	84
Şekil 5.33	Bad Aibling. Bir kubbenin iç mekanı	85
Şekil 5.34	Bad Aibling. İç mekandan görünüm.....	85
Şekil 5.35	Bath Gleichenberg. Genel görünüm	86
Şekil 5.36	Bath Gleichenberg. Yeşillendirilmiş teras çatı ve iç avluların görünüşü	87
Şekil 5.37	Bath Gleichenberg. Yeşillendirilmiş teras çatı ve binanın genel görünüşü.....	87
Şekil 5.38	Bath Gleichenberg. Avlulardan binaya bakış	88
Şekil 5.39	Bath Gleichenberg. Açık havuz - kapalı havuz bağlantısı.....	88
Şekil 5.40	Hotel Europa Spa.Genel görünüm.....	89
Şekil 5.41	Hotel Europa Spa.Genel görünüm. Tesisin manzaraya yönelimi.....	90
Şekil 5.42	Hotel Europa Spa. İç bahçe görünümü	90
Şekil 5.43	Hotel Europa Spa. Açık havuz.....	91
Şekil 5.44	Hotel Europa Spa. Kapalı havuz.....	91
Şekil 5.45	Römerbad SPA Baths. Vaziyet Planı.....	92
Şekil 5.46	Römerbad SPA Baths. Kat Planı	93
Şekil 5.47	Römerbad SPA Baths. Genel görünümü.	94
Şekil 5.48	Römerbad SPA Baths. Genel görünümü	95
Şekil 5.49	Römerbad SPA Baths. Sauna	96
Şekil 5.50	Römerbad SPA Baths. Jakuzi havuzu	96
Şekil 5.51	Römerbad SPA Baths. Dinlenme mekanları	97
Şekil 5.52	Römerbad SPA Baths. Termal merkez	97
Şekil 5.53	Spa-golfer Oteli. Zemin kat planı	98
Şekil 5.54	Spa-golfer Oteli. Asma kat planı	99
Şekil 5.55	Spa-golfer Oteli. Kat planı.....	99
Şekil 5.56	Spa-golfer Oteli. Kat planı.....	100
Şekil 5.57	Spa-golfer Oteli.	100

Şekil 5.58	Spa-golfer Oteli. Arka bölümünden görünüm	101
Şekil 5.59	Spa-golfer Oteli. Arka bölümünde yer alan açık havuz	101
Şekil 5.60	Spa-golfer Oteli. Kapalı havuz.	102
Şekil 5.61	Spa-golfer Oteli. Bekleme alanı	102
Şekil 5.62	Mavi Lagün. Genel görünüm.....	103
Şekil 5.63	Mavi Lagün. Tesislerden genel görünüm	104
Şekil 5.64	Mavi Lagün. Açık termal havuz. Açık ve kapalı havuzun görsel bağlantısı	104
Şekil 5.65	Mavi Lagün. Kapalı termal havuz. Açık ve kapalı havuzun görsel bağlantısı	105
Şekil 5.66	Mavi Lagün. Açık termal havuz	105
Şekil 5.67	Mavi Lagün. Açık termal havuz	106
Şekil 5.68	Mavi Lagün. Konaklama birimleri koridoru	106
Şekil 5.69	Mavi Lagün. Konaklama birimleri	107
Şekil 5.70	Mavi Lagün. Dinlenme terasları	107
Şekil 5.71	Mavi Lagün. Kür birimlerinin görünümü	108
Şekil 5.72	Mavi Lagün. Kür birimlerinin resepsiyonu	108
Şekil 5.73	Mavi Lagün. Kür birimlerinin bekleme salonu	109
Şekil 5.74	Zara Spa. Genel görünüm	110
Şekil 5.75	Zara Spa. Termal havuz.....	110
Şekil 5.76	Zara Spa. Havuz ve otel binasından görünüm	111
Şekil 5.77	Zara Spa. Güneşlenme terası.	111
Şekil 5.78	Zara Spa. Konaklama birimleri.....	112
Şekil 5.79	Termas de Tiberio.Vaziyet Planı	114
Şekil 5.80	Termas de Tiberio.Bodrum Kat Planı.....	115
Şekil 5.81	Termas de Tiberio.Zemin Kat Planı	115
Şekil 5.82	Termas de Tiberio.Asma Kat Planı	116
Şekil 5.83	Termas de Tiberio.1. Kat Planı.....	116
Şekil 5.84	Termas de Tiberio. 2. Kat Planı.....	117
Şekil 5.85	Termas de Tiberio. Kesit 1	117
Şekil 5.86	Termas de Tiberio. Kesit 2	118
Şekil 5.87	Termas de Tiberio. Genel Görünüm.....	118
Şekil 5.88	Termas de Tiberio. Giriş Cephesi.....	119
Şekil 5.89	Termas de Tiberio. Genel Görünüm.....	119
Şekil 5.90	Termas de Tiberio. İç Mekandan Görünüm.	120
Şekil 6.1	Afyonkarahisar ili Termal su bölgeleri haritası	126
Şekil 6.2	Gazlıgöl Kaplıcaları. Genel Görünüm.....	129
Şekil 6.3	Gazlıgöl Kaplıcaları. Apart Bloklar.....	129
Şekil 6.4	Gazlıgöl Kaplıcaları. Villalar.....	130
Şekil 6.5	Gazlıgöl Kaplıcaları. Termal havuz.....	130
Şekil 6.6	Oruçoğlu Termal Otel. Otel ve su parkı genel görünümü	132
Şekil 6.7	Oruçoğlu Termal Otel. Rekreatif alanlar ve yürüyüş yolları	132
Şekil 6.8	Oruçoğlu Termal Otel. Odalardan görünüm.....	133
Şekil 6.9	Oruçoğlu Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu	133
Şekil 6.10	Oruçoğlu Termal Otel. Açık yüzme havuzu.....	133
Şekil 6.11	Oruçoğlu Termal Otel. Çamur uygulaması	133
Şekil 6.12	Oruçoğlu Termal Otel. Hidroterapi	134
Şekil 6.13	Oruçoğlu Termal Otel. Fizik tedavi uygulamaları.....	134
Şekil 6.14	İkbal Termal Otel. Genel görünüm.....	135
Şekil 6.15	İkbal Termal Otel. Termal havuz.....	135
Şekil 6.16	İkbal Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu.....	136
Şekil 6.17	İkbal Termal Otel. Açık yüzme havuzu.....	136
Şekil 6.18	Ömer Termal Tatil köyü. Genel görünüm	137
Şekil 6.19	Ömer Termal Tatil köyü. Yeşil alan, yürüyüş yolları.....	137

Şekil 6.20	Ömer Termal Tatil köyü. Kapalı yüzme havuzu	138
Şekil 6.21	Ömer Termal Tatil köyü. Kür birimleri	138
Şekil 6.22	Korel Termal Otel. Genel görünüm	139
Şekil 6.23	Korel Termal Otel. Termal havuz	139
Şekil 6.24	Korel Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu	139
Şekil 6.25	Korel Termal Otel. Açık yüzme havuzu	140
Şekil 6.26	Korel Termal Otel. Çamur uygulaması	140
Şekil 6.27	Sandıklı Termal Otel. Genel görünüş	141
Şekil 6.28	Sandıklı Termal Otel. Çevre düzenlemesi ve yürüyüş yolları	142
Şekil 6.29	Sandıklı Termal Otel. Termal kür merkezi	142
Şekil 6.30	Sandıklı Termal Otel. Termal havuz	143
Şekil 6.31	Sandıklı Termal Otel. Çamur banyosu	143
Şekil 6.32	Heybeli Kaplıcası. Genel görünüş	144
Şekil 6.33	Heybeli Kaplıcaları. Genel görünüş	145
Şekil 6.34	Heybeli Kaplıcaları. Kapalı termal havuz	145
Şekil 6.35	Türkiye Turizm stratejisi kavramsal eylem planı	157
Şekil 7.1	Afyonkarahisar İli Haritası	164
Şekil 7.2	Afyonkarahisar İli Fiziki Haritası	165
Şekil 7.3	Afyonkarahisar ili Termal su bölgeleri haritası	166
Şekil 7.4	İhsaniye İlçesi Haritası	167
Şekil 7.5	Gazlıgöl Merkez Görünüm	168
Şekil 7.6	Gazlıgöl Merkez Görünüm	168
Şekil 7.7	Gazlıgöl Merkez Görünüm	168
Şekil 7.8	Gazlıgöl Merkez Görünüm	168
Şekil 7.9	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	168
Şekil 7.10	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	168
Şekil 7.11	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	169
Şekil 7.12	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	169
Şekil 7.13	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	169
Şekil 7.14	Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm	169
Şekil 7.15	Gazlıgöl Genel Planı	171
Şekil 7.16	Gazlıgöl Çalışma Alanı	172
Şekil 7.17	Gazlıgöl Çalışma Alanı	172
Şekil 7.18	Gazlıgöl Çalışma Alanı	172
Şekil 7.19	Gazlıgöl Çalışma Alanı	172
Şekil 7.20	Gazlıgöl Çalışma Alanı	172
Şekil 7.21	Gazlıgöl Çalışma Alanı	173
Şekil 7.22	Gazlıgöl Çalışma Alanı	173
Şekil 7.23	4. Bölümde ortaya konulan, Termal turizm tesisi mikro planlama işlev şeması	174
Şekil 7.24	Termal banyo birimi. Soyunma birimleri ve banyo birimi plan şeması	175
Şekil 7.25	Termal banyo birimi. Soyunma, dinlenme birimleri ile banyo birimi plan şeması	176
Şekil 7.26	Ağır Hareket Havuzu Birimi Plan Şeması	177
Şekil 7.27	Masaj Odası Plan Şeması	178
Şekil 7.28	Su Altı Masajı Plan Şeması	178
Şekil 7.29	İnhalasyon Uygulama Birimi Plan Şeması	178
Şekil 7.30	Duş Birimleri Plan Şeması	179
Şekil 7.31	Elektro-terapi Tedavi Birimleri Plan Şeması	179

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1	Termal Su Kaynaklarının Bölgesel Dağılımı.....	7
Çizelge 2.2	Türkiye’de Kaplıca turizminde, aylara göre tesise geliş, geceleme sayısı, ortalama kalış süresi ve doluluk oranı	13
Çizelge 6.1	İllerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması, istihdam göstergeleri	124
Çizelge 6.2	İllerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması	124
Çizelge 6.3	Coğrafi Bölgelere göre sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması.....	125
Çizelge 6.4	Ege Bölgesi illeri sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması.....	125
Çizelge 6.5	Afyonkarahisar’daki Jeotermal Enerji Varlığı.....	127
Çizelge 6.6	Bölgelere ve tesis türlerine göre belediye belgeli konakla tesisi, oda ve yatak sayısı	148
Çizelge 6.7	Bölge, il ve tesis türü bazında belediye belgeli konaklama tesislerinin oda ve yatak sayısı-2006	149
Çizelge 6.8	İlçe bazında tesis türlerine göre belediye belgeli konaklama tesisi, oda ve yatak sayısı – 2006	150
Çizelge 6.9	Afyonkarahisar’a yıllar itibariyle gelen yerli ve yabancı turist sayısı (kişi)...	150
Çizelge 6.10	Afyonkarahisar’da Belediye Belgeli tesislerde konaklama ve geceleme	151
Çizelge 6.11	Afyonkarahisar’da turizm işletme belgeli tesislerde konaklama ve geceleme	151
Çizelge 7.1	Afyonkarahisar’daki Jeotermal Enerji Varlığı. (Türkiye Jeotermal Envanteri, 1996.)	170

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi, Türkiye'nin termal turizm potansiyelini ortaya koyup, bunların değerlendirilmesinin önemi vurgulamak ve termal turizm tesislerinin mimari tasarım kriterlerinin belirlenmesi ile dünya standartlarını yakalamasının gerekliliğine ve bu alanda tercih edilir ülke konumuna gelmesine dikkat çekmek üzere yapılmış bir çalışmadır. Tezin ortaya koyduğu veriler ve değerlendirmeler sonucunda Afyonkarahisar bölgesi çalışma alanında örnek bir proje ortaya konmuştur. Tüm bu çalışmaların termal turizmin önemine dikkat çekilmesine yardımcı olacağına ve bu yöndeki çalışmalara bir bilgi kaynağı olabileceğine inanılmaktadır.

Çalışmalarım sırasında değerli katkıları ile bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. İlhan Altan'a (YTÜ) teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın her aşamasında, gerek görüşleri, gerek araştırmalarıyla bana destek olan ve beni yalnız bırakmayan eşim Mimar Faruk Duha Erhan'a, sevgili aileme ve dostlarıma, bana vakit ayırarak sorularımı cevaplayan Afyonkarahisar Belediye Başkanı Burhanettin Çoban'a, AFJET A.Ş. müdürü Cavit Serteser'e, Afyonkarahisar Valiliğine, Afyonkarahisar İl Özel İdare Daire Başkanlığı'na, Afyonkarahisar Turizm İl Müdürlüğü'ne, Afyonkarahisar Ticaret Odası'na, teşekkürlerimi sunarım.

Bu tezi, kız kardeşim, küçüğüm Elif Şemşimoğlu'na ithaf ediyorum.

ÖZET

Termal sular yüzyıllar boyunca insanların sağlıklarını korumak, tedavi olmak amacıyla kullandıkları doğal kaynaklardır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da bu durum geçerlidir. Tıp biliminin de desteklediği bu tedavi, dünya üzerinde gelişimine devam etmektedir.

Türkiye doğal kaynakları ve tarihi varlıkları ile turizmde tercih edilen bir konumdadır. Kitle turizminde Türkiye, Dünya Turizm Örgütünün yayımlamış olduğu 2006 istatistiklerine göre Dünya’da 11. sırada yer almaktadır. Türkiye Turizm sektörünün büyük bir çoğunluğunu oluşturan kitle turizmi, Türkiye için ciddi boyutta bir gelir kaynağı sağlamaktadır. Mevcut olan kitle turizmi dışında termal turizminin de dünya standartlarına getirilmesiyle, doğal kaynak ve kültürel potansiyeli yüksek olan Türkiye’yi bu turizm türünde de tercih edilen bir ülke konumuna getirecektir. Özellikle Türkiye, kaynak zenginliği açısından dünyada ilk 7 ülke arasında bulunmaktadır. Termal sular, debisi, sıcaklığı ve kimyasal özellikleri ile Avrupa’daki çoğu termal sulardan üstün nitelikler taşımaktadır.

Kaplıca kürü, bir dizi kronik hastalıkta hem tedavi amacıyla hem de koruyucu ve rehabilitatif amaçlarla kullanılır. Termal turizm tesisleri, kür birimlerini, konaklama birimlerini ve rekreatif faaliyetlerin yapıldığı açık ve kapalı alanlardan oluşur. Bu kompleks yapıların dünya standartlarında, hijyenik ve doğru çözümlenmesi ile termal turizm alanında Türkiye sahip olduğu potansiyeli değerlendirmiş ve önemli bir konuma sahip olmuş olacaktır.

Verimli termal kaynaklara sahip olan Afyonkarahisar, bulunduğu coğrafi konumu ile de termal turizm açısından son derece elverişlidir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi ile hem Türkiye’de hem de Afyonkarahisar’da turizm alanında gelişme sağlanmış olacaktır. Bu çalışma ile hem termal turizmin gelişimi ve önemi vurgulanmış, hem de tam olarak değerlendirilmemiş olan Afyonkarahisar termal su potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik önermeler ve örnekler ortaya konmuştur.

ABSTRACT

Thermal water is natural resource which is used for ages by people to conserve their health and to be treated. Also, the situation is same in this age. This treatment is supported by medical science and growing all over the world.

Turkey has a preferred position in tourism with its natural resources and historical inheritance. In mass tourism. according to statistics of 2006 of World Tourism Organization Turkey's rank is 11 in the world. Mass tourism has an important percentage in Turkish tourism sector and it provides a serious source of income. Developing of thermal tourism to the global standards with the existing mass tourism, Turkey will become a preferred country by the great natural resources and cultural potential of this country. Especially in terms of natural resources, Turkey is among the first 7 countries. Thermal water of Turkey, has much better properties than other European countries with its flow rate, heat, and chemical content.

Thermal cure is applied in chronic diseases for both preventive and rehabilitative purpose. Thermal tourism facilities consist of curing units, accommodation units and recreational activities places in open and closed areas. Planning of these complex buildings in global standards will give Turkey the chance to use its potential in thermal tourism and having an important place in this area.

With abundant thermal resources., Afyonkarahisar, is very convenient for thermal tourism by the advantage of its geographical location. Evaluation of this potential will cause a big progress for both Turkey and Afyonkarahisar. By this thesis, both thermal tourism's development and importance emphasized, also some examples and assessments have been produced for evaluation of Afyonkarahisar's thermal tourism potential.

1. GİRİŞ

Turizm; etimolojik olarak, latince "bir yerden, bir noktadan hareketle, yola çıkıp tekrar aynı noktaya veya yere dönmeyi" ifade eden "tornus" tan gelmektedir. (Oruç, 2004)

İnsanlar ilkçağlardan günümüze kadar çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için önce yakın çevrelerine daha sonra da uzak yerlere seyahat etmeye başlamışlardır. Genelde askeri, dini ve ticari amaçlarla yapılan bu seyahatler, XX. yüzyılda sanayinin gelişmesi, kişi başına düşen gelirin artması, insanların kullanabilecekleri boş zamanların varlığı ve insanlar arası diyalogun gelişmesi gibi nedenlerle, zaman içinde turizmi ekonomik ve sosyokültürel bir olgu haline getirmiştir. 1930'lu yıllardan sonra ekonomik ve sosyal bilimlerde turizm var olmaya başlayan turizm olayı, özellikle ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra önem kazanmaya, dikkat çekmeye başlamıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde turizm "dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan gezi, bir ülkeye ya da bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin yapılan çalışmaların tümü" olarak ifade edilmektedir. (Türk Dil Kurumu, 1998)

Turizmi bütün yönleri ile açıklayan bir başka tanımda da "turizm sürekli yaşanan yer dışında bir günden az olmayan ve gelir elde etme amacı dışında gerçekleştirilen yolculuklar ve konaklamalarla ilgili, doğrudan insana, onun ilgi, istek ve beklentilerine yanıt vermeye çalışan, üretim ve tüketim işlevleriyle ekonomik, toplumsal ve kültürel etkiler yaratan emek yoğun bir hizmet sektörüdür" şeklinde anlatılmaktadır. (Tecer, 2003)

Termal sular insanlık tarihi boyunca tedavi amaçlı kullanılmıştır. Termal suların tıp bilimi altında incelenmesi ve tedavi edici özelliklerinin kabul edilmesi termal turizmin dünyada gelişimini artırmıştır. Termal tesisler sadece termal su tedavisinin yapıldığı merkezler olmanın dışında, programına aldığı farklı birimlerle tercih edilir olmaktadır. Değişen toplum düzeni, sanayileşme ve kentleşme, kişilerin kendilerine vakit ayırmalarına olanak vermemektedir. Tarih öncesi dönemlerden beri şifa için kullanılan termal sular, günümüzde hem tedavi amaçlı hem de sağlığı korumak ve zinde kalmak için kullanılmaktadır.

Termal turizm tesisleri, yeni toplum düzeni ve isteklerine cevap vermek ve tercih edilir olmak için alternatif aktiviteler sunmak durumundadır. Bu nedenle planlama kriterleri değişmektedir. Bu tezin ana amacı, termal turizmdeki bu önemli değişikliğin oluşturduğu etkileri mimari açıdan incelemek ve planlama kriterleri oluşturmaktır. Buna bağlı olarak diğer amaçlar ise,

- Termal turizmin gelişimini incelemek,
- Termal turizm tesislerindeki yeni oluşumları ortaya koymak,
- Bu gelişimler doğrultusunda oluşturulmuş tesisleri inceleyerek örnekler sunmak
- Termal su potansiyeli yüksek olan Afyonkarahisar ilini termal turizmini inceleyerek, bu turizmi geliştirecek değerlendirmelerde bulunmak.
- Türkiye’deki termal potansiyelin önemini vurgulamak ve termal turizmin gelişimi için değerlendirmeler de bulunmaktır.

Tez çalışmasında öncelikle turizm ve termal turizm kavramlarının tanımları yapılmıştır. Dünyada ve Türkiye’de termal turizm, termal turizme olan talep ve oluşturulan arz incelenmiştir. Türkiye için termal turizmin önemi ortaya konmuştur. Termal turizmin tıp bilimindeki yeri ve sağlıktaki kazanımları belirtilmiştir. Termal turizm tesislerine geçildiğinde ise öncelikli olarak tasarımı etkileyen etkenler belirlenmiştir. Bunlar kullanıcıların oluşturduğu etmenler, doğal ve yapay çevre etmenleri ve yasal düzenlemelerdir. Tesis programını oluşturacak ve planlama için gerekli olacak termal tesis türleri hakkında bilgi verilmiştir ve tasarım ilkeleri oluşturulmuştur. Termal turizm tesislerinin bina bazında kür birimleri hakkında bilgi verilmiş tasarım kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler doğrultusunda dünyadan ve Türkiye’den termal turizm tesisleri incelenmiştir. Türkiye’de termal turizmin bir bölgede detaylı incelenmesi adına Afyonkarahisar kenti seçilmiştir. Termal su potansiyeli, konumu ve turizmde gelişmekte olması seçilmesinin nedenleridir. Ayrıca bölge Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı turizm stratejisine göre termal turizm merkezlerinden biri olarak ilan edilmiştir ve termal turizmin gelişmesi adına teşvikler verilmiş ve projeler sunulmuştur. Afyonkarahisar’ın mevcut potansiyeli de irdelenerek termal turizmdeki varlığı ortaya konmuştur. Var olan termal tesisler incelenmiş ve tezde ortaya konulan standartlar doğrultusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur. Tezin sonunda ise değerlendirmeler ile birlikte Afyonkarahisar Gazlıgöl termal bölgesinde bir proje çalışması yapılmıştır.

Çağdaş kaplıca tıbbı, birçok ülkede giderek tıptaki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ürünleri ile de zenginleşerek gelişmiştir. Kaplıca tedavisinin özünde bir uyari-uyum tedavisi olduğu gerçeği daha iyi anlaşılmıştır. Kaplıca küründe değişik yöntemlerle uygulanan doğal faktörlerin, hem spesifik hem de non-spesifik olarak insan vücudunda, özellikle fizyolojik ve homeostatik süreçleri olumlu yönde etkileyerek, uyarak, destekleyerek ve güçlendirerek etki

gösterdiği üzerine önemli bir bilgi birikimi olmuştur. (Karagülle, 2002) Sağlık açısından olumsuz etkilerin çoğaldığı dünyada artık sağlıklı yaşamak ve sağlığı korumak bir yaşam modelidir.

Tedavi imkanlarının yanında sunduğu konaklama hizmetleri, rekreatif faaliyetleri ve alternatif programları termal turizm tesisleri kullanıcı profilini değiştirmiş ve çoğaltmıştır. Dünyada termal turizme artan bu talep, Türkiye'nin mevcut potansiyellerinin değerlendirilmesiyle çok büyük kazanımlar elde edilmesini sağlayacaktır. Kitle turizminde Türkiye oldukça ileri seviyededir ve tercih edilen bir ülkedir. Termal turizm sayesinde turizm 12 aya yayılacaktır ve Türkiye'ye ekonomik anlamda katkı sağlanacaktır.

2. TURİZM VE TERMAL TURİZM KAVRAMLARI

2.1 Turizm Kavramının Tanımı

Turizm; geçici süre kalış ve para harcama özelliklerini göz önünde tutarak, sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı hiçbir uğraşıda bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre konaklamalarından ortaya çıkan olaylar ve ilişkilerin tümüdür. Turizm, bir grup insanla ve bunların ziyaret edip geçtiği yerlerle ilgilidir. Daha teknik bir anlatışla, insanların diğer amaçların yanında özellikle boş vakit veya rekreasyon amaçları için geçici konaklamaları ve seyahatlerindeki ilişkileri konu alır. Turizm, o bölgede kalmayanların seyahati ve kalmalarından doğan ilişkilerin toplamıdır ve turistlerin gidecekleri yerdeki kalışlarındaki aktiviteleri (oda, yemekler, manzara izleme, rekreasyon ve servisler) üstlenen ve turistlerin ihtiyaçlarına cevap vermek için geniş spektrumda olanakların yaratılmasını içeren, rekreasyon, tatil, sağlık, eğitim, spor ve iş gibi amaçlar için, insanların nispeten uzun mesafelere ve en az 24 saati aşan zamanda, yaşadığı ve çalıştığı yerlerden dışarı, gönüllü ve geçici olarak gitmeleridir, ayrıca seyahat eden insanlar hakkındaki hadise ve ilişkileri anlatır.

Turizm’de ürün birçok ürünün toplamından oluşur. Makro açıdan alt ürünlerden hiçbirisi tek başına turizm ürünü olarak kabul edilemez. Toplam ürün, birincil çekiciler ve ikincil çekiciler şeklinde iki ana başlıkta toplanabilir:

Birincil Çekiciler (Doğal, kültürel, sosyal, tarih gibi)

İkincil Çekiciler (Konaklama, ulaşım, beslenme, rekreasyon, eğlenme gibi)

Birincil çekiciler, turistin, sunduğu turizm tipi ve kabul ettikleri turist türüne göre ülkeleri seçmesinde birincil rol oynar. Ancak tüketicinin tatminini ikincil çekiciler sağlar. Diğer bir deyişle birincil çekiciler olmadan ikincil çekiciler, turizm açısından olumlu değildir. (Oruç, 2004)

2.2 Dünya’da Termal Turizm

Dünya’da çeşitli ülkeler termal turizmin insan sağlığında önemli bir yeri olduğunun bilincinden hareketle termal turizm konusuna önem vermektedir. Günümüzde kaplıca tedavisi Avrupa’da, Orta Doğu’da, Japonya’da ve bazı Asya ülkelerinde popülaritesini korumaktadır. Özellikle orta ve güney Avrupa ülkelerinde (örneğin: Almanya, Avusturya, İsviçre, Fransa, İtalya), yüzyılımızın ikinci yarısında yaşanan devrimsel nitelikteki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyerek yüksek bir kalite standardına ulaşmıştır. Doğu Avrupa ülkelerinde ve

eski Sovyetler Birliği'nde ise aynı zaman diliminde devlet destekli bir sağlık sektörü olarak belirli bir gelişme gösterebilmiştir. İngiltere'de II. Dünya savaşı sonrasında ulusal sağlık hizmeti dışına çıkarılmış olması, bu geleneği geriletmiştir. ABD ve Kanada'da ise böylesi bir gelenek sürdürülememiştir. Buna karşın İsrail ve Japonya'da kaplıca tedavisinin gelenekselliği, bilimsel yaklaşımlarla ele alınarak incelenmiş, yapılan araştırmalarla önemli bir bilimsel bilgi sağlanmıştır. (Uyanık, 2006)

Dünya nüfusunun özellikle de Avrupa nüfusunun giderek yaslanması, teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve gelişimin beraberinde getirdiği olumsuzluklar, sağlık turizmini önemli bir pazar haline getirmiştir. 2005 yılında 20 milyar dolar hacimle ve 19 milyon kişi tarafından tıbbi tedavi amaçlı seyahatler yapılmıştır. Bu seyahatlerin 2010 yılına kadar ikiye katlanarak yaklaşık 40 milyon kişinin sağlık maksatlı seyahate çıkması beklenmektedir.(Sandıkçı, 2008)

Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da son yıllarda çok gelişmiş tedavi edici kaplıca merkezleri kurulmuştur. İki ülkede 60 tedavi edici termal merkezi bulunmakta olup senede 500.000'e yakın hastaya tedavi hizmetleri verilmektedir. Ayrıca, Fransa'da 104, İspanya'da 128 adet ve İtalya'da ise 360 civarında termal tesis bulunmaktadır. Rusya'da çok sayıda kür merkezi bulunmakta olduğu ve yılda 8 milyon turistin geldiği belirtilmektedir Japonya'da 1500 adet kaplıcada 100 milyon geceleme kapasiteli termal turizm yapılmaktadır. Beppu'da 1000 litre/saniye jeotermal su termal turizm amaçlı kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Arkansas eyaletinde ise 55 bin kişinin yararlanacağı termal tesislerin yapılmış olduğu, Havai'de turizmi 12 aya yaymak için termal sulardan yararlanılarak yeni kurulan tesisler ile termal turizm ağırlıklı uygulamalara başladığı bilinmektedir. (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr>)

Termal turizm Avrupa ülkelerinden Almanya'da önemli sektör haline gelmiştir. 263 adet resmi belgeli termal merkez bulunan Almanya'da tesislerin toplam yatak kapasitesi 750.000'dir. Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze Kaplıca ve Rekreasyon Tesislerini yaz aylarında günde 8000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam, yıllık ortalama 3000 kişi/gün olmaktadır. Kaplıca ve kür merkezi bu ülkede kronik hastalıkların tedavisi yanında, prevensiyon ve rehabilitasyon olanakları da sunan önemli bir sağlık sektörü haline gelmiştir. Almanya'nın sağlık hizmetleri ağı içerisinde kaplıca tedavisi, bir dizi hastalığın tedavisinde, etkinliği bilimsel olarak kanıtlanmış bir küratif yöntem olduğu kadar, hastalık süreçlerini önleyici ve rehabilitasyon amaçlı kullanılan bir üçüncü basamak sağlık hizmeti olası bakımından da özel bir yere ve öneme sahiptir. Birinci basamakta, aile hekimi tarafından

ayakta tedavi ve kontrol hizmetleri yürütülmektedir. İkinci basamakta, akut hastaneler ve üçüncü basamakta ise kür merkezleri yer almaktadır. Kür merkezlerinde yürütülen tedavi yöntemlerinin önemi akut hastanelerdeki toplam yatak sayısı ile kür merkezlerindeki toplam yatak sayılarının karşılaştırılmasıyla görülür. Tüm Almanya’da kaplıca ve kür merkezlerindeki yatak sayısı akut hastanelerdeki yatak sayısı ile yaklaşık olarak aynıdır. Yıllık kür tedavisi görenlerin sayısı zaman zaman 9 milyona kadar ulaşmaktadır. Hekim teşhisi ve raporu olması şartıyla, kaplıca tedavilerinin hem özel hem de kamu sağlık sigorta şirketleri tarafından tam veya kısmen karşılandığı ülkelerden biridir. (Uyanık, 2006)

Fransa ise denizden uzak olan iç kesimlerdeki sağlık merkezleriyle en zengin termal turizm ürünleri zincirine sahip ülkelerden biri konumundadır. 24 Eylül 1919 tarihli yasa ile Fransa toprakları içinde hidromineral ve iklimik istasyonların kuruluşları istenilen şekilde sağlanabilmiş ve kontrol altına alınmıştır. Termal su tesisleri için yılda en az iki kez suların tahlilini yaptırmak zorunlu hale getirilmiştir. Teknoloji, alet, tıbbi uygulama açısından Fransa Avrupa’da diğer ülkelere nazaran oldukça ileridir. (Keskin, 2008)

Avusturya’da her yıl devlet bütçesi gelirlerinin 1/3’ü termal sulardan sağlanır. Devlet bütçesine ve eyaletlere büyük gelir sağlayan tıbbi turizm özellikle de termal sular büyük önem taşımaktadır. Amerika’da insanların yeni hayat tarzlarına uyum sağlamalarına yardımcı olabilecek yiyecek alışkanlıklarını tümüyle değiştirmeye çalışan, cilt, vücut, estetik gibi hizmetler ön plana çıkmaktadır. (Keskin, 2008)

Dünya genelinde Japonya, Almanya, Macaristan, Avusturya, Fransa, Romanya, Çekoslovakya, Belçika, İtalya, Yugoslavya gibi ülkelerde termal turizme çok önem verilmektedir. Bu ülkeler alt ve üst yapı, teknoloji, tıbbi uygulama, işletme tekniği, pazarlama ve tanıtma, bunların yanında personel eğitimi açısından termal turizm alanında hızla gelişmektedir (Keskin, 2008).

2.3 Türkiye’de Termal Turizm

Türkiye’de ortalama 529 adet termomineral kaynak vardır. Bunlardan 241 adedi maden suları, 247 adedi 60°C ye kadar, 41 adedi de 60°C - 100°C arasında bulunan kaynaklardır. Jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından Türkiye dünyada yedinci, Avrupa’da ise kaynak potansiyeli açısından birinci sıradadır. Bu kaynakların yüksek ısıli olanları bilhassa Batı Anadolu’da, doğu-batı doğrultusunda bulunan grabenler içerisinde sıralanmışlardır. (Erentöz ve Ternek, 1968)

Türkiye doğal kaynaklar konusunda zengin, kültürel birikimi fazla ve turizme elverişli bir

ülkedir. Türkiye’de turizm olgusu kitle turizmi üzerine yoğunlaşmaktadır. Kitle turizminde Türkiye Dünya Turizm Örgütünün yayımlamış olduğu 2006 istatistiklerine göre dünyada 11. sırada yer almaktadır. Turizm ülkeler için ciddi boyutta bir gelir kaynağı olabilir. Türkiye sahip olduğu mevcut kitle turizm dışında alternatif turizm türlerini dünya standartlarına getirdiğinde sahip olduğu potansiyeller sayesinde yine tercih edilen bir ülke olacaktır.

Türkiye, Alpin-Orojenik Kuşağı olarak adlandırılan genç bir dağ zinciri ve aynı zamanda önemli bir jeotermal kuşak üzerinde olup, sıcaklıkları 20-110⁰C, debileri de 2-500 lt/sn arasında değişebilen 1300 dolayında termal (jeotermal) kaynağa sahip bulunmaktadır. Bunlardan yaklaşık olarak 229 adedinin termal turizme kaynaklık ettiği bilinmektedir. (Seçer, 2002)

Turizm açısından öncelikli önem taşıyan 229 termal ve içme suyu kaynağının sıcaklıklarına göre yapılmış olan coğrafi dağılım çizelge 2.1’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.1 Termal Su Kaynaklarının Bölgesel Dağılımı (Aslan, 1993)

Bölgeler	Soğuk sular (0-19°C)	Ilık Sular (20-25°C)	Sıcak Sular (36-46°C)	Çok sıcak sular (46-99°C)	Toplam
Marmara	7	8	8	30	53
Ege	5	17	28	31	81
İç Anadolu	10	10	14	17	51
Karadeniz	4	4	3	3	14
Akdeniz	1	3	2	-	6
Doğu ve G. Doğu	4	7	8	5	24
Toplam	31	49	63	86	229

Çizelgede görüldüğü gibi daha çok Marmara, Ege ve İç Anadolu Bölgelerinde toplanmış bulunan termal sular, sıcaklık değeri bakımından da değişiklikler göstermektedir. Kaynakların

en büyük bölümünü 86 kaynak ile çok sıcak sular grubu oluşturmaktadır. En fazla kaynağa sahip olan bölgenin ise Ege Bölgesi olduğu görünmektedir. (YGEP, 1996)

Türkiye’de termal kaynak potansiyeli oldukça fazladır. Toplam olarak 1300 dolayında termal kaynak bulunmaktadır. Yapılan hesaplamalara göre bu kaynak potansiyeli bir günde 1 milyon kişiye hizmet sunabilecek düzeydedir. Termal turizm, diğer turizm çeşitleri ile çok kolay entegre olabilen bir alandır. Turizm mevsiminin tüm bir yıla yayılmasını sağlayabilir, geri kalmış yörelerin kalkınmasında önemli rol oynayacak potansiyele sahiptir. (Seçer, 2002)

Kaynak zenginliği açısından dünyada ilk 7 ülke arasında bulunan Türkiye’de de termal sular debi ve sıcaklıkları, hem de çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri ile Avrupa’daki termal sulardan üstün nitelikler taşımaktadır. (Seçer, 2002)

Şöyle ki; Türkiye’deki termal sular

- doğal çıkışlı ve bol su verimlidir
- eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir.
- Birçoğu deniz kıyısında, bir kısmı ise orta yükseklikte dağlık ve ormanlık bölgelerde yer alarak, kaynak kullanımı açısından çeşitlilik sağlamaktadır.

Yapılan incelemelere göre, termal turizm açısından önemi belirlenmiş 40 adet termal kaynağın mevcut su potansiyeline göre ve termal kürlerde bir günde kişi başına 350 litre termal su tüketileceği varsayımı ile yapılan hesaplamada 400 bin termal yatak/gün’lük bir potansiyelin var olduğu saptanmıştır. Yapılan bu hesaplama, sadece önemli 40 kaplıcanın potansiyelini vurgulamaktadır. Türkiye’deki mevcut termal kaynaklar ile üretim yapılan sondaj kuyularının toplam debilerine göre yapılan hesaplamalarda çok büyük rakamlar çıkmaktadır. Turizm Bakanlığı verilerine göre, Türkiye’deki mevcut termal kaynakların ve kuyuların bir günlük toplam üretim miktarı ile günde bir milyon kişinin termal banyo yapabileceği belirtilmektedir.

Türkiye’de 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığından termal amacına yönelik olarak (Sağlık Bakanlığınca kür merkezi uygun görülen) turizm yatırım belgesi almış 10 tesisin yatak sayısı 2.461, turizm işletme belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562’dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir. Tedavi etkeninin belli dozda, seri halde, düzenli

aralıklarla, belli sürelerle tekrarlanarak verilmesi ile uygulanan tedavi yöntemidir. (YGEP, 1996)

2.4 Türkiye İçin Termal Turizmin Önemi

Sağlık turizmi dünyanın insanlara sağlamış olduğu doğal sıcak su kaynaklarının sağlık amaçlı kullanılmasına olanak sağlayan alternatif bir turizm türüdür.

Güney kıyıları ve Ege sahilleri turizmin yoğun olarak yaşandığı bölgelerdir. Ancak bu yoğunlaşma gün geçtikçe bu bölgedeki doğayı tehlike altına almaktadır. Yapılan nitelikli niteliksiz yapılar yeşil alanları azaltmakta, doğanın dengesini bozmaktadır. Türkiye’de turizm mevsiminin uzatılması ve giderek yıl boyu turizm yapılabilmesi için turizm çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla Türkiye’de turizmde ilk ele alınacak konu potansiyelleri dahilinde Sağlık Turizmi olarak görülmektedir. Sağlık turizminde temel girdi teşkil eden kaplıca suları ve iklim değerleri açısından zengin kaynakları mevcuttur.

Mineralize termal sular ile çamurların, kaynağın yöresindeki çevre ve iklim faktörleri birleşiminde, insan sağlığına olumlu katkı sağlamak üzere, uzman hekim denetim ve programında; fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerle koordineli kür uygulamaları için yapılan turizm hareketi “Termal Turizm” olarak adlandırılır.

İdeal bir termal turizm tesisinin; konaklama, kür merkezi ve kür parkı birimlerinin entegrasyonundan oluşması gerekir. Termal otel, en az 3 yıldız standartlarında bir konfor düzeyine sahip olan, talebe göre yıl boyunca aynı hizmet olanaklarını sunabilen, hem geceleme yapan hem de günübirlik ziyaretçilere hizmet verebilecek donanım, mekan ve personele sahip olan tesistir. (YGEP, 1996)

Termal kür merkezi, termal turizm işletmelerinde teşhis-tedavi birimlerinin bulunduğu ve kür uygulamalarının yapıldığı bölümdür. Genel yüzme havuzu, terapi havuzu, çamur banyosu, duşlar, buhar banyosu, masaj, fizik tedavi birimleri gibi bölümlerle küristlere hizmet verebilir.

Kür parkı, termal tesise gelen turistlerin kür uygulaması dışında kalan zamanlarını dolduracak aktiviteleri içeren ünitelerdir. Açık-kapalı spor alanları, yürüme alanları, açık-kapalı yüzme havuzları, oyun-TV salonları, alışveriş merkezleri gibi tesisin büyüklüğü ölçüsünde artırılabilen hizmetlerin sunulduğu ve tesise ilave kazanç sağlayan hizmet birimlerini içerir.

Termal turizmin amacı suyun tıbben belirlenmiş endikasyon özelliği uzanma doktor

denetiminde etkin ve uygun bir tedavinin yanı sıra; dinlenme, rekreasyon, eğlence, spor gibi özellikle insan sağlığını korumak, zinde kalmak amacı ile sağlıklı bir yaşam ortamı sunmaktır. Termal turizmi oluşturan ana unsurlar; doğa güzelliği, güneş, temiz hava, uygun iklim ile birlikte termal suyun özelliklerinin doğru kullanımı sayesinde insan sağlığı ve turizm olgularını birleştirmektir. (YGEP, 1996)

2.5 Türkiye’de Termal Turizm Konaklama Arzı

Türkiye kaynak zenginliği ve termal turizm potansiyeli yüksek bir ülke olmasına rağmen otel+kür merkezi+kür parkı şeklinde işletilen çok az sayıda tesise sahiptir. Bu kapsamda İzmir Balçova Tesislerini ve bu özellikleri önemli ölçüde ihtiva eden Afyonkarahisar- Oruçoğlu, Kütahya- TÛTAV Yoncalı Tesisleri, Balıkesir-Gönen ve Afyonkarahisar- Sandıklı, Hüdai Tesisleri örnek olarak verilebilir. Özellikle Balçova Tesisleri Avrupa standartlarına en yakın olanıdır.(Bu tesisler ileri bölümlerde incelenecektir.) Bazı tesislerde sadece konaklama birimleri gelişmiş, kür merkezi yapılmamış, termal su havuzları da aksesuar olarak kullanılmıştır. Bu nedenle, Türkiye’deki termal turizm işletmeleri günün yeni ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Türkiye’de turizm işletme belgeli tesisler dışındaki kaplıca tesislerinin büyük çoğunluğu mevsimlik olarak işletmecilik faaliyetinde bulunmaktadır. Yıllık olarak faaliyet gösterebilmeleri için, öncelikle geniş yatak kapasitesine sahip nitelikli konaklama ve yan hizmet birimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü, Türkiye’deki söz konusu işletmelerin büyük bir çoğunluğu, küçük yatak kapasiteli aile işletmeleri veya belediyelerin sınırlı mali olanakları çerçevesinde geliştirdikleri niteliksiz işletmelerdir. Termal merkezlerdeki konaklama işletmelerinden niteliksiz olanların pansiyon ve baraka türünde oldukları görülmektedir. Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Türkiye’de termal su potansiyeli ile termal yatak arzı arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Büyük bir termal su potansiyeli olmasında karşın, mevcut yatak kapasitesinin sayıca çok az olması ve işletmelerin elverişsiz şartlarda bulunması, varlık içinde yokluk çekilmesinin en belirgin örneği olmaktadır. (YGEP, 1996)

2.6 Türkiye’de Termal Turizm Talebi

Dünyada ve Türkiye’de, bozulan sağlıklarını tekrar kazanmak amacı yanında insanlar giderek dinlenme ve tatil dönemlerinde sağlıklarının düzenli bir gelişim sağlamasını amaçladıklarından, termal turizme olan talebin derecesi de artmakta ve dolayısıyla termal

merkezlerde tatillerin geçirilmesi giderek yaygınlaşmaktadır. Termal merkezlere gitmek, ülke düzeyinde yaygın bir toplumsal olay niteliğindedir.

Türk Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Derneğinin yaptığı bir araştırmaya göre Türkiye’de daha çok orta yaş (40-60 yaş) grubu kaplıcalara gitmektedir. Küristlerin % 42 ‘sinin romatizmal hastalıklar, % 26’sının genel vücut ağrıları, % 11 ‘nin bel ağrısı, % 2’sinin kadın hastalıkları, % 2’sinin refakat, %11’inin de gezi amacıyla kaplıcalara gittiği tespit edilmiştir. Kaplıcalara giden küristlerin % 42’sinin doktor tavsiyesi ile gittiği ve gidenlerin %75’inin kaplıcalarda 10 gün kaldığı tespit edilmiştir.

Türkiye’nin; hızlı gelişme sürecine girmiş ve yüzyıllardır kaplıca-hamam geleneğini sürdürmüş olmasına karşın kaplıcalar kontrolsüz sağlık hizmetleri, yetersiz alt yapısı ile ilkel görünümünden kurtulamamakta, yetersiz olan sağlık hizmetlerine katkıda bulunabilecek kaplıca yerleşmelerinden yeterince faydalanamamaktadır. (YGEP, 1996)

Kaplıcaların iyileştirilmesi yönünde, kullanılan (Kaplıca ögesi-kaynak), kullandıran (işletmeci-sağlık kurumu), kullanıcı (kürist-turist) kavramlarına bağlı kalınarak, mevcut sorunların belirlenmesi ve bu sorunların çözülmesi veya en aza indirgenmesi doğrultusunda çözüm getiren öneriler sunmak ve bunun sonunda bir takım faydalar sağlamak esas olandır. (YGEP, 1996) Bu faydalar kısaca;

- Tıbbi yönden fayda sağlayabilmek
- Turizm gelirleri yönünden fayda sağlayabilmek, mimari açıdan, fonksiyonel ve yapısal özellikleri itibariyle doğru çözümlenmiş termal turizm tesisleri ile mümkündür.
- Termal sulardan yararlanılarak, tüm çalışanların ve halkın sağlığını korumak ve iş gücü verimini artırmak.

-yeterli ve vasıflı hizmetleri bünyesinde toplayacak nitelikte termal turizm tesislerinin geliştirilmesini sağlamak,

-Bu yerleşmelerde, tıp biliminin öngördüğü kurallara uygun ve sağlık görevlisi denetiminde kür uygulamalarının yapılmasını sağlamak,

-Termal merkezlerde, kar amacı gütmeyen ve sosyal kür hizmetlerine dönük tesislerin kurulmasını sağlamak,

-Termal suların değerlendirilmesi ile ilgili bütün kuruluşların, bilinçlendirilmeleri ile ulusal ve uluslar arası düzeyde kurumlaşmasını ve etkinliğini sağlamak

- İç ve Dış kaplıca turizmini ülke düzeyinde geliştirmek ve döviz girdisini arttırmak.

-Termal Turizm yolu ile turizm çeşitliliğini artırmak ve turizm mevsim süresini uzatmak, dolayısıyla turizm tesislerinin doluluk oranının yükselmesini sağlamak,

-İç turizm olayını geliştirerek turizm gelişme bölgeleri dışında termal turizmin gelişmesiyle, yeni iş alanlarının doğmasını sağlamak,

-Termal sulardan yararlanmak üzere yurt dışına yönelen iç talebin ülke kaynaklarına yönlendirilmesi sonucu, döviz kaybını önlemek,

-iç ve dış kaplıca turizm hareketleri ile gerek yurt dışından, gerek ülkenin gelişmiş bölge ve kentlerinden, termal merkezlere sürekli gelir aktarmasında bulunmak ve bunun sonucunda da kültürel değişim ve kaynaşmayı sağlamak.

Çizelge 2.2 Türkiye’de Kaplıca turizminde, aylara göre tesise geliş, geceleme sayısı, ortalama kalış süresi ve doluluk oranı (kültür ve turizm bakanlığı istatistikleri, 2004)

KAPLICA - Thermal Resort												
AYLAR	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME SAYISI			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI %		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
OCAK	4 484	6 321	10 805	4 820	21 111	25 931	1,1	3,3	2,4	3,35	14,67	18,02
ŞUBAT	5 281	6 304	11 585	5 364	21 321	26 685	1,0	3,4	2,3	3,98	15,84	19,82
MART	6 537	7 364	13 901	6 825	21 289	28 114	1,0	2,9	2,0	4,74	14,79	19,54
NİSAN	6 062	11 235	17 297	6 193	32 345	38 538	1,0	2,9	2,2	4,42	23,11	27,53
MAYIS	3 644	15 034	18 678	3 875	41 993	45 868	1,1	2,8	2,5	2,39	25,93	28,32
HAZİRAN	3 081	22 104	25 185	3 094	54 498	57 592	1,0	2,5	2,3	1,89	33,23	35,11
TEMMUZ	2 993	32 868	35 861	3 008	75 560	78 568	1,0	2,3	2,2	1,77	44,58	46,36
AGUSTOS	3 627	30 226	33 853	5 786	87 325	93 111	1,6	2,9	2,8	3,41	51,53	54,94
EYLÜL	2 192	27 927	30 119	3 262	69 748	73 010	1,5	2,5	2,4	1,99	42,53	44,52
EKİM	3 415	20 118	23 533	3 415	45 529	48 944	1,0	2,3	2,1	2,09	27,81	29,90
KASIM	5 346	12 090	17 436	8 310	30 352	38 662	1,6	2,5	2,2	5,87	21,46	27,33
ARALIK	3 150	12 062	15 212	4 222	31 075	35 297	1,3	2,6	2,3	2,90	21,35	24,25
TOPLAM	49 812	203 653	253 465	58 174	532 146	590 320	1,2	2,6	2,3	3,16	28,89	32,05

NOT: ORTALAMA KALIŞ, BELEDİYELERCE BELGE VERİLEN NİTELİKLİ TESİSLERDEKİ ORTALAMA KALIŞ SÜRESİDİR.ÜLKEMİZDEKİ GENEL ORTALAMA KALIŞ SÜRESİNİ GÖSTERME

Türkiye’de aylara göre termal turizmde doluluk oranlarına bakıldığında, 12 ay boyunca değerlerin yaklaşık aynı olduğu görülmektedir. Bu da termal turizmin 12 ay boyunca yapılabildiğinin göstergesidir.

3. TERMAL TURİZM

Gelişmiş ülkelerin sanayileşme ve kentleşmesi sonucu değişik çevre ve hava kirlenmesi sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu gibi ortamların getirdiği romatizmal hastalıklar iş gücü kaybına neden olmuştur. Bu gibi sorunlar özellikle güneşten yoksun ve ağır iklim koşullarının etkin olduğu bazı Avrupa ülkelerinde görülmektedir. İşte bu gibi sorunları gidermek amacıyla bazı Avrupa ülkeleri (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika vs.) ikliminin verdiği olanaklardan yararlanma yollarını aramış ve insan sağlığı başta olmak üzere iş gücü verimini korumak için iç ve turizm olayına, uygulamalara dönüşmüştür. (Haddad, 1989)

Gelişen dünyada hızlı kentleşme ve sanayileşme sonucunda ağırlaşan çevre koşullarıyla karşılaşılan ülkelerde, insan sağlığının olumsuz etkilenmesiyle birlikte son yıllarda doğal kaynaklara dönmek, doğal besinlerle beslenmek, ekolojik tıp, alternatif tedaviler tüm dünyada güçlenen bir eğilim haline gelmiş ve gelişen teknolojiye rağmen insanların daha fazla tercih eder olduğu sağlıklı yaşam modellerini oluşturmuştur.

Geleneksel tedavi yöntemleri içinde su, önemli bir yer tutar. Su çeşitli biçimlerde hastaya uygulanmasıyla, birtakım rahatsızlıkların ortadan kalkmasına yardımcı olabilmektedir. İçme, ılıca, kaplıca ve benzeri tesislerde, bazı bedensel hastalıkların tedavisi mümkün olduğu gibi, ruhsal sıkıntıların giderilmesi de olanaklıdır. Kaynaklarda yapılan analizler, su içinde birçok mineral ve elementin bulunduğunu göstermektedir. Şifalı suların (termal suların) ya doğrudan ya da havuzlarda bekletilerek insanların yararına sunulmasıyla gelişen su ile tedavi, tıpta ayrı bir bilim dalı “hidroklimatoloji” ya da “balneoloji” adıyla ele alınmaya başlanmıştır. Tıp otoriterleri, termal suyun, tedavi edici özelliğinin yanı sıra, bağışıklık sistemini kuvvetlendirici, hastalıklar gerçekleşmeden önce önleyici ve suyla yapılan uygulamalarla kişiyi rahatlatıcı, zindeleştirici etkilerinin olduğunu benimsemişlerdir. Termal sular üzerinde yapılan araştırmalar yalnız hastalıkların tedavisinde değil, aynı zamanda sağlığın korunmasında da fizyolojik bir rolü olduğunu göstermektedir. (Güvenç, 2007)

1.1.1963 yılında yürürlüğe giren “Romatizma Hastalıklarına Karşı Mücadele İçin Tahsisatın Tanzimine Dair İsviçre Federal Kanunu”nun gerekçesinde romatizmanın karakteri, sebepleri, çeşitli şekilleri hakkında geniş bir bilgi verildikten sonra romatizmanın frekansı ve ekonomik neticeleri incelenmektedir. Adı geçen gerekçeden alınmış olan aşağıdaki rakamlar romatizmanın sebebiyet verdiği çalışma kaybı ile bu yüzden uğranılan ekonomik zarar hakkında bir göstergedir. (MTA raporu, 2000)

ABD’de 1937 yılında yapılan anket neticelerine göre, romatizma hastası 6850 bin vaka ile kalp, damar sertliği ve benzeri kronik hastalıkların başında geliyordu. Bu hastalık ABD ekonomisinde bir yıl zarfında 97 milyon 200 bin iş günü kaybına sebep oldu. Bu da diğer kronik hastalıkların %15’ine tekabül etmektedir. ABD 1951 yılında anketlerde hemen hemen aynı netice görülmektedir. (MTA raporu, 2000)

İsviçre’de her 100 kişiden 7.9’u romatizma hastasıdır. 30 bin kişinin romatizma sebebiyle hareket kabiliyetini kaybettiği anlaşıldığından bunlara emeklilik hakkı tanınmıştır. Bu ülkede romatizmanın sebep olduğu iş gücü kaybı 5 milyon gündür. Yine bu ülkede devamlı çalışma imkansızlığı hallerinin %25’i romatizmadan ileri gelmektedir. Bu ülkede romatizmanın sebep olduğu diğer ekonomik zararlarda yılda 150 milyon kron olduğu tahmin edilmektedir. (MTA raporu, 2000)

Danimarka’da 1946-1947 yılları araştırmalarına göre romatizmalılık hali toplam hastalıkların %16’sı idi. Bu süre zarfında muayene edilen 570 bin romatizmalıdan 12bini hastaneye yatırılmış, 3800 kişi ise devamlı hareketsizlik hali tespit edilmiştir. Romatizmanın Danimarka ekonomisinde yaptığı zarar yılda 125 milyon krona yükselmiştir. Hollanda’nın kuzey bölgelerinde romatizma diğer bütün hastalıkların %14’ünü teşkil eder. Yapılan araştırmalar neticesinde bir romatizmalının yılda 30 gün kaybettiği hesaplanmıştır. Bu ülkede bütün hastalıklar için yapılan masrafların %20’si romatizmalılara aittir. (MTA raporu, 2000)

Avusturya’daki istatistiklere göre 1954 yılında 176bin 385 romatizma vakası tespit edilmiştir.(bütün hastalıkların %15’i) Hastalık süresi 4.217.791 gün olup, bütün hastalıkların sebep olduğu iş günü kaybına %17 tekabül etmektedir. Aynı yıl bu ülkede tüberküloz ile ilgili 7310 vaka tespit edilmiştir. Bu da ülkedeki bütün hastalıkların %0.6’sına tekabül etmektedir. 1954 yılında işçi sigortaları sadece romatizma hastalıkları için 26213 kişiye vaktinden önce emekli maaşı bağlanmıştır. Bu da erken emeklilik hallerinin %24.4’üne tekabül etmektedir. Bu ülkede romatizma sebebiyle milli gelir kaybı 1954 yılında 2 milyar şilindir. (MTA raporu, 2000)

Fransa’da romatizma tedavi masrafları, (hastalık ve kötürümlük sebebiyle iş kaybı zararları hariç) 1949 yılında 6 milyar 750 franga yükselmiştir. Aynı yıl romatizma ile mücadele için Fransa’da yapılan bütün masraflar yaklaşık 38 milyar franga varmıştır. Bu ülkedeki romatizmanın hastalık nispeti ise %10 olarak tahmin ediliyor. (MTA raporu, 2000)

İsviçre’de ise demiryolu personeline tatbik edilen anketler neticesinde romatizmanın sebep

olduğu çalışma imkansızlığı, tüberkülozunkinden 51 defa fazla olduğu meydana çıkmıştır. İsviçre’de romatizmanın sebep olduğu masraflar, 239 milyon franktır. (MTA raporu, 2000)

Yukarıdaki açıklamalar romatizmanın bütün dünyada son derece yaygın olduğunu ve bütün hastalıkların aşağı yukarı %15-20’sini teşkil ettiğini göstermektedir. Romatizmanın sebebiyet verdiği işgücü kaybı çok büyük rakamlara ulaşmakta bu da ekonomide büyük zararlara yol açmaktadır. Romatizmalık halinin 40-49 yaşları arasında, yani hayatın en verimli devirlerinde çocukluk yaşlarından 30 defa daha fazla görülmesi romatizmanın ekonomik açıdan arz etti önemi bir kat daha artırmaktadır. Şu halde romatizma sadece şahsı ilgilendiren bir hastalık olmayıp, toplum ve devletin ilgisini gerektiren sosyal ve ekonomik bir problemdir. Romatizma ile mücadele için ekonomik bakımdan gelişmiş olan ülkelerde özel kanunlar çıkarılmış, çeşitli dernekler kurulmuş ve romatizmanın en iyi ilacı olarak bilinen termal sulara özel bir önem verilerek, romatizmanın sebebiyet verdiği iş günü kaybı ve ekonomik zararlar mümkün olduğu kadar azaltılmaya çalışılmıştır. (MTA raporu, 2000)

Türkiye’de romatizmanın frekansı ve ekonomik neticeleri hakkında yapılmış bir anket ve araştırma mevcut olmamakla birlikte, Türkiye’nin ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelere dahil bulunması, mevcut termal tesislerin perişanlığı ve yetersizliği, halkı romatizmayı bir kader işi kabul ederek, gereken tedaviye zamanında başvurma gerekliliği duymaması ve nihayet romatizma tedavisinin oldukça pahalıya mal olması gibi sebepler ile romatizmalılık halinin batı ülkelerine nispeten bizde daha yaygın olduğunu söylemek bir kehanet olmasa gerek. Bundan da romatizmanın ekonomimizdeki tahribatı batı ülkelerine oranla daha fazla olduğu ortaya çıkar. (MTA raporu, 2000)

Termal sular sadece romatizma hastalıklarına iyi gelen bir doğal ilaç değildir. Mide, bağırsak karaciğer, safra kesesi, cilt hastalıkları, kadın hastalıkları, astım gibi hastalıklarda da olumlu neticeler sağlar. (MTA raporu, 2000)

Termalizm de ileri gitmiş ülkelerde, şifalı kaynaklar hastalılar ile mücadelede çok önemli bir rol oynayarak işgünü kaybını ve ekonomik zararları mümkün mertebe azaltmakla kalmamış, aynı zamanda iç ve dış turizm de büyük mertebe azaltmakla kalmamış, aynı zamanda iç ve dış turizm de büyük hareketler meydana getirmiş, böylece milli gelirde büyük artışlar kaydedilmeye başlamıştır. Almanya’da 270 kadar şifalı kaynak işletilmektedir. Almanya’da termalizmden çok büyük bir gelir sağlayan ülkeler arasına girer. Almanya’nın sadece arap yarımadası ülkeleri turistlerinden yılda sağladığı gelirin 500 milyon TL civarında olduğu

bilinmektedir. Avusturya'daki hidromineral kaynak sayısının 1/30'dan daha az olduğu halde bu ülkenin termalizmden yılda elde ettiği gelir bütün turizm gelirinin %40'ı kadardır. İsviçre'de 50 kadar şifalı kaynak modern termalizm esaslarına uygun şekilde işletilmektedir. Turizmde esas olan bir ülkeye çok turist çekmek değil, turizmden büyük gelir sağlamaktır. Termal turizm tesisine gelen bir turistin tedavi süreci yaklaşık 21 gündür, dolayısıyla kalış süresi fazladır. Bu gerçeği görerek yatırım yapmak doğru bir sonuç verecektir. (MTA raporu, 2000)

Halk sağlığının korunması, iç ve dış turizm olaylarından doğacak gelir ve dövizin artışı nedeniyle ülke ekonomisinde ve milli gelirde artış sağlanması ayrıca bulunduğu kentin, sosyal kültürel ve ekonomik yönden gelişime katkı sağlayacak olması Termal Turizm'in ana hedefi olarak belirlenebilir. Termal turizm tedavi-rekreasyon-konaklama amaçlı bir turizm olayıdır. Termal turizm olayını gerçekleştirmek için, gerekli kür birimleri ve bunlara cevap verecek konaklama, sosyal birimler, rekreasyon alanları nicelik ve nitelik açısından düzenlenmelidir. Bu tesislerin yeterli ve vasıflı olması tercih edilir olmalarını sağlayacaktır. Tıp biliminin öngördüğü kurallar doğrultusunda, uzmanlar tarafından uygulanan bir tedavi programı oluşturmak önemli bir unsurdur. Bu kişilerin eğitimini verecek kuruluşlar açılmalı ve desteklenmelidir. Her tür ekonomik sınıfa hizmet edebilecek yönde tesisler oluşturulmalı ve tüm halkın faydalanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda bir sosyal hizmet olarak bu tedavilerin verilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenmiş ve dünya standartlarını yakalamış kuruluşlarla iç ve dış turizmde tercih edilen bir turizm sektörü haline gelmesi hedeflenmelidir. Türkiye'de termal turizm alanında kaynaklardan yeterli şekilde faydalanamamakta ve bilinçsiz kullanım sonucu kaynaklarda kirlenme ve tükenme söz konusudur. Doğru planlamalar ve suların kullanımına getirilecek yasal düzenlemeler ile kaynaklar koruma altına alınacak ve halk yararına kullanımı sağlanmış olacaktır. Alt yapı ve üst yapı problemlerine getirilecek doğru çözümler ile kaynaklar korunacaktır. Ayrıca doğru planlama, kür birimlerinin doğru yapılması, tedavinin tıp bilimiyle ilişkilendirilmesi, insan sağlığı açısından istenileni verecektir. Yine doğru planlama ile tedavi ediciliğinin yanı sıra, oluşturulacak turizm tesisleri ile insanların tatil beklentilerini karşılayacak yapılar oluşacaktır.

Termal turizm tesislerinde suyun şifalı özelliği başarılı bir şekilde diğer tedavi, terapi ve dinlendirici-keyifli tatil kavramıyla kombine edilmektedir. Bu tesisler sağlık ve rekreasyon turizminin birleştirilebildiği mekanlardır. Geçmişte genellikle yaşlı insanların ilgisini çeken

kaplıcaların sıkıcı mekanlar oluşu fikri ortadan kalkmaktadır. Bugün “spa”lar değişik yaş gruplarını ve her türlü insanı hedef kitle olarak alan modern mimari tasarımlarıyla daha kapsamlı hale gelip, suyun şifalı özelliğini en son tıbbi olanaklar eşliğinde sunmakla birlikte rahatlama-dinlenme, kültürel aktiviteler, değişik lezzetlerle beslenme, spor yapma olanaklarıyla ayrı bir popüler tatil alternatifini oluşturmaktadır. (Güvenç, 2007)

3.1 Termal Turizmin Tarihçesi

Günümüzdeki önemi tartışılmaz olan Kaplıcaların tarihin ilk çağlarından buyana sağlık ve dini düşüncelerde kullanıldığı araştırma sonucu eski eserler ve yazılar sayesinde kolaylıkla anlaşılmaktadır. (Çağlar, 1970) Büyük kültür beşiği Anadolu’nun Kızılcahamam’ında Kırşehir’deki Terme ılıcasında ve Kubbeli hamamına kadar yaşayan örneklerdir. Kaplıcaların büyük havuz halinde ve etrafındaki oturma setlerinden oluştuğunu göstermektedir. Tüm bunlar ılıcaların acıları dindirme özelliği ile tarihin ilk çağlarından bu yana ne denli aranan tedavi, rahatlama merkezleri olduğunu göstermiştir. Kim bilir , kaç insanoğlunun acıları bu sulara dinmiştir? (Çubuk, 1984)

Büyük uygarlıkların su kenarlarında kuruldukları görülmektedir. Mezopotamya, Hint, Mısır, Türk, İngiliz uygarlıkları; Nil, Fırat, Dicle, Volga, Ganj, Time, Sen nehir boylarında kurulan büyük uygarlıklardır. (Haddad, 1989)

Yapılan arkeolojik kazılardan çıkan eserler M. Ö. yaşamış bilim adamlarının bırakmış olduğu eserler, maden sularının kaynaklarının adı eski zamanlardan bu yana kullanıldığını göstermektedir. Eski çağlarda Mısırlıların şifalı sulardan faydalandığını Kitabı Yakuba söylemektedir. (Ergani, 1987)

İstanköy’lü Hipokrat eski kavimlerin tecrübelerini toplayarak, kendi denemelerini de katmış ve tabii şifalı maden sularının hastalıkların iyileştirilmesinde faydalı olduğunu öğretmiştir. İstanköy’de ilk tıp üniversitesi M.Ö 400 yıllarında kurulmuştur. Bu üniversite öğrencilere Anadolu’daki şifalı kaynakları araştırmış ve toplanan bilgileri ilk kez “Des airs, des eaux, et des lieux” adlı eserde yayınlamıştır. Bundan sonra doğal kaynaklar 1. Dini açıdan, 2 . bilimsel açıdan olmak üzere araştırılarak geliştirilmiştir. (Haddad, 1989)

Bergama’daki Asklepyon tapınağı M. Ö. 5. yy. ortalarında kurulmuş ve 400 yıl dünyanın en önemli tedavi merkezi olarak kullanılmıştır. Asklepyon tapınağı giriş kapısının etrafındaki dükkanlar, yatakhaneler, banyo ve muayene odaları hamamlarla çevrili olmak üzere 3

bölümden oluşmuştur. Kütüphane, tiyatro ve dinlenme yerleri ile zenginleştirilmiştir. Bunlar hastaların ruhen dinlenmesi, tedavisi için yapılmıştır. Son üç bölümde de tapınaklar vardır. Asklepyon tapınağında telkin ile tedavi en önemli unsurdu. Hastalara şifalı sular içirtilir, temizlenir, yıkatılırlardı. Bol güneş ve dinlence şifalı sularında faydası ile hastalara ilahi bir güç etkisi yapardı. Bu yüzden insanlar, kaynakları kutsal sayarlardı. Sular aslanağzından akıtılarak gücü anlatılmaya çalışılırdı. (Haddad, 1989)

Etiler zamanında Bolu'nun Aşağı Babas, Ankara'nın Haymana, Çiçek Dağı'nın Bulamacılı, Kırşehir'in Karakurt hamamları kullanılmıştır.

Frigyalılar, Afyonkarahisar'un Gazlıköy hamamını, Sivrihisar'ın Çardak ılıcasını kullanmışlardır.

Eski Ege uygarlıklarında ise Salihli'nin Salt kaplıcalarını ve Pamukkale ılıcalarını kullanmışlardır.

Çanakkale Kestanbolu, Büyük İskender tarafından kullanılmış, öte yandan Cenevizliler Konya Seydişehir kaplıcalarını kullanmışlardır.

Truva savaşından sonra askere tedavi için kullanılan Balçova kaplıcaları bundan sonra Apememmon kaplıcaları olarak anılmıştır. Büyük dinlerin ortaya çıkması ile yıkanma din aletleri arasında yer almaya başlamıştır.

Anadolu çağlar boyu M.Ö. ve M.S. çok sayıda medeniyetlere tanık olmuştur. Asya'dan Avrupa'ya, Avrupa'dan Asya'ya yapılan göçler, savaşlar, haclı seferleri, doğal afetler yapıların yok olmasına neden olmuştur. Termal istasyonlarda yok olmuş yapılar arasındadır.

Helen medeniyetinde banyolar ve kültür fizik eğitimi veren palaestra ve gymnasion gibi kuruluşlar oluşturulmuştur. Homeros İlyada ve Odise'sinde banyoları anlatmaktadır. Pavsania, Palaetra adlı eğitim kuruluşları vücudu canlandırıcı özelliğinden dolayı banyo ve derelerden faydalandığını anlatmaktadır. Küçük Asya Helen devri ile önemli Gymnasionlarla dolmuştur. Pamukkale'deki Hierapolis, Aydın'da Ephesus, Ketantol'daki Alexandrio Tron en ünlüleridir. Her Gymnasion jimnastik alanları parklar, bahçeler, seyir yerleri, toplantı salonları ile zenginleştirilmişti. Banyolarda yağlama, masaj bölümleri ve su ısıtma mahalleri ile banyo havuz sistemine göre düzenlenmişti.

Romalılar döneminde termal turizmi tamamen dinsel inanışların etkisi ile büyük bir gelişme

göstermiştir. Tanrıların sayesinde maden sularının bu kadar tesirli, faydalı olduğuna inanmışlar, bu yüzden de şifalı sulara kendi tanrılarının isimlerini vermişlerdir. Şifalı sulara olan inanışlarını o mahale diktikleri heykeller ve yaptıkları tapınaklar ile anlatmışlardır.

Romalılar tecrübe ile bazı hastalıkların şifalı suların etkisi ile iyileştiğini ve savaşan askerlerin bu sularda zindeleştiğini öğrenmişlerdir. Romalıların şifalı sulara olan bu bilgisi, onların her gittikleri yerlerde kaplıca tesisleri kurmalarını sağlamıştır. Romalılar bu sayede sadece sağlık açısından değil teknik açıdan da termal mimarisi ve kaptaj tekniği yönünden birçok bilgiler bırakmışlardır. Yunanlılar döneminde yapılar muhteşemleştirilmiş, süslenmiş, eğitim, güreş meydanları ve hamamlar eklenmiştir. Bergama, Manisa Gymnasionları başta olmak üzere Romalılardan tam olarak 80 tane kaplıca kalmıştır. (Haddad, 1989)

Roma hamamları başlıca üç ana bölümden oluşmaktadır. (Akok, 1968)

1-Frigidarium: (Soğukluk Bölümü)

Küçük ve büyük soğuk sulu yüzme havuzları (dolma bay banyoları) yer almaktadır. Bazen önleri açık olup, güneşin bu bölümün içine gelmesi sağlanmaktadır.

2-Tepidarium: (Ilıklık Bölümü)

Orta derece ısıtılan bölüm olup burada soyunulmaktadır. Ayrıca vücut terleme bırakılabilmekte, yağlanarak masaj yapılmaktadır.

3-Caldarium: (Sıcaklık Bölümü)

a-Yıkanma yerindeki sıcak su havuzları ve banyo yerlerine basamaklarla çıkılmakta ve setlerle inilmekte, buralarda oturularak yıkanılmaktadır.

b-Lambrum: salonların ortaları soğuk veya ılık sulu şadırvanlarla donatılmış olup burada sıcak ve ılık sulardan yararlanılmaktadır.

c-Cadatiune: Bazı hamamlarda yer almakta ve altından ısıtılan terleme odalarında, kuru sıcak hava ile banyo yapılmaktadır.

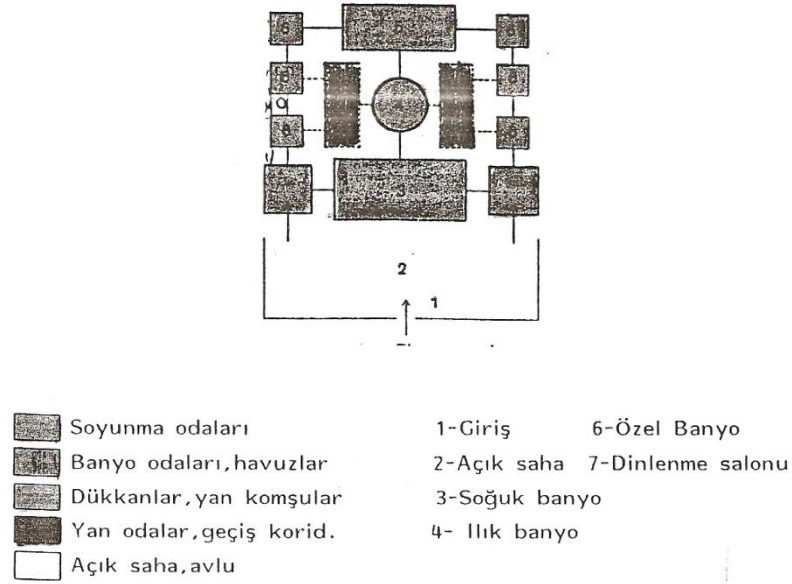
d-Lokonikum: Yunanlılardan alınmış olup burada terleme ile banyo yapılmaktadır.(buhar banyosu) Mekanın ortasında sıcak havanın çıkabileceği delik vardır.

Apoderium: Giriş holü ve soyunma yerlerini kapsar biçimde ve büyük tesislerde yer almakta olup, soyunma yerlerinde soyunma nişleri bulunur.

Unctorium: Keselenme odası

Palaestra: Oyun ve spor yerleridir.

Romalıların termal banyo tesis şeması (Şekil 3.1) Romalılar banyo tesislerini bu şemaya göre inşa etmişlerdir. (Özdönmez,1991)

Şekil 3.1 Roma Termal Banyo Şeması (Özdönmez, 1991)

Anadolu'daki Haymana, Kızılcahamam, Ayaş, Alanuya-Hamamgözü, Edremit, Bursa, Gönen, Yalova, Hasankale, Seferihisar, Vala, Ilgın, Kütahya-Yoncalı, Sulusaray, Yozgat, Tokat, Havza kaplıcaları Romalılar tarafından kullanılmıştır.

Sosyal termalizm tarihçesi, Romalılar zamanındaki kalelik kurumunu görmezden gelinirse o devirlere kadar iner. Romalıların ortaya koyduğu sosyal termalizm prensipleri şöyle idi:

1-Kaynaklar, halkın malıdır.

2-Kaynakların devamlı kullanılması için devlet halk yararlarını özellikle korur

3-Ordular, kaynaklardan savaş dönüşlerinde kamp kurmak, yaralarını tedavi etmek ve dinlenmek amacı ile faydalanabilir.

Savaş yaralarının termal sular ile tedavi edilmesi ile ilk tıbbi endikasyon kurulmuştur.

Romalıların son zamanlarında ilgisiz bıraktıkları termal turizmi Bizans dönemi ile yeni baştan canlandırılmıştır. Bizans şehirlerinde ve İstanbul'da Aguadukt (su yolları) ve hamamlar inşa

etmişlerdir. Bizans'ta 8 genel, 153 özel banyolar bulunduğunu Justinyen devrinin ünlü tarihçisi Procopius (490-502) yazmıştır. İstanbul haricindeki şehirlerde Sofya, Selanik çevresi, Anadolu'da Yalova, Bursa, Eskişehir olmak üzere çeşitli termal kaynaklar kullanılmıştır. Justinyen devrinde, Bizans aristokratlarının toplantı yeri olarak kullanılan Yalova (Pythia-Sotropolis) bazı bölümler eski karakterini korumaktadır. Bursa'da Bizanslılardan kalma Eski kaplıca ve Askeri hastane yakınındaki iki harabe günümüzde de kullanılmaktadır. (Haddad, 1989)

Anadolu'daki diğer Bizans kaplıcaları Eskişehir, Bursa Armutlu, Samsun Havza, Çorum Beke kaplıcaları sayılabilir. (Özdönmez,1991)

Bizans dönemi hamamları ile de ün kazanmıştır. Severis (193-221) zamanının hamamları ünlüdür. Eskişehir Komina hamamının özelliği sularının Bakü'den getirilen petrol ve neftle ısıtılmasıdır.

Hristiyanlığın doğuşu ile termal tesisleri büyük bir saldırıya uğramış. Bu tarihe kadar yapılmış olan birçok termal tesisler yıkılıp, yakılmıştır. Kilisenin ve manastırların maden suları kaynaklarını 8 asır sonra işletmelerine almaları ile bu tahribat durdurulmuştur. Kaynaklara Hristiyan azizlerin adları verilmiş ve kaynakların mucizeler yarattığı anlatılarak taraftar toplanmıştır. Haçlı seferlerine kadar kaplıcalar zengin sınıfın dinlenme ve eğlence merkezleri haline dönüşmüş, tedavi merkezi olma durumundan tamamen uzaklaşmıştır.

1789 Fransız İhtilali ile halk tekrar termal tesislerini kullanabilmişlerdir. 1848 Fransız işçi ihtilali ile dar gelirli ve işçilerin termallerden faydalanması için kararlar yeniden çıkarılmıştır. I. ve II. Dünya savaşı zamanında Almanya ve Fransa'da ki birçok kür merkezleri ordu emrine verilmiştir.

17. yy.lın ikinci yarısında, tıp açısından içme kuralları belirlenmiştir. Ancak kaplıcalar içmelerin yanında ikinci derece kalmışlar ve kaplıca yerleşmeleri, suların özelliklerine bakılmaksızın, içme kür yerleşimleri olarak değerlendirilmişlerdir. Bu devirde Balneolojide büyük gelişmeler olmuş, çeşitli banyo uygulamaları geliştirilmiş, maden sularının analizi için yeni yöntemler bulunmuş, suların sınıflandırılmaları yapılmıştır. Glaus bu devirlerde geliştirilen önemli kaplıca yerleşmeleri olarak Bad Prymont, Baden Baden, Bad Hamburg (Almanya) Karsbald, Marienbad, (Çek Cumhuriyeti), Baden, Schinznach'ı (İsviçre) vermektedir. (Özdönmez, 1990)

3.1.1 Türklerde Termal Turizm Tarihi

Romalıların kurduğu termal tesisler 5. ve 6. yy.'da savaşlar, göçler, afetler ve Hristiyanlığın da etkisiyle tahribata uğramıştır. Türklerin Anadolu'yu fethi ile, su şehirleri tekrar eski ilgisine kavuşmuştur. Selçuklular gittikleri yerlerde bu kuruluşların korunmasına dikkat etmişlerdir. Ancak Türklerin bu tutumu Müslüman olmaları ile değil, Türklerin suya ve yıkanmaya verdikleri önem ile açıklanabilir. Dünya termalizminde Roma banyosundan, Türk banyosundan, Japon banyosundan bahsedilmiştir. (Haddad, 1989)

Yunan, Roma ve Bizans hamamlarında banyo yerleri ve yüzme havuzuna önem verilmesine karşılık Türk hamamlarında akar suda yıkanma esas alınmıştır. Kaplıcalarda ise havuza girmeden önce vücudun temizlenmesi gereği üzerine durulmuştur. (Özdönmez, 1990)

Selçuklular Anadolu'ya girmeleri ile kaplıcaları onartmış ve inşa ettirmiştir. Konya'da Ilgın, Kırşehir'de ve Niğde'de Çiftehan kaplıcaları Selçuklulardan kalma Orta Anadolu kaplıcalarıdır.

Kırşehir-Karakurt kaplıcası 1135 yılında bir hanın köşesinde banyo kısmı otel üzerine inşa edilmiştir. Şehre uzak olan kaplıcalara konaklama ihtiyacı düşünülmüştür. Selçuklu kaplıca ve hamamları çift hamam sistemi ile inşa edilmiştir. Kadınlara ve erkeklere olmak üzere Selçuklu kaplıcaları Roma, Bizans ve Osmanlı kaplıca ve hamamlarına göre dar-karanlık basık ve sade görünüşe sahiptirler.

Osmanlı döneminde ise kaplıcalar dünyada Türk hamamı adı ile anılmaya başlanmıştır. Mimar Sinan ve diğer devir mimarları İmparatorluğu banyolar ile süslemişlerdir. Evliya Çelebi ve Von Hammer Bursa'da 1640 yılında mevcut banyoların sayısını 3000 olarak tespit etmişlerdir. Önceleri İstanbul'da 151 hamam varken Evliya Çelebi'nin diğer seyahatinde hamam sayısı 17 eklenerek 168'e çıkmıştır. İstanbul'daki saray hamamları ile özel ve genel hamam sayılarının 4536'ya vardığı bunarların 800'ü Üsküdar'da, 300'ünün Galata'da olduğunu öğrenmekteyiz. Walman Balneoloji isimli eserinde "17 yy. sonlarına kadar suyun alt teravetini temin eden şifa veren tesiri hakkındaki düşünceleri unutulmuştu. Bu sırada Türkler yıkanma kültürünün Avrupa'da yegane sahibiydiler. Bugün cami şeklindeki kubbeli ve havuzlu banyoları ile Avrupa'nın güneydoğusunda aşîkar surette kendilerini tanıtmaktadır" demektedir. Osmanlı İmparatorluğu yükselme döneminde kaplıcalara çok önem vermiş eskileri onarmış, yenilerini eklemiştir. Bu ilgi duraklama ve gerileme dönemlerinde azalmıştır.

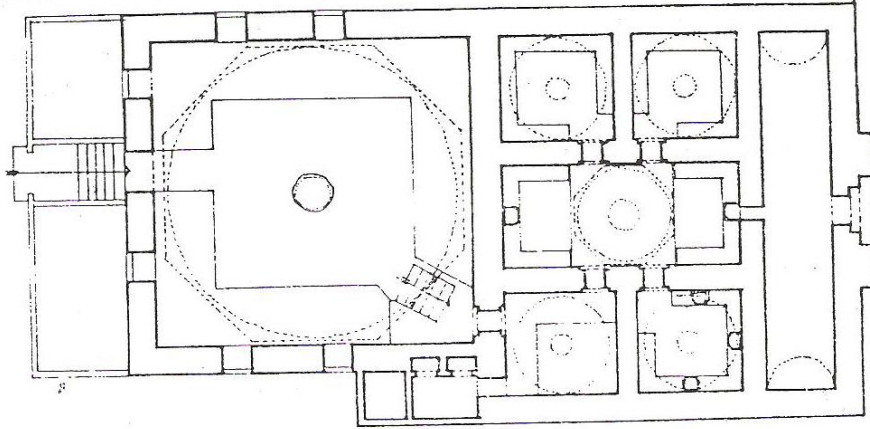
Macaristan ve Romanya’da birçok önemli ve güzel kaplıca Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılmıştır. Budapeşte’de 8 kaplıca bulunmaktadır. Bunlar Acılı ılıca, Tabakhane ılıcası, Yeşil direkli kaplıca, Tahtalı kaplıca, Barut Değirmeni Kaplıcası, Kapalı Kaplıcadır. Türklere ait olan yıkanma sanatı, hamam geleneği ve sanatı bugün iş ve zaman kaybı sebebi ile terk edilmiştir. Cumhuriyet döneminin 60. yıllarına kadar süren bu gelenek zevk sahibi kişilerin geldikleri yerlerdi. Edebiyata, musikiye ve karikatürlere konu olmuştur. Türk hamamı dört kısımdan meydana gelir.

1-Soyunma,giyinme mahali (camekan)

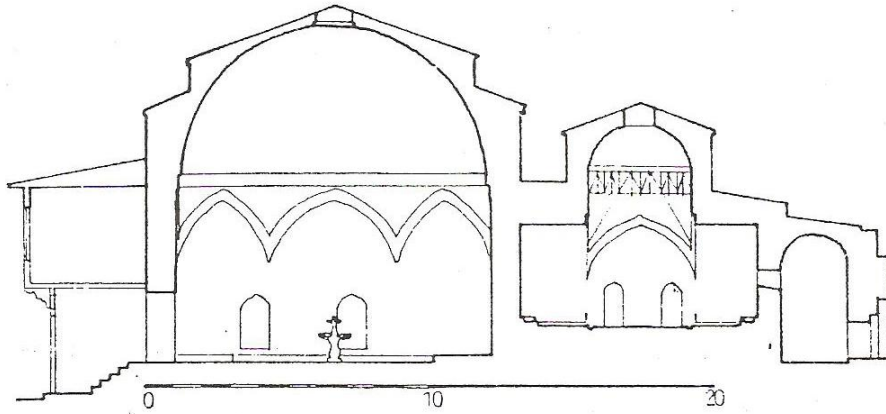
2-Soğukluk

3- Yıkanma salonları halvetleri

4-Külhan.

Şekil 3.2 Umurbey Hamamı Planı. Türk hamam plan şemasındaki dört kısım (Akdeniz, 1990)

Şekil 3.3 Umurbey Hamamı Kesiti. (Akdeniz, 1990)

Eyice, Türk hamamlarının sıcaklık ve halvet kısımlarını esas alarak yapmış olduğu tipolojik bir inceleme sonucunda, altı ana şemadan oluşan bir gruplama yapmıştır: (Eyice S., 1960)

a-Haçvari dört eyvanlı ve köşe hücreli tip,

b-Yıldızvari sıcaklıklı tip

c-Kare sıcaklık etrafında sıralanan halvet hücreli tip

d-Çok kubbeli sıcaklıklı tip

e-Ortası kubbeli, enine sıcaklıklı ve çifte halvetli tip

f-Soğukluk-sıcaklık ve halvet es odalar halinde olan tip

Din ve sosyal yapı itibarı ile kadın-erkek hamamları birbirinden ayrılmıştır. Hamamlarda çeşitli eğlentiler yapılır. Hamamların giriş kapıları, asılan peştamal ve kafesler ile kadın ve erkek hamamı olduğunda anlatırdı. Kafes, kadınlar hamamını, peştamal erkekler hamamını gösterirdi. Müşterileri kadınlar hamamında Natır, erkekler hamamında Tellak karşılar. Halk her fırsatta hamamlarda toplanırmış. Güvey hamamı, gelin hamamı, loğusa hamamı, kırk hamamı, adak hamamı gibi hamam alemleri sayılabilir. Türkler son zamanlara kadar temizliklerini ve ev temizliği ile dünyaya ün salmıştır. Hatta temizlikte en ileri millet kabul edilmiştir.

Cumhuriyet döneminde, Atatürk verdiği emir ile Osmanlı İmparatorluğu zamanında başlayan Yalova kaplıcaları modern hale getirilmiştir. Atatürk'ün bu emri ile Yalova kaplıcaları gelişmiş ve ekonomik bakımdan değerlendirme devrinin başlangıcı diyebiliriz. Kaplıcalar ile ilgili ilk yazı Cumhuriyetten önce Bunalı Hekim Ali Münşi Efendi'nin 1731 yılında yazdığı Bidaatül Müptedi adlı eseri 1838-1834 yılları arasında İstanbul tıbbiyesinde muallim olan Dr. Bernard 1848 yılında "Kaplıca Risalesi" adlı eserlerinde ilk kez modern maden suları üzerine yapılan deneyleri anlatmaktadır. Bundan sonra Atatürk'ün emirleri ile yeni çalışmalar yapılmıştır. Prof. Dr. Kerim Ömer Çağlar'ın M.T.A Enstitüsü için hazırladığı Türkiye maden suları ve kaplıcaları eseri önemli bir belgedir. Dr. Remzi Reman'ın Balneoloji adlı eseri çok önemli bir boşluğu tamamlamıştır. 28.11.1938 yılında İ.Ü. Tıp Fakültesi kurulmuştur. Hidro-Klimatoloji Ana Bilim Dalı Enstitüsü o yıllardan günümüze önemli izler yapmış T.T.B Termal ve dağ turizmi Müdürlüğü bu kuruma bilimsel araştırmalarda yardımlar sağlanmış ve bu sayede Türkiye'nin belli başlı kaynakları 5 kitapta yayınlanmıştır.

Yalova Termal Oteli zamanın inşa edilen en meşhur oteldir. Yalova Termal Oteli Atatürk için yapılmış özel havuzlu banyosu ile de meşhurdur.

Eskişehir’de çarşının dükkânları arasında sıkışmış Evkaf hamamının farklı sıcaklıkta banyo havuzları, kurna ve duşları vardır. Evkaf hamamı 1939 yılında tamamlanmıştır.

Atatürk’ün emirleri ile Afyonkarahisar Kisarna’da modern tesisler ile safra maden suyu üretilmekte, şişelenmekte, ülkeye dağıtılmaktadır.

Türklerin tarihinde önemli yeri olan hamam kültürü günümüzde de değişen hayat şartlarına rağmen sosyal önemini korumaktadır.

3.1.2 Termal Turizmde Tarihi Örnekler

Romalılar İngiltere’nin güneybatı kısmını işgal etmişler ve bu bölgede buldukları Bath şehrindeki şifalı suların üzerine büyük kaplıca kurmuşlar. Değişik evrelerden geçen bu kaplıca, günümüzde müze olarak değerlendirilmektedir.

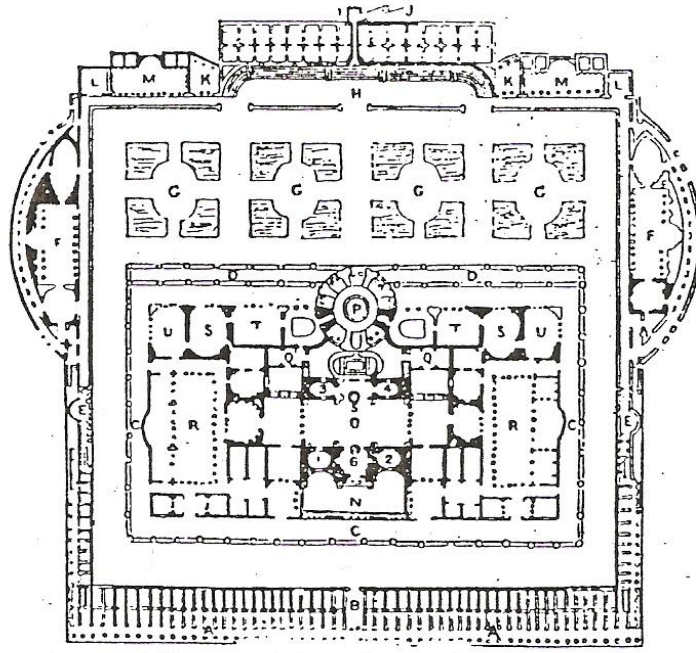
Romalılar teknik açıdan termal mimarisi ve kaptaj tekniği yönünden bir çok bilgiler bırakmışlardır. Bu kaplıca da kaynağın üzerine kaptaj edip, suyu merkezi depoya bağlamışlardır. Bu kaynağın debisi 11.5lt/sn’dir. Termal suyun sıcaklığı ise 45.5 °C’dir.

Romalılar döneminde, önce ahşap, daha sonra taştan tonozla kapalı olarak inşa edilen bu havuz zamanla harap olmuştur. 1860’da Viktoryalılar, harap olan bu kaplıcanın yeniden inşa edilmesine başlamışlar 20 sene içerisinde kaplıcayı yeniden düzenleyerek şekil 3 de görüldüğü gibi heykellerle çevirmişlerdir. Bu havuzun boyutları 24.38X12.19 m dir. Bath şehrinde Roma döneminden kalan bu kaplıcanın yanı sıra bir çok tarihi binanın Royal Crescent gibi bulunması dünyanın her yerinde binlerce turistin akımına neden olmaktadır. Müze olarak kullanılan bu kaplıca, halen şifa suyu içme olarak turistlere sunulmaktadır.

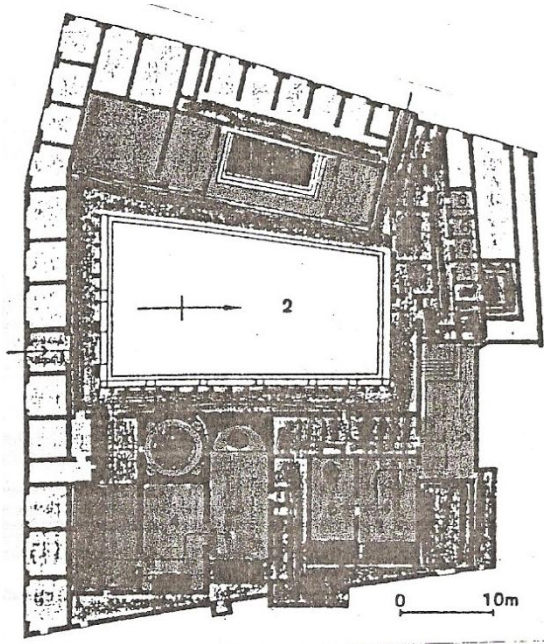

Şekil 3.4 Bath şehrindeki Roma kaplıcası (Haddad, 1989)

Anadolu'da eski Romalılar zamanında yapılan Karakalla Hamamıdır. Bugün ancak harabesi kalmıştır. (Özdönmez,1991)

Şekil 3.5 Karakalla Hamamı (Sanat Tarihi Ansiklopedisi, 2.cilt)

A Bayanlar hamamı

B Baylar hamamı

1- Yüzme havuzu

4- Ilık havuz

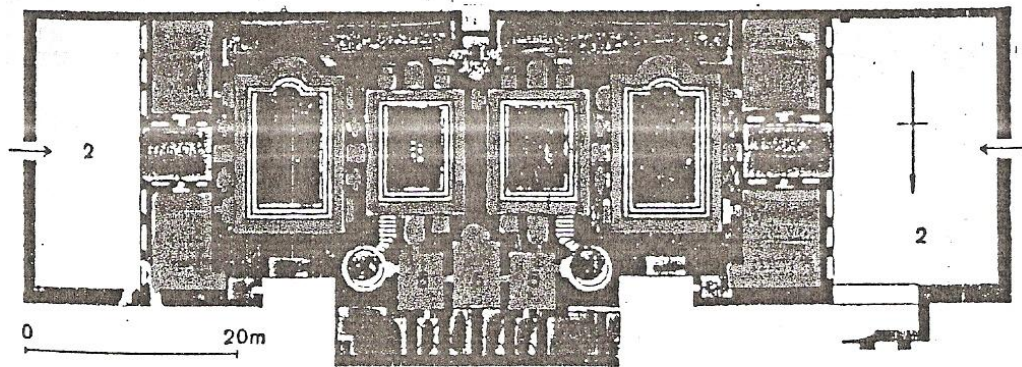
2- Palaestra

5- Sıcak havuz

3-Soğuk su havuzu

6- Buhar banyosu

Şekil 3.6 Pompei Stabianın Termal Banyosu (Roma Tipoloji XIII., Thermal Banyo 2)

1- Kaynak

4- Soğu havuz

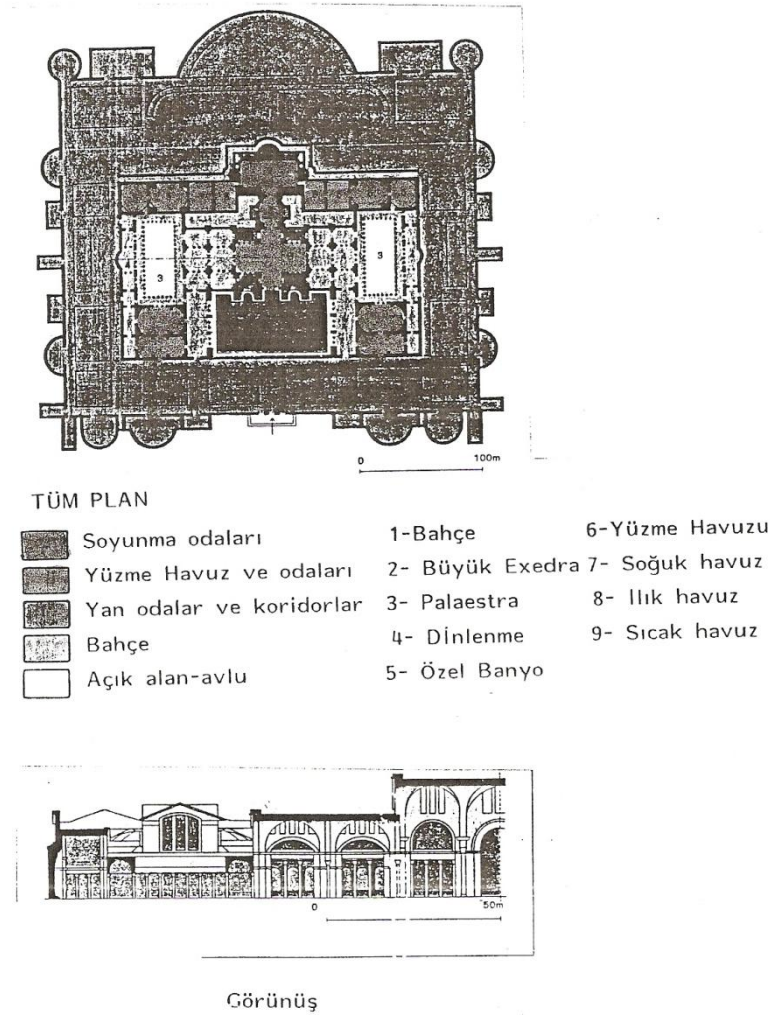
2- Ön avlu

5- Sıcak havuz

3- TErnal banyo

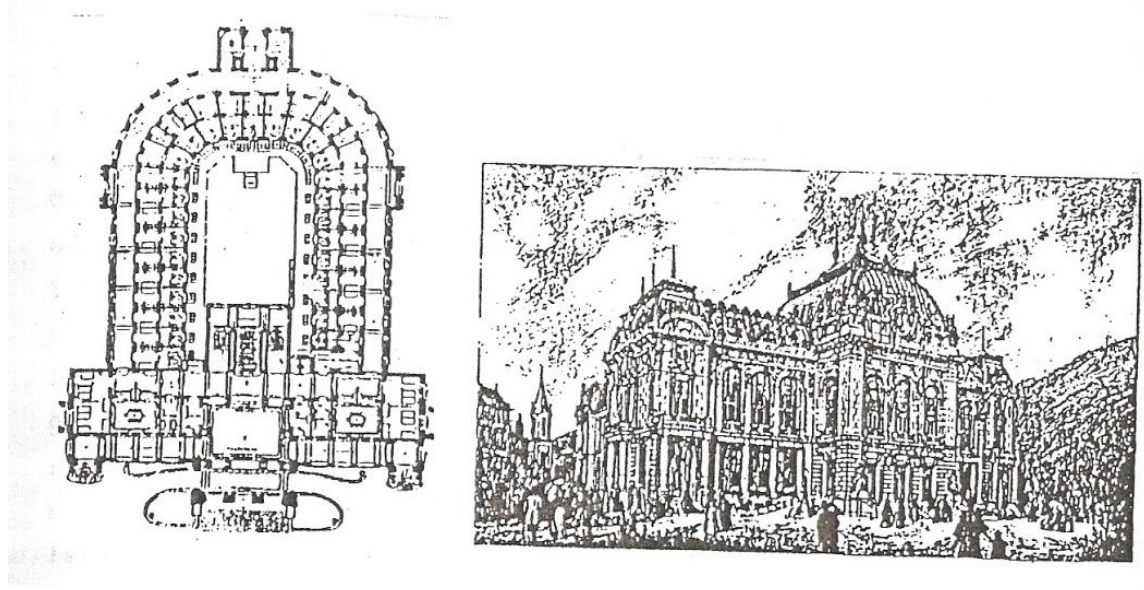
6- Buhar banyosu

Şekil 3.7 Badenweile Roma Banyosu (Roma Tipoloji XIII., Thermal Banyo 2)

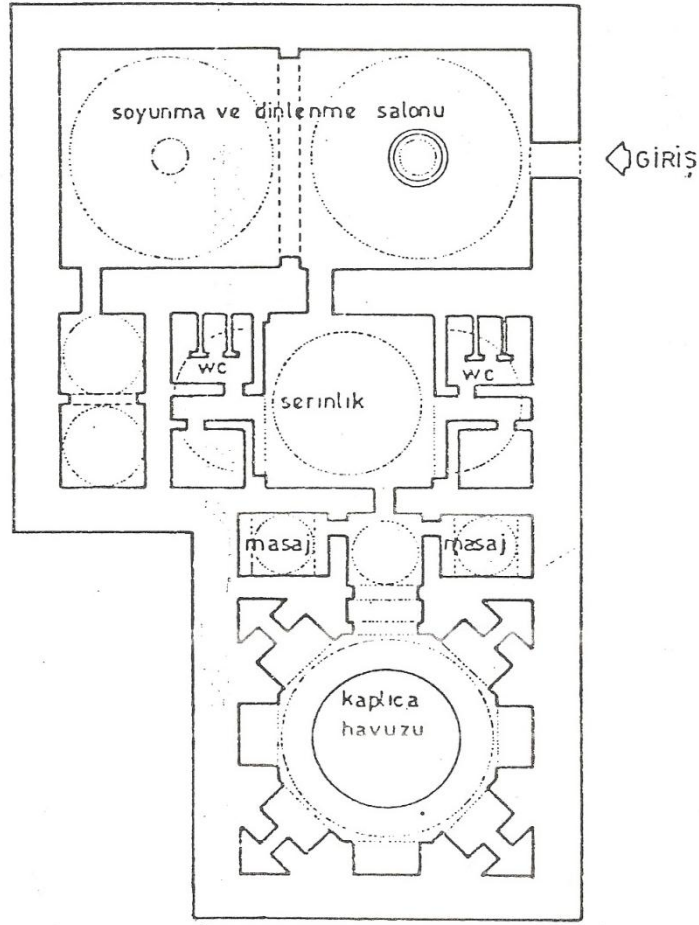
Şekil3.8 Diokletiansn Termal Banyosu (Roma Tipoloji XIII., Thermal Banyo 1)

19.yy.da Avrupa'da yapılmış olan kaplıcaların en gelişmişlerinden biri Çek Cumhuriyetindeki Karlsbad kentindeki Kaisserbad'ır. Ününü günümüzde de sürdüren bu kaplıca, 4 katlı ana bina ile yan binadan oluşmaktadır. (Özdönmez, 1989) Ana binanın en alt katında kadın ve erkekler için ayrı soğuk su tedavisi birimleri (bekleme, soyunma, dinlenme alanları, soğuk ve ılık banyolar, ayak ve oturma banyoları, çeşitli duşlar) bekleme salonuna bağlı tek küvet banyoları (soyunma-dinlenme ve banyo odaları) ile terleme banyosu (Roma Hamamı: soyunma, sıcak hava ve buhar odası, soğuk ve ılık su havuzları, keseleme yeri) vardır. Zemin katta, giriş holü (kasa, kapıcı, doktor odası, bekleme salonları, dinlenme salonları, berber) , çamur banyoları, (soyunma dinlenme ve sıvı çamur banyosu odaları) bulunmaktadır. 1. katta, çamur banyoları ile İsveç tedavi jimnastiği salonu (yan odaları ve masaj odaları), 2. katta ise maden suyu banyoları ile elektrikli banyolar yer almaktadır. Yani binada çamur hazırlanmaktadır.

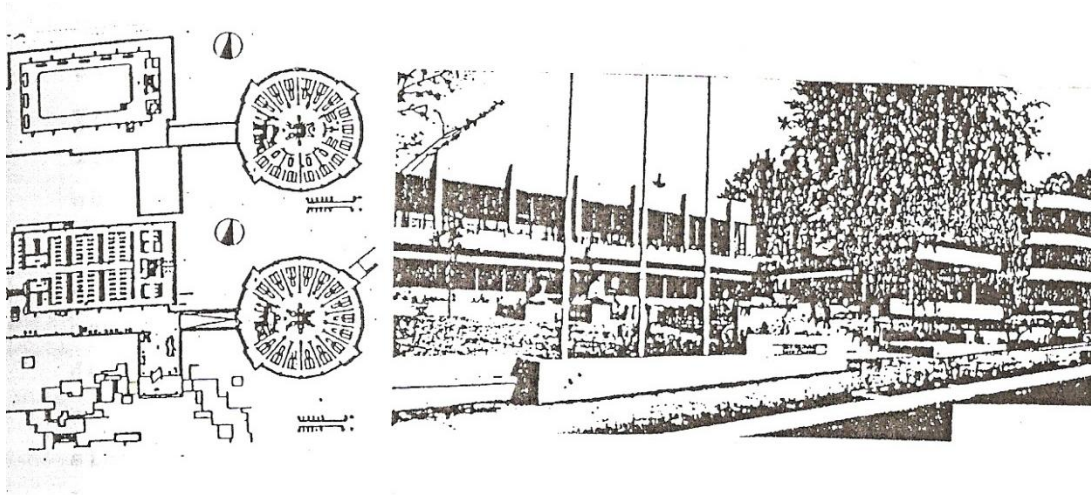
Şekil 3.9 Karlsbad-Kaisserbad Çek Cumhuriyeti (Özdönmez, 1990)

Yeni kaplıca Osmanlı klasik çağı hamamları arasında bulunmaktadır. Camekan bölümü, iki kubbe ile örtülü olup ortada fiskiyeli bir havuz ve ayrıca soyunma yerleri vardır. Soğukluk, ortada kubbe, iki yanalarda yarım kubbeli olarak düzenlenmiş yanalarda usturalık ve WC ler yer almıştır. Soğuklukla , sıcaklık arasında ve her iki yanda tek kurnalı olmak üzere iki yıkanma yeri bulunmaktadır. Bu bölüm üç kubbe ile örtülüdür. Ayrıca sıcaklığa girişin sağında ve solunda oturma ve dinlenme içi mermer taşlar yapılmıştır. Sıcaklık bölümünün ortasında, içinde merdivenle inilen daire biçiminde bir havuz vardır. Sınıflandırmalardan yıldızvari sıcaklık tipine giren bölümde kubbe, sekiz kemer üstünde yer almaktadır. Kurnalı eyvanlar ve kemerlerle orta bölüme açılmakta, köşe eyvanları ise içeri doğru genişleyerek, üçgen biçimindeki halvetleri oluşturmaktadır. Sıcaklığa giriş kapısının karşısına gelen nişte, sıcak maden suyu olan ağızından akarak küçük bir havuzda toplandıktan sonra büyük havuza gelmektedir.

Şekil 3.10 Bursa Yeni Kaplıca (Haddad, 1990)

20.yy.da Almanya'nın Bad Pappenau kentinde Sole-Hollenbad und Kurmittelhaus çağdaş mimarlık akımlarının öncülüğünde görkemli yapılar yerine fonksiyonel akımın etkisinde kalınarak, çağdaş teknolojiden yararlanılarak, çağdaş bir kaplıcadır. İki kütlede oluşan yapı grubunda kapalı yüzme havuzu ve tedavi bölümleri bulunmaktadır. Zemin kattaki giriş holünden her iki bölüme de geçilebilmektedir.kapalı havuz bölümünün zemin katında kadın ve erkekler için ayrı soyunma alanlar, duş ve WC yer almaktadır. 1. katta ise tuzlu maden sulu kapalı yüzme havuzu vardır. Tedavi bölümünü zemin katında bekleme odaları, küvet banyoları ve personel odası bulunmaktadır. 1.katta bekleme odaları, su altı masaj odaları, katı çamur uygulama alanları, çamur hazırlama mutfağı, masaj ve personel odası vardır. 2.katta ise bekleme odaları, hidroterapi odaları, hareket havuzu, jimnastik salonu ve personel odası yer almaktadır.

Şekil 3.11 Sole-Hollenbad und Kurmittelhaus (Özdönmez, 1990)

3.2 Maden Sularının Tanımı

Uluslararası Kaplıca Birliği'nin "FITEC" (*FITEC: International Federation of Thermal Cities.*) belirlemiş olduğu; bir litresinde en az 1 gr. eriyik olarak mineral veya karbondioksit bulunan sulara (deniz suyu dahil) "Maden Suyu" ya da "Hidromineral", ayrıca sıcaklığı 20 °C üzerinde bulunan maden suları sıcak maden suyu "Termal" olarak kabul edilmektedir. Türkiye ve bazı ülkeler sıcak maden suyu tanımı için 30 °C sıcaklığa eşit değer olarak kabul etmektedir.

Maden suyu tanımlarına uymayıp, içinde demir, arsen, iyot, kükürt, flor, brom gibi bazı etkili mineral eriyikleri ile radon, kükürtlü hidrojen, metan ve helyum gibi ender bulunan gazları eşit değerlerden fazlasına sahip olan sularda maden suyu olarak kabul edilip, sıcaklığı 20 °C'nin üzerinde ise sıcak maden suyu "Termal" olarak kabul edilmektedir. (Haddad,1989)

Türkiye önemli bir jeotermal kuşak üzerinde yer almaktadır. Jeotermal kaynak enginliği ve potansiyeli açısından dünyada yedinci, Avrupa'da ise kaynak potansiyeli açısından birinci sıradadır. Sıcaklıkları 20 °C -100 °C arasında, debileri ise 2-500 lt./sn. arasında değişebilen 1500'den fazla kaynağa sahiptir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008)

3.3 Termal Suların Tıp Bilimindeki Yeri

Kaplıca kürleri daha çok tedavi kullanılan etkenlerin, doğal olarak bulunduğu yerlerde kurulan kaplıca ve kür merkezlerinde yapılmaktadır. İnsanlık tarihinin değişik dönemlerinde, tedavilerin kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihinin değişik dönemlerinde,

değişik toplumlarda ve değişik kültürlerde farklı görünüm ve özellikler taşımış olsa da, kaplıca tedavisi geleneği sürmüştür. Bu gelenek hemen tüm uygarlıklarda var olmuştur. Ancak tıpta, özellikle 20. yy.lın ikinci yarısından itibaren yaşanan bilimsel ve teknolojik devrim, bu doğal tedavi yöntemlerini özellikle, Amerika ve Britanya’da büyük ölçüde geçerli tıp uygulamalarının dışına itilmiştir. Bu ülkelerde, kaplıca tedavisinin etkinliği üzerine yeterli bilimsel kanıtların bulunmadığı eleştirisi bilimsel tıp çevrelerince sık dile getirilmekte ve kaplıca tedavisi konvansiyonel tıp dışı alternatif yöntem olarak görülmekte, daha çok alternatif ya da komplementer tıp içinde değerlendirilmektedir. Oysa çağdaş kaplıca tıbbı, birçok ülkede giderek tıptaki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ürünleri ile de zenginleşerek gelişmiştir. Kaplıca tedavisinin özünde bir uyarı-uyum tedavisi olduğu gerçeği daha iyi anlaşılmıştır. Kaplıca küründe değişik yöntemlerle uygulanan doğal faktörlerin, hem spesifik hem de non-spesifik olarak insan vücudunda, özellikle fizyolojik ve homeostatik süreçleri olumlu yönde etkileyerek, uyararak, destekleyerek ve güçlendirerek etki gösterdiği üzerine önemli bir bilgi birikimi olmuştur. (Karagülle, 2002)

Türkiye toprakları üzerinde kaplıcaların sağlık ve tedavi amaçlı kullanım geçmişi bin yıllara kadar uzanan ve halen süren bir gelenektir. Aslında bu gelenek hemen tüm uygarlıklarda var olmuştur. Günümüzde de tüm kıtalarda daha çok Güney, Orta ve Doğu Avrupa, Asya (Orta Doğu, Japonya, Çin, Türki Cumhuriyetler), Güney Amerika (Arjantin, Meksika, Kolombiya) ve Kuzey Afrika (Fas, Tunus) ülkelerinde yaygınlığını korumaktadır. Ancak Türkiye’nin de içinde bulunduğu birçok ülkede kaplıca tedavisinin geleneksel ve ampirik niteliği pek değişmezken, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, İsrail gibi ülkelerde kaplıca tedavisi yüksek bir kalite standartlarına ulaşmıştır. Almanya’da kaplıca ve kür tıbbı, büyük ve önemli bir sağlık sektörü konumundadır. Bu ülkede 2000 yılında 10 milyon kişi, 69 milyon gün, kaplıcalarda, yataklı kurumlarda tedavi görmüş ve giderleri büyük ölçüde sigortaları tarafından karşılanmıştır. Türkiye’de ise 1990 yılında 6.5 milyon kişi kaplıcalara gitmiş, ancak %5’i sigorta ve emekli sandığınca kısmen karşılanmıştır. Türkiye için ilginç olan bir özellik de, bu hastaların %60’dan fazlasının kendi kararıyla, tıbbi kontrolden geçmeden, kaplıcalara gitmeleridir. Halkımızın bu konuda yüzyıllara dayanan deneyim ve geleneği süre gelmektedir. Kaplıca tedavisi geleneği kaplıca turizm olgusunu da geliştirmiştir. Kaplıca tedavisi, bu yüzden genellikle ortam değişimi ile, seyahatle eş zamanlıdır. Son yıllarda bu alana yönelik yatırımcı ve işletmeci ilgisi de giderek artmaktadır. (Karagülle, 2002)

- Sağlığı kaybetmeden önce önlemler almak, gitgide yaşanılması zorlaşan dünyada ve bozulan tabiatta yapılması en doğru olan ve artık insanların önem verdiği bir konudur. Doğru beslenmek, spor yapmak, stresten uzak durmak ve sağlıklı yaşamayı bir yaşam tarzı haline getirmek sağlığı korumak için atılacak ilk adımlardır.

3.4 Termal Turizm Tesisinde Olması Gereken Tıbbi Öğeler

Çağdaş balneoterapi uygulamalarının yapıldığı ülkelerde, hazırlanmış olan yönetmeliklerle bu uygulamaların ve tesislerin nitelikleri ve donanımları hakkında ayrıntılı şekilde tanımlamalar yapılmıştır. Bu bakımdan örnek bir ülke durumunda olan Almanya'daki kurallara göre bir kaplıca ve/veya kür merkezinin genel özellikleri şunlardır:

- a- Yörenin tedavi edici etkenlere sahip olduğunun bilimsel olarak kanıtlanmış olması
- b- Yöredeki iklimin ve hava-hijyenik özelliklerinin incelenmiş olması
- c- Uygun kaplıca-kür donanımının olması
- d- Bilimsel olarak endikasyon ve kontrendikasyonların belirlenmiş olması

İlk iki koşul kaplıca yöresi için, son üç koşul ise kaplıca yöresinde kurulacak olan tüm tesis tipleri için geçerlidir.

Kaplıca-kür donanımları denince, toprağın, denizin ve iklimin şifalı etkenlerinden gerektiği gibi yararlanabilmek için, söz konusu olan yerde kurulmuş yapılar akla gelmektedir. Bu donanımın, işletme tarafından yasal yükümlülüklerle uygun bir şekilde, kullanım kolaylığı gözetilerek ve tamamıyla hijyenik olarak tesis edilmiş olması ve konukların kullanımına eğitilmiş personel gözetiminde sunulması gerekmektedir.

Kaplıca endikasyonlara göre değişmekle birlikte genel olarak;

- Banyo kürü(şifalı su,peloid, veya gaz banyosu) yapılacak küvetler, termal havuz(lar)
- İçme kürü için uygun çeşme ve musluklar
- İnhalasyon tedavilerinin uygulanabileceği inhalotoryum ve inhalatörler
- Hastanın egzersiz tedavisi kapsamında su içi egzersiz uygulamaları yapacakları şifalı su havuzları

Bir kaplıca kür merkezi binası ya da birimi içinde öncelikli olarak aranan, başka bir deyişle genellikle bulunan donanımlardır. (Karagülle, 2002; Doğan, 2005)

3.5 Termal Sular ile Sağlıktaki Kazanımlar

Kaplıca kürü, bir dizi kronik hastalıkta hem tedavi amacıyla hem koruyucu ve rehabilitatif amaçlarla kullanılır. Kaplıca tedavisi kararı verebilecek hastalıkların akut dönemleri veya akut alevlenmeleri hastanelerde ya medikal ya da cerrahi yöntemlerle tedavi edilmelidir. Böylesi dönemlerde kaplıca tedavisi genellikle anlam kazanmaz ve uygulanmamalıdır. Ama kişi yaşantısının büyük bir kısmında(veya tümünde, örneğin kronik romatizmal hastalıklar, şeker hastalığı, astım vb.) kronik bir hastalığı vücudunda taşıyacaksa, dönem dönem (örneğin senede bir veya iki senede bir) kaplıca kürüne gönderilmesi bu kronik hastalık üzerinde ve hastanın yaşam kalitesi üzerine önemli yaralar sağladığı giderek daha iyi kanıtlanmaktadır. (Karagülle, 2002)

Diğer yandan, kaplıca tedavisi daha uygulama sırasında bir dizi avantajlar sağlar:

- Kişi günlük iş ve aile yaşantısının yarattığı fiziksel ve ruhsal stresten uzaklaşır.
- Kişi yaşadığı ortamda var olan ve hastalığını kötüleştirici etki gösteren birçok faktörün etkisinden uzaklaştırır.
- Kaplıca yöresinin ve ikliminin olumlu ve yararlı faktörleri devreye girer.
- Kişinin günlük yaşantısı (diyet, egzersiz, uyku, dinlenme) düzene girer.
- Kişinin hastalığı ile günlük iş ve aile yaşantısı aktif sürdürülebilmesi için rehabilitasyon çalışması yapılabilir.
- Kişi hastalığı konusunda etkin bir sağlık eğitiminden geçirilebilir.

4.TERMAL TURİZM TESİSLERİ

4.1 Sağlık Turizmi ve Termal Turizm

“Tıbbi Turizm” olarak da bahsedilebilecek turizm türü olan sağlık turizmi, dinlenme amaçlarına yönelik turizm, tedavi amacı ile yapılan turizm, iklim tedavisi, su tedavisi, doğal turizm vb. turizm tipleri oluştururlar. Doğanın sağlık verici özelliklerinden yararlanmak isteyen insanların, sıcak su, maden suyu, hamam, kaplıca ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve bazı tıbbi hizmetlerin, (protez yapımı vb.) ucuz olarak sunulduğu, sağlık merkezlerini ziyaret etmeleridir. Bu turizm tipinin altında “Turizm Mevzuatımız” da şu başlıklardan bahsedilmiştir: (Kalkan, 1995)

- Termalizm: Doğal şifalı su kaynaklarıyla (kaplıcalarda) uygulanan tedavi sistemidir. (Balneoterapi)
- Klimatizm: Dağ istasyonlarındaki, açık hava ile uygulanan tedavi sistemidir. Termalizmle birlikte ele alınabilmektedir.
- Üvalizm: Bazı şehirlerde üretilen meyve ve sebzelerin, kür amacıyla müşterilere sunulmasıdır.
- Mağara Turizmi: Sağlık nedeniyle mağaralara yapılan seyahatlerdir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2006) sağlık ve termal turizmi 3 ana kategoride değerlendirilmiştir: (T.C. Kültür ve Turizm B., 2006, Türkiye Turizm Stratejisi)

1. Sağlık turizmi: Sağlık turizmi; tedavi amacı ile yapılan seyahatler şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, sağlık turizmi, fizik tedavi ve rehabilitasyon gereksinimi olanlarla birlikte uluslararası hasta potansiyelini kullanarak sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlayan turizm türüdür.
2. Güzellik ve zindelik turizm (Wellness tourism) : Son yıllarda sağlık ve termal turizm konsepti içinde güzellik ve zindelik turizmi önemli bir yer tutmaktadır. Deniz suyu ile terapi (talassoterapi) ve spa ise güzellik ve zindelik turizminde yer almaktadır. Spa günümüzde yalnızca su ve çamur terapilerini değil sıcak su havuzu, çeşitli masaj terapileri, aroma terapileri, güzellik ve bakım gibi sağlık kür hizmetleri de sunan tesislere verilen isim olup, su ile iyileşme suyun kullanımından gelen sağlık, suyun sıcak,soğuk ve farklı biçimlerdeki akıtma, damlatma, püskürtme gibi uygulamaları ile

kazanılan dinlenme ve ferahlama duygularının edinildiği bütünleyici bir terapi anlamında kullanılmaktadır. Wellness kelimesi ise akıl, vücut, ruh ve ilişkilerde zinde olmayı ifade etmektedir. Bu kapsamda insanın kendisini ruhsal, bedensel, zihinsel ve ilişkisel olarak iyi ve zinde hissetmesini sağlayan her türlü masaj, cilt bakımı, çamur ve yosun banyoları, küvet bakımları, talassoterapi gibi doğa ve doğal ürünlerle sağlıklı yaşam yöntemleri ile yapılan vücut bakımları wellness kavramına girmektedir.

3. Termal turizm : Türkiye önemli bir jeotermal kuşak üzerinde yer almaktadır. Jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında Avrupa’da ise kaynak potansiyeli açısından birinci, kaplıca uygulamaları açısından ise üçüncü sıradadır. Türkiye sıcaklıkları 20-110 °C arasında debileri ise 2-500 lt/sn arasında değişebilen 1500’den fazla kaynağa sahiptir.

Termal turizm bu kaynakların değerlendirilmesi ve turizm girdisinin artmasını sağlayacaktır. Turizm Bakanlığının öngördüğü gibi “spa&wellness” konseptini “güzellik ve zindelik” turizmi içerisinde değerlendirmek ve bu konsepti termal turizm tesislerinin servis ve aktiviteleri arasına sokmak daha doğru olacaktır. Bu sayede yatırımlar da termal su potansiyelini değerlendirmeye yönelik gelişimini desteklemeye yönelik olacaktır. Bu gelişim, termal turizmi geleneksel kaplıca kavramının dışına çıkaracak, “spa&wellness” kavramını da içine alacak şekilde “resort” tipi otellerin özellikleriyle de donatarak geliştirecektir. Böylece günümüzde oluşturulan termal turizm tesislerinin bu anlamda planlama ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi gerekmektedir. (Güvenç, 2007)

4.2 Termal Turizm Tesislerinin Geçmişten Bugüne Oluşum Süreci

İnsanlık tarihi incelendiğinde, pek çok kültürde su ve suyun insan üzerindeki pozitif etkilerinin fark edilmiş ve sıklıkla kullanılmış olduğu görülmektedir. Aslında günümüz resort otellerin ana fikri (çok fonksiyonelli kompleksler olarak) olarak bir modelini oluşturan kaplıca tesislerinde sudan sağlık, zindelik, sosyallik ve sportif amaçlı faydalanma ilk olarak M.Ö. 25 yılında gerçekleşmiş, Romalılar tarafından yapılan “thermae” adındaki bu tesisler daha sonra büyük kompleksler haline gelmiş; alternatifli banyoları, restoranları, sportif faaliyetleri, kütüphane ve toplantı salonu benzeri kültürel mekanları da kapsamıştır. Günümüze kadar olan sürece bakıldığında kaplıcaların zaman zaman popüler olduğu, bazı dönemlerde unutulduğu, tekrar hatırlanıp popülerleştiği ilginç bir şekilde görülmektedir. Popülerliği böyle dalgalar halinde günümüze ulaşan kaplıcalar 21.yüzyıla birlikte yeniden dirilme dönemini atlayıp

yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olma yolunda ilerlemektedir. (Güvenç,2007)

Suyla ilgili aktivitelerin çeşitli etkenlerle günümüzdeki adlandırılmaları ve anlamlandırılma biçimlerinin kazandığı yeni boyut ve bu boyutun ülkeler ve kültürler arasında farklı yorumlanması gibi etkenler suyla ilgili turizm tesislerinin çeşitlenmesini sağlamıştır. Kaplıca, spa, “health resort”, “spa resort”, kaplıca oteli, termal otel vb. adlandırılmalar yapılmaktadır. Türkçede doğal sıcak ve mineralli suların ve şifalı çamurların sağlık amaçlı kullanıldığı yerler ılıca ve kaplıca adıyla anılır. Ilıca, doğal sıcak su veya bu suyun çıktığı yer anlamındadır. Kaplıca ise, “kapalı ılıca”dan türemiştir ve sıcak suyun daha çok banyolar şeklinde sağlık ve sosyal amaçlı kullanılmasına yönelik tesisi-binası olan ılıca anlamını taşır. Sosyal temizlenme amaçlı geleneksel kullanım buraların hamam olarak adlandırılmasının da nedenidir. İngilizcede kaplıca kelimesinin sözlük karşılığı “spa” sözcüğüdür. Bu sözcük İngilizceye Belçika’nın güneyindeki mineralli su kasabası Spa’dan geçmiştir. Giderek İngilizce konuşulan ülkelerde sıcak veya soğuk mineralli suların sağlık amaçlı kullanıldığı yerler “spa” ya da “health resort” kavramları ile ifade edilir olmuştur. Bu sözcüklerin hepsinin Türkiye’deki karşılığı “kaplıca”dır. Ne var ki Amerika Birleşik devletleri ve Kanada’da 20.yy.’ın sonlarına doğru spa sözcüğüne başka anlamlarda yüklenmiş, sözcük kavramsal bir dönüşüm geçirmiştir. Spa kavramının doğal mineralli ve termal suların çıktıkları yerlerde tedavi ve sağlık amaçlı kullanımı eklenmiş ve tedavi, sağlık amaçlı kullanımdan çok güzellik, kozmetik ve estetik amaçlı kullanım ön plana çıkmıştır. Artık bu spa kavramında doğal mineralli sıcak sular ve kaynaklandıkları ortamlar ana ve özgün öge olmaktan çıkmıştır. Spalar her ortamda kurulabilen ana unsur olarak suya (normal su) dayanan ama düz suyun ve paketlenmiş mineral tuzlar ve çamurların bakım veya tedavilerde kullanıldığı tesislere dönüşmüştür. Bu sayede spaların günlük yaşama entegrasyonu kolaylaşırken, mineral sularla ve ortam değişimiyle birliktelikleri ise gerilemiştir. (Karagülle, 2004)

Türkiye’de kaplıcalar, erkek ve bayan için ayrı havuzu bulunan temizlenme ve sosyal amaçlar için kullanılmaktaydı. Termal mekanlarda genellikle büyük havuzlu ve yıkanma yerleri olan hamamlar ve tek kişilik veya aile banyoları adı altında büyükçe küvet benzeri havuzların olduğu birimler vardır. Hijyen ve tıbbi kontrolleri yetersizdir. Genelde yöre halkı tarafından kullanılan bu tesislerde, uzaktan gelenler için tesis içinde konaklama alanları olabilmekte ya da tesis dışında konaklama imkanı veren yerlerde kalınmakta ve tesisin hamamlarından yararlanılmaktadır. Bu kaplıcaların günümüz modern tesislerine dönüşmesi için tıbbi kontrollerin artırılması, hijyen koşullarının oluşturulması ve standartlarının yükseltilmesi

gerekmektedir. Tatil anlayışında yer alan konaklama, alternatif mekanlar ve rekreatif faaliyetler sunulmalıdır.

4.3 Günümüz Termal Turizminin Oluşumu ve Kullanıcılar

Hemen yakın geçmişte kaplıcalar ağırlıklı olarak yaşlı nüfusun rağbet ettiği, kaplıcanın bulunduğu yerel halk tarafından ziyaret edilen, geleneksel kullanımın sürdüğü (hamam alışkanlığı) mekanlar olmuştur. Ancak, yapılan araştırmalar gelişmiş ülkelerde kaplıcaların, yani termal turizm tesislerin değişen yüzüyle birlikte müşterilerinin %60'a yakını genç nüfusun oluşturduğu ve bu grubun %81'inin spa konseptini içeren otellerde kaldığını göstermektedir (Penner ve Rutes , 2001). Termal turizmin gelişimini etkileyecek, günümüzün kaplıca anlayışını yönlendiren en önemli konu, bu sektördeki kullanıcı sayısının giderek artması ve özellikle 30 yaş altı insanların iş seyahatinde dahi termal tesisleri, en azından spa konseptini içeren otelleri tercih etmeleridir. (Güvenç, 2007)

Termal turizm tesis türlerini oluşumu aslında müşterilerinin tercih sebeplerine göre şekillenmektedir: (Hannelore R. L., Reinhard R. B.,2003; Mogelhoj H., 2002)

- Tatil amacıyla termal tesislere giden müşteriler. Konseptin alternatif tatil olanağı sunma yönüne rağbet eden ve tatili süresince zaman zaman spa konseptinden yararlanarak bir resort otelde kalan, rahatlayan ve dinlenen kişiler
- Özellikle sağlık amaçlı termal tesislere giden müşteriler. İlaç tedavisiyle iyileşemeyen ya da kaplıca kürüyle reçetesi alan kişilerle, bir rahatsızlığı olmadan hastalıklara yakalanmama ve bağışıklık sistemini kuvvetlendirme amacını taşıyan müşteriler. Sürekli kaplıcalara gitme alışkanlığı olan ve daha önce bazı hastalıkları kaplıcalar sayesinde gerileyen müşteriler.
- Sağlık amaçlı giden müşterilerin bir başka kolu da psikolojik ve hayat tarzıyla ilgili seminerler alıp meditasyon vb. faaliyetler ve “wellness” amacıyla giden kişilerdir.

Sonuçta amaç ne olursa olsun bu tesislere giden kişilerin %70'in üzerindeki bir grubun rahatlamış olarak tesisleri terk ettikleri önemli bir gerçektir.

4.4 Termal Turizm Tesis Tasarımını Etkileyen Etmenler

Termal turizm tesislerinde bir turizm tesisinde olması gereken farklı kür birimleri mevcuttur. Bunlar tesislerin tasarımını etkileyen başlıca etkenlerdir. Kullanıcıların bu yöndeki talepleri,

işletmenin buna verecekleri cevaplar ve işletmenin istekleri tasarıma yön veren önemli unsurlardır. Bunun yanında doğal ve yapay etkenler, arazi koşulları ve yasal durumlarda tasarımı etkiler. Alt başlıklarda bu etkenler daha açık incelenmektedir.

4.4.1 Termal Turizm Kullanıcılarının ve İşletmenin Belirlediği Etmenler

Kullanıcıların termal turizmi seçmelerinin ana amaçları tedavi, sağlık koruma, vücut temizliği, dinlenmedir. Sağlığı koruma, hastalıktan korunma, hastalık sonrası sağlığa kavuşma için yapılan uygulamaları kapsar. Türklerde banyo alışkanlığı ile gelen bir kaplıca kültürü ve bir yıkanma kültürü söz konusudur.

Fitec'e göre Sağlık, "Organizmadaki yaşam hareketlerinde ve organizmanın çevresi ile olan ilişkilerindeki denge durumudur." (Mikro-ekolojik ve makro-ekolojik denge). Sağlığın karşıtı olan hastalık ise, "Hayat dengesinin bedeni, ruhi veya sosyal faktörler tarafından bozulmasıdır." Sağlık kavramı, yukarıda tanımlanan denge durumlarını yeniden kazanmak veya sağlığı korumak için yapılan tedavi ve sağlığı koruma çabaları olarak değerlendirilmiştir. (Özdönmez, 1990)

Farklı kullanım amaçları farklı mekanların doğmasına neden olmaktadır. Günümüzde termal turizm tesisleri tedavi ve kür amaçlarının dışında, konaklama birimlerini, spor aktiviteleri ve rekreatif alanları da içermektedir. Bu farklı eylemlerin, mekansal anlamda farklı tasarlanması ve kullanım kargaşasının yaşanmaması doğru bir çözüm olacaktır. Kullanıcılar, kaplıcaları tedavi ve sağlık koruma amacı ile kullanırlar ve bu kullanım türü termal turizm adıyla anılabilir. Bir de sağlık amacının dışında yıkanma, temizlenme, rahatlama gibi amaçlarla tercih edilmesi durumu vardır bunu da rekreatif kullanım türü olarak adlandırılabiliriz. Farklı türdeki bu kullanımlar bu amaçları karşılayacak yeni ünitelerin oluşmasını sağlayacaktır. Konaklama süreçlerine göre, kullanıcı açısından kaplıca kullanım amaçlarının belirlenmesi sonucunda, kaplıca yerleşmelerinde, bu amaçları karşılamak için gerekli olan üniteler saptanacaktır. Bu üniteler, turizm amacı ile kullanılan kaplıcaların yer aldığı yerleşmelerde: konaklama, yeme-içme, kültür-eğlence-ticaret üniteleri ve açık alanlardır. Rekreasyon için ise konaklama dışındaki diğerleri olabilir. (yeme-içme, kültür-eğlence-ticaret üniteleri ve açık alanları gibi). (Özdönmez, 1990)

İşletmelerin termal turizm alanındaki yapıları ve amaçları da termal turizm tesisinin oluşumunu belirleyen faktörlerdendir. İşletme amaçlarından biri kullanıcıların beklediği hizmeti vermektir. Sağlık ve turizm ile ilgili donanımları sağlamaktır. Bunun için yeni gelişen

mekan düzenlemeleri takip etmeli ve uygulamalı, gerekli araçları tesiste bulundurmalı, iyi bir hizmet için iyi personel yetiştirmeli ve personelin de iyi koşullarda çalışmasını sağlamalı ve işin ehli işletmecilerle çalışılmalıdır. İşletmenin bir diğer amacında kar etmektir bunun için de yukarıdakileri gerçekleştirmek önemlidir. Bu durumda işletme ve personel için de mekansal düzenlemeler yapılması gerektiği görülmektedir. Kullanıcıların kalış sürelerine göre mekan tasarımını etkileyecek faktörler doğar. Kısa süreli kalış, uzun süreli kalış ile tesis kapasitesi ve tesis bünyesindeki birimlerin mekansal ihtiyacı belirlenir. (Özdönmez, 1990)

Toplumun farklı sosyal yapılarından gelen insanlar da mekansal düzenlemelerin oluşumunu etkileyecek bir etkidir. Kentleşmenin gelişimi ile toplumsal düzende farklılaşmanın olduğu gözlenmektedir. Kadın erkek farklılığının azaldığı ve birlikte yapılan faaliyetlerin arttığını da söylemek mümkündür. Mahremiyet anlayışı da bu şekilde değişmiştir. Kırsal kesim ile kentli insan arasındaki bu anlayış farklılığı ve ortak kullanım alanları ile mahremiyetin korunmasının istendiği alanların farklılaşması tasarıma etki edecektir.

4.4.2 Doğal ve Yapay Etmenler

Kaynağın konumu ve topoğrafik koşullar termal tesis tasarımının ve çevre düzenlemesinin yapımında çok önemlidir. Termal suların kaynak çıkış yerleri farklılıklar gösterebilmektedir ve kullanılacakları yere kadar taşınmaları çeşitli yollarla olabilmektedir. Erişilmesi güç durumlarda ve kaptaj zorunluluğu nedeniyle ve farklı kotlarda olmaları nedeniyle de taşınması ve tesise götürülmesi tasarımın yerleşimini etkiler. Kaynağa zarar vermemek ve en kısa yollarla tesise ulaşmak için uygun bir çözüm olacaktır ve yer seçimi ve çevresel tasarım da bunun doğrultusunda yapılmalıdır. (Çekirge, 1982)

Çevresel veriler termal turizm tesisi tasarımında oldukça önemlidir. Sağlık amaçlı gidilen bu tesislerde çevreden gelecek sorunlu durumların (trafik, gürültü, hava kirliliği vb.) izole edilmesi gerekmektedir.

4.4.3 Yasal Düzenlemeler

Türkiye'deki kaplıca sularının değerlendirilmesine sorumlu kuruluşlar ve görevleri, şifalı sularla ilgili yasal düzenlemeler aşağıda özetlenmiştir. Termal suların değerlendirilmesinde sorumlu kişiler Türkiye'deki ilgili bakanlıklardır. Bunlar ve görevleri aşağıda özetlenmiştir:

a. Sağlık Bakanlığı:

- Kaplıca, içme, deniz ve iklim kür merkezlerindeki sağlık tesisleri ile ilgili denetimin gerçekleşmesi
- Bayındırlık ile işbirliği yaparak tedavi ve kür tesisleri yapı ölçütlerinin “Yapı ihtiyaç programının tespiti”
- Üniversiteler, Tıp Fakülteleri ile işbirliği yaparak deniz ve kaplıca tedavi ve kür merkezlerinde araştırma enstitülerinin açılması, özel eğitim görmüş kür doktorları ile yardımcı sağlık personelinin yetiştirilmesi
- Kaplıca, içme ve deniz suyu analizlerinin yapılması, bu suların olumlu ve olumsuz etki yaptığı hastalıkların belirlenmesi
- Sağlık tesislerine ilişkin nitelikler yönetmeliğinin hazırlanması, bu kuruluşun yasal görevleri arasında yer almaktadır.

b. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

“Maden Tetkik Arama” Enstitüsü aracılığı ile tüm olarak

- Kaplıca ve içme kaynaklarının jeolojik-hidrojeolojik etütlerinin yapılması, kaynak emniyet alanlarının belirlenmesi
- Kaplıca ve içme sondajının yapılması
- Kaynak akım güçlerinin gerçekleştirilmesi
- Maden suları kaynak emniyet alanları ve sularının korunmasına ilişkin yönetmelik hazırlanması yasal görevleri arasındadır.

c. Kültür ve Turizm Bakanlığı

- Birinci derece önemli ve öncelikli kaplıca, içme ve deniz kaplıcası ve kür merkezlerinin İmar Planlarının (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile işbirliği yapılarak) hazırlanması ve hazırlattırılması
- Bu merkezlerde iç-dış kaplıca turizmüne dönük konaklama tesislerinin gerçekleştirilmesi için belge ve kredi verilmesi

- Alt yapı tesisleri ve tedavi kür birimlerinin gerçekleştirilmesi için yardım, kredi ve teşviklerde bulunması
- Bu konularda ülke içi ve dışı tanıtma faaliyetlerinde bulunulması, hizmetlerini yürütmek durumundadır.

d. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

- Önemli-öncelikli kaplıca, içme, tedavi ve kür merkezlerinin imar planlarının hazırlanması “kaplıca şehri” veya daha küçük ölçekli kaplıca yerleşmelerinde geliştirilecek tedavi veya kür merkezlerinin projelerinin hazırlanması
- Arsa ofis aracılığı ile arsa ve arazi tahsis işleri
- İller Bankası Genel Müdürlüğü aracılığı ile Köy Tüzel kişilikleri, belediyeler ve il özel idareleri ile işbirliği yaparak 1.derece önemli ve öncelikli olmayan kaplıca merkezlerinin geliştirilmesi ile bu merkezlerin imar planları veya genel yerleşme planlarının hazırlanması ya da hazırlattırılması bu bakanlığın görevleri arasında yer alır.

e. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- Emekli Sandığı genel müdürlüğü ile işbirliği halinde, sendikalar, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur gibi kuruluşların üyesi olan (çalışan-emekli) işçi ve memurların tedavi ihtiyaçlarını karşılayacak hazırlıkları ve gerekli tesisleri yapmakla (Bu konuda ayrıca kar amacı güden yatırımlar da yapılabilir) yükümlüdür.

(Ülker,1988)

4.5 Termal Turizm Tesis Türleri

Günümüzde kaplıca anlayışının zenginliği ve çeşitliliği termal tesis türlerinin oluşumunu etkilemiştir. Aşağıdaki çeşitli kaynaklara göre termal tesis türleri özetlenmiştir: (Güvenç, 2007)

Kaplıcalar, iki ana grupta toplanırlar (*Huffadine, M.,2000*)

1. Sağlık temelli spa ya da wellness kiliniği: Vejeteryan restoranları, mağazalar ve bazen konferans faaliyetleriyle, misafirlerin çoğunlukla tedavi amaçlı ve uzun süreli

konakladığı tesislerdir. Stres, sağlık sorunları, ince ve “fit” yani ideal kilo ve vücut formunda olma isteklerinin artmasıyla oluşturulmuştur. Wellness kliniklerinin programları her bir şahsın özel terapisi üzerine yoğunlaşabilecek özelliktedir. Tedavi, egzersiz ve diyet önemli köşe taşlarıdır, ayrıca yaşam tarzı seminerleri de verilir. Özel dizayn edilmiş gurme restoranları mevcuttur.

2. Çok amaçlı resort: Spayla diğer sportif aktiviteleri, rekreasyonel ve konferans faaliyetlerini birleştiren çok yönlü resort biçiminde oluşumlardır. Spalar her çeşit büyük çok amaçlı veya daha küçük resortların başlıca çekiciliklerine katkıda bulunmaktadır. Yerel emlak değerlerini ve mülk edinilmesini olumlu yönde etkilerler ve resortu yerel halkla bütünleştirirler. Sağlık kulüpleri genellikle hem konaklayan misafirlerine hem de klüp ücreti karşılığında yerel halka hitap ederler. Spa resortları, sıcak-soğuk banyolar, jakuzi, whirlpool, tedaviler, masaj kürleri ve su sporları gibi amaçlar ile iç ve dış aktiviteleri birleştirmişlerdir. Sıklıkla deniz ürünlerinden faydalanılan diyetleri ve zayıflama uygulamaları programların esaslı bölümlerini oluşturur. Spa yönetimi, günü birlik veya uzatılmış hafta sonu için gelecek olan müşterilerine uygun olanaklar (fitness jimnastik, genel bakım gibi) sağlamaktadır. Gerek seyahat, gerekse iş veya sosyal amaçlı misafirlerine, festival ve spor karşılaşmaları gibi özel aktivitelerle kombine bir servis sunmaktadır.

ISPA – International Spa Association (Uluslar arası Kaplıcalar Birliği) termal tesis türlerini 7 gruba ayırmıştır: (T.C. Kültür ve Turizm B., 2006, Türkiye Turizm Stratejisi)

1. Klüp Spa : Fitness gibi sağlık hizmetlerini sunana klüplerdir. Ayrıca günlük kullanıma dayalı spa hizmetleri de sunulmaktadır.
2. Kurvaziyer Spa : Bir kurvaziyer gemide wellness hizmetleri yanında spa menüsü de bulunan klüpler olan profesyonel tedaviler, kişisel idman çalışmaları ve salon alakart şeklinde sunulmaktadır.
3. Günlük Spa: En yaygın spa türü olup, profesyonelce yönetilen günlük spa hizmetleri sunulmaktadır.
4. Destinasyon Spa : Fiziksel sağlık ve eğitim amaçlı profesyonelce yönetilen hizmet programları ile, yerinde konaklama yapılması yoluyla yaşam şeklinin ve sağlığın artırılmasına yönelik hizmetler sunulmaktadır.

5. Medi-Spa (Tıbbi Spa) : Amacı öncelikle geniş kapsamlı sağlık ve wellness bakımlarını, geleneksel spa hizmetleri ve tamamlayıcı tedavilerin bütünleştirildiği bir ortamda sağlamak olup, tıbbi spa profesyonelleri tarafından verilen uygulamaları da kapsar.
6. Mineral Kaplıca Spa : Kaynağından alınarak kullanılan doğal mineral, termal veya deniz suyu ile yapılan wellness – spa hizmetlerini ve hidroterapi uygulamalarını kapsar.
7. Resort Otel Spa : Bir tatil yeri veya otel içinde yerleşik şekilde sağlık ve iyileştirme ünitelerinde profesyonelce yönetilen spa hizmetlerinin, spa mutfağı menü seçeneklerinin günlük veya daha uzun süreli sunulması olup, wellness ve fitness hizmetlerinin de sunulmasını kapsar.

Bir başka kaynağa göre termal tesis türleri şöyle gruplanmış ve tanımlanmıştır . (Hannelore, Reinhard, 2003)

1. Destinasyon spa: Çıkış noktası “kilo verme ve detoks” faaliyetleridir. Spa faaliyetleri ve konaklama olanağı bir aradadır. Buradaki müşteri sadece spa müşterisidir ve burada uygulanacak programı peşinen kabul etmiştir. Harici otel müşterisi alınmaz. Kilo verme, stresten arınma, kas geliştirme, sağlıklı beslenme amaçlıdır. Lezzetli ve düşük kalorili spa menüsü, doğada egzersiz ve rekreasyon olanakları, yaşam tarzı konuşulan ders benzeri toplantılar, tıbbi testler uygulama alanlarıdır.
2. Resort / Otel Spa : Birçok otel ve tatil köyü bünyesine spayı almaktadır. 1960’larda yüzme havuzları, 70’lerde tenis kortları, 80’lerde golf sahaları ve 90’larda spa, resort otel konseptinin içinde yerini sağlamlaştırmıştır. Resort / otel spa iki grupta incelenir. Eğlence Spası : Otel içerisindeki egzersiz alanlarından geliştirilerek oluşturulmuştur. Otelde kalan müşteri ücretsiz olarak ya da az bir ücretle spadan yararlanırken dışarıdan gelen günlük müşteri de üyelikle kabul edilir. Resort spa : Destinasyon spayla örtüşen ve ayrılan yönleri vardır. Benzer özelliklere sahipken spa dışında da müşteri kabul ettiği için normal yemek menülerine ve diğer faaliyetlere sahiptir. Spa müşterisi için avantaj ya da dezavantaj olabilecek bir konu olarak spa programından sapma söz konusudur.

3. Günlük Spa : Öncüleri şehirlerdeki hamamlardır. 80'lerin sonu ve 90'ların başında destinasyon spaların popüler olmaya başlaması ile estetiysen masaj, kese, beslenme programları, yaşam tarzı etüdleri gibi konulara önem vermeye başlamışlardır. Farkı algılayabilmek için DSA (Day Spa Association – Günlük Spalar Birliği) aşağıdaki klavuz kriterleri belirtmiştir:

- Temiz, güvenli, sakin ve bakımlı bir çevre
- Kişiye özel uygulamaların yapılacağı özel uygulama odaları
- Erkekler ve bayanlar için duşlar ve soyunma odaları
- Çeşitli beden ve numaralarda spa bornoz ve terlikleri
- Personel arasında uzman terapist ve estetik uzmanları
- Uzmanlar tarafından bilinen ve kullanılan özel spa ürünleri
- Özel masajlar
- Vücut uygulamaları (Selülit giderme, kese, ayak bakımı vb.)
- Yüz uygulamaları
- Aromaterapi
- Hidroterapi veya buhar ve sauna
- Beslenme danışmanlığı / kilo yönetimi veya özel eğitimci /yoga / meditasyon veya spa mutfağı
- Opsiyonel olarak; full saç bakım servisi salonu, manikür-pedikür

4. Klüp Spa : Sağlık klüpleri de spa konusunu bünyelerine almışlardır. Ancak, en doğrusu sağlık klüplerinin spa mekanlarını hareketli sağlık klubü mekanlarının trafiğı ve aksiyonunda izole edecek şekilde tasarlamalarıdır.

5. Medi-Spa: Spa ürünleri ve kürleri erkek ya da kadın, yaşlı ya da genç, farklı kültürlerden insanlar arasında popüler hale geldikçe estetik ve wellness amaçlı uygulamalar popüler hale gelmiştir. İlaç endüstrisi ve tıp ile kesişme noktaları

oluşması, bazı kozmetik operasyonlar ve dermatolojik uygulamalar için spanın mekan olması “media-spa”yı ortaya çıkartmıştır.

6. Wellness Merkezleri : Konsepti basit, kullanışlı ve verimlidir. Müşteri spayı ve medikal servisleri bir çatı altında bulabilmektedir. Ortak bir resepsiyon ve spa/wellness koordinatörü eşliğinde faaliyet yürütülür.
7. Rehabilitasyon Merkezi ve Hastane Spa : Kaplıca ya da spa kürleriyle ilgili uzmanlıklar arttıkça, çok eskiden beri var olan hastalıkların tedavisi amaçlı kullanımı da gelişmiştir. Watsu (Water – Shiatsu), Trager Masajları, Pilates (Genel beden kuvvetini ve esnekliğini geliştiren egzersizler) gibi faaliyetlerle tedavi kürleri yapılmaktadır. Tıbbi hastaneler hastaların nekahat dönemlerinde ya da kronik hastalıklarda kaplıcayı önerirken ağrı uzmanları da kürleri ana tedavi olarak kullanılmaktadırlar.

ASPA (Avustralasian Spa Association), termal tesis türlerini aşağıdaki gibi 4 ana grupta toplamış, bu grupları da bazı alt kategorilere ayırmıştır: (Şekil 4.1)

1. Günlük Spa : Profesyonel olarak yönetilen ve konaklama unsuru içermeyen günlük spa işletmesidir. Günlük spa, wellness spa, hamam spa, medi-spa, cosmedi-spa gibi adlar altında çeşitlenir ve incelenir.

-Günlük Spa : Vücut ve su uygulamalarını içeren servisler, güzellik kürü ve masaj servisi, müşteri dinlenme ve rahatlama alanları, soyunma odaları – kilitli dolaplar ana mekanlardır.

-Wellness Spa : Spa servisleri ve wellness programlarını birleştirir. Günlük spa servisleri, vücut uygulamaları, zindelik ve yaşam stili programları, spa mutfağı gibi servisleri içerir.

-Hamam spa : Günlük spa servislerine hamam ve kişisel banyolar eklenmiştir.

-Medi-spa : Tıbbi servislerle wellness programlarını ve günlük spa uygulamalarını birleştirir.

-Cosmedi-spa : Tıbbi kozmetik prosedürleri içeren güzellik ve spa terapileridir.

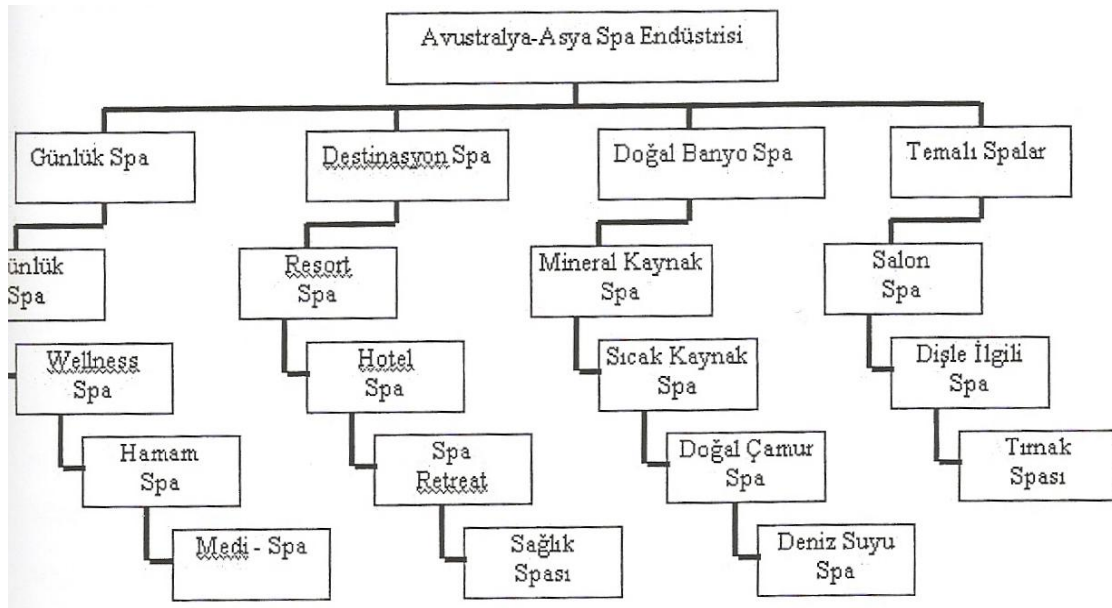
2. Destinasyon Spa : Spa ve konaklama olanağı bir aradadır. 4 grupta toplanır :

-Resort spa : Bir tatil yöresinde (resort) spa stilinde güzellik ve vücut uygulamaları, su uygulamaları gibi hizmetleri veren işletmelerdir. Wellness programı ve spa mutfağı vardır.

-Hotel spa : Su terapisi ve rahatlama alanlarını içeren tam günlük spa programları sunan ve bir otel içerisinde konumlanmış işletmedir.

-Spa Retreat : Konaklama esaslı “inziva köşesi” olarak tanımlanabilecek sakin bir bölgede spa işletmesi içeren tesistir. Spa uygulamalarını, spa mutfağı ve sağlıklı yemek köşesi ile birlikte sunar.

-Health (Sağlık) spa : Sakin bir coğrafi lokasyonda faaliyet gösteren spa işletmesidir. 3 ila 7 günlük diyet, fitness vb. içeren paket programlar, spa uygulamaları, spa mutfağı, konaklama unsuru ana kriterleridir.

Şekil 4.1 ASPA'nın termal tesis türleri şeması (ASPA, The Spa Phenomenon, 2006, s:77)

4.6 Türkiye’de Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkeleri

Türkiye’de termal turizm tesislerinin doğru planlaması ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi ile standartların oluşması sağlanmış olacaktır. Turizm tesislerinin tasarımında disiplinler arası çalışma çok önemlidir. Termalizm ve klimatizm birçok disiplini kapsar:

- Jeoloji - Hidrojeoloji – Jeofizik
- Jeoloji Mühendisliği

- Klimatoloji – Meteoroloji – Biyometeoroloji
- Hidroloji – Su kimyası
- Ekoloji
- Biyoloji
- Tıp (Kaplıca hekimliği ve kaplıcanın özelliğine göre ilgili branş uzmanı; dahiliye, kadın doğum, çocuk hastalıkları, fizik tedavi – rehabilitasyon vb.)
- İnşaat mühendisliği
- Turizm işletmeciliği
- Mimarlık (Termal turizm tesis projelerinde uzmanlaşmış mimarlar)
- Şehir ve bölge planlamacılık

Mimarlar bu disiplinler arasında da koordinasyonu sağlayan kişi konumundadır ve bu konular hakkında bilgi sahibi olmak durumundadır. Bilimsel bir şekilde disiplinler arası bir çalışmayla, zamanında ve sırasıyla uygulandığı takdirde, termal turizm bölgelerinde doğru bir gelişimin temelleri atılmış olacaktır. (Güvenç,2007)

Yerleşme yeri ile ilgili çalışmalar, doğal yapının ve doğal koşulların araştırılması ile başlar, planlama kararları ve bunları sınırlayan ekonomik etkenlerle devam eder. Yer seçimini etkileyen diğer bir konu da termal turizm tesisi yapılacak bölgenin hidroklimatolojik durumudur. Yağış, nem, sıcaklık, rüzgar hızı ve yönü, buharlaşma, güneşlenme süresi gibi temel iklim verilerinin yanı sıra, bunların mevsimlere göre dağılışı, frekansı ve kür mevsiminin belirlenmesi gibi özel verilerinde elde edilmesi sağlıklı bir tıbbi değerlendirmenin yapılabilmesi için gerekli olan bilgiler arasındadır. Yer seçimini sınırlayan diğer önemli konu da planlama kararlarıdır. İlgili yerel yönetim örgütlerinin yönetmeliklerle ortaya koyduğu yasal sınırlama ve kısıtlamalar da yerleşme sırasında uyulması gereken zorunluluklar arasındadır. (Güvenç, 2007)

Kaynağın yeri belirlendikten sonra, kaynağın koruma alanları konunun uzmanlarınca saptanmalıdır. Termal suların yapılan analizler sonucu kimyasal ve fiziksel özellikleri belirlenmeli ve hangi hastalıklara iyi geldiği saptanmalıdır. (Çınar, 1991)

Yerbilim mühendislikleri (jeoloji, jeofizik), kimya – inşaat - makine mühendislikleri ve tıp disiplinlerinin uzman kişilerinin danışmalığında ve koordinatörlüğünde tespit çalışmaları yapılacaktır. Bu disiplinler grubu, aynı zamanda inşa edilecek olan termal tesisin sınırına kadar suyun getirilmesinden de sorumlu ve yetkili olan bilim adamlarıdır. Hidrojeoloji, su kimyası ve kaptaj konularında araştırmalar yapılacaktır. (Güvenç, 2007)

- Suyun debisinin ölçülmesi suretiyle suyun kalıcı olduğunu ve termal tesislerde kür amacıyla kullanıma yeterli olduğunun saptanması gerekir. Bunun için bir alt sınır yoktur, ancak minimum 1-2 lt./sn. olması arzu edilir, 5-10 lt./sn. olması daha olumludur.
- Suyun kaptajının bu grup danışmalığında yapılması gerekir. Kaptaj yapılmasının amaçları; fiziko-kimyasal özelliklerinin korunması yani sıcaklık, kimyasal özellik, gaz vb.'nin değişmemesi, debilerin korunması ve artırılması, kirlenmesinin önlenmesi ve su boşalım sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Koruma alanları saptanırken; jeolojik yapı ve hidrojeolojik koşullar, meteoroloji ve iklim koşulları, zemin cinsi ve tipleri, (temizleyerek süzülen, kısmen süzen vb.) drenaj sahası, kaynak veya kuyu çevresindeki yerleşim birimleri, endüstri tesisleri vb., çevrenin topoğrafik yapısı dikkate alınmalıdır. (Güvenç, 2007)

Kaynak bölgesinin bulunduğu kentin ya da bölgenin öncelikle sosyo-ekonomik yapısının incelenmesi gerekir. Bu aşamada yapılacak çalışmalar şöyle sıralanabilir: (Güvenç, 2007)

- Kentin ekonomik yapısının belirlenmesi: Geçim kaynaklarını neler olduğu, turizmin buradaki payı, kentin ülke genelindeki sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında hangi konumda olduğu ortaya çıkarılmalıdır.
- Kentin sosyal yapısının belirlenmesi : Halkın eğitim düzeyi ve kentin genel ve turizm amaçlı eğitim olanakları, halkın turizm eğitime yatkınlığı incelenmelidir.
- Kentin ulaşım olanaklarının belirlenmesi: Karayolları, hava ve deniz yolları ile alternatifli ulaşım olanaklarının araştırılması gereklidir.
- Kentin doğal çevresinin incelenmesi: Özellikle tesisin yapılacağı bölge başta olmak üzere doğal çevre özellikleri, bitki örtüsü, açık hava rekreasyon olanakları, doğal güzellikler ve olumsuzluklar belirlenmelidir.

- Kentin yapay ve tarihi çevresinin incelenmesi: Kentte geçmişte yapılmış tarihi nitelikli yapı, antik şehir kalıntıları vb., turistik cazibe noktaları belirlemeli, kentin genel ve nitelikli mimari özellikleri, çarpık yapılaşma, olumlu ve olumsuz her türlü yapılaşma özellikleri ve bölgeleri belirlenmelidir.
- Kentin mevcut turizm olanaklarının belirlenmesi: Kentin mevcut turizm sayısı, varsa termal tesis sayısı, doluluk oranları, genel nitelikleri, milliyetlere göre gelen yabancı turist sayısı ve profili, yerli turist sayısı ve profili incelenmelidir.

Termal su kaynağı tespit edilip, kaynak koruma altına alındıktan sonra kaynak bölgesinin jeolojik, hidrojeolojik ve tıbbi değerleri belirlenir. Bölgenin sosyo-ekonomik yapısı incelenip, turizm potansiyeli ortaya konur. Bu verilerin doğrultusunda termal turizm tesisinin mimari ve turizm değerleri üzerinden bir imar planı çalışması yapılacaktır. Bu çalışmaların yapılmasıyla çok yönlü kararlar üretilmiş olacaktır ve proje aşamasındayken sorunlar oluşmadan önlenmiş olacaktır.

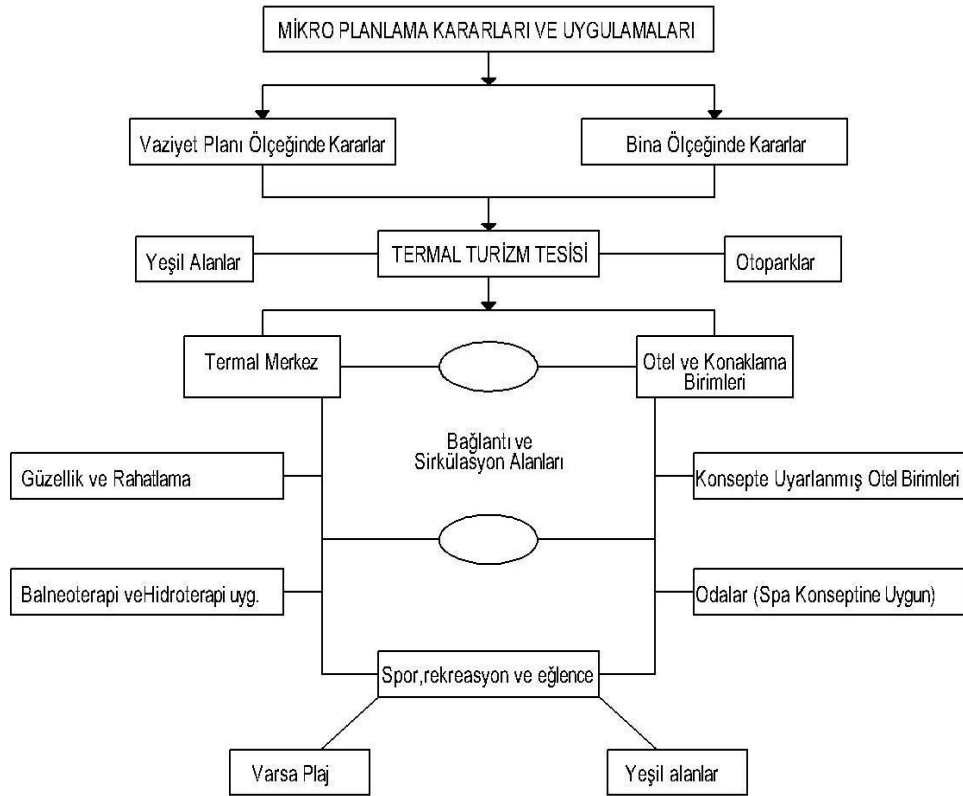
Genel olarak kaplıca kaynaklarının çıkış yaptığı yerler ve yakın çevreleri kaynak emniyet alanı içine girdiğinden bu alanlar üzerinde yapılaşma kararı getirilemez. Bu nedenle kaplıca suyunun taşınması kaçınılmaz olur. Kaplıca suyunun, kaynak emniyet alanı dışında ve kaynağa en yakın yerde kullanımı esastır. Günümüz teknolojisinde, termal suları 1-2 °C' lik bir ısı kaybıyla kilometrelerce taşımak olanaklı olsa da tarihi çevre, sit alanı vb. özel durumlar dışında suyu bulunduğu bölgede değerlendirmek en doğru davranış olacaktır. Termal turizm tesisinin yerine karar verildikten ve kaynak koruma alanı oluşturulup, kaynağın tesise geliş planlandıktan sonra, tesisi oluşturacak termal birimler, konaklama alanları, açık alanları, ticaret ve eğlence alanları tasarımlarının yapılması aşamasına geçilir. (Güvenç, 2007)

Öncelikli olarak bu tesislerin kapasitesinin belirlenmesi gereklidir. Kapasitenin ortaya çıkarılması için “kaynak tespiti ve araştırılması” aşamasında ortaya çıkarılan suyun debisinden hareket edilir. Termal tesislerde günlük kullanım kişi başı 200lt./gün olarak kabul edilir. Buradan hareketle bir formül oluşturulmak istenirse, 1 gün = 24 saat = 86.400sn gerçeğinden hareketle, lt./sn cinsinden hesap edilen debiden kişi sayısına ve dolayısıyla yatak kapasitesine geçmek olanaklıdır. (Güvenç, 2007)

$$\frac{\text{Debi (lt/sn)} \times 86.400}{200} = \text{kişi sayısı} \times \text{konaklama yşzdesi} = \text{YATAK KAPASİTESİ}$$

Örneğın akım debisi 25 lt./sn. olarak tespit edilmiş bir termal suyun $25 \times 86.400/200 = 10.800$ kişilik günlük kullanım kapasitesi vardır. Yapılacak mevcut turizm değerleri vb. sosyo-ekonomik ve turizm amaçlı araştırmalar sonucunda belirlenmiş olan konaklama ihtiyacıyla birlikte tesise gelebilecek kişilerin yşzdesi örneğın %80'se $10.800 \times 0,80 = 8640$ yataklı maksimum kapasite önerilebilir anlamına gelir. *(Bu hesap sistemi mimar ve planlamacılar bir genel fikir vermek amacıyla belirtilmiştir. Bilindiğı üzere, bu konudaki yetkili bilim dalları jeolojik ve hidrojeolojik çalışmalarını yapan gruptur).* Bu değerlerle birlikte diğeri turizm verileri entegre edilerek tesis türleri ve büyüklükleri saptanacaktır. (Güvenç,2007)

Yatak kapasitelerinin belirlenmesinin ardından, termal su kullanan termal turizm tesislerinde, programın belirlenmesi ve vaziyet planı ölçeğinde tasarımın oluşturulması gereklidir. Program ve oluşturulacak tesisin birimleri termal turizm tesisleri türleri başlığı altındaki türlerde ortaya konmuştur. Program belirlendikten sonra vaziyet planı oluşturulması aşamasında çevresel veriler, binanın konumunun belirlenmesi ve birimlerin birbiriyle olan ilişkilerine karar verilir.

Şekil 4.2 Termal turizm tesisi mikro planlama işlev şeması.(Tesis türüne göre bazı konseptler bulunmayabilecektir.) (Güvenç, 2007)

4.6.1 Termal Turizm Tesislerinde Bina Bazında Tasarım Kriterleri

Geleneksel termal turizm tesislerinde olması yeterli olabilecek birimler şunlardır:

- Konaklama birimleri
- Resepsiyon-danışma
- Teknik servis, idare ve personel mekanları
- İçme suyu kaynakları
- Kürlerin yapıldığı, termal suyun kullanıldığı büyük havuz ya da küçük banyolar, bu birimlere hizmet eden soyunma odaları, dinlenme mekanları, wc

Daha kapsamlı turizm tesislerinde geleneksel kaplıca birimlerine ilaveten:

- Muayene, tıbbi teşhis odaları, grup terapi odaları

- Değişik tedavi türleri için mekanlar (Hidroterapi, talassoterapi, çamur banyosu, masaj, aromaterapi, termoterapi, elektroterapi, helioterapi, laser tedavisi, fizikoterapi vb.)
- Yüzme havuzları, egzersiz havuzları, jakuzi, sauna, dalma havuzlu buhar banyosu, iğne duşu, normal duşlar
- ‘Wc’ ler
- Güneşlenme alanları
- Beden eğitimi salonu; kalp-damar rehabilitasyonu ve ağırlık çalışma aletleri, aerobik ve yoga mekanları
- Güzellik uzmanı odaları, el-ayak bakımı ve kuaför merkezi
- Kafe-restoran ve bekleme salonu
- Teknik servisler ve personel mekanları
- Seminer odaları

Termal resort otellerde, termal şehir otellerinden farklı olarak güzel bir doğal ortam öncelik taşır:

- Park ve bahçeler
- Akarsu, göl vb. su öğeleri
- Güneşlenme terasları
- Manzaralı yürüyüş yolları
- Jogging, jimnastik amaçlı kulvarlar düzenlenir.

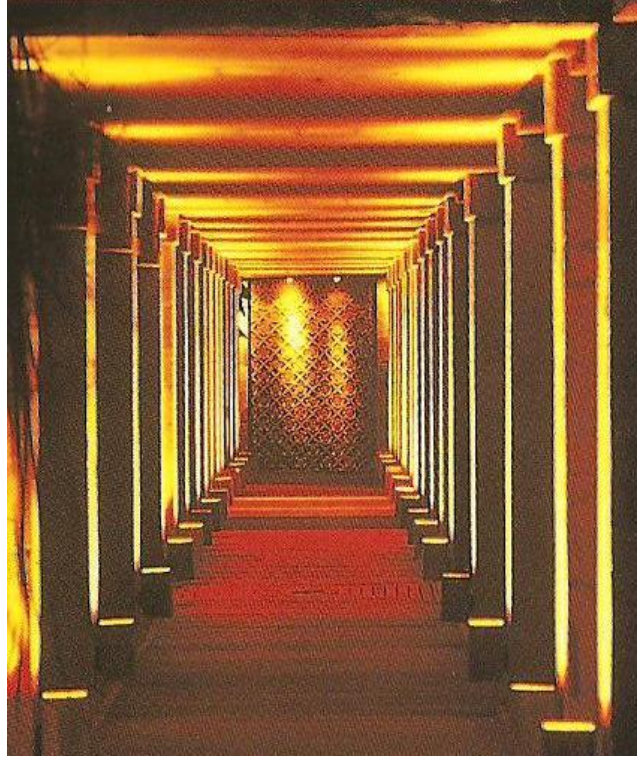
Termal oteller sağlık ve rekreasyonun bir arada sunulduğu turizm tesisleridir. Spa’lar termal suyla tedavi yapılan mekanlar olmanın dışında, rahatlama-dinlenme, kültürel aktiviteler, değişik lezzetlerle beslenme, spor yapma olanaklarıyla ayrı bir popüler tatil alternatifini oluşturmaktadır. Spa’ nın sahip olduğu bu özellikler birimlerin mekansal karakterlerine yansımalıdır.

Spa birimlerine geçiş ve giriş özel olarak düşünülmelidir. Spa'nın huzur ve dinginlik veren özelliği bu birimlere gelirken hissedilmesini sağlamak çekiciliği artıracaktır. Terapi birimlerinde ve bu mekanlara ilişkili mekanlarda ışık, renklerle, kullanılan malzeme ile sağlanabilir. Dolaylı aydınlatma, kişiye yormayan ara renkler bu etkiyi yaratmaya yardımcı olacaktır.

Termal otellerde bulunan Spa'lar, otelde konaklamayan üyeler tarafından kullanılabilir. Bu durumda spa birimlerinde ayrı bir resepsiyon alanı ve bununla beraber lobi, bekleme, oturma ve dinlenme alanları oluşturulmalıdır. Spa mekanları oda katlarına doğrudan bağlanmalıdır. Lobiye uğramadan oda katlarından spaya geçiş sağlanmalıdır.

şekil 4.3 Four Seasons Otel, Tokyo. (www.fourseasons.com/tokyo)

Şekil 4.4 The Legian Hotel&Spa, Bali, Endonezya. (Napier, 2002)

Şekil 4.5 Hyatt Otelleri. Bali. (www.bali.grand.hyatt.com/hyatt/hotels)

Termal otellerde engelli kullanıcılar yoğunlukta olabilmektedir bu nedenle oda ölçüleri normalden daha büyük tasarlanabilir. Odalarda yeme – dinlenme – güneşlenme için teras ya da balkon bulunması bir artı olacaktır. Dinlenme, yenilenme ve tedavi amaçlı oluşturulan bu tesislerde, odalar mekansal olarak bunu yansıtmalıdır. İç mekanlarda, gözü yormayan ara renkler kullanılmalı, aydınlatma doğrudan değil, dolaylı olarak yapılmalıdır. Odalar varsa mevcut manzaraya ya da oluşturulmuş bir peyzaj alanına yönlendirilmelidir.

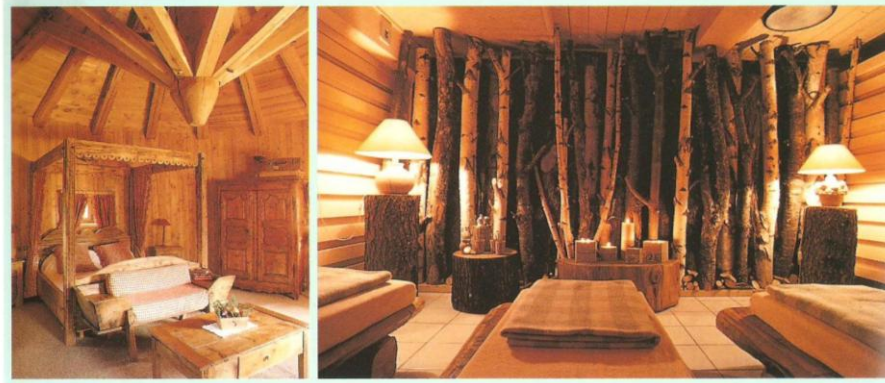
Şekil 4.6 Clinique La Prairie, Clarens-Montreux, İsviçre, otel odası ve terası. (Napier, 2002)

Şekil 4.7 Four Seasons Otel, Tokyo. Otel odası. (www.fourseasons.com/Tokyo)

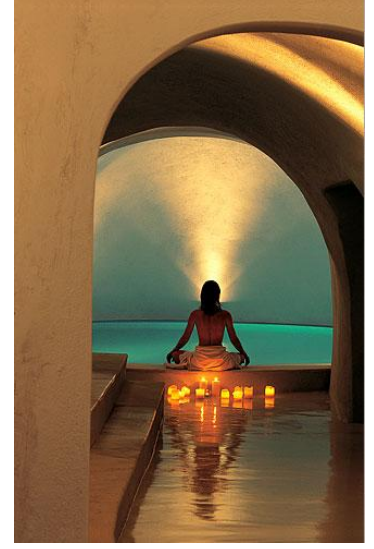
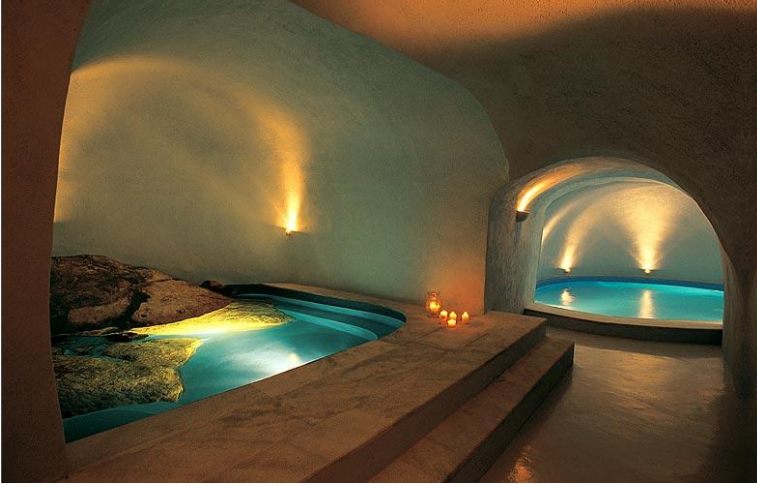
Şekil 4.8 Thearmer del Forte & SPA Oteli , İtalya. Odaların manzaraya yönelimi ve odaların teraslarının görünümü. (<http://www.fortevillageresort.com/en/experiences>)

Şekil 4.9 Les Fermes de Marie, Megève, Fransa, otel odaları. (Napier, 2002)

Alplerde bulunan Les Fermes de Marie oteli, kış turizmiyle de ünlü olan Megève kentinin ormanlarla kaplı bir bölgesinde yer almaktadır. Les Fermes de Marie’de otel odalarının her biri birbirinden farklı tasarlanmıştır. Bu örnekte olduğu gibi termal turizm tesisinin kurulduğu bölgenin özelliklerini taşıyan tasarımlar yapılabilir.

Açık ve kapalı yüzme havuzları, termal otellerin konseptine uygun mekansal özellikler taşımaktadır. Güneşlenme terasları mutlaka oluşturulmalıdır. Yüzme havuzları (açık-kapalı, sıcak-soğuk), jakuzi havuzları, egzersiz havuzları, hidro-masajlı havuzlar birbiriyle ilişkili tasarlanmalıdır. Kapalı ıslak hacim birimlerinde nem sorunu kesinlikle çözülmeli, ışıklıkları olmalı, doğal havalandırma imkanları bulunmalıdır.

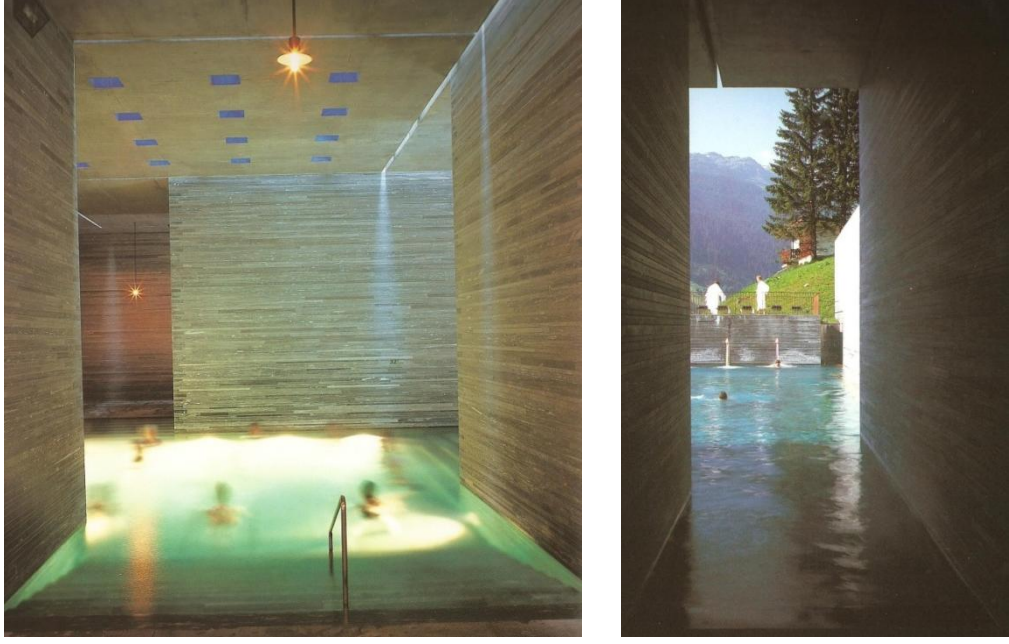

Şekil 4.10 Notos Termal Otel. Yunanistan. (www.snotos.com)

Notos Termal Oteli havuz birimleri termal otellerin dinlendirici-rahatlatıcı özeliğini yansıtan bir mekansal karaktere sahip.

Şekil 4.11 Hyatt Otelleri. Bali. (www.bali.grand.hyatt.com/hyatt/hotels)

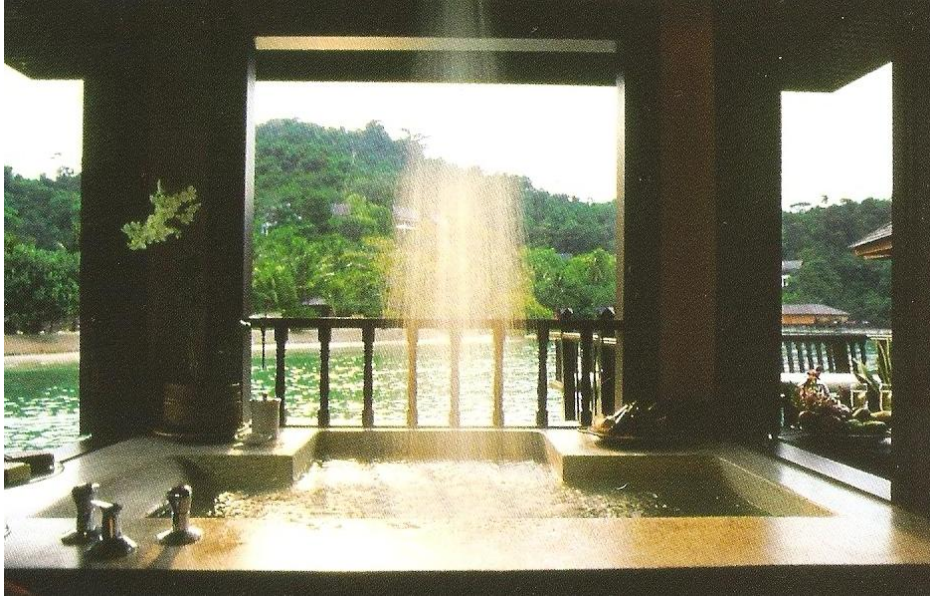

Şekil 4.12 Therme Vals, Vals, İsviçre açık ve kapalı termal havuz. (Napier, 2002)

Therme Vals otelinde birbirine geçişli açık ve kapalı havuzlar açık havuzların kışın da kullanılabilir. Kapalı güneşlenme terası ile serin ama güneşli havalarda güneşten faydalanma sağlanmıştır.

Şekil 4.13 Therme Vals, Vals, İsviçre açık ve kapalı termal havuz. (Napier, 2002)

Şekil 4.14 Spa Village, Pangkor Laut, Malezya (Napier, 2002)

Spa Village Otelinde Hidro-masajlı havuz yüzme havuzuyla ilişkilendirilmiş, açık alanda konumlandırılmış.

Şekil 4.15 Oruçoğlu Termal Otel, Afyonkarahisar. Termal banyolar.

(<http://www.orucoglu.com.tr/>)

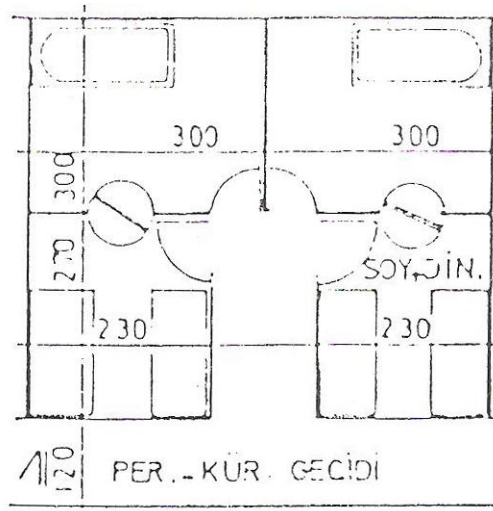
Oruçoğlu Termal Otelde termal banyolarda, havuz bölümünün üzerinde ışıklık bulunmaktadır.

Yıkama ve dinlenme için havuzdan ayrı özel mekanlar oluşturulmuştur.

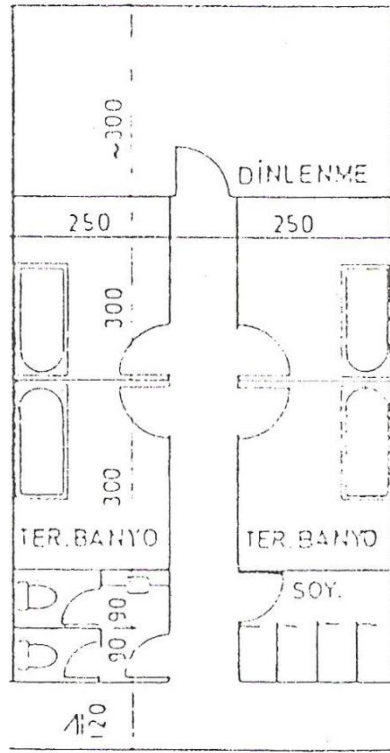
4.6.2 Termal turizm tesislerinde kür merkezlerinde yer alan tedavi üniteleri

Tedavi ünitesi, merkezlerin ana ünitesi olup içinde mineral su, çamur ve gazlardan yararlanmak yoluyla çeşitli tedaviler yapılmaktadır. Tedavi ünitesinde yer alan birimler şunlardır:

- a) Banyo Birimleri : Termal suların kullanıldığı birimlerdir. Bu birimlerde soyunma-dinlenme odaları ve uygulama odaları bulunmaktadır. Uygulama odasında küvet bulunur. Kaplıca banyolarında en az 200 lt/kişi, ortalama 275-300 lt/kişi, en çok ta 350 lt/kişi kaplıca suyu kullanılır. Banyo küvetinde daha fazla suyun bulunması öngörülmez. Banyo küvetindeki fazla su, insan ağırlığını azaltarak sürekli olarak vücudu duyun yüzeyine kaldırır ve dışarı atar. Ancak banyo uygulamalarında kullanılan ve yukarıda belirtilen su miktarları, kaplıca sularının verimlerine ve doktor önerisine bağlı kalınarak ayarlanır. Banyo küveti yaklaşık 5 dakikalık bir süre içinde dolacak ve boşalacak bir sistemle donatılır. Banyo suyunun sıcaklığı genelde 36-38 °C olur. Banyo süresi normal olarak 20 dakikayı aşmaz. Banyo odasının sıcaklığı 20 °C'nin altına düşmemelidir. Türkiye için optimum bir banyo odası büyüklüğü en az 2,5x3 m boyunda veya 7,6-8,5 m² taban alanına sahip ve yüksekliği 3 m. olmalı, banyo duvarları ise 2,2 m. yüksekliğe kadar seramik vb. malzeme ile kaplanmalıdır.

Şekil 4.16 Termal banyo birimi. Soyunma birimleri ve banyo birimi plan şeması. (Özdönmez, 1990)

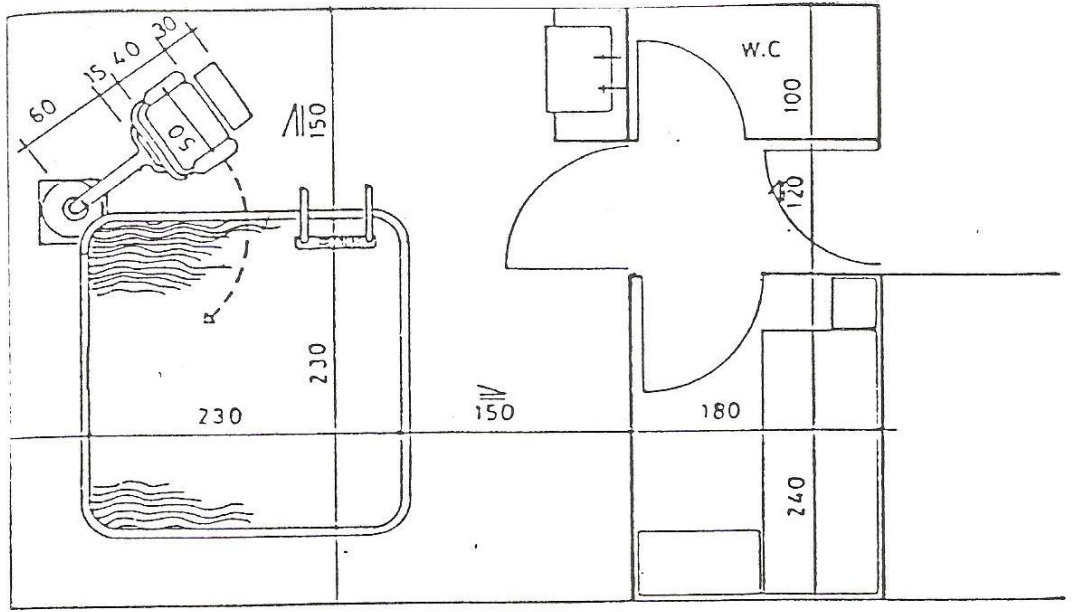
Şekil 4.17 Termal banyo birimi. Soyunma, dinlenme birimleri ile banyo birimi plan şeması. (Özdönmez, 1990)

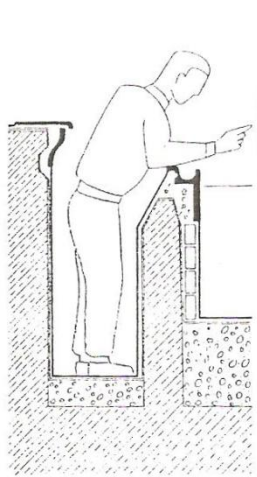
Şekil 4.18 Korel Termal Otel. Termal banyo birimi. (<http://www.korelthermal.com>)

- b) Oturma Banyosu Birimleri : Oturma küveti bulunan uygulama odası ile soyunma-dinlenme odalarından meydana gelmiştir. Uygulama odası en az 1,8x2,2x3 m. boyutlarında geliştirilir. Uygulama odasında wc bulunur.

- c) Ağır hareket havuzu birimleri : Felçli ve ağır hareket eden hastalar için, içine mekanik kaldırma aletleri sarkıtılan, gerektiğinde sedyelerin girebileceği büyüklükte havuz ve soyunma-dinlenme odalarından oluşur. Hastanın suya basit vinç benzeri bir sistemle sandalyeye oturur vaziyette indirilebileceği bir düzenek bulunması gerekir. Havuz çevresinde koltuğun ve sağlık personelinin hareket edebileceği bir alan düzenlemesi yapılmalıdır. Banyo uygulaması için en az 2,3x2,3x1,5 m. boyutlarında bir havuz öngörülür.

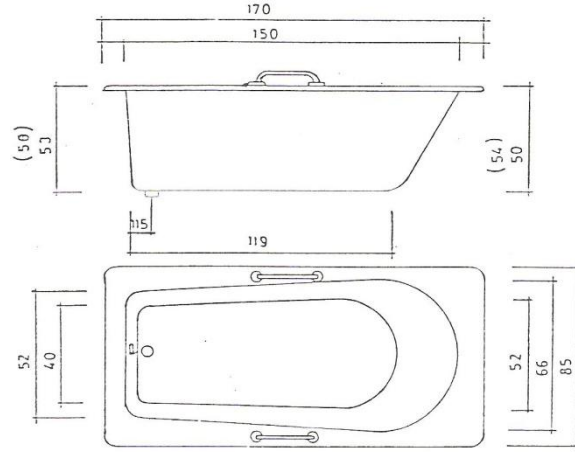

Şekil 4.19 Ağır Hareket Havuzu Birimi Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

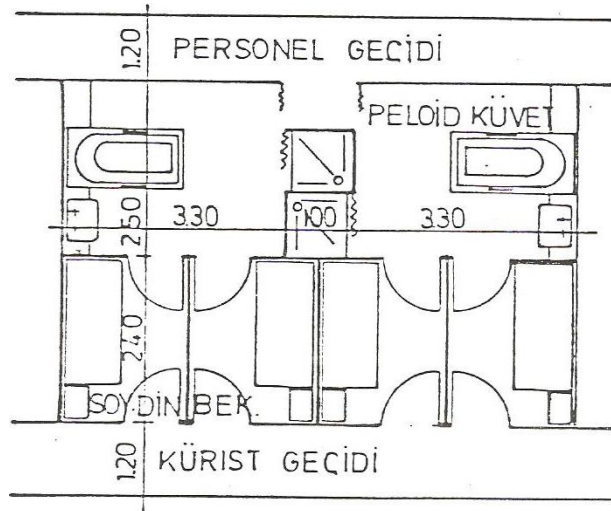

Şekil 4.20 Ağır Hareket Havuzu Birimi Çalıştırıcı Kanalı Kesiti. (Çınar, 1991)

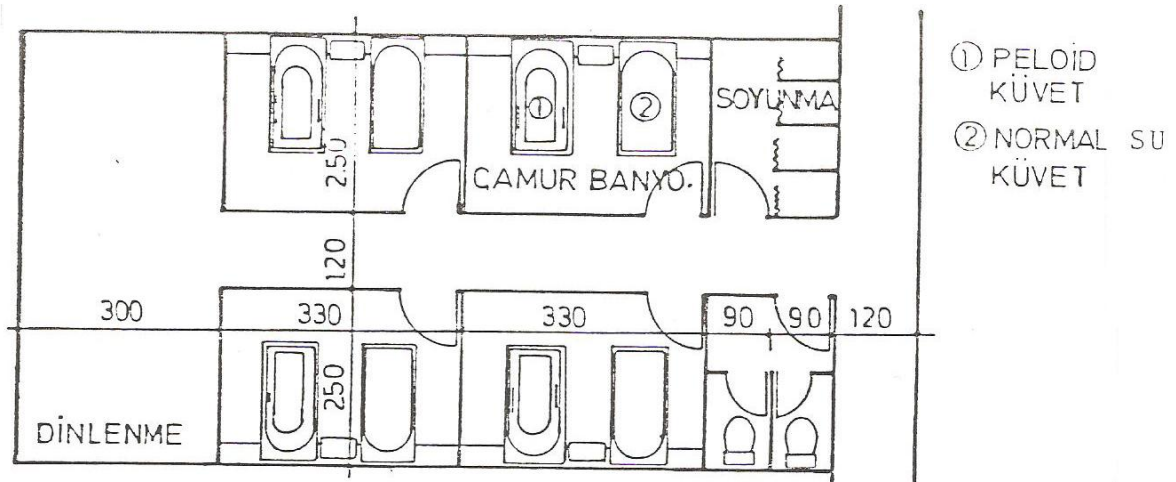
- d) Özel Banyolar : Özellikle 1. Sınır kür merkezlerinde, özel ya da resmi konukların kür gereksinimlerini karşılamak üzere düzenlenen mekanlardır. Bu mekanlar tek bir kür uygulaması için düzenlenebileceği gibi, birden fazla kür uygulamasına (banyo, masaj, çamur, sualtı masajı gibi) elverecek şekilde düzenlenebilir. Genellikle iki kişinin birlikte kür yapmasına olanak veren bu mekanların boyutları, normal kür birimleri için öngörülen boyutlardan daha geniş tutulur. Normal ve bilinen kürler aynen uygulanır.
- e) Çamur-Peloid Birimleri : Pelte halindeki çamurun, vücudun tamamına veya bir kısmına uygulanmasıyla tedavi yapılır. Uygulama bölümünde soyunma-giyinme ile küvet ve duş bulunur. Uygulama küvette gerçekleştirildikten sonra duş yapılır ve dinlenme yatağında bir süre dinlenilir.

Şekil 4.21 Peloid Duşu. (Haddad, 1989)

Şekil 4.22 Çamur Banyosu, Duş, Soyunma-Giyinme Mekanları Plan Şeması. (Haddad, 1989)

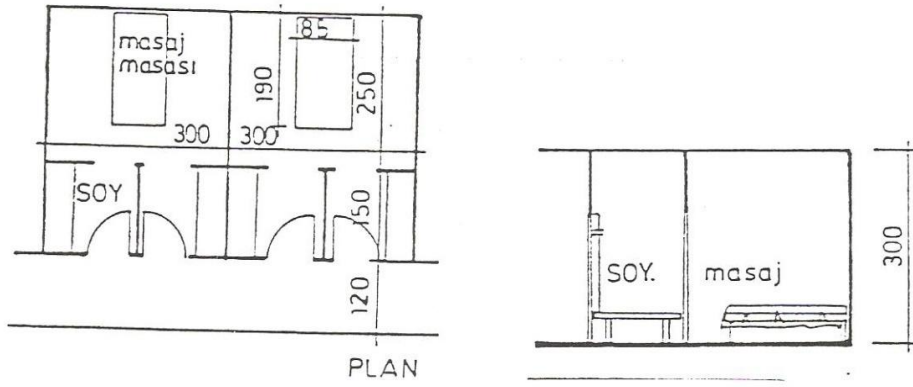

Şekil 4.23 Çamur Banyosu, Normal Su Küveti, Soyunma-Giyinme-Dinlenme Mekanları Plan Şeması. (Haddad, 1989)

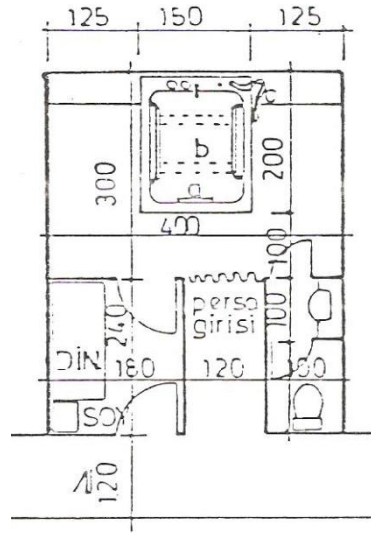

Şekil 4.24 Oruçoğlu Termal Otel. Sıvama çamur uygulaması
(<http://www.orucoglutermal.com>)

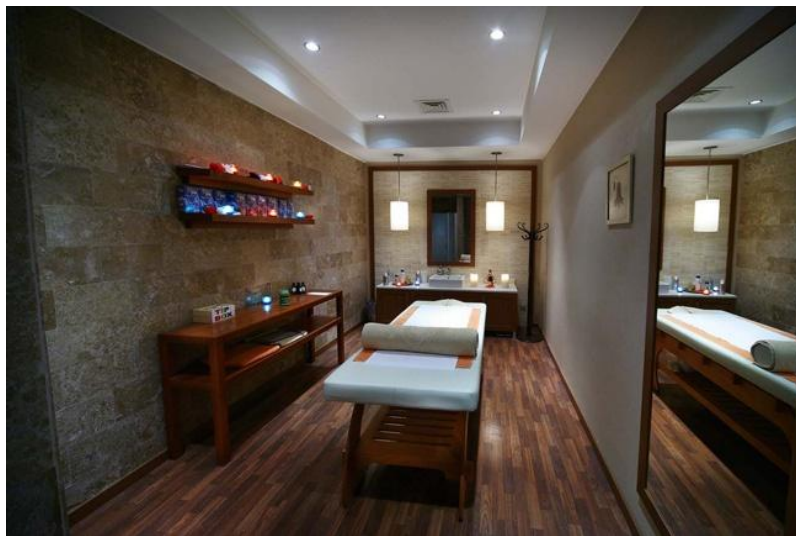
- f) Masaj Birimleri : Masaj vücut dokularının terapatik amaçlar için elle işlenmesidir. En eski tedavi şekillerinden biri olup, halen hastalık ya da rahatsızlık belirtilerini hafifletmek için kullanılmaktadır. Makineyle yapılan masajlar içinse, motorlu vibratörler, silindirler, bel-bacak kayışları vb. aletler kullanılmaktadır. Masaj odasında bir uygulama masası bulunur. Sualtı masajında, banyo uygulaması ile su altında masaj uygulaması birlikte yapılır. Banyo küveti, 1cm²/20 kg basınçlı su sıkan bir aygıtı sahiptir. Bu tür uygulamalar için 3x4x3 m. boyutunda bir alan ve 20 dk.'lık bir kür süresi öngörülür.

Şekil 4.25 Masaj Odası Plan Şeması. (Çınar, 1991)

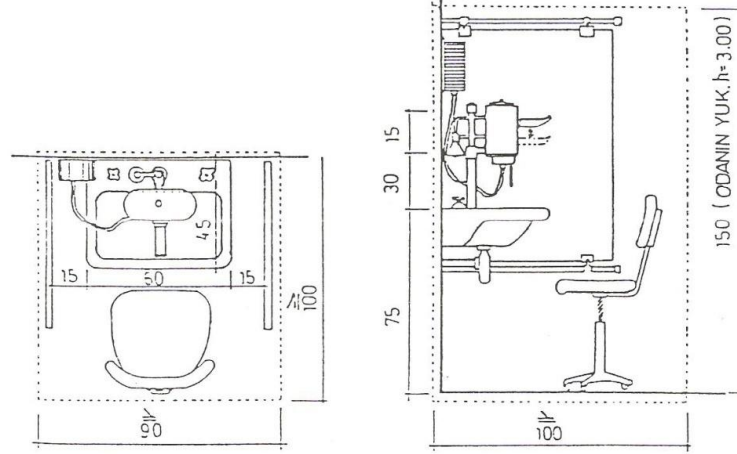

Şekil 4.26 Su Altı Masajı Plan Şeması. (Haddad, 1989)

Şekil 4.27 Korel Termal Otel. Masaj odası (<http://www.korelthermal.com>)

- g) Gaz ‘İnhalasyon’ Tedavisi : Termal tesiste terapi uygulama odalarında, uzman eşliğinde yapılan bu tedavi mineralli suların buhar ve aerosol haline getirilerek solunum yollarına uygulanması şeklindedir. İnhalasyon için özel inhalatörler kullanılır.

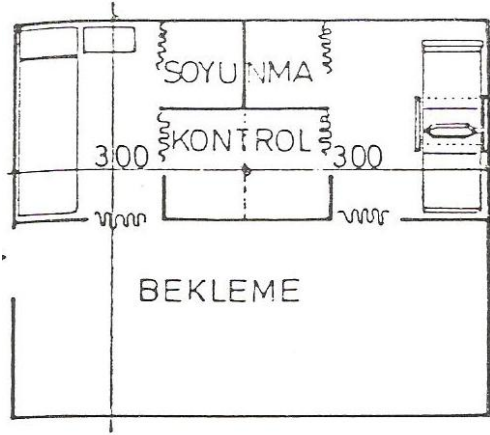
Şekil 4.28 İnhalasyon Uygulama Birimi Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

- h) Buhar tedavisi : Sıcaklıkları vücut ısısının üzerinde olan maden sularının buharından istifade edilerek yapılan bir uygulamadır. Bu yöntemle tavandan ya da tabandan açılan deliklerden fişkıran buhar solunarak şifa alınır. Ayrıca bu buhar deriye temas ettiğinden cilt üzerinde de etkili olur.
- i) Duş tedavisi : Duş, şifalı suyun tazyikle ve değişik şekillerde vücuda uygulanması demektir. Püskürtme, yağmurlama ve serpmeye şeklinde uygulanmaktadır. Böylelikle suyun sıcaklık ve sismik etkilerine bir de basınç etkisi katılmış olmaktadır. soyunma-dinlenme odaları bulunmalıdır. Bu tür uygulamalar 19-42 °C sıcaklık ve 1cm²/20 kg basıncında su sıkan aygıtlarla yapılır. Sinirsel sistemi uyarmak ve kan dolaşımını hızlandırmak amacıyla bu uygulamalar için 2x3x3 m. boyutlarında mekanlar düzenlenir.

Şekil 4.29 Duş Birimleri Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

- j) Elektro-terapi birimleri : Elektrik tedavisi için gerekli donatım ile uygulama yatakları içeren mekanlardan oluşmuştur. Uygulama odası boyutları 2,5x3x3 m.olan bir mekan olarak düzenlenir.

Şekil 4.30 Elektro-terapi Tedavi Birimleri Plan Şeması. (Haddad, 1989)

- k) Hidroterapi birimleri : Hidroterapi; termal su, normal su ve deniz suyuyla yapılabilmektedir. Banyo duş vb. yöntemlerin yanında su içi egzersizlerde yapılmaktadır.
- l) Talassoterapi (Deniz Kürleri) : Benzer kaplıca uygulamaları deniz suyu ile yapılmaktadır. Denizin temiz olması önemli bir şarttır.
- m) Havuz birimleri : İçinde jimnastik yapma olanağı verebilecek şekilde tasarlanmış havuz birimleriyle üç birimde incelenir; termal su havuzları, mineral su havuzları, deniz suyu havuzları.Tedavi için kullanılacak havuzlar, genel havuzlara nispeten daha küçük ve birden fazla olması gerekir. Açık ya da kapalı olarak planlanabilir. Giriş, giriş holü, bekleme salonu kullanıcı sayıları göz önünde bulundurularak uygun büyüklükte olmalıdır. Güneşlenme veya dinlenme terasları, soyunma, duş, Wc olmalıdır. Kapalı ve açık havuz kürlerinde bir kişi için en az 3-4 m² alan öngörülür ve havuz derinliği 0,9-1,2 m.den başlayarak 1,5m. derinliğe ulaşan taban eğimlerine sahip olur. Havuz kürlerinde su sıcaklığının 28-36°C arasında bulunması sağlanır. Kür açısından en uygun havuz sıcaklığı ise 30-34 °C olarak ayarlanır. Kaplıca su veriminin sınırlı olmadığı kür merkezlerinde 8x17x0,9-1,5 m. boyutlarında ve kenarlarında

tutunma kolları bulunan bir havuz, kür denetimi ve uygulama açısından en uygun büyüklük olarak kabul bulunur.

- n) El ve Ayak Banyosu : Bu birimlerde kol için ayrı, ayak için ayrı aygıtlar bulunmalıdır. Ayrıca Skoç duşu için duş aygıtı ve yıkanma yeri gereklidir. Hepsi aynı birim içinde yer alabilir. Genellikle kişi başına birim uygulama için 1x1,1 m. büyüklüğünde bir alan ayrılır ve bu alanlara banyo aygıtları konur.

Şekil 4.31 El ve Ayak Banyosu Uygulaması (<http://www.balcovatermal.com/>)

(Termal turizm tesislerinde kür merkezlerinde yer alan üniteler incelenirken Çekirge, 1976; Haddad, 1989; Özdönmez, 1990; Çınar 1991; Güvenç, 2007 kaynaklarından yararlanılmıştır.)

Termal turizm tesislerinde planlama aşamasında dikkat edilmesi gereken unsurların başında termal su kaynağı tespit edildikten sonra, kaynak koruma altına alınması ve kaynak emniyeti sağlanmasıdır. Kaynak bölgesi üzerinde yapılaşma olmamalıdır. Termal suyun gereksiz kullanımı önlenmelidir. Termal turizm tesislerinde termal su konaklama birimlerine verilmemelidir. Suyun gereksiz tüketilmesine neden olacak bu durum aynı zamanda suyun kür süreleri dışında kullanımıyla tıbbi açıdan farklı komplikasyon oluşumlarına neden olabilir.

Dünya’da ve Türkiye’de termal turizme olan ilgi son zamanlarda artış göstermektedir ve bu artışın devam edeceği gözlemlenmektedir. Bu artış termal turizm tesisi planlamasında da göz önünde bulundurulmalıdır. Kaynağın maksimum değerlerle kullanılabileceği düşünülmeli ve büyümelerin ve genişlemelerin olabileceği planlamada düşünülmelidir.

Termal turizmin tarihçesinde önceki uygarlıklarda, termal suyun kullanımının halkın tümüne ait olduğunu belirtilmişti. Bu durum devam etmektedir, termal sular devletin elinde bulundurduğu doğal bir servettir. Kamuoyu yararına kullanımı esastır. Bu bağlamda termal turizm bölgeleri tasarlanırken, farklı gelir grupları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Termal turizm tesisin kurulacağı bölgenin çevresel verileri önemlidir. Çevredeki olumsuz şartlar, trafik gürültüsü gibi durumlar için planlama aşamasında önlemler üretilmesi gereklidir. Bu sorunlar tesis dışında tutulmalıdır. Çevredeki olumlu etkenlerde özellikle tesis ile entegre edilmelidir. Bölgenin doğal, kültürel ve tarihi yapıları, bölgenin kendine özgü yapıları, el sanatları dükkanları gibi değerleri ile etkileşim halinde olması sağlanmalıdır.

Açık alan düzenlemeleri sıkıcı ve yorucu olmayan bitkilendirmeye, ağaçlandırmalarla, su öğeleriyle, peyzaj düzenlemeleriyle çekici kılınmalıdır.

Şekil 4.32 Chiva-Som, Hua Hin, Tayland. Çevre düzenlemesi. Uzakdoğu'nun mimari ve peyzaj özelliklerinin çevre düzenlemesine yansıtıldığı tesis. (Napier, 2002)

Şekil 4.33 Les Fermes de Marie, Megève, Fransa. Dağ manzarasına açılan, çevre düzenlemesinin renkli çiçekler, yürüyüş yolları ağaçlandırmalarla oluşturulduğu bir tesis. (Napier, 2002)

5 TERMAL TURİZM TESİSİ ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında yer almakta olup, Avrupa’da birinci sıradadır. (Karagülle Z., TÜRKAP, 2006). Termal sular doğal çıkışlı ve bol su verimli, eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir. Türkiye, sıcaklıkları 20°C’nin üzerinde debileri ise 2-500 lt/sn arasında değişebilen 1500’den fazla kaynağa sahip bulunmaktadır.

Ülkemizde 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığından termal amacına yönelik olarak (Sağlık Bakanlığınca kür merkezi uygun görülen) turizm yatırım belgesi almış 10 tesisin yatak sayısı 2.461, turizm işletme belgesi almış 30 tesisin yatak sayısı ise 8.562’dir. Yaklaşık olarak 16.000 yatak kapasiteli 156 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir. (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2008)

5.1 Türkiye’de İncelenen Termal Tesisler

5.1.1 Marmara Bölgesinde Termal Turizm

Marmara bölgesinde Bursa, Yalova, Çanakkale, İstanbul termal su kaynaklarının yoğun bulunduğu illerdir ve termal turizm bu illerde yapılmakta ve gelişmektedir. Özellikle İstanbul ve çevresine hizmet veren Spa merkezleriyle öne çıkan Marmara Bölgesi, bu alanda dünya çapında adını duyurmaya başlayan lüks ve profesyonel tesislere sahiptir. İstanbul da ise termal su olmadan “spa ve wellness” konseptli birçok turizm tesisi bulunmaktadır. Marmara bölgesinden İstanbul’da bulunan Tuzla Kaplıcaları ile Bursa’da bulunan Oylat kaplıcaları incelenecektir.

- Tuzla Kaplıcaları Tesisleri

Tuzla içmeleri Mustafa Kemal Atatürk’ün emri ile 1927 yılında kullanıma açılmıştır. 1991 yılında anıtlar kurulu tarafından bina koruma altına alınmış. Daha sonra 1993 yılında İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji AnaBilim Dalı Araştırma ve Uygulama Merkezi ile temasa geçilmiş kaynak suyu analizleri yaptırılmış, suyun nitelikleri ve tıbbi raporu tam olarak tespit edilmiştir. Termal su kürleri uzman doktorlar ve sağlık ekibiyle yapılmaktadır. (Swan, 2007)

1930 yılında Alman mimar M. Örley tarafından yapılan tarihi binada ve daha sonra yapılan ek otel binasında konaklama imkanı vardır. Odalara termal su verilmektedir. Üç tane kapalı

termal havuz bulunmaktadır, bir tanesi eski binada diğer ikisi yeni binadadır. Yine termal suyun kullanıldığı açık bir yüzme havuzu vardır. Özel bir doğa dokusuna sahiptir ayrıca çevre düzenlemeleri ve yürüyüş yolları yapılmıştır. Tenis kortu ve mini golf sahası ile açık alanda spor aktiviteleri yapılabilmektedir. Restoran ayrı bir binada planlanmıştır.

Şekil 5.1, 5.2, 5.3 Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Otel binası (www.tuzlakapliclari.com)

Şekil 5.4, 5.5, 5.6 Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Doğal çevresi ve yürüyüş yolları. (www.tuzlakapliclari.com)

Şekil 5.7, 5.8, 5.9 Tuzla Kaplıcaları Tesisleri. Açık ve kapalı termal havuz. Restoran binası (www.tuzlakapliclari.com)

- Oylat Kaplıcaları

Oylat Kaplıcaları Uludağ'a sırtını dayamış olup, iki tarafı yeşil vadiler ile çevrili bir yamaç üzerine kurulmuştur. Deniz seviyesinden 840 metre yüksekte olan Oylat Kaplıcası, Uludağ eteklerinde dağ ve iklim tedavisi için de gerekli özelliklere sahiptir. Oylat Kaplıcalarında üç otel ve bir de apart konaklama üniteleri bulunmaktadır. Oylat kaplıcalarında bulunan otellerden biride Yeni Çağlayan Otelidir. Tesiste konaklama ve termal merkez aynı bina içerisinde planlanmıştır. Odalarda termal su verilmektedir. Tesiste balneoterapi, fizik tedavi ve masaj bölümleri yer almaktadır. Tesis bünyesinde 2 tane kapalı termal havuz, özel aile

kabinleri, saunalar, spor aktivite salonları, SPA hizmetleri, masaj ve güzellik salonları mevcuttur. Otelde ayrıca üç adet 40-60-300 kişilik tam donanımlı seminer salonu bulunmaktadır. Tesiste bulunan odaların tamamı balkonlu ve orman manzarasına yönelmiştir. (<http://www.oylatkaplica.com>)

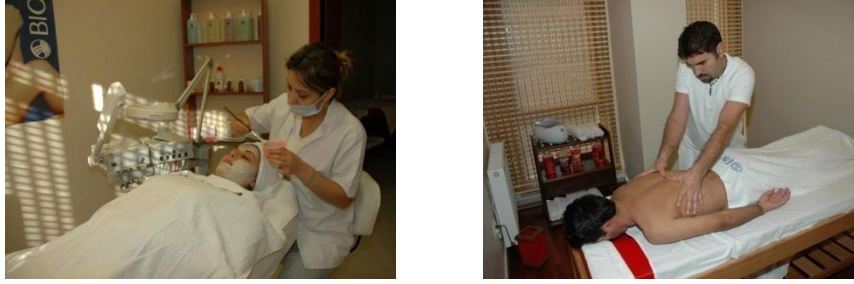
Şekil 5.10 Yeni  a layan Oteli. Genel Görünümü (<http://www.oylatkaplica.com>)

Şekil 5.11 Yeni  a layan Oteli. Otel cephesinden görünen manzara (<http://www.oylatkaplica.com>)

Şekil 5.12 Yeni  a layan Oteli. Termal havuzu(<http://www.oylatkaplica.com>)

Şekil 5.13, 5.14 Yeni Çağlayan Oteli. Masaj uygulaması ve cilt bakım kürü.
(<http://www.oylatkaplica.com>)

5.1.2 Ege Bölgesinde Termal Turizm

Ege bölgesinde İzmir, Aydın, Denizli, Afyonkarahisar, Kütahya termal su kaynaklarının yoğun bulunduğu illerdir ve termal turizm bu illerde yapılmakta ve gelişmektedir. Ege Bölgesi, birinci bölümde yer alan çizelge 2.1 Termal Su Kaynaklarının Bölgesel Dağılımı çizelgesinde toplamda en çok potansiyele sahip bölge olarak görülmektedir. Ege bölgesi aynı zamanda Türkiye’de en çok termal tesisin bulunduğu bölgedir.

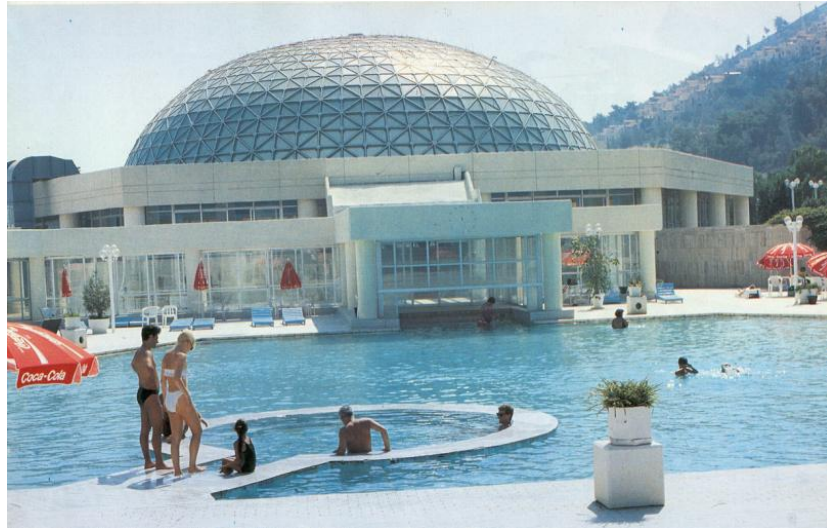
- Balçova Kaplıcaları

Şekil 5.15 Balçova Termal Otel. Genel görünüm. (<http://www.kultur.gov.tr>)

İzmir’in kent merkezine 8 Km uzaklıkta, şehrin kalabalığından ve trafik gürültüsünden uzakta sırtını ormanlık alana vermiş ve yakın çevresinde yapılaşma olmayan bir konumdadır. Balçova Kaplıcaları ya da tarihteki adıyla Agememnon Kaplıcaları, geçmişten günümüze şifalı sularıyla bir tedavi merkezi niteliği taşımaktadır. Burası antik dönemden kalma bir kaplıcadır. Adını Myken Kralı Agamemnon’dan almıştır. Balçova Termal Tesisleri ve buradaki Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi; niteliği ve kapasitesi açısından uluslar arası

standartları sağlayan Türkiye'nin en büyük Termal Otel ve Tedavi Merkezi'dir. Balçova Termal Tedavi, Teşhis Merkezi bünyesindeki Fizik Tedavi Merkezi, romatizmal, ortopedik, nörolojik hastalıklara yönelik bilimsel olarak çalışan bir Tedavi Rehabilitasyon ve Kaplıca Merkezidir. Norveç Sağlık Bakanlığı ile yapılan antlaşma gereği son 12 yıldır her yıl 1100 - 1300 romatizmalı hasta Termal merkezde tedavi almaktadır. 1997,1999 ve 2000 yıllarında düzenlenen uluslararası katılımlı bilimsel kongrelerde de sonuçların sunulduğu üzere tedavi başarı oranı % 90-95'dir. Balçova Termal otel ile kaplıca yapısı birbirinden uzaktır ve kapalı ya da yarı açık bir bağlantısı yoktur, bu durum özellikle engelliler için sorun yaratmaktadır. Merkezde termal havuzlar, balneoterapi, elektroterapi, aktinoterapi, kineziterapi, hidroterapi, fizyoterapi ve parafin üniteleri ile bunlara ait çeşitli uygulamalar yer almaktadır. Tesislerde uzman sağlık ekibi görev yapmaktadır. Merkezi Tedavi Birimi içinde, 3 adet kapalı termo-mineral su havuzu, 1 adet açık termo mineral su havuzu, 3 adet düz su havuzu, 116 adet sıra banyosu bulunmaktadır. Odalara termal su verilmektedir. Tesiste engelliler için özel dizayn edilmiş odalar bulunmaktadır. Spa&wellness” merkezinde kişisel bakım, oksijen terapi, masaj vb. uygulamalar yapılmaktadır. (<http://www.balcovatermal.com/>; Güvenç,2007)

Şekil 5.16 Balçova Termal Otel. Termal Havuz (<http://www.balcovatermal.com/>)

- Pamukkale Karahayit Kaplıcaları

Pamukkale'nin turizm potansiyeli ile termal suyun varlığı bu bölgede termal turizmin gelişmesini sağlamıştır. Pamukkale Karahayit'ta bulunan termal turizm tesislerinden biri Umud Termal Oteldir. Termal merkez otel binası içinde yer almaktadır. Apart konaklamalar ile termal merkez arasında kapalı ya da yarı açık geçişler yoktur. Odalara termal su

verilmektedir. Engelliler için odalar bulunmaktadır. Tesiste iki adet açık yüzme havuzu, dört adet kapalı termal havuz vardır. Spa&wellness bölümü bulunmaktadır. Termal uygulamalar doktor gözetiminde yapılmaktadır. (<http://www.umutthermal.com>)

Şekil 5.17 Umut Termal Otel. Genel görünüm (<http://www.umutthermal.com>)

Şekil 5.18, 5.19 Umut Termal Otel. Açık alandaki çamur banyosu
(<http://www.umutthermal.com>)

Şekil 5.20 Umut Termal Otel. Termal havuz (<http://www.umutthermal.com>)

5.2 Dünya’da İncelenen Termal Tesisler

- The Therme Vals, İsviçre

The Therme Vals binasının bulunduğu bölge 19. yüzyıldan beri termal suyun tedavi edici niteliği ile turistler tarafından tercih edilmektedir. Son zamanlarda bölgede köhneleşme başlamış, meraklılarının dışında gelenin olmadığı ve iflas etmesinin yaklaştığı görülmüştür. Kasaba halkı bu konuyu kendi imkanlarıyla çözme kararı almış ve bir dernek kurmuştur. Bu dernek 1983 yılında termal oteli satın almış, bu tesisin yeniden tasarlanması için mimar Peter Zumthor ile anlaşma yapmıştır. Yeni termal tesis 1996 yılının Ekim ayında açılmıştır. Dağın yamacında inatçı bir şekilde duran bu bina 1998 yılında Graubünden Kanton’u tarafından korunacaklar listesine alınmıştır. (<http://www.therme-vals.ch/en/zumthor/>)

Yeni bina granit cinsinden bir çeşit metamorfik kaya üzerine inşa edilmiştir. Ana kitle eğimin yüksek noktasına konumlandırılmış ve dağın diğer yanı ile uyum halindedir. Teras çatılarının döşemeleri, Alplere özgü bitkilerle yeşillendirilmiştir. Konstrüksiyonel meydan okumayı vurgulamak için altı çizilmesi gereken asıl bağlam, yeni termal kompleks ile başlangıçtan beri var olan dağın bitki örtüsü ve coğrafyası arasındaki bağ ile vadinin baskın topografyasına ve yeni termal merkezin ardından yükselen termal suyun bulunduğu dağın pozisyonuna karşı duruşudur. (<http://www.therme-vals.ch/en/zumthor/>)

Zumthor tasarımında alışılmışın dışında kuvars ve betonu kullanmıştır. Spa konsepti üzerine tasarlanan bu bina, yeşil teras çatısı ve kullanılan malzemeleri ile gerçek bir sanat eseridir. Zumthor tasarımında taş ocaklarından ve arazide kendiliğinden akan sudan ilham almıştır, ve tasarımı Alpler’de bulunan diğer dağ evlerine kesinlikle benzememektedir. İnşaatin tamamlanmasından iki yıl sonra bölgenin nirengi noktası haline gelmiştir. (Napier, 2002)

Peter Zumthor bu binanın tasarımını şu şekilde özetlemiştir. ‘İlk zamanlarda eğlenceli bir buluş niteliğinde olan proje çalışmalarının uzun vadede azimli ve eğlenceli arayışı mimari ideallerin çok ötesindeydi. Dağda bulunan taşların dünyasının mistik özelliklerinin cazibesi, karanlık ve aydınlık, su ya da buhar üzerindeki ışığın yansımaları, köpüren suların taşların dünyasında kendine has akustiğinin yarattığı zevk, kaynar suların ve çıplak tenlerin hissi ve yıkanma ritüelleri tasarımda yol gösteren kavramlardı. Amaç, bunları bilinçli bir şekilde gerçekleştirmek ve başlangıçtan itibaren tasarıma bunlarla yön vermektir. Az bir süre sonra, ilk taslakların bitmesine yakın, Budapeşte, İstanbul ve Bursa’yı ziyaret ettikten sonra buradaki arkaik şekillerin, nereden geldiğini daha iyi anlamış olduk; arkaik şekiller neredeyse o

modellerin birer örnekleriydi. Bu spa son teknolojik aletlerle, su oyunları, fışkıyellerle, su kayaklarıyla dolu bir lunapark değil; sessizlik, kaplıca deneyimi, temizlenme, suda rahatlama, suyu vücudun her yerinde hissettiren, çeşitli sıcaklıklarda ve çeşitli düzelemelerle taşlarla fiziksel temas kuran bir oluşum üzerine odaklanmıştır. (<http://www.therme-vals.ch/en/zumthor/>)

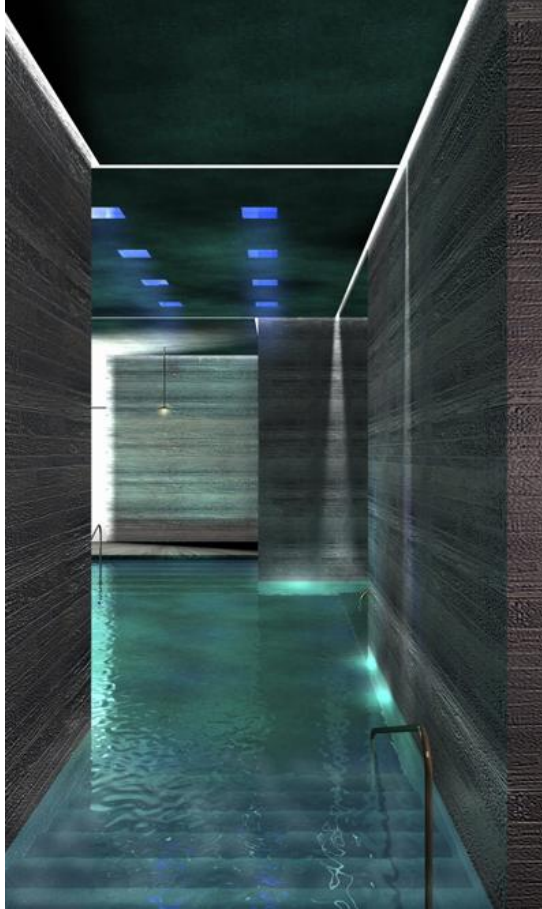
Şekil 5.21 Therma Vals. Genel görünüm (Napier, 2002)

Şekil 5.22 Therma Vals. Genel görünüm (<http://quazen.com/arts/architecture/pritzker-prize-for-architecture-awarded-to-peter-zumthor/>)

Şekil 5.23 Therma Vals. Yeşil teras çatısı (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

Şekil 5.24 Therma Vals. Açık havuza bağlanan kapalı havuz (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

Şekil 5.25 Therma Vals. Dinlenme terasları (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

Şekil 5.26 Therma Vals. Kapalı havuz (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

Şekil 5.27 Therma Vals. Termal kür birimleri koridoru (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

Şekil 5.28 Therma Vals. Cam ve dış mekanda kullanılan kuvars taşının birleşiminin detayı (<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>)

- Bad Aibling, Almanya

Bad Aibling Münih'in güneydoğusunda yer alan Bavyera'nın en eski spa merkezlerindendir. Eski merkezin sahip olduğu sağlık ve tatil konseptine, yeni termal birimler, wellness alanları ve açık yüzme havuzları eklenmek istenmiştir. Yeni yapılacak bina çekici, sağlık odaklı, yerel halka ve bölgenin geleneksel özelliklerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Kompleks, nehir kıyısında çimenlerin üzerindeki güneşlenme alanlarının açılımı ile çevrenin doğal yapısına saygı duyar bir biçimde düzenlenmiştir. Güneybatı cephesi binanın ve havuz terasının güneş almasının sağlandığı bölümüdür. Komplekste suyun özelliklerine cevap vermek için; iç

mekanlar, içerde bulunan özel havuzlar ve tedavi alanları bölmelerle ayrılmış bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu mekanlar kış bahçesine uzanan kademeli havuz terasları ile birleştirilmiştir. Kış bahçesi ziyaretçilere sessiz ve rahatlatan bir çevrede; diğer bölümlerle, dış havuzla, sauna bölümleriyle bağlantılı, çeşitli yıkanma alanları sunmaktadır. Teras alçak bir ahşap sundurmayla kapatılmıştır. Özel odalar farklı büyüklükteki kubbeleriyle kendilerini ifade eder durumdadır. Kubbeler çeşitli büyüklükteki saydam dairesel açıklıklarla gözenekli hale getirilmiştir. Her kubbe, doğal ve yapay ışık yansımaları ile, farklı renk ve malzeme kullanımı ile, farklı su ve akustik özellikleri ile belirgin bir biçimde bağımsız birer karaktere sahiptir. (http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.29 Bad Aibling. Genel görünüm (http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.html)

Şekil 5.30 Bad Aibling. Genel görünüm (http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.html)

Şekil 5.31 Bad Aibling. Açık havuz ve kubbelerin görünüşü. (http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.html)

Şekil 5.32 Bad Aibling. Bir kubbenin iç mekanı. (http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.html)

Şekil 5.33 Bad Aibling. Bir kubbenin iç mekanı
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.34 Bad Aibling. İç mekandan görünüm. (http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.htm)

- Bath Gleichenberg, Avusturya

2005 yılında tasarlanan binanın projesi JSA Mimarlık tarafından yapılmıştır. 2008 yılında yapımı tamamlanmıştır. Proje korunmakta olan bir park üzerinde konumlandırılmıştır. Kompleks elli farklı tedavi birimin bulunduğu bir tedavi merkezinden, dört yıldızlı bir otelden, birkaç farklı restoran ve kafeden, hastalar ve diğer ziyaretçiler için halka açık olan bir termal havuzdan oluşmaktadır. Hastalar için bekleme alanları; iç bahçede etrafında biçimlendirilmiş, güneşe ve ağaçların görünmesine izin veren, hastalara sanki parkta bekliyormuş hissi veren bir yapıdır. Kapsamlı tedavi farklı tipte masajların yapıldığı, daha küçük tedavi birimlerde yapılan kürleri, banyoları, -110°C'deki soğuk oda ziyareti gibi farklı tedavi türlerini kapsar. Bu tedavilerin aralarında hastalar, açık, parka yakın bekleme alanlarında beklerler. (http://www.jsa.no/galleries_index_2.html)

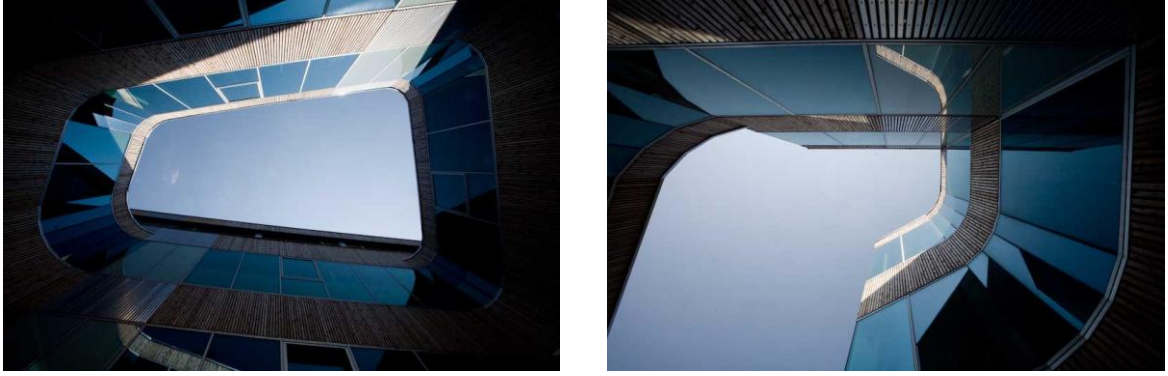
Şekil 5.35 Bath Gleichenberg. Genel görünüm.
(<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>)

Şekil 5.36 Bath Gleichenberg. Yeşillendirilmiş teras çatı ve iç avluların görünüşü.
(<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>)

Şekil 5.37 Bath Gleichenberg. Yeşillendirilmiş teras çatı ve binanın genel görünüşü.
(<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>)

Şekil 5.38 Bath Gleichenberg. Avlulardan binaya bakış.
(<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>)

Şekil 5.39 Bath Gleichenberg. Açık havuz - kapalı havuz bağlantısı.
(<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>)

- Hotel Europa Spa, İrlanda

Hotel Europe Killarney Town ‘un hemen dışında, Prime Special Amenity sınırları içindeki County Kerry’ de bulunmaktadır. Tesis Killarney göllerinin en büyüğü olan Lock Lain’ e tepeden bakan eğimli bir arazinin üzerindedir ve arka fonda bulunan Mc Guillicuddy Reeks Sıradağları ve yakınında bulunan, tepelerinde buz tutmuş kayaların bulunduğu Black Valley ve Dunloe Geçidi manzarayı tanımlamaktadır. Aslen 1962’ de inşa edilmiş ve on yıllar içinde genişletilmiş olan otel ve günümüzde göle doğru yönlendirilmiş “South Facing” “U” biçimli bir bina olarak yapılandırılmıştır.

Mevcut otel tesisleri ve odalarının yararlandığı manzara ve göl bağlantısı korunarak, müşterilerin 4500m2 spa ve boş zamanlarını değerlendirebilecekleri birimler tesise entegre edilmiştir.

Prime Special Amenity Bölgesinde bulunan bir otel için, bu bölgede yeni bir binanın görsel etkisinin nasıl minimize edileceğine daha çok dikkat edilmeliydi. Yaklaşım binayı tepenin içine yerleştirmek, kaya parçalarından bir sur yapıp gölün sularının çekildiği kıyıya doğru uzatarak doğal bir görüntü oluşturmak ve buzul vadilerin jeolojik form ve imgelerinin etrafı çevreleyen yansımasını oluşturmaktır. Çimle kaplanmış gibi görünen kapalı ve korunaklı açık alanlarla, bahçe içinde “oda” izlenimi yaratan alanlar yaratılmıştır.

Yer altı ortamları, kader, boşluk ve aydınlık ile karanlığın kontrast içerisinde ziyadesiyle ifade edilebileceği ortamlardır. İç avlu bahçeleri doğal günışığını binanın derinliklerine kadar getirirken özel ve derin düşüncelere dalınmasına izin vermektedir.

‘Bahçe odaları’ nda içerisi ve dışarıyı arasındaki koyu taş döşeme eşik- dışarıdan sarılmış- çerçevesiz cam boyunca ve odanın içinden zemine ve duvarlara, oluşan bu boşluk manzaradan kopartılmış hissini takviye etmektedir. Hepsi gölü görecek şekilde dizayn edilmiş bu odalar havuz salonu, rahatlama odaları ve termal suitlere yer sağlamaktadır. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_sp.htm)

Şekil 5.40 Hotel Europa Spa.Genel görünüm. Termal tesis tepenin içine yerleştirilmiş, böylece arkada bulunan konaklama birimlerinin manzarası engellenmemiştir. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_sp.htm)

Şekil 5.41 Hotel Europa Spa.Genel görünüm. Tesisin manzaraya yönelimi. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_spa.htm)

Şekil 5.42 Hotel Europa Spa. İç bahçe görünümü. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_spa.htm)

Şekil 5.43 Hotel Europa Spa. Açık havuz. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_spa.htm)

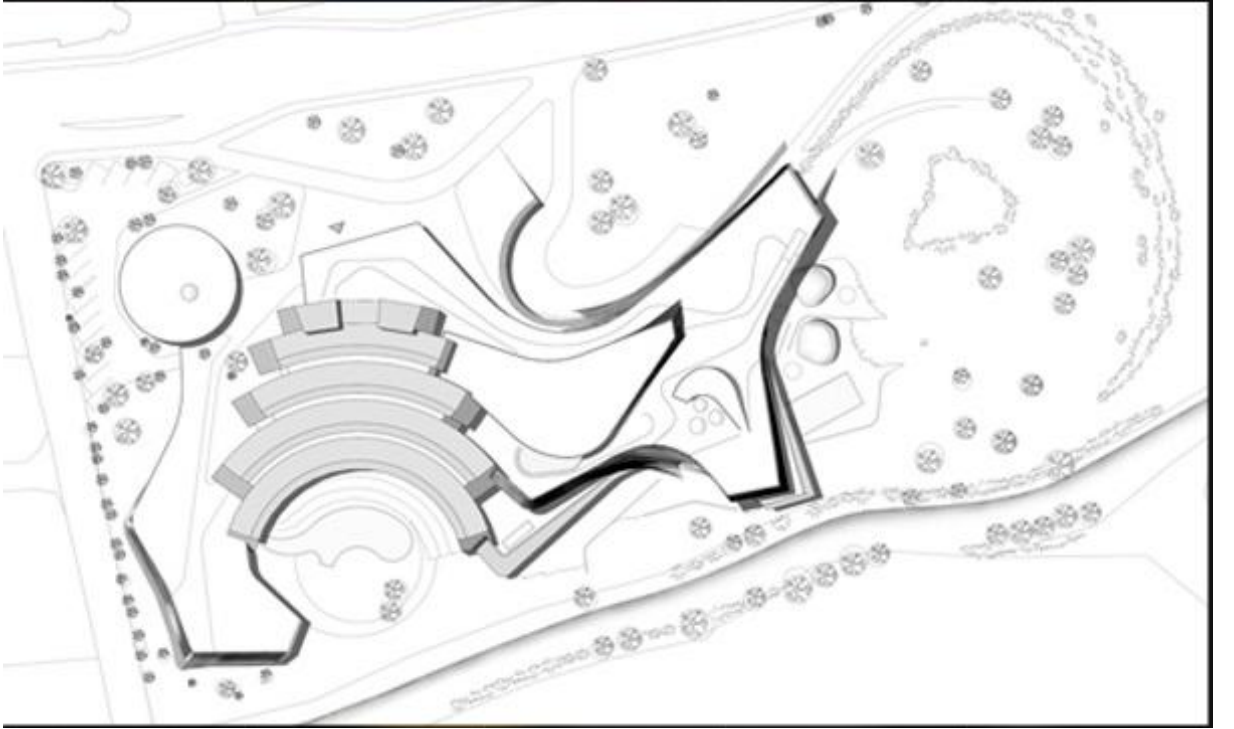
Şekil 5.44 Hotel Europa Spa. Kapalı havuz. (http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_spa.htm)

- Römerbad SPA Baths, Avusturya

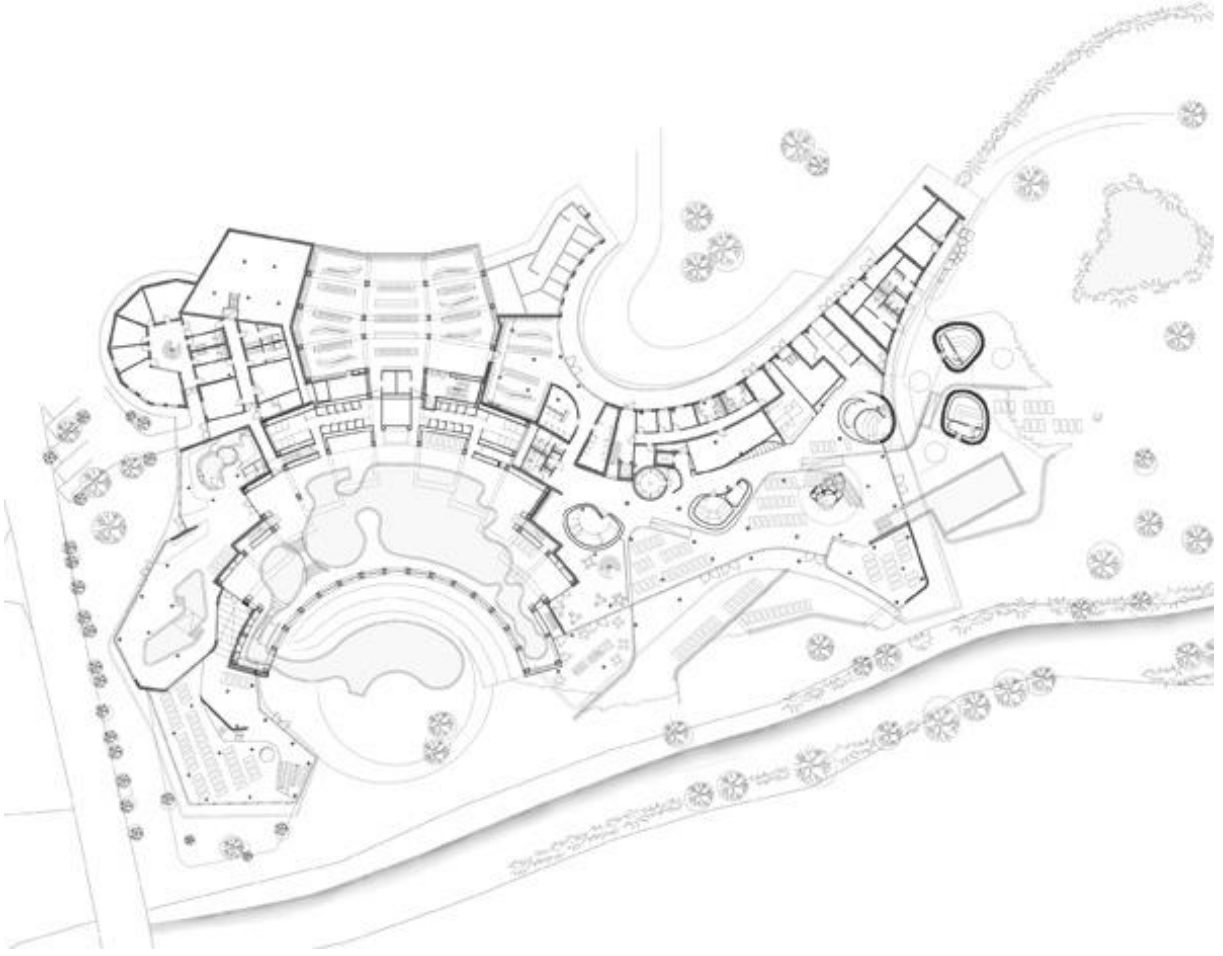
Avustralya’da yer alan Bad kleinkirchheim’in kayak tesisleri Römerbad Spa ve Banyoları sağlık ve güzellik için genişletilmiştir. Römerbad inşa edildiği 1978 tarihinde, günümüzde de popüler olan aktivitelere sahip ilk spa ve hamamlardan biridir. Hem mimari özellikleri hem de antik spaları anımsatan yanı ile ve doğal çevresiyle hemen diğer benzer spalar arasında göze çarpmaktadır.

Mevcut geometrik formlar üzerinden çizim tasarım önerisi yeni, üç benzer dairesel pavyon tarafından kesintiye uğratılmış yatay teraslanmış olarak tanımlanmıştır.

Bu yeni tesis, etrafı çevrelemiş dağların güzel manzaralarından taşarak içine dolduğu bir meditasyon mağarası benzeri bir mekanın tavır ve genel atmosferde yaptığı değişim ile karakterize edilmiştir. (http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.45 Römerbad SPA Baths. Vaziyet Planı.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.46 Römerbad SPA Baths. Kat Planı.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.47 Römerbad SPA Baths. Genel görünümü.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

  kil 5.48 R  merbad SPA Baths. Genel g  r  n  m  .
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.49 Römerbad SPA Baths. Sauna.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

Şekil 5.50 Römerbad SPA Baths. Jakuzi havuzu.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

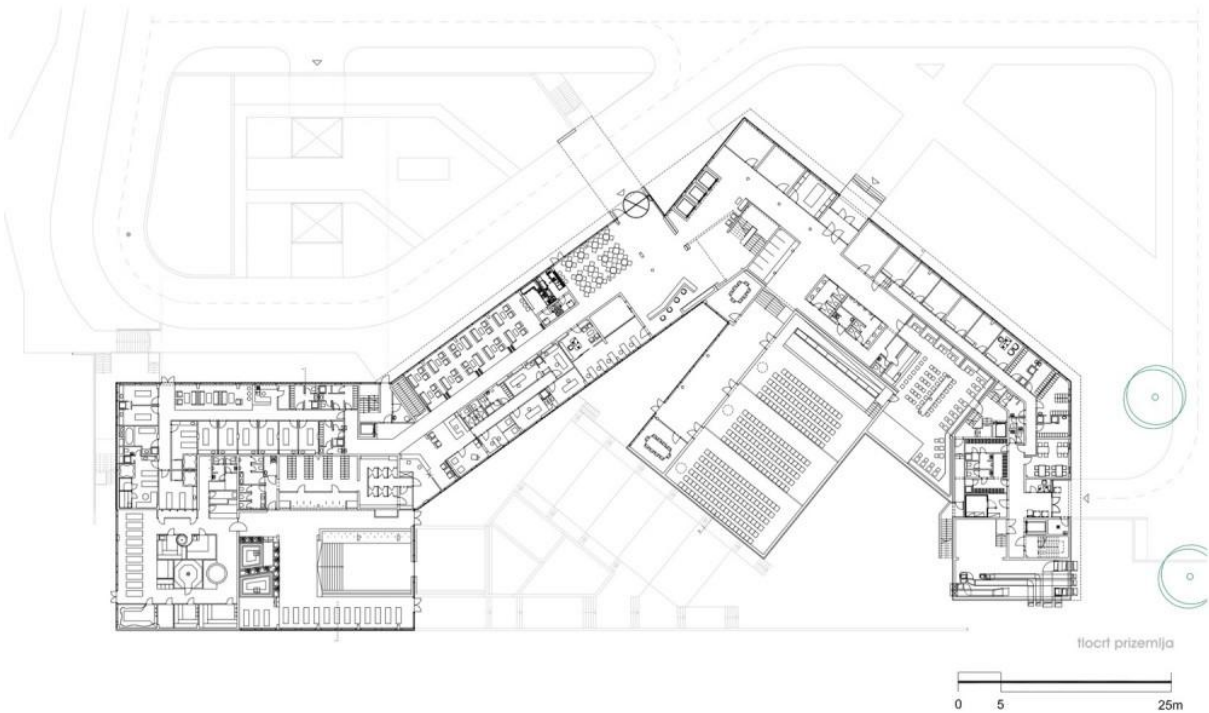
Şekil 5.51 Römerbad SPA Baths. Dinlenme mekanları.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

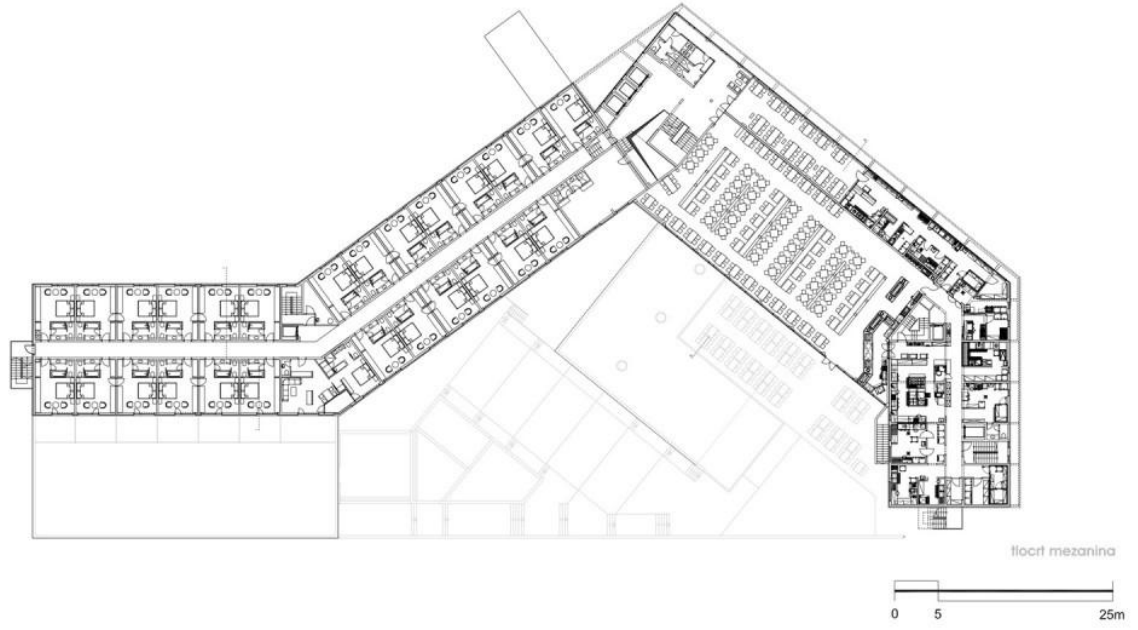
Şekil 5.52 Römerbad SPA Baths. Termal merkez.
(http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html)

- Spa-golfer Otel, Hırvatistan

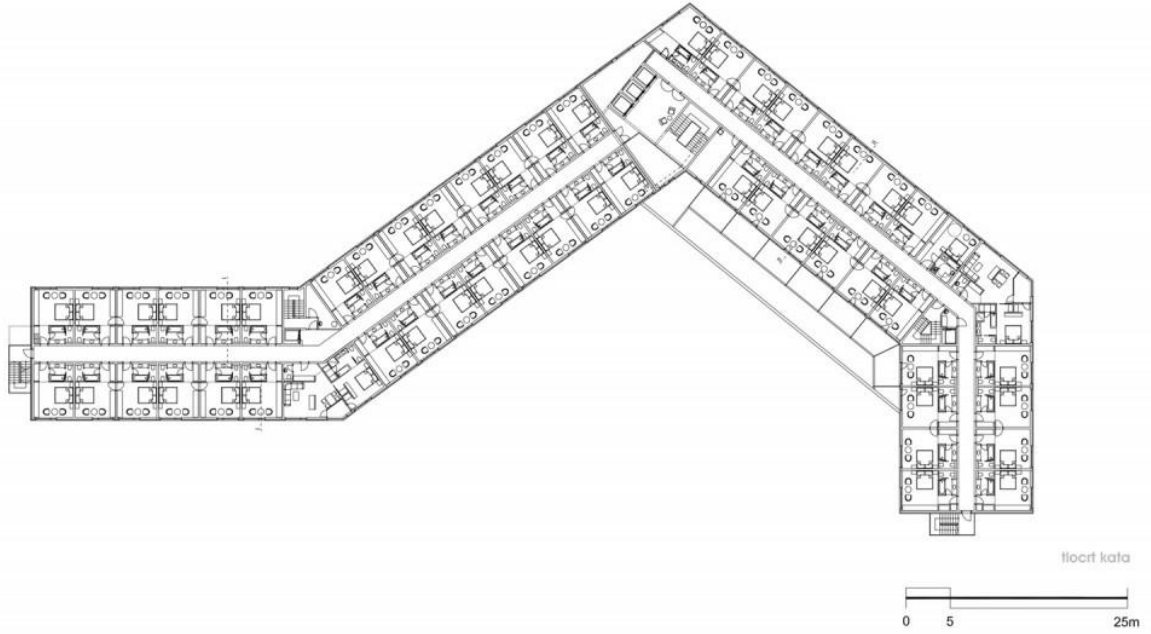
Otel Saint Martin’de Spa ve Golf tesisi olarak tasarlanmıştır. Bina kuzeybatı tepelerinde açık havuzlar ve golf sahaları arasında tasarlanmıştır. İki kanada ayrılmıştır, biri kuzeybatıya yerleştirilmiş olan açık havuzlara doğru, diğeri ise kuzey doğu tarafındaki golf sahaları ile bağlantılıdır. Bu her iki ayrılmış kanat, güneyde ormana doğru yer alan, havuzu ve güneşlenme terasları olan avlu manzarasını, alabilmeyi sağlamak için bir araya getirilmiştir. Bu lineer formlar, açık avludan zemin kattaki halka açık aktivitelere katılımı artırmak için tamamı buzlu cam bölmelerden kış bahçesine açılır. Halka açık aktiviteler bodrum, zemin ve asma katta yer alırken, konaklama alanları 3 kat üste alınmıştır. Giriş yolunun alt tarafında büyük bir alan otopark ve teknik alanlar için ayrılmıştır. Konferans salonu ve kapalı havuz zemin katta, büyük restoran asma katta otelin güney kısmında yer almaktadır. Bu birbirinden ayrılmış üç hacim, büyük bahçelere ve doğal oluşturulmuş çevresi olan açık havuza yönelmektedir. Binanın yılanı benzeyen lineer şekli, uzamış hacmi ve kaplanmış cephesi binayı çevre ile ilişkilendirmektedir. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

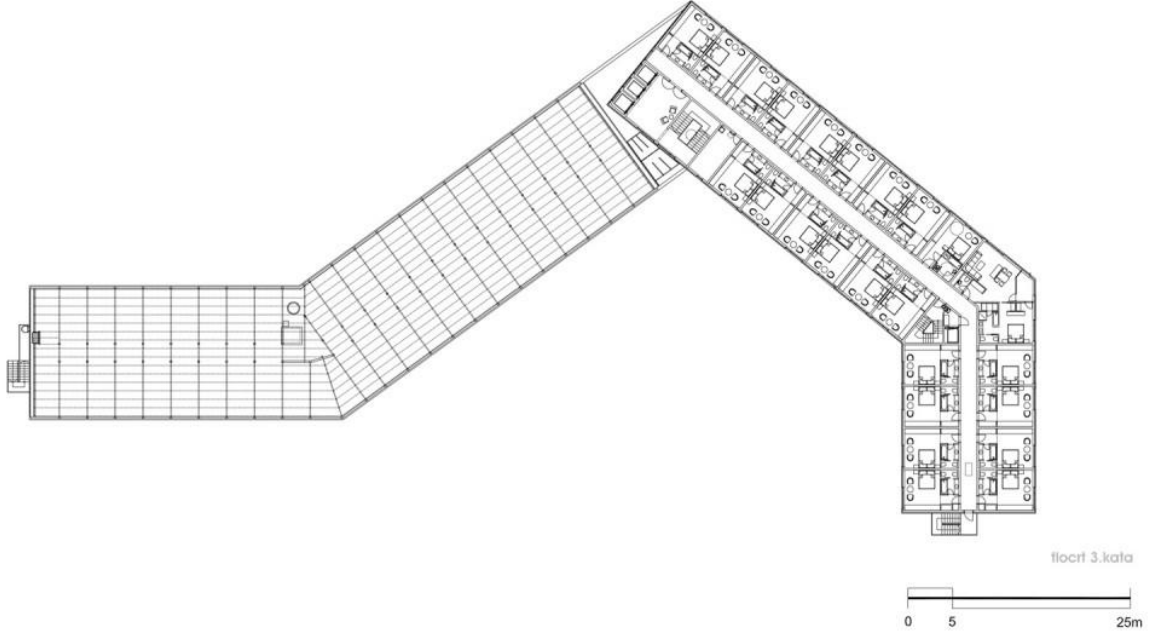
Şekil 5.53 Spa-golfer Otel. Zemin kat planı. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.54 Spa-golfer Oteli. Asma kat planı. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.55 Spa-golfer Oteli. Kat planı. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.56 Spa-golfer Oteli. Kat planı. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.57 Spa-golfer Oteli. Giriş cephesinden görünüm.
(<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.58 Spa-golfer Oteli. Arka bölümünden görünüm.
(<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.59 Spa-golfer Oteli. Arka bölümünde yer alan açık havuz.
(<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.60 Spa-golfer Oteli. Kapalı havuz. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

Şekil 5.61 Spa-golfer Oteli. Bekleme alanı. (<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>)

- Mavi lagün, İzlanda

Mavi lagün termal merkezi başkent Reykjavik ve Keflavik hava alanı yolu üzerinde yer almaktadır. İzlanda’da bugün etkin durumda olan 30 kadar volkan vardır ve ülke termal kaynaklar açısından oldukça zengindir. Termal merkezde bulunan lagün, kirlenmemiş ve içinde yüzülebilecek şekilde temizdir. Suyun sıcaklığı 36-39°C ve tuz oranı denizle aynı seviyededir. Silisli toprağı, mineralleri ve deniz yosunları ile kendi eko sistemini oluşturur. Silisli toprak ve termal su vücut döküntülerine iyi gelmekte, ayrıca astım ve kireçlenme içinde çözüm olmaktadır. Termal merkezde bulunan Mavi Otel lagünün kıyısında yer almaktadır. Otelde bulunan Psoriasis doğal tedavi merkezi 1994 yılında kurulmuş. Bu merkezde kişiye özel tedavi yöntemleri uygulanmakta ve kullanıcıların 3-4 hafta kalmaları zorunlu kılınmaktadır. Kullanıcıların Lagünde kan dolaşımı, vücudun ısınması ve termal sudan yararlanılması için 60 dakika durmaları önerilmektedir. Otel binasında “spa&wellness” hizmetleri verilmektedir. Ayrıca odalarda termal su bulunmaktadır. (Napier, 2002)

Şekil 5.62 Mavi Lagün. Genel görünüm (Napier, 2002)

Şekil 5.63 Mavi Lagün. Tesislerden genel görünüm (<http://www.bluelagoon.com>)

Mavi Lagün otelinin konaklama, kür birimleri ve havuz çevresinde ahşap malzeme kullanılmış. Otelin genelinde kullanılan bu malzeme gölün sıcaklığını yansıtmaktadır. Otel havuzu gölle birleşmiş, göl ile bir bütünlük yakalamıştır. Kapalı ve açık havuz görsel olarak bağlantılıdır.

Şekil 5.64 Mavi Lagün. Açık termal havuz. Açık ve kapalı havuzun görsel bağlantısı. (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.65 Mavi Lagün. Kapalı termal havuz. Açık ve kapalı havuzun görsel bağlantısı.
(<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.66 Mavi Lagün. Açık termal havuz. (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.67 Mavi Lagün. Açık termal havuz. (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.68 Mavi Lagün. Konaklama birimleri koridoru. Koridor boyunca kullanılan buzlu cam, gün ışığının içeri alınmasını sağlamaktadır. (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.69 Mavi Lagün. Konaklama birimleri. Odalar yeşil alandan ve gölden manzara almaktadır. Odalarda geniş teraslar bulunmaktadır. (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.70 Mavi Lagün. Dinlenme terasları (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.71 Mavi Lagün. Kür birimlerinin görünümü (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.72 Mavi Lagün. Kür birimlerinin resepsiyonu (<http://www.bluelagoon.com>)

Şekil 5.73 Mavi Lagün. Kür birimlerinin bekleme salonu (<http://www.bluelagoon.com>)

- Zara Spa

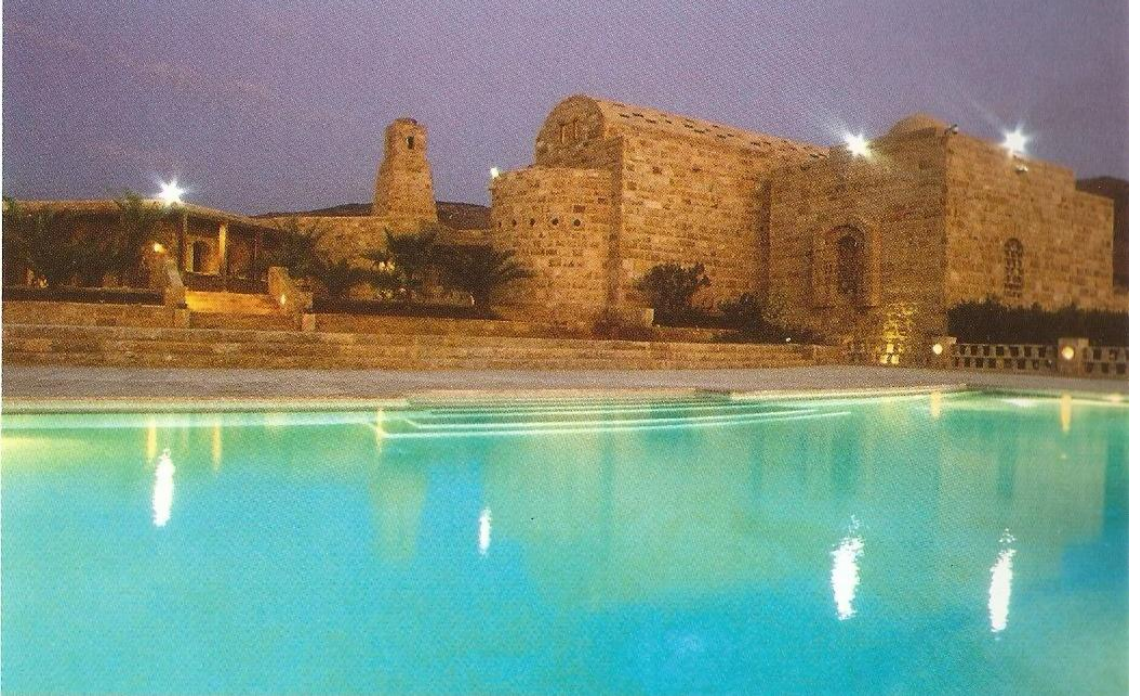
Ürdün ölü denizde yer alan vadi, deniz seviyesinden 400 metre aşağıdadır ve dünyada deniz seviyesinden en düşük seviyede bulunan yerdir. Başkent Amman'a kırk dakika uzaklıktadır. Zara Spa termal tesisi, Ürdün'ün çöl yerleşimlerine benzer yerel bir mimariye sahiptir. Tesis avlular, dar geçişler, kumtaşından yapılmış binalardan oluşmaktadır. Tesiste iki adet ölü deniz suyunun bulunduğu havuz, bir adet termal havuz bulunmaktadır. Uzmanlar ölü denizde 5 gün boyunca günde on dakika terapi yapılmasını önermektedir, böylece vücudun gerekli olan tüm mineralleri alacağı belirtilmektedir. Termal havuz ve tuz terapisi, ölü deniz çamurundan çamur banyosu, spa&wellness uygulamaları yapılmaktadır. Magnezyum, potasyum ve kalsiyum klorid mineralleri içeren su bağışıklık sistemini güçlendirmeye, kan dolaşımına, egzama gibi cilt hastalıklarına iyi gelmektedir. Ayrıca bölgenin yüksekliğinin az olmasına rağmen, havanın ozon ve oksijen oranı oldukça yüksektir. Odalara termal su verilmektedir. (Naiper, 2002)

Şekil 5.74 Zara Spa. Genel görünüm. Bölgeye özgü mimari (<http://www.danubiushotels.hu>)

Şekil 5.75 Zara Spa. Termal havuz (Napier, 2002)

Şekil 5.76 Zara Spa. Havuz ve otel binasından görünüm(Napier, 2002)

Şekil 5.77 Zara Spa. Güneşlenme terası (Napier, 2002)

Şekil 5.78 Zara Spa. Konaklama birimleri (http://www.zaraspaspa.com/za_links.asp)

- Termas de Tiberio

Madrid’de yer alan Moneo Brock Studio mimarlık firması Termes de Tiberio projesi ile Panticosa’daki termal banyolara konaklama birimleri tasarlamıştır. Yeni bina Panticosa’daki yerel termal oluşumu yeniden yorumlama girişimi ile tasarlanmaya başlanmıştır.

Panticosa’da yer alan termal merkez, Aragon Pyrenees’teki Valle del Tena’da etkileyici bir şekilde yer almaktadır. Projenin konumlandırıldığı dağın zirvesi yıl boyunca karla kaplı kalmaktadır. Yer altı suları ve termal su kaynakları karışıp toprak üstüne çıkarken; şelaleler, ırmaklar dağın yüzeyi ve vadi yüzeyinde akmaktadır.

Termal merkezin tasarımında, doğal çevre ve kentleşmeye karşı dengeli bir çözüm bulmaya çalışılmıştır. Bina kitlesi doğal oluşuma entegre olacak şekilde dağ yamacına yerleştirilmiştir. Yanında buluna kilise ve otel binasına bakan cepheleri, bu binaların düz çizgisel hatlarını ve dik kesişmelerini kabul ederek nötr tasarlanmıştır. Devam eden eğri duvarlar ve "şeritler" binanın dış formunu oluşturmaktadır. Yeşil teras çatılar dağın bitki örtüsünü devam ettirecek bir formdadır, ayrıca "şeritler" dağ yamacından doğan ve eşit bir şekilde sonlanan yapıdadır.

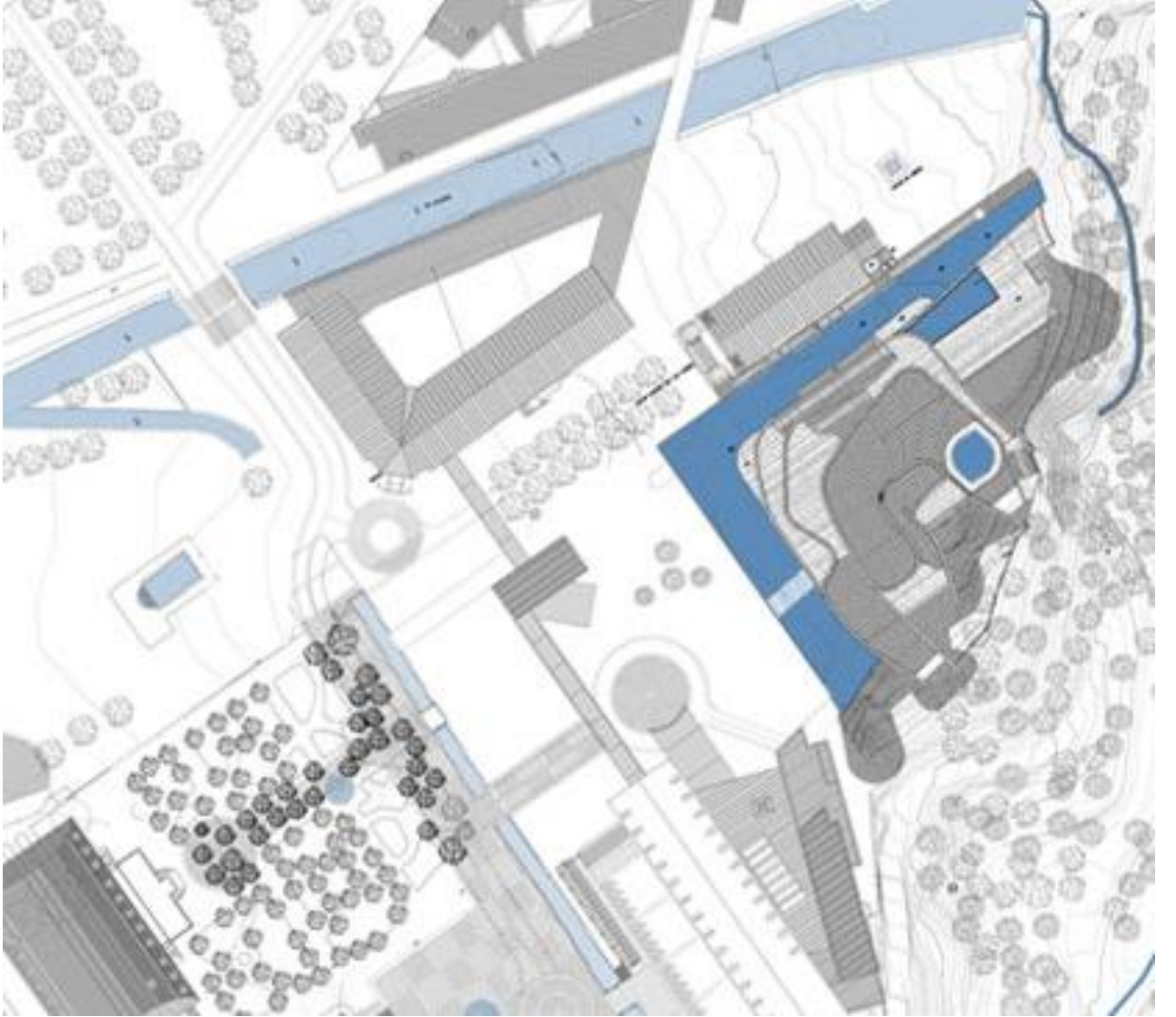
Yerel yönetimin koyduğu sınırlılıklar nedeniyle kat alanlarının çoğu yer altında planlandı. Tasarımda gün ışığından yararlanmak ve çevreden manzara alabilmek öncelik taşıyan amaçlardı. Ana katta, bir açık ve üç sıcak sulu kapalı havuz, türk hamamı, soğuk duşlar, buz banyosu, saunalar, duşlar, dinlenme alanları, ayak havuzları bulunmaktadır.

Bu proje Panticosa'daki geleneksel termal binalaşmasının yeniden yorumlanma girişimidir. Balnerio 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında oluşmuş, mimar bir kaç şekilde bu oluşuma meydan okumayı planlamaktadır. İlk yerleşimde genel planlamada; bütün binaların doğru açılara yerleştirildiği, geniş meydanlara ve açık alanlara ulaşan uzun yolları ile esasen tipik bir 19. yüzyıl kentinin yeniden yorumlanması söz konusudur. Binaların bu şekilde yerleşmesi sanki o dönemde küçük bir Avrupa şehrini ziyaret etmenin hissini vermektedir. Buraya ait hissetmeme hissini ana nedenlerinden bir diğeri, nerdeyse vahşi denebilecek, buzullarla kaplı, dağcı olmayanların gidemediği, kendine has, uysal ve durgun yapısı olan arazidir.

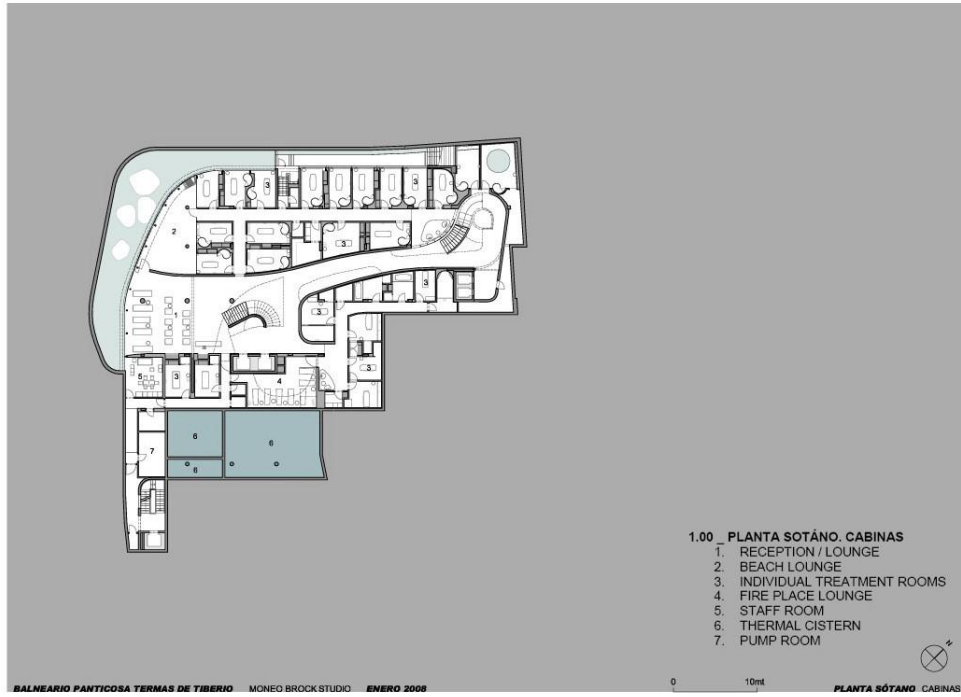
Balnerio'nun bu eski yapılaşmasında peyzaj çalışmaları, çevrenin mevcut durumunu yok sayar biçimde düzensiz ve karışıktır. Bu nedenle bu yeni yapıda dağın yapısını binanı içine alan bir durum aranmıştır. Mimar doğal çevreyi, binanın peyzajı içine almaktan çok, onu mimari bir öge gibi kullanmayı amaçlamıştır.

Balnerio'nun genel planlamasının stratejisinden öte, Balnerio'daki tedavi yöntemlerine yeni bir yorum getirmek amaçlanmıştır. Panticosa'nın en popüler olduğu dönemlerde insanlar aynı tip yapılarda termal suyla tedavi olup dönüyorlardı. Bu eski tedavi merkezleri tipik birer klinik merkez görünümündeydi. Bütün tedavi türlerinde, bir teşhis konuluyor bu yönde "hastaya" otoriter bir kür uygulanıyor ve bu kaldığı bütün süre boyunca devam ediyor. Bu yapıda termal sular ile yapılan kürler reddilmeden, bu geliştirilmiş ve modern bir konseptle ortaya konmuştur. Tedavi birimleri klinik şeklinde değildir ve ziyaretçiler bu birimleri ihtiyaçları, istekleri doğrultusunda kullanmakta özgürdür.

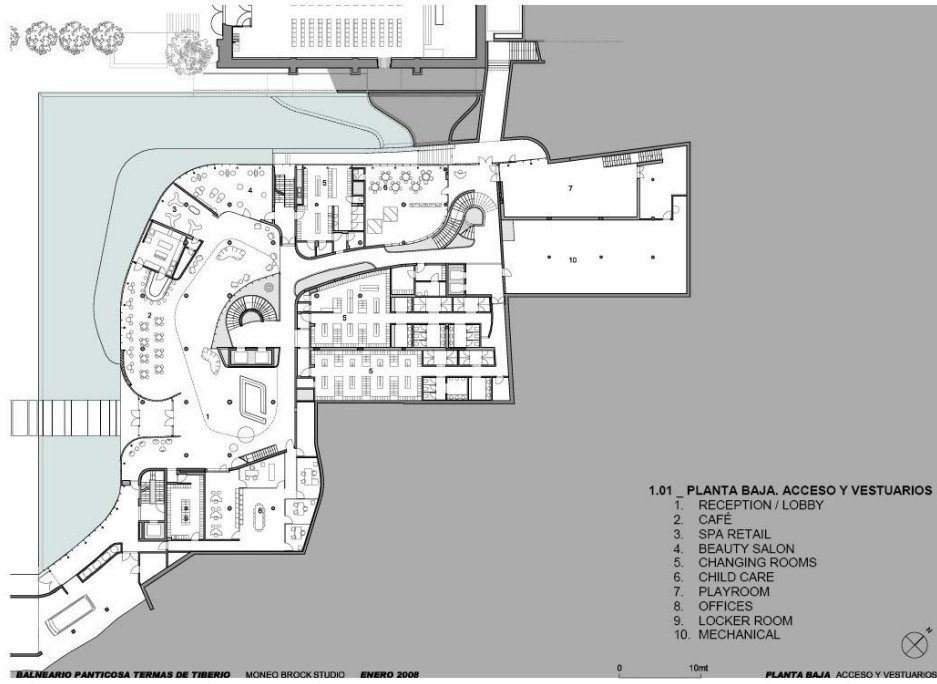
Termal merkezleri modernleştirme çabası artık her yerde görülmektedir. Bununla beraber bir çok merkez, mimarilerinde bu uygulamaya önem vermektedir. Burada ışığı manzarayı içine alan, ziyaretçilere eğlenceli vakit geçirtmeyi, keşfetmeye teşvik etmeyi amaçlayan, dolambaçlı bir bina tasarlanmıştır. (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

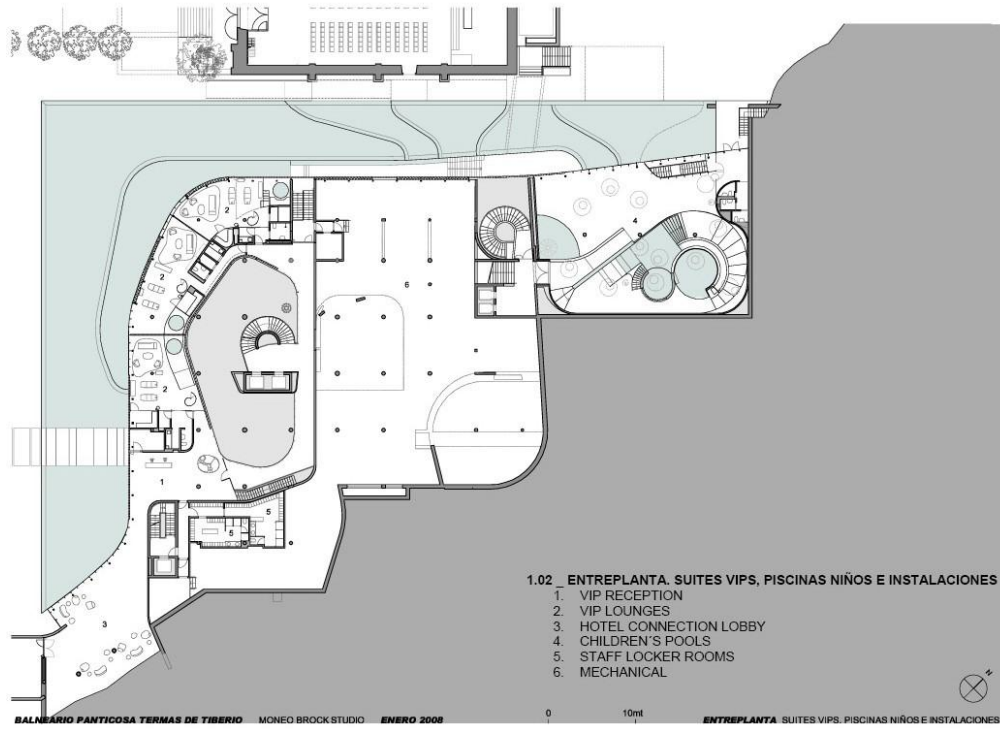
Şekil 5.79 Termas de Tiberio.Vaziyet Planı
(<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

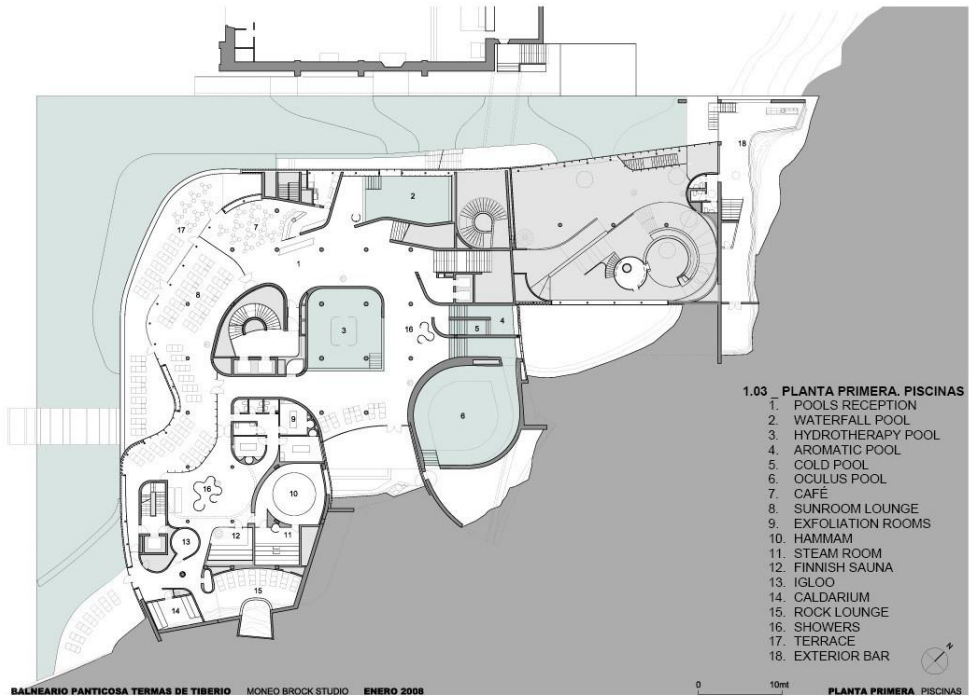
Şekil 5.80 Termas de Tiberio.Bodrum Kat Planı
(<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

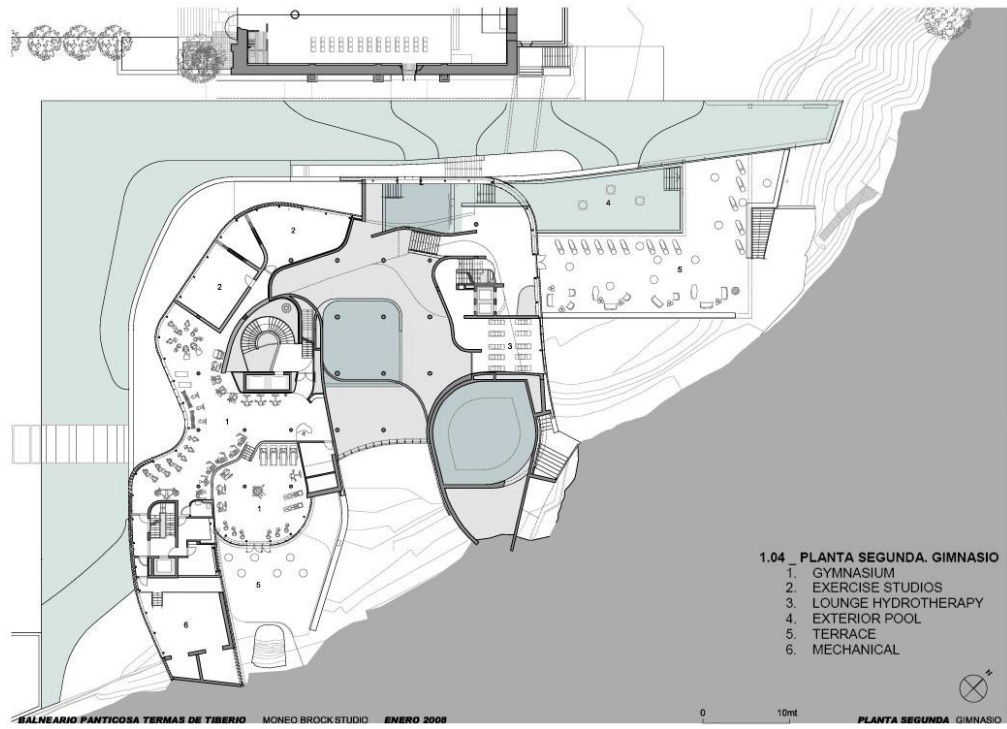
Şekil 5.81 Termas de Tiberio.Zemin Kat Planı
(<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

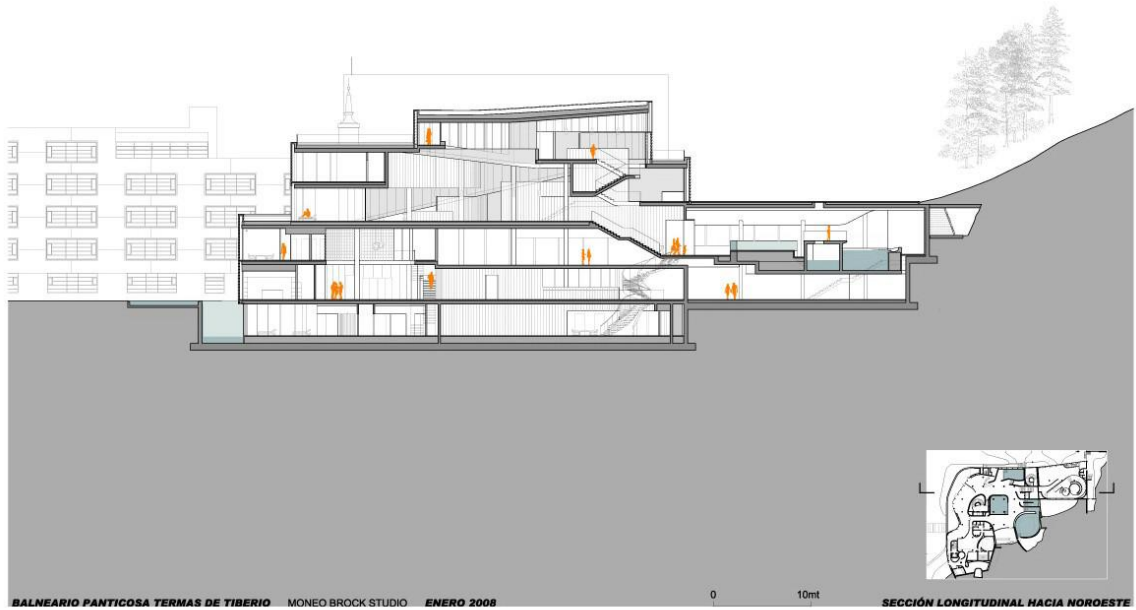
Şekil 5.82 Termas de Tiberio.Asma Kat Planı
(<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

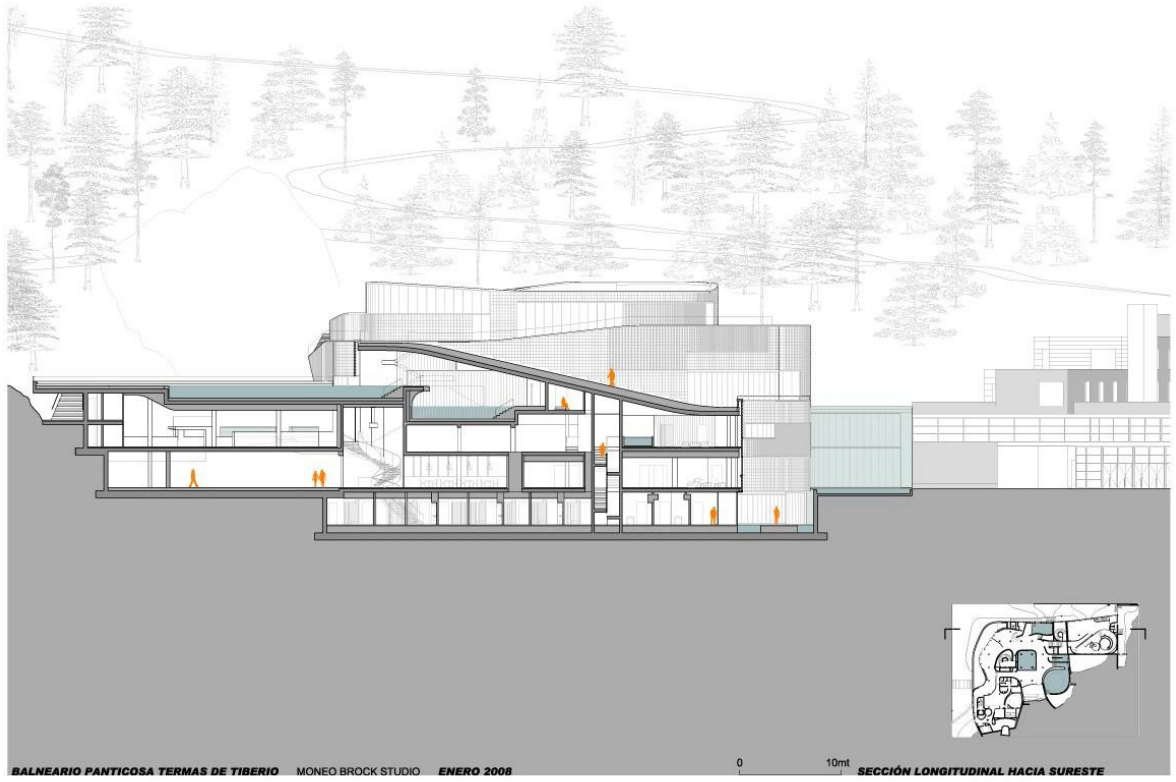
Şekil 5.83 Termas de Tiberio.1. Kat Planı (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.84 Termas de Tiberio. 2. Kat Planı (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.85 Termas de Tiberio. Kesit 1 (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.86 Termas de Tiberio. Kesit 2 (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.87 Termas de Tiberio. Genel Görünüm. Termas de Tiberio, çevre binalar ve dağın görünümü. (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.88 Termas de Tiberio. Giriş Cephesi
(<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.89 Termas de Tiberio. Genel Görünüm. Bodrum katta gün ışından yararlanmak için ışıklıklar kullanılmış. (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

Şekil 5.90 Termas de Tiberio. İç Mekandan Görünüm. Gün ışığından yararlanmak için duvarlarda cam tuğla kullanılmış. (<http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>)

5.3 Türkiye’de ve Dünyada İncelenen Termal Otellere İlişkin Değerlendirmeler

Termal turizm tesislerinde ana birimler termal kürlerin yapıldığı bölümlerdir. Termal turizm tesislerinde öncelikli hizmet, termal tedavinin yapılacağı birimlerin bulunmasıdır. Bölgede bulunan termal suyun özelliklerine göre hangi termal birimlerin olması gerektiğine karar verilecek ve planlama yapılacaktır. Ancak günümüzde termal turizm tesislerinin dünyada ve Türkiye’de sadece termal kür otelleri olmadığı, aynı zamanda farklı aktivite imkanları sundukları ve bünyelerine spa&wellness uygulamalarını kattıklarını görülmektedir. Termal turizmde tesislere bu aktivitelerin katılımını, artık sadece tedavi için değil, sağlığı korumak ve daha kaliteli yaşamak adına termal turizmin her yaşta insanın tercih ettiği bir turizm türü haline gelmesi şeklinde yorumlayabiliriz. Açık havada dolaşma ve zaman geçirme imkanları, rekreasyon faaliyetleri, kür dışında kalan zamanları geçirmek için önemli bir unsur haline gelmiş ve bu tür düzenlemeler oluşturulmuştur. Termal turizmi diğer turizm türleriyle birleştirmek, termal turizmin gelişimi için önemlidir, bu da kür dışında kalan zamanı değerlendirmek için bir yol oluşturacaktır. Yüzme havuzları ve güneşlenme terasları tatil anlayışı içinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Yüzme havuzları ve güneşlenme teraslarının planlanması bir termal turizm tesisi için iklimsel, çevresel şartlarda uygunsa mutlaka yapılmalıdır. Mimari proje, kullanılan malzeme yöreye özel olarak düşünülürse ilgi çekecek

bir unsur oluşturulmuş olacaktır. Türkiye incelenen kaplıcalarda geleneksel kaplıca oluşumundan modern kaplıca düzenine geçildiği görülmüştür. Spa&wellness kavramı tesislerin programları içinde yer almaktadır. Hijyen koşulları sağlanmış, konaklama kalitesi iyi durumdadır. Balçova Termal Tesisleri'nin ve buradaki Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'nin; niteliği ve kapasitesi açısından uluslararası standartları sağlayan Türkiye'nin en büyük Termal Otel ve Tedavi Merkezi olduğu görülmüştür. Bu sayede yurt dışından birçok kullanıcının burayı tercih ettiği görülmektedir. Bu standartların bütün termal tesislerde sağlanması ile Türkiye'nin termal turizm'de yurtdışına açılımı sağlanmış olacaktır.

6. AFYONKARAHİSAR KENTİNİN TERMAL TURİZM AÇISINDAN İNCELEMESİ

6.1 İnceleme İçin Afyonkarahisar İlinin Seçilme Nedenleri

- Termal su potansiyeli oldukça fazladır.
- Afyonkarahisar'ın sahip olduğu doğal ve tarihi kaynakları, ören yerleri, antik kentleri ve diğer alternatif turizmleriyle; termal turizmin entegre edilmesi Afyonkarahisar'da turizmin gelişmesini sağlayacaktır.
- Türkiye'nin tatil bölgeleri olarak adlandırabileceğimiz Akdeniz ve Ege tatil kentlerine geçişte kavşak noktası olması nedeniyle gününbirlik konaklamalar yapılmaktadır.
- Bölgenin kalkınma düzeyi düşüktür. Termal turizm bölgenin sosyoekonomik gelişmişliğine katkıda bulunacaktır. Bölgede sanayinin gelişmemiş olması ve ağırlıklı olarak tarım yapılması nedeniyle termal turizm, bölgenin lokomotif sektörü haline gelebilir. Ayrıca bölge için bir sembol haline gelebilir.

6.2 Afyonkarahisar'ın Coğrafi Konumu ve İklim

Afyonkarahisar Türkiye'nin Ege bölgesinde yer almaktadır. İlin yüzölçümü 14.230 km²'dir. Merkez ilçe dahil 14 tane ilçesi vardır. Afyonkarahisar'a ulaşım kara yolu ile sağlanmaktadır. Afyonkarahisar'ın rakımı 1034'tür. Bozkır bitki örtüsüne sahip, düz bir coğrafi konumdadır.

İklim özellikleri: Afyonkarahisar'da en yüksek hava sıcaklığının 25°C 'yi aştığı yaz günlerinin sayısı 100, günlük hava sıcaklığının 0°C'nin altında olduğu don oluşan günlerin sayısı 92, karla örtülü günlerin sayısı 10x30 gündür. Yarı nemli, yarı kurak iklim tipi hüküm sürmektedir. İç Anadolu'nun tüm yörelerinde olduğu gibi Afyonkarahisar ilinde de kara iklimi hüküm sürer. Ancak bu kara ikliminin yanı sıra Ege Denizi'nden gelen ve iklime az da olsa yumuşatan hava akımlarının etkisi altındadır. Afyonkarahisar iklimi yazları sıcak ve kurak, baharları ılık ve yağışlı, kışları soğuk ve kar yağışlı olarak tanımlanır. Daha çok kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve kurak bir step iklimi görülür. İlkbahar ve sonbaharda yağışlar yağmur şeklindedir. Afyonkarahisar'ın doğal bitki örtüsü kara ikliminin elverdiği kuru orman topluluklarıdır. Dağlık alanlarda varlığını sürdürmekte olan bu ormanlar düzlüklerde tamamıyla ortadan kaldırılmıştır. Ormanların yok edilmesi sonucu ilin ovalık alanları bozkır görünümünü almıştır. İlin kuzey ve batısındaki yüksek dağlık kesimler Karaçam ve Ardıç ormanlıklarının yayılma alanlarıdır. Burada ormanın üst sınırı 1800-1900

metrelere erişir. Afyonkarahisar çevresinin bitki örtüsü daha çok step özellikleri gösterir. Plâtolar ve yaylalar daha çok bozkır bitkileriyle kaplıdır. (<http://www.afyon-bld.gov.tr>)

6.3 Afyonkarahisar'ın Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Afyonkarahisar ili Türkiye’de 2000 yılında yapılan nüfus sayımında, nüfus yoğunluğu sıralamasında 38. sıradadır. İl merkez nüfusu 128516 kişi, toplam nüfus 812416 kişidir. Yıllık nüfus artışı toplamda %9.47 şehir merkezinde %19.42 köylerde ise %1.48’ dir. Kentlerde yaşayan nüfus Merkez ilçe, Dinar, Bolvadin ve Sandıklı ilçelerinde yoğunlaşmıştır. 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre aldığı göç 35636 kişi iken verdiği göç 52252 kişidir. Bu da il nüfusunda, sosyal ve ekonomik alanda bir küçülmenin ve gerilemenin var olduğunu göstergesidir. İlin ekonomisi tarıma dayalıdır. İl nüfusunun %54.23’ü kırsal alanda yaşamaktadır. 2001 yılında Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir 2.146 \$ iken, ilde kişi başına düşen milli geliri 1.263 \$’dır. 2006 yılında ise kişi başına düşen milli gelir Türkiye’de %39’lük bir artışla 5.482 \$ olup; 2007 yılında adrese dayalı kayıt sistemi sonuçlarına göre hesaplanan GSYİH 9.333 \$’dır. İlde ise kişi başına düşen milli gelir Türkiye ortalamasının altındadır. Bu konu ile ilgili son bilgiler 2001 yılında (iller bazında) DİE yapmış olduğu çalışma olup, güncel olarak sadece Türkiye kişi başına düşen milli gelir bilgisi günceldir. (Afyonkarahisar Valiliği, 2008)

İl yüzölçümünün arazi kullanıma göre dağılımı ise şöyle olmaktadır : (<http://www.Afyonkarahisartarim.gov.tr>)

- %45.10 ekilebilir alan
- %16.50 çayır ve meralar
- %14.60 orman
- %23.80 diğer

Afyonkarahisar’da istihdam göstergeleri 2000 yılı nüfus sayımlarına göre şu şekildedir:

Çizelge 6.1 İllerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması, istihdam göstergeleri (DPT 2003)

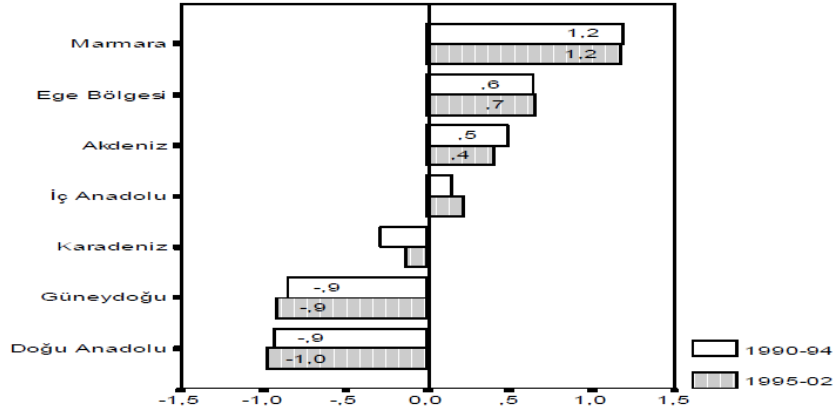
DEĞİŞKEN	YIL	BİRİM	AFYON	EGE BÖLGESİ	TÜRKİYE	SIRA (81 il içinde)
İSTİHDAM GÖSTERGELERİ						
7 Tarım İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	70,11	50,48	48,38	17
8 Sanayi İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	6,41	13,84	13,35	41
9 Ticaret İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	5,13	10,10	9,67	54
10 Mali Kurumlar İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	1,25	2,64	3,11	52
11 Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	24,39	43,26	43,52	65
12 Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	3,21	10,42	8,81	59
13 İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	1,28	2,62	2,61	52

Çizelge 6.2 İllerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması (DPT 2003)

SIRA	İL	ENDEKS	SIRA	İL	ENDEKS
1	İSTANBUL	4,80772	42	KIRŞEHİR	-0,22870
2	ANKARA	3,31483	43	ARTVİN	-0,26018
3	İZMİR	2,52410	44	AFYON	-0,27246
4	KOCAELİ	1,94329	45	DÜZCE	-0,27995
5	BURSA	1,67890	46	ÇORUM	-0,32761
6	ESKİŞEHİR	1,10368	47	OSMANİYE	-0,33321
7	TEKİRDAĞ	1,05893	48	K.MARAŞ	-0,34968
8	ADANA	0,94901	49	NİĞDE	-0,35582
9	YALOVA	0,93541	50	GİRESUN	-0,36696
10	ANTALYA	0,91480	51	KASTAMONU	-0,37558
11	KIRKLARELİ	0,86287	52	TUNCELİ	-0,40003
12	DENİZLİ	0,71624	53	SİVAS	-0,40597
13	MUĞLA	0,71238	54	KİLİS	-0,41175
14	BOLU	0,60860	55	BARTIN	-0,41550
15	BALIKESİR	0,56540	56	AKSARAY	-0,45183
16	EDİRNE	0,56234	57	SİNOP	-0,48518
17	MERSİN	0,51934	58	ERZİNCAN	-0,49288
18	BİLECİK	0,50429	59	ÇANKIRI	-0,51917
19	KAYSERİ	0,47748	60	ERZURUM	-0,53286
20	GAZİANTEP	0,46175	61	TOKAT	-0,59010
21	ZONGULDAK	0,44906	62	ORDU	-0,64489
22	AYDIN	0,42025	63	DİYARBAKIR	-0,66993
23	SAKARYA	0,40404	64	YOZGAT	-0,71652
24	ÇANAKKALE	0,36924	65	ADİYAMAN	-0,77647
25	MANİSA	0,34165	66	BAYBURT	-0,80176
26	KONYA	0,25254	67	KARS	-0,81944
27	KARABÜK	0,21332	68	ŞANLIURFA	-0,83158
28	ISPARTA	0,21187	69	İĞDIR	-0,89089
29	HATAY	0,19613	70	BATMAN	-0,90456
30	UŞAK	0,16867	71	GÜMÜŞHANE	-0,92501
31	BURDUR	0,14395	72	MARDİN	-0,98944
32	SAMSUN	0,08791	73	SİİRT	-1,00644
33	KIRIKKALE	0,05851	74	ARDAHAN	-1,07318
34	NEVŞEHİR	-0,07483	75	VAN	-1,09297
35	KARAMAN	-0,09852	76	BİNGÖL	-1,12469
36	ELAZIĞ	-0,10131	77	HAKKARİ	-1,13956
37	RİZE	-0,17840	78	ŞIRNAK	-1,13979
38	TRABZON	-0,18582	79	BİTLİS	-1,15736
39	AMASYA	-0,18591	80	AĞRI	-1,28116
40	KÜTAHYA	-0,20684	81	MUŞ	-1,43956
41	MALATYA	-0,22627			

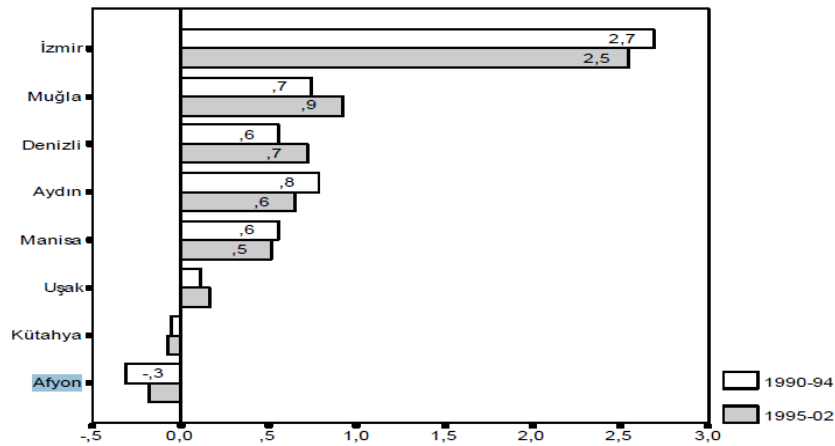
İllerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksine göre Afyonkarahisar Türkiye genelinde 44. Sırada yer almaktadır.

Çizelge 6.3 Coğrafi Bölgelere göre sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması (Albayrak vd., 2004)

Sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında Marmara Bölgesini, her iki dönemde 0,63 ve 0,66 endeks değeriyle, 8 ilden oluşan ve bir sahil bölgesi olan Ege Bölgesi izlemektedir. Marmara Bölgesi'nin endeks değerleri Ege Bölgesi'nin endeks değerlerinden yaklaşık olarak 1,8 kat daha büyüktür. Bölgenin ortalama endeks değerlerini en çok düşüren iller ülke ortalamasının altında yer alan ve sahil kenti olmayan Kütahya ve Afyonkarahisar'dır. (Albayrak vd.,2004)

Çizelge 6.4 Ege Bölgesi illeri sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması (Albayrak vd., 2004)

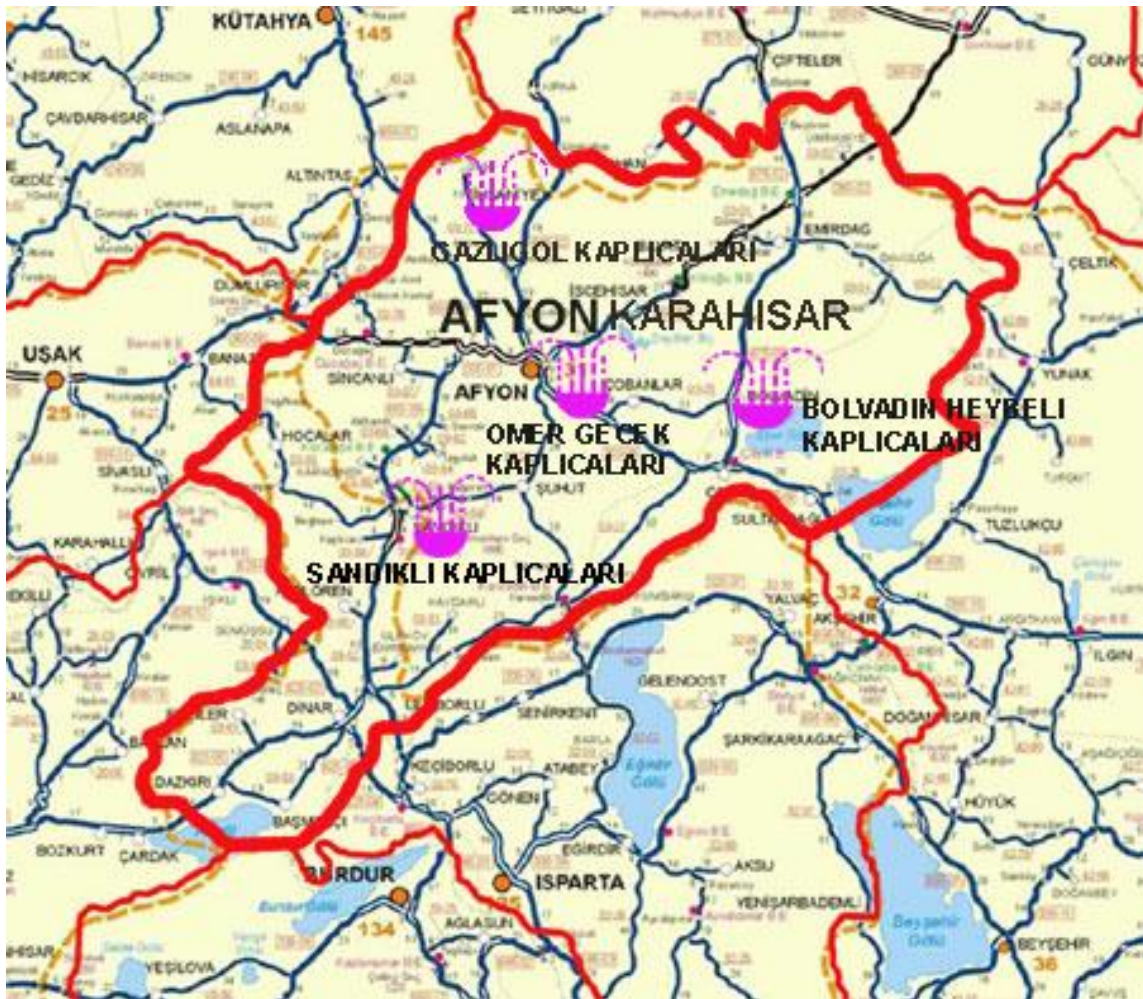
Sosyoekonomik gelişmişlik endeksine göre Afyonkarahisar (-0,31; -0,18) değerlerle Türkiye ve bölge illeri arasında ortalamanın altında yer almaktadır. İç ege bölümünde yer alması, sert iklimi ve daha az verimli topraklara sahip olması nedeniyle ülke ortalamasının altında yer alması açıklanabilir. Afyonkarahisar'da tarım ve sanayi ağırlıklı bir sosyo-ekonomik yapı görülmektedir. Sosyo-ekonomik yapı içinde ulaştırma ve haberleşme sektörü, tarımdan sonra

ikinci sırada yer alırken, ticaret ve sanayi bu sektörleri izlemektedir. (Afyonkarahisar sanayi potansiyeli ve yatırım alanları araştırması, 2000)

İl için sahip olduğu termal su potansiyelinin değerlendirilmesi ve böylece turizmin gelişmesi sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinin artmasına katkıda bulunacaktır. Termal turizmin 12 aya yayılması ile bu gelişim hızlı bir şekilde gerçekleşebilir.

6.4 Afyonkarahisar’ın Termal Su Potansiyeli

Afyonkarahisar Türkiye’nin kaplıca kaynaklarının niteliği ve niceliği bakımından en zengin ve uluslararası alanda tanınmış termal su rezervlerine sahip bir ildir. Kaplıcaların yanı sıra içmeleri, doğal maden suları ile çeşitli yönlerden termal özellikler taşır. Tarihi Anadolu uygarlıklarına uzanan termal tedavi olanaklarının ilk kez kullanılmaya başladığı bir bölgedir.

Şekil 6.1 Afyonkarahisar ili Termal su bölgeleri haritası. (<http://www.kultur.gov.tr>)

Afyonkarahisar’da Termal su kaynakları dört bölgede ortaya çıkmaktadır.

- Gazlıgöl Kaplıcaları : Afyonkarahisar'ın 35 km kuzeyindedir.
- Ömer ve Gecek Kaplıcaları : Afyonkarahisar'ın 25 km doğusunda düz bir arazi üzerinde konumlanmıştır.
- Sandıklı Kaplıcaları : İl merkezine 60 km uzaklıktadır.
- Bolvadin Heybeli kaplıcaları : Bolvadin ilçesi; Afyonkarahisar - Konya karayolundan 10 km. içeride olup il merkezi Afyonkarahisar'a 60 km’ dir.

Çizelge 6.5 Afyonkarahisar’daki Jeotermal Enerji Varlığı. (Türkiye Jeotermal Envanteri, 1996.)

Jeotermal Alan Adı	Sıcaksu Kaynak Adı	KAYNAK			Kullanım Alanı	Kurulu Tesis
		Sıcaklık (°C)	Debi (lt/sn)	Potan. (MWt)		
Ömer-Gecek -Kızık -Uyuz	Ömer-Gecek	52-66	3,66	0,47	Kaplıcada, ısıtımada(Konut, Sera) hayvancılıkta, soğuk hava deposu işletmesi ve endüstriyel ısı kullanımında	Kaplıca, 35 adet motel, termal havuz ve bunların ısıtılması 0,35 ha sera ısıtılması, özel sektöre ait termal tesisler ve Afyon şehrinin ısıtılması
	Kızık-Uyuz	46-71	2,1	0,32	Kaplıcada, kaplıca tesisi, sera, çiftlik vb. ısıtılmasında	Kaplıca
Gazlıgöl	Gazlıgöl	31-70	2	0,29	Kaplıcada, kaplıca tesisi, Heybeli köyü ve sera ısıtılmasında	Kaplıca
Heybeli-Çay (Kızılkilise)	Heybeli	36,5-50	6,9	0,43	Kaplıcada ve kaplıca tesisinin ısıtılmasında	Kaplıca
	Karaburun, Çobanba. ve K.burun tepe	30	1,4	-	Kaplıcada ve kaplıca tesisinin ısıtılmasında	-
Sandıklı (Hüdai)	Hamamçay Vadisi	57-68	90	12,43	Kaplıcada, kaplıca tesisi, sera ve Sandıklı ilçesinin ısıtılmasında	Kaplıca ve kaplıca tesis ısıtılması

6.4.1 Afyonkarahisar Kaynak Bölgeleri

6.4.1.1 Gazlıgöl Kaplıcası

Genel Bilgiler

Afyonkarahisar'ın 25 km kuzeyindedir. Gazlıgöl kaplıcası İhsaniye ilçesi sınırları içerisinde. Meşe, çam, ardıç ormanları ve koruluklarla çevrilidir. Gazlıgöl kaplıcası ve içmeleri, Frig Kaya Anıtları, Roma-Bizans kaya yerleşimleri, mezar odaları, peribacaları ve yaylaları bulunmaktadır. Ayazın, Kayıhan yerleşim birimleri Kapıkayalar, Aslantaş, Maltaş ve Yılantaş gibi Göynüş Vadisi'ndeki yerler, mezar oldukları sanılan tarihî kalıntılar Frigler dönemine aittir. Ayrıca kütleler ve peribacalarının bulunduğu Frig bölgesi diye anılan saha bu yörenin Frigler zamanının önemli bir yerleşim bölgesi olduğunu gösterir. Bölge Pers, Helen, Roma ve Bizanslıların, daha sonra Selçukluların ve Osmanlıların hakimiyetine girmiştir. Bu medeniyetlerden günümüze kadar yaşayabilen eserlere rastlanmaktadır. (<http://www.afyon-bld.gov.tr>)

Afyonkarahisar Gazlıgöl Turizm Merkezi 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca “Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Turizm Merkezi Alan Büyüklüğü 373 ha.'dır .

İmar Planı Durumu:

- 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Onama Tarihi: 28.01.1997
- 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Onama Tarihi: 16.05.1997
- Plan Yatak Kapasitesi: 1950
- Mevcut Yatak Kapasitesi: 1000

Gazlıgöl Kaplıcasından, İçme ve Banyo tedavileri için faydalandığı gibi suyun bulunduğu kapalı ortamlarda oluşan nemli ve buharlı havanın solunumunda tedavi edici bir etken oluşturmaktadır. Genel olarak romatizmal hastalıklar ver dolaşım sistemi sendromları rahatsızlıkları adı altında; Karaciger, Safrakesesi, Mide ve Bağırsakların sipastik ağrılı sendromları nevralsi, nevrit, artroz, saboreik Deri Hastalıkları ve Kadın Hastalıkları tedavisinde faydalı olduğu gözlenmiştir. İçme tedavisi ise kürler şeklinde yapılır. Suyun yapısında bulunan karbondioksidin periferik dolaşımı genişletici ve kan dolaşımını düzenleyici etkisi bulunduğundan tavsiye edilmektedir. Solunum yolu ise; kalbin çalışma kapasitesine, ritmine, atım hacmine etkileri koroner damarları genişletici ve artariel tansiyon

düşürücü tesirleri olduğu gibi; solunum yolu ile; kalbin çalışma kapasitesine, ritmine, atım hacmine etkileri, koroner damarları genişletici ve arteriel tansiyon düşürücü tesirleri olduğu gibi ; solunum yolları rahatlatıcı faktörleri bulunmaktadır. Ayrıca metobolizma hastalıklarında bir taraftan sıcaklığın etkisiyle özellikle buğu banyolarında terleme ve yıkım faaliyeti hızlandırılırken içme kür tedavisi ile metobolik faaliyet zincirinde önemli rolü olan organların çalışması düzenlenmektedir. Gazlıgöl kaplıcasında vücudun gereksinim duyduğu kombine bir tedavi ve dinlenme olanağı sağlanabilmektedir. (<http://www.gazligoltermal.com>)

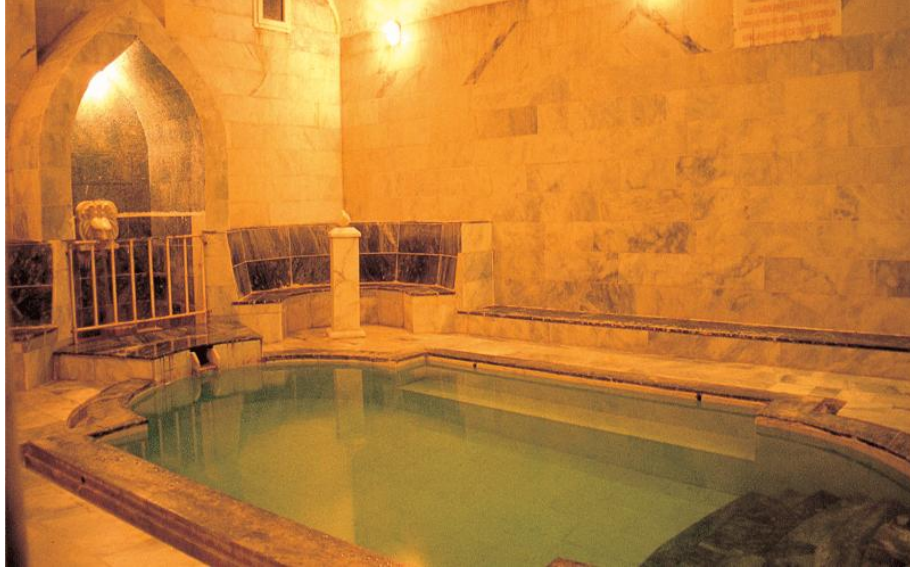
Şekil 6.2 Gazlıgöl Kaplıcaları. Genel Görünüm. Gazlıgöl rekreatif parkı, tesisi kullananlar için yürüyüş yolları ve açık dinlenme alanları oluşturulmuş. (<http://www.gazligoltermal.com>)

Şekil 6.3 Gazlıgöl Kaplıcaları. Apart Bloklar. Belediye tarafından işletilen apart bloklarda, nitelikli bir yapılaşma yoktur. Birimler konforsuz ve ilkel donanımına sahiptir. Revizyon gerekmektedir. (<http://www.gazligoltermal.com>)

Şekil 6.4 Gazlıgöl Kaplıcaları. Villalar. Villalar apart bloklara ve birimlerine nispeten daha niteliklidir. (<http://www.gazligolthermal.com>)

Şekil 6.5 Gazlıgöl Kaplıcaları. Termal havuz. (<http://www.gazligolthermal.com>)

Kaplıca geleneksel görünümündedir. Konaklama bölgelerine termal su verilmektedir. 5 adet kapalı kaplıca havuzu vardır. Tesiste fiziktedavi ünitesi yoktur. Tesiste tedavi için uzman kişiler bulunmamaktadır. Kaplıcanın bulunduğu birimler konaklama alanlarının dışında ayrı bir bina da toplanmıştır. Birimler ile konaklama alanları arasında kapalı ya da yarı açık bir geçiş bulunmamaktadır. Otopark ve araç girişi konaklama birimlerinden ayrılmış durumdadır. Rekreatif alanlara ve konaklama birimlerine araç girişi yasaklanmıştır. Genellikle yerel halkın kullandığı bir yerleşimdir. Tesis ve konaklama birimleri iyileştirilmelidir. Gazlıgöl bölgesinde ayrıca devremülk yapılar bulunmaktadır. Devremülk yapılar termal bölgeler için olumsuz bir etkidir. Termal suyun gereksiz ve bilinçsiz kullanımına neden olabilir. Suyun yararlı etkilerinin yanında yanlış kullanım ile zararlı komplikasyonlar görülebilir.

6.4.1.2 Gecek-Ömer Kaplıcası

Genel Bilgiler

Afyonkarahisar kent merkezine uzaklığı 15 km.' dir. Afyonkarahisar Belediyesi mücavir alan sınırı içindedir. Afyonkarahisar Gecek-Ömer bölgesi 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca “Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede sınırları genişletilmiştir. Turizm Merkezi Alan Büyüklüğü 2546 ha.'dır.

İmar Planı Durumu:

- 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Onama Tarihi: 02.08.1985
- Plan Yatak Kapasitesi: 5000
- Mevcut Yatak Kapasitesi: 1500
- Turizm Yatırım Belgeli: 120
- Turizm İşletme Belgeli: 1228
- Belediye Belgeli : 629

Termal sular dejeneratif eklem hastalıkları (Eklem Kireçlenmeleri), inflamatuvar romatizmal hastalıklar (Romatoid Artrit, Ankilozan Spondilit, Psoriatik Artrit, Kollajen doku hastalıkları vb.), romatizmal kas ve yumuşak doku hastalıkları (Fibromiyalji, Myofasial ağrı sendromu, Tendinit, Bursit,Epikondilit vb.), bel-boyun fıtık ve ağrıları, kemik-metabolizma hastalıkları (Osteoporoz, Paget Hastalığı, Gut vb.) rahatsızlıklar için önerilebileceği belirtilmektedir. Bölgede termal tesisler bulunmaktadır bunun yanında devremülk yapılar da vardır. Bölgede bulunan termal tesisler şu şekildedir:

- Oruçoğlu Termal Resort

Otel anayol üzerinde ve bozkır bitki örtüsüne sahip düz bir coğrafi konumdadır. Özel bir doğa dokusuna sahip değildir. Ancak, otelin arazisinin peyzajı yapılmış ve tesis içerisinde kısa yürüyüş yolları düzenlenmiştir. Yakın çevresinde yapılaşma yoktur. (Özenç, 2007)

Turizm işletme belgeli ve 4 yıldızlı olan tesis, 624 yatak kapasitelidir. Termal Otele ait kür merkezine, Sağlık Bakanlığı tarafından 25.11.2002 tarih ve 2 sayı ile kaplıca işletme izni verilmiştir. Aphrodite olarak adlandırılan kür merkezinde hidroterapi ünitesi, fizik tedavi ve rehabilitasyon ünitesi, saunalar, 26 adet özel termal banyo, termal havuzlar bulunmaktadır.

Akronium’da ise açık ve kapalı termal havuzlar ile su oyunlarından yararlanılabilmektedir. Odalarda termal su verilmektedir. Banyo dışında içme kürü, hidroterapi (jakuzi, sualtı masajı ve whirlpool) ve çamur banyosu diğer kaplıca tedavisi olanaklarındandır. Termal merkez ve otel kısmı arasında asansör ile bağlantı kurulabilmektedir. Müşteriler lobi ve giriş alanına uğramadan termal bölümlere ulaşabilmektedirler. Tesiste, bowling salonu, masa tenisi, mini futbol sahası, fitness center, basketbol, voleybol ve tenis sahaları, koşu, yürüyüş ve bisiklet sporu için parkurları gibi sportif amaçlı yapılar mevcuttur. 100 kişilik sinema salonu, kütüphane, 300 kişilik ve 60 kişilik 2 konferans ve toplantı salonu kültür-sanat etkinlikleri için ayrılmış alanlarıdır. Tesisin müşteri profilini, özel olarak tedavi ve kür amaçlı gelen grupların dışındaki önemli bir bölümünü, İstanbul’dan Antalya bölgesindeki turizm tesislerine giden ve yolculuklarını orta nokta olan Afyonkarahisar’da gece konaklayarak bölen, kısa süre için termal olanaklardan faydalanıp terk eden bir grubun oluşturduğu görülmüştür. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.6 Oruçoğlu Termal Otel. Otel ve su parkı genel görünümü
(<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.7 Oruçoğlu Termal Otel. Rekreatif alanlar ve yürüyüş yolları
(<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.8 Oruçoğlu Termal Otel. Odalardan görünüm. Odalar geniş ve balkonlu. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.9 Oruçoğlu Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu. Çatı ışıklığı bulunmaktadır. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.10 Oruçoğlu Termal Otel. Açık yüzme havuzu. Kapalı ve açık yüzme havuzu arasında bağlantı bulunmaktadır. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.11 Oruçoğlu Termal Otel. Çamur uygulaması. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.12 Oruçoğlu Termal Otel. Hidroterapi. (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

Şekil 6.13 Oruçoğlu Termal Otel. Fizik tedavi uygulamaları (<http://www.orucoglu.com.tr/>)

- İkbal Termal Otel

İkbal Termal Otel, turizm işletme belgeli ve beş yıldızlı olup, 604 yatak kapasitelidir. Termal Otele ait kür merkezine, Sağlık Bakanlığı tarafından 25.11.2002 tarih ve 1 sayı ile kaplıca işletme izni verilmiştir. Tesiste; 2 adet kapalı ve 1 adet açık termal havuz, 3 adet açık düz havuz, 10 adet özel termal banyo mevcuttur. Bunun yanı sıra, jakuzi, sualtı masajı ve Whirpool gibi hidroterapi olanakları bulunmaktadır. Kaplıca ve fizik tedavi dışında masaj, egzersiz ve diyet gibi tedavi yöntemleri vardır. Aroma terapi ve cilt bakımı, solaryum gibi uygulamalar yapılmaktadır. Bozkır bitki örtüsüne sahip düz bir Alana konumlanmıştır. Özel bir doğa dokusu yoktur. Peyzaj alanları oluşturulmuştur ancak açık alanda rekreatif olanaklar yoktur. Termal merkez ve yatak birimleri aynı bina içindedir. Konaklayanlar lobi ve giriş alanına uğramadan, odalarından asansörle termal birimlerine ulaşabilmektedirler. Termal su odalara verilmemektedir. Uzman sağlık ekibi bulunmamaktadır. Yürüyüş parkuru ve spor amaçlı yapılar mevcuttur. Kapalı tiyatro salonu, sinema salonu, farklı büyüklüklerde dört adet konferans ve eğitim salonu kültür-sanat amaçlı yapılarındandır.

Şekil 6.14 İkbal Termal Otel. Genel Görünüm (<http://www.ikbal.com.tr>)

Şekil 6.15 İkbal Termal Otel. Termal havuz (<http://www.ikbal.com.tr>)

Şekil 6.16 İkbal Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu (<http://www.ikbal.com.tr>)

Şekil 6.17 İkbal Termal Otel. Açık yüzme havuzu (<http://www.ikbal.com.tr>)

- Ömer Termal Tatil Köyü

Mülkiyeti İl Özel İdare Müdürlüğüne ait olup yap işlet devret yöntemiyle işletilen tesis bünyesinde; 35 standart oda, 15 bahçeli oda, 64 villa olmak üzere toplam 114 oda yer almaktadır. Bir adet kapalı yarı olimpik kaydıraklı yüzme havuzu, ikişer adet kapalı bay ve bayan hamam ve termal havuzları mevcuttur. Termal Otelin Sağlık Bakanlığı tarafından

kaplıca işletme izni bulunmamaktadır. Fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi vardır, çamur banyosu uygulamaları yapılmaktadır. Uygulamalar uzman doktor ve sağlık ekibi kontrollüğünde yapılmaktadır.

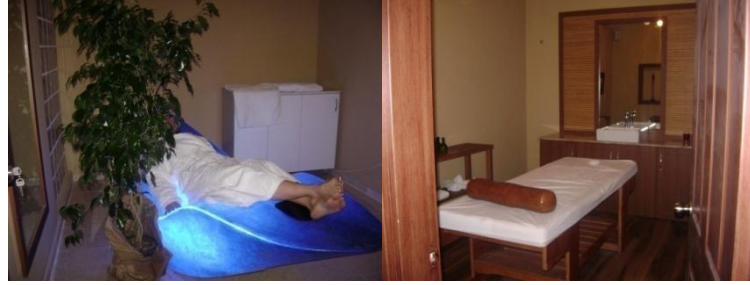
Şekil 6.18 Ömer Termal Tatil köyü. Genel görünüm (<http://www.omerthermal.com.tr/>)

Şekil 6.19 Ömer Termal Tatil köyü. Yeşil alan, yürüyüş yolları. (<http://www.omerthermal.com.tr/>)

Şekil 6.20 Ömer Termal Tatil köyü. Kapalı yüzme havuzu.(<http://www.omerthermal.com.tr/>)

Şekil 6.21 Ömer Termal Tatil köyü. Kür birimleri.(<http://www.omerthermal.com.tr/>)

- Korel Termal Otel

Kent merkezine 15 km uzaklıkta bulunmaktadır. Odalar ve termal merkezler aynı bina içinde bulunmaktadır. Konaklayanlar lobi ve giriş alanına uğramadan, termal alanlara asansörlerle ulaşabilmektedirler. Spa&wellness bölümü, termal havuzlar ve yüzme havuzları bulunmaktadır. Tesiste fizik tedavi üniteleri(Omurga Dekompresyon (Bası giderme) Tedavisi, Kısa Dalga Diyatermi, Elektro Terapi, Ultrason, Kısa Dalga Diyatermi, HighTone Tedavi, Yüzeysel Isı Uygulamaları, Compex Elektro terapi), hidro terapi ünitesi (Tedavi Havuzu, Tüm Vücut Elektrikli Banyo, Dört Hücre Elektrikli Banyo, Su içi masaj Zıt banyo, Çalkantı Banyosu, Tazikli Su), rehabilitasyon birimleri (Kinesiyoterapi, İzokinetik Egzersiz Ünitesi, İzokinetik Egzersiz Ünitesi), psikoterapi ünitesi bulunmaktadır. Çamur banyosu uygulamaları yapılmaktadır. Fizik tedavi merkezi profesör doktor ve uzman doktorlar tarafından yönetilmektedir.

Şekil 6.22 Korel Termal Otel. Genel görünüm. (<http://www.korelthermal.com>)

Şekil 6.23 Korel Termal Otel. Termal havuz. (<http://www.korelthermal.com>)

Şekil 6.24 Korel Termal Otel. Kapalı yüzme havuzu. (<http://www.korelthermal.com>)

Şekil 6.25 Korel Termal Otel. Açık yüzme havuzu. (<http://www.korelthermal.com>)

Şekil 6.26 Korel Termal Otel. Çamur uygulaması. (<http://www.korelthermal.com>)

6.4.1.3 Sandıklı Kaplıcası

Genel Bilgiler

Afyonkarahisar'ın Sandıklı ilçesinde yer almaktadır, Afyonkarahisar İl merkezine 65 km, Sandıklı İlçesine 10 km. uzaklıktadır. Afyonkarahisar Sandıklı Hüdai Termal Turizm Merkezi 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca “Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. 17.10.1993 tarih ve 21731 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede sınırları genişletilmiştir. Turizm merkezi alan büyüklüğü, 600 ha.'dır.

İmar Planı Durumu:

- 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Onama Tarihi: 02.08.1985
- Plan Yatak Kapasitesi: 5000
- Mevcut Yatak Kapasitesi: 1500

Termal suyun iyi geldiği hastalıklar; Romatizma, Romatoid Artrit (Ateşli romatizma hastalıkları), Nevralji (Sinir boyunca yayılan iltihaplar), Nevrit (Sinir ucu iltihapları), Polinevrit (Birden fazla sinirin iltihapları), Tendinit (Tenden zedelenmesi), Parietrit (Eklem zarı iltihabı), Artroz (Eklem kireçlenmeleri), Selülit (Yumuşak doku romatizması), Siyatik (Siyatik sinirinin sıkışması), Spondilit (Omurganın kireçlenmesi), Mialji (Kas ağrıları), Kadın hastalıkları (Kronik dönemlerde), Polip sekeli (Çocuk felci sekeli), Hemipleji (Vücudun her tarafının felci), Parapleji (Her iki alt ekstremitenin felci), Kırık - Çıkık sekelleri, Kazalardan ve ameliyatlardan kalan sekeller, Ruh, yorgunluklar, Dimağ yorgunluğu, Bağırsak hastalıkları, Böbreklerdeki taş ve kumların düşürülmesi, Cilt ve deri hastalıklarıdır.

Kaplıca alanında sadece Sandıklı Hüdai Kaplıcalarıdır bulunmaktadır. Termal Otel - Küçük (Eski) Otel - Apart Daireler bulunmaktadır. Sandıklı Hüdai Kaplıcaları Sandıklı Belediyesi'nin işletmesinde hizmet vermektedir.

Şekil 6.27 Sandıklı Termal Otel. Genel görünüş.

Termal Otel ve Kür Merkezi, 132 oda 264 yatak kapasitelidir. Odalara termal su verilmektedir. Otelde 2 adet büyük kapalı termal havuz , 9 adet halk tipi saatlik termal banyo, 8 adet umumi çamur banyoları, 24 adet özel saatlik banyolar, saunalar, içmeler bulunmaktadır. Kür merkezi otele tüp geçit ile bağlantılıdır. Otele ait kür merkezine, Sağlık Bakanlığı tarafından 25.11.2002 tarih ve 3 sayı ile kaplıca işletme izni verilmiştir. Küçük (Eski) Termal Otel ve Kür Merkezi , 34 oda 68 yatak kapasitelidir. Otel termal su banyosu, sauna, çamur banyoları, lobi, kapalı restoran, açık çay bahçesi, açık termal havuz, çocuk parkı ve açık otopark ile hizmet vermektedir. Apart daireler Sandıklı Belediyesi İşletme Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir.

Şekil 6.28 Sandıklı Termal Otel. Çevre düzenlemesi ve yürüyüş yolları.

Şekil 6.29 Sandıklı Termal Otel. Termal kür merkezi.

Şekil 6.30 Sandıklı Termal Otel. Termal havuz. (<http://hudai.sandikli.bel.tr>)

Şekil 6.31 Sandıklı Termal Otel. Çamur banyosu. (<http://hudai.sandikli.bel.tr>)

Kaplıca bölgesi genel olarak değerlendirildiğinde düzensizdir. Tesise giriş çıkışlar kontrolsüzdür. Bu nedenle halkın zaman geçirdiği bir kent parkı görünümündedir.

6.4.1.4 Heybeli Kaplıcası

Heybeli kaplıcaları Afyonkarahisar'ın Bolvadin ilçesindedir, Afyonkarahisar il merkezine 20 km., Bolvadin ilçe merkezine ise 30 km. uzaklıktadır. Tarihte Lentos Come (Lentos Kome) kaplıcası olarak geçer. Kaplıcanın batı tarafında kasabanın kilisesi vardır. 1116 tarihinde yapılan Bolvadin Savaşı sonunda bölge tamamı ile Türklerin egemenliğine geçmiştir. Türkler kaplıcayı aldıktan sonra buradaki kiliseden dolayı Kızıl Kilise köyü ismini almıştır.

Şekil 6.32 Heybeli Kaplıcası. Genel görünüş.

Kaplıca suyunun, romatizmal hastalıklar, romatoid artrit (iltihaplı eklem romatizmaları), ankilozan spondilit (omurganın zamanla hareketsiz hale geldiği hastalık türü), osteartrozlar (kireçlenmeler), sedef benzeri deri hastalıkları, yumuşak doku romatizması (fibromyalji, mafsal ağrıları), bel ve boyun fıtıkları, siyafalji gibi disk hastalıkları, fasia - tendon hastalıkları, safra kesesi, böbrek ve idrar yolu hastalıkları, mekanik bel ve boyun ağrıları, çeşitli ortopedik ameliyatlardan sonra eklemlerde oluşan tutukluk ve sertlikler, mide ve bağırsak hastalıkları (sindirim sistemi rahatsızlıkları), nörolojik hastalıklar (nevraljiler, paraliziler gibi sinir ağrıları ve felçler), kas hastalıkları, demir oranını düzenleyerek organizmanın güçlenmesi, bünyesel zayıflıkların giderilmesi, uzun süre devam eden bazı iltihaplı hastalıklar, erkeklerde cinsel işlev bozuklukları (empontants) ve kısırlık sorunları, stres ve strese bağlı tüm sorunlar, uykusuzluk, asabiyet, fiziksel ve ruhsal yorgunluk, unutkanlık, saç dökülmesi ve kırılması tırnak ve deri hastalıkları, cilt güzelliği ve hastalıkları, kronik ağrılar, kadın hastalıklarının tedavisinde, içme uygulamaları şeklinde osteoporozda, üst gastrointestinal sistemin fonksiyonel rahatsızlıklarında önerilebileceği belirtilmiştir..

Mülkiyeti Bolvadin Belediyesine ait olan tesisler belediyenin de ortak olduğu turizm şirketi tarafından işletilmektedir. Tesiste 370 yatak kapasiteli 74 adet apart villa bulunmaktadır. Ayrıca kaplıca alanında Bolvadin Belediyesi tarafından işletilen 180 yatak kapasiteli altmış adet halk tipi ev olarak nitelendirilen konaklama üniteleriyle birlikte dört adet kapalı havuz, iki adet açık havuz, altı adet özel banyo bulunmaktadır. Konaklama birimlerine termal su

verilmektedir. Tesis dağınık bir yapıdadır ve termal merkez ile konaklama birimleri arasında kapalı ya da yarı açık geçiş yolları bulunmamaktadır.

Şekil 6.33 Heybeli Kaplıcaları. Genel görünüş. (<http://www.heybelitermal.com>)

Şekil 6.34 Heybeli Kaplıcaları. Kapalı termal havuz. (<http://www.heybelitermal.com>)

6.5 Afyonkarahisar'ın Mevcut Turizm Olanakları ve Turist Potansiyelinin İncelenmesi

Afyonkarahisar'da termal turizmin gelişimini incelemekten önce, mevcut turizm potansiyelini, turistik tesislerini, konaklama istatistiklerini incelemek gereklidir. Turizm Bakanlığı'nın verilerine göre Afyonkarahisar'da, kültür turizmi, eko turizm, inanç turizmi, sağlık turizmi, kuş gözlem alanları ve korunan alanlar turizm aktivitelerini oluşturmaktadır. Tarihi ve

kültürel alanda ilk çağlardan cumhuriyet dönemine kadar birçok eser bulunmaktadır. Doğal, tarihi ve kültürel kaynaklar şöyledir:

Örenyerleri; Dinar Örenyeri (Geleneia, Apameia), Emirdağ/Hisarköy Örenyeri (Amorium), İhsaniye/Döğer Örenyeri, Kapıkaya I, Kapıkaya II, Aslankaya, İhsaniye/Kayıhan Kasabası Göynüş Vadisi Örenyeri, Aslantaş, Yılantaş, Maltaş, İhsaniye Ayazın Köyü Örenyeri (Metropolis), İscehisar Sarıçayır (Selimiye) Kayalıkları, İscehisar Kırkinler ve Seydiler Kalesi, Şuhut Bininler Kayalığı, Bolvadin Kemerkaya Yedi Kapı Kaya Yerleşim ve Örenidir.

Antik Kentler; Yerleşim yeri Şuhut İlçesi olan Synnada, Dinar İlçesinde bulunan Apameia, İscehisar ilçesinde bulunan Docimeium, Emirdağ'a bağlı Hisarköy'de bulunan Amorium, Bolvadin ile Çobanlar İlçeleri arasında bulunan Beudus Vetus (Palaeobeudus), Çay civarında bulunan Julia (İpsos), Sandıklı ilçesi Karasandıklı köyünde bulunan Bruzus, Sandıklı ilçesi Emirhisar köyünde bulunan Eucarpeia, Sandıklı ilçesi, Koçhisar köyünde bulunan Hieropolis, Hocalar ilçesi Yanıkören köyünde bulunan Otrus, Sandıklı ilçesi Menteş kasabasında bulunan Stectorium, Hocalar ilçesi Ahurhisar kasabasında bulunan Diocleia, Şuhut ilçesi Atlıhisar kasabasında bulunan Sıbidunya, Şuhut ilçesi Karacaören köyünde kurulan Ocochia, Şuhut ilçesi Arızlı köyünde bulunan Lysias, Dinar ilçesi Tatarlı kasabasında bulunan Metropolis, Sincanlı ilçesi Küçükhöyük kasabasında höyük mevkiinde bulunan Cidyessus, Merkez ilçe Sülün köyünde Frigler tarafından kurulan Prymnessus, Dazkırı ilçesi Sarıkavak köyünde bulunan Sanaus antik kentidir.

Selçuklu ve Osmanlı dönemleri eserleri; Çay/Taş Külliyesi, Sincanlı (Boyalı) Külliyesi, Gedik Ahmet Paşa (İmaret) Külliyesi, Sincanlı/Sinanpaşa Külliyesi, Sultandağı Kervansarayı (Sahip Ata Kervansarayı), Çay Kervansarayı, Anıtkaya/Eğret Kervansarayı, Döğer Kervansarayı, Kırkgöz Köprüsü, Altıgöz Köprüsü, İscehisar Köprüsü, Cılkoğlu Çeşmesi, Hodalı Çeşmesi, Aliçavuş Çeşmesi, Halime Kadın (Cevizaltı) Çeşmesi, Taşpınar Çeşmesi, Olucak Çeşmesi, Sultandağı Laleli Çeşmesi, Şuhut Abdal Çeşmesi, Gedik Ahmet Paşa Hamamı, Kasımpaşa (Alaca) Hamamı, Millet (Gavur) Hamamı, Ulu Cami, İmaret Cami, Mısri Camisi, Mevlevi (Türbe) Camii, Kuyulu Camii, Ot Pazarı Camisi, Sandıklı Ulu Cami, Dazkırı/Kızılören Camiidir.

Av Turizmi imkanlarına bakıldığında Afyonkarahisar İli topraklarının 286.018 hektarını oluşturan ormanlık ve fundalıklarda yaşayan yabani hayvanların çeşitliliği Afyonkarahisar'daki av turizmi potansiyelini oluşturmaktadır. Sultandağları, Sandıklı Akdağ,

Emirdağ ve Kumalar Dağlarında av mevsimi süreleri içerisinde keklik, tavşan, kır güvercini, kara tavuk, sığırcık, domuz ve tilki avcılığı yapılmaktadır.

İçbatı Toros kuşağı göller bölgesinde yer alan Burdur, Eğirdir ve Işıklı göllerinin tam ortasında yer alması ve kaynak sularından oluşması nedeniyle donmaması sonucu, kış mevsiminde kuşlar için doğal bir ortam oluşturan ve 1994 yılında Orman Bakanlığınca “Yaban Hayatı Koruma Sahası” statüsüne alınan Karakuyu Göleti; sazan, turna ve aynalı sazan balığı üretimi yapılan ve 1. derece Doğal Sit Alanı ilan edilen Eber Gölü; sazan ve turna balığı üretimi yapılan, çulluk, karabatak, yaban ördeği gibi kuş türlerini barındıran ve 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilen Karamık Bataklığı; turna ve sazan balığı yetişen, yaban ördeği, yaban kazı, karabatak ve kara meke gibi göçmen kuşları barındıran Akşehir Gölü ile sodyum sülfat üretimi yapılan ve turna, yaban ördeği, yaban kazı ve flamingo türleri gibi göçmen kuşları barındıran Acı Göl, balık avcılığı ve yaban kuşlarıyla önemli turizm potansiyeline sahip alanlardır. (Afyonkarahisar Turizm Rehberi, Afyonkarahisar Valiliği Yay. 2001)

Tüm bu farklı ve çeşitli turizm değerleri ve etkinlikleri, termal turizm ile beraber değerlendirildiğinde, yörenin turizm potansiyelinin artmasına büyük katkı sağlayacağı açıktır.

Turizmi oluşturan bu potansiyellerden sonra, bölgenin mevcut olan konaklama tesislerinin durumunu ve doluluk oranlarını incelemek gerekir.

Çizelge 6.6 Bölgelere ve tesis türlerine göre belediye belgeli konaklama tesisi, oda ve yatak sayısı (2003-2006 Turizm bakanlığı istatistikleri)

BÖLGELERE VE TESİS TÜRLERİNE GÖRE BELEDİYE BELGELİ KONAKLAMA TESİSİ, ODA VE YATAK SAYISI (2003-2006)

BÖLGELER	YILLAR	TOPLAM - Total			OTEL - Hotel			MOTEL - Motel			PANSİYON - Pension House			TATİL KÖYÜ - Holiday Village			KAMPING - Camping			KAPLICA - Thermal Resort		
		TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
TOPLAM	2006	7 033	473 632	395 671	4 534	432 624	293 808	308	6 297	15 045	2 081	28 063	67 980	23	2 202	6 406	54	2 425	6 839	33	2 021	5 593
	2003	7 637	474 991	399 369	4 917	430 945	295 988	542	11 647	27 848	2 037	25 800	56 901	26	1 665	4 255	79	3 376	8 563	36	1 538	5 814
MARMARA	2006	1 775	42 539	92 908	1 069	31 484	65 110	126	3 163	7 662	537	6 821	17 289	4	365	1 116	19	606	1 731	-	-	-
	2003	1 471	33 896	74 450	941	25 163	51 869	154	3 640	9 295	357	4 151	10 871	2	120	276	16	707	1 949	1	95	190
EGE	2006	2 081	52 755	116 582	1 239	38 792	83 526	91	4 528	3 274	715	10 208	23 485	6	569	1 554	15	402	1 146	15	1 156	3 357
	2003	2 514	58 800	127 422	1 447	39 704	86 765	247	5 347	11 836	765	8 728	19 223	9	751	1 829	27	1 283	3 279	19	987	4 450
AKDENİZ	2006	1 515	42 986	111 304	900	32 767	85 017	37	645	1 663	562	7 917	20 049	3	986	3 000	12	610	1 420	1	51	145
	2003	2 102	51 544	130 447	1 219	38 171	95 260	83	1 621	4 163	772	10 203	28 073	3	415	1 024	24	1 124	2 597	1	10	20
Ç. ANADOLU	2006	506	11 948	26 430	349	8 918	18 463	19	376	906	125	1 447	3 532	-	-	-	6	760	2 410	7	447	1 113
	2003	388	8 719	18 447	332	7 746	16 062	13	308	654	35	372	904	-	-	-	2	100	300	6	193	497
KARADENİZ	2006	723	13 115	28 118	540	10 663	21 944	33	579	1 494	132	1 322	3 348	10	272	736	2	47	122	6	212	474
	2003	732	14 550	29 264	564	10 506	22 942	40	694	1 745	102	2 281	2 665	12	389	1 126	9	142	376	5	128	388
DOĞU ANADOLU	2006	275	5 294	12 602	266	5 084	12 250	2	16	46	3	29	42	-	-	-	-	-	-	4	155	264
	2003	279	5 677	11 712	269	5 464	11 327	4	31	81	1	7	15	-	-	-	1	20	60	4	125	229
GÜNEY DOĞU ANADOLU	2006	158	3 995	7 727	151	3 876	7 482	-	-	-	7	119	235	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2003	151	3 805	7 927	145	3 741	7 783	1	6	14	5	58	130	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Türkiye’de 2006 verilerine göre, termal turizmde toplam 33 tesis, 2021 oda ve 5539 yatak bulunmaktadır. 15 tesis, 1156 oda ve 3579 yatak sayısı ile Ege Bölgesi termal turizm alanında Türkiye’nin termal turizminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Çizelge 6.7 Bölge, il ve tesis türü bazında belediye belgeli konaklama tesislerinin oda ve yatak sayısı-2006 (Turizm bakanlığı istatistikleri)

EGE - Aegean

İLLER	TOPLAM			OTEL			MOTEL			PANSİYON			TATİL KÖYÜ			KAMPİNG			KAPLICA		
	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
AFYON	50	1 891	4 946	42	1 244	2 891	-	-	-	3	53	100	-	-	-	-	-	-	5	594	1 955
AYDIN	469	12 453	26 909	342	10 933	23 424	11	168	359	113	1 302	2 988	-	-	-	2	42	114	1	8	24
DENİZLİ	154	3 287	6 678	37	1 128	2 318	-	-	-	115	2 015	4 074	-	-	-	-	-	-	2	144	286
İZMİR	442	9 248	19 936	240	6 512	13 420	33	607	1 317	157	1 708	4 033	3	159	434	9	262	732	-	-	-
KÜTAHYA	38	978	2 464	28	692	1 497	1	14	28	7	115	347	-	-	-	-	-	-	2	157	592
MANİSA	54	1 256	2 792	47	991	2 018	1	6	12	1	6	22	-	-	-	-	-	-	5	253	740
MUĞLA	862	23 383	52 346	491	17 033	37 447	45	733	1 558	319	5 109	11 921	3	410	1 120	4	98	300	-	-	-
UŞAK	12	259	511	12	259	511	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	2 081	52 755	116 582	1 239	38 792	83 526	91	1 528	3 274	715	10 308	23 485	6	569	1 554	15	402	1 146	15	1 156	3 597

2006'da yapılmış olan yukarıdaki istatistiğe göre; Afyonkarahisar 5 tesis, 594 oda sayısı ve 1955 yatak sayısı ile Ege Bölgesinin termal turizm alanında ilk sırada, en yüksek kapasitesi ili olarak görülmektedir.

2007 yılında ise Afyonkarahisar'da; 7 adet turizm işletme belgeli otel 2219 yatak kapasitesi ile, 6 adet yatırım belgeli tesis 2597 adet yatak kapasitesi ile yer almaktadır. Afyonkarahisar İl geneli toplam yatak kapasitesi 9882 bunlar şu şekilde listelenmektedir. (Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri-2007)

- İşletme belgeli tesislerin yatak kapasiteleri : 2219
- Belediye belgeli kaplıca tesislerinin yatak kapasitesi : 3004
- Belediye belgeli konaklama tesislerinin yatak kapasitesi : 2062
- Yatırım belgeli konaklama tesisleri yatak kapasitesi : 2597

Çizelge 6.8 İlçe bazında tesis türlerine göre belediye belgeli konaklama tesisi, oda ve yatak sayısı – 2006 (Turizm bakanlığı istatistikleri)

03 - AFYONKARAHİSAR												
İLÇE District	TOPLAM - Total			OTEL - Hotel			PAANSİYON - Boarding House			KAPLICA - Thermal Resort		
	TESİS SAYISI Number of Estab.	ODA SAYISI Number of Rooms	YATAK SAYISI Number of Beds	TESİS SAYISI Number of Estab.	ODA SAYISI Number of Rooms	YATAK SAYISI Number of Beds	TESİS SAYISI Number of Estab.	ODA SAYISI Number of Rooms	YATAK SAYISI Number of Beds	TESİS SAYISI Number of Estab.	ODA SAYISI Number of Rooms	YATAK SAYISI Number of Beds
MERKEZ	18	731	1 729	15	564	1 263	1	18	36	2	149	430
BOLVADIN	4	173	540	3	47	162	-	-	-	1	126	378
ÇAY	2	23	51	2	23	51	-	-	-	-	-	-
DİNAR	7	111	227	5	76	163	2	35	64	-	-	-
EMİRDAĞ	4	91	230	4	91	230	-	-	-	-	-	-
İHSANİYE	7	227	686	6	170	486	-	-	-	1	57	200
SANDIKLI	5	482	1 388	4	220	441	-	-	-	1	262	947
SULTANDAĞI	3	53	95	3	53	95	-	-	-	-	-	-
TOPLAM - Total	50	1 891	4 946	42	1 244	2 891	3	53	100	5	594	1 955

Afyonkarahisar ilinin ilçeleri bazında termal turizm incelendiğinde, Afyonkarahisar’ın dört termal bölgesinde tesislerin olduğu görülmektedir. Merkez ilçede Ömer-Gecek Kaplıcaları, Bolvadin ilçesindeki Heybeli Kaplıcaları, İhsaniye ilçesindeki Gazlıgöl Kaplıcaları ve Sandıklı ilçesindeki Sandıklı Kaplıcaları Afyonkarahisar’da bulunan dört termal bölgedir. Tesisi sayısı merkezde iki, ilçelerde üç adettir.

Çizelge 6.9 Afyonkarahisar’a yıllar itibariyle gelen yerli ve yabancı turist sayısı (kişi) -
(Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri-2007)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Yerli	1004.266	1.275.598	659.317	649.211	752.529	714.751	605.088	718.486	798.307
Yabancı	2.638	9.283	3.886	4.525	3.307	3.528	2.301	2.041	7.547
Yerli- Yabancı Turist toplamı	1.006.904	1.284.881	663.203	653.736	755.836	718.279	607.389	720.527	805.854

Çizelge 6.10 Afyonkarahisar’da Belediye Belgeli tesislerde konaklama ve geceleme -
(Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri-2007)

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Konaklayan kişi	Yabancı					495	425	590
	Yerli					141.386	166.397	197.313
	Toplam					141.881	166.822	197.903
Geceleme	Yabancı	591	828	730	616	1085	840	939
	Yerli	422.797	376.209	415.675	446.298	413.714	466.749	514.801
	Toplam	423.388	377.037	416.405	446.914	414.799	467.589	515.740

Çizelge 6.11 Afyonkarahisar’da turizm işletme belgeli tesislerde konaklama ve geceleme -
(Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü Verileri-2007)

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Konaklayan kişi	Yabancı					759	602	3634
	Yerli					110836	136.861	144.398
	Toplam					111.595	137.463	148.032
Geceleme	Yabancı	3.024	3.697	2.577	2.880	1.216	1.200	6.608
	Yerli	237.317	272.930	336.584	215.201	191.374	251.737	283.506
	Toplam	240.341	376.627	339.161	217.722	192.590	252.937	290.114

Çizelge 6.9, 6.10 ve 6.11’e göre yerli ve yabancı turistlerin sayılarının yıllar itibariyle değişkenlik gösterdiği görülmektedir. 1.275.589 yerli ve 9.283 yabancı turist ile toplam 1.284.881 kişi 2000 yılında Afyonkarahisar’a gelmiştir.

6.5.1 Afyonkarahisar Termal Turizmine Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Yaklaşımı

Türkiye'deki öz ve yenilenebilir olan jeotermal kaynakların daha etkin ve verimli kullanmasına yönelik olarak geleneksel kaplıca kullanımından farklı bir anlayış ve yaklaşım geliştirilmeye çalışılmaktadır. Termal turizmin geliştirilmesi yönünde kr parkı, kr merkezi ve konaklama entegrasyonu sağlayan tesisleri bünyesinde bulunduran uluslararası standartlara sahip nitelikli tesislerin sayısı ile birlikte, turizm geliri ve turist sayısının arttırılması hedeflenmektedir.

Termal turizmdeki anlayış, termal sularımızın yıkanma amaçlı kullanımı dışında insan sağlığı, zindelik, rekreasyon, eğlence, dinlence ve spor tesisleri gibi imkanların yer aldığı ve 12 ay boyunca hizmet verebilen tesisler yaratmaktır. Sağlık ve termal turizmine yönelik alışmalar Bakanlığımızın turizmin çeşitlendirilerek ülke geneline yayılması politikası içinde önemli yer tutmaktadır.

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve Turizm Merkezleri tespitinde; ülkenin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerleri, termal, kış, av ve su sporları ile sağlık turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli dikkate alınmaktadır. Bakanlığımızca termal alanların koruma-kullanma dengesi çerçevesinde planlanması hedeflemekte olup bu çalışmalara öncelik verilmektedir.

Sağlık ve termal turizmin geliştirilmesi amacıyla Bakanlığımızca başlatılan ‘‘Termal Turizm Kentleri Projesi’’ kapsamında Türkiyede’ki jeotermal potansiyeller dikkate alınarak bölgesel olarak yeni alanlar tespit edilmiştir. Bu alışma kapsamında jeotermal kaynak potansiyelinin belirlenmesi ve buna bağlı olarak belirlenecek öneri alanlarda mülkiyet araştırmasının yapılması, altyapı imkanlarının saptanması, alternatif turizm türleriyle ilişkilendirilmesi ve sonucunda termal amaçlı gelişim stratejilerinin belirleneceği araştırma raporu, il termal master planı ve bölge termal master planı hazırlanarak belirlenen alanlarda evre düzeni planlarının hazırlanması Bakanlığımızca Türkiye Kalkınma Bankası aracılığı ile hizmet alımı şeklinde yapılmaktadır. Bu çalışmaya veri teşkil etmek üzere MTA Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol sonucunda söz konusu illerde bulunan jeotermal sahalara ilişkin olarak ayrıntılı teknik bilgi ve etütler sağlanmaktadır.

Türkiye’de termal turizmin istenilen noktaya gelebilmesi amacıyla jeotermal kaynaklarımızın bulunduğu sahalara dikkate alınarak ve etaplamalar şeklinde tüm kaynaklarımızın

değerlendirilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır. Anılan bölgelerde yürütülecek çevre düzeni planlama çalışmaları sonrasında 250 bin plan yatak kapasitesinin oluşturulması hedeflenmektedir. Jeotermal suyun etkin bir şekilde dağıtımını gerçekleştirmek amacıyla belirlenen pilot bölgelerde mahalli idareler birliği ve dağıtım şirketi kurulması yönünde çalışmalar yapılacaktır. Bakanlığımızca bugüne kadar ilan edilen termal turizm merkezlerine ilişkin imar planları ve revizyon imar planlama çalışmaları tamamlanması hedeflenmektedir. Kısa vadede belirtilen pilot bölgelerde belirlenen illerdeki tecrübelerden yararlanarak bu çalışmaların tüm ülkeye yaygınlaştırılması ve bu doğrultuda bir milyon plan yatak kapasitesine ulaşılması hedeflenmektedir. Termal turizme yönelik 200 bin yatak kapasiteli tesisin işletmeye açılması beklenmektedir.

Türkiye'nin Avrupa'da termal turizm konusunda birinci destinasyon ülke olması, termal amaçlı 15 milyon turistin Türkiye'ye gelmesi, termal turizme yönelik 500 bin tesisin işletmeye açılması hedeflenmektedir.

Bugüne kadar 2634/4957 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilmiş ve halen yürürlükte bulunan 65 adet Turizm Merkezi bulunmaktadır. Afyonkarahisarın aşağıdaki dört termal bölgesi bu listede yer almaktadır.

1. Afyonkarahisar Heybeli Termal Turizm Merkezi,
2. Afyonkarahisar İhsaniye - Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi,
3. Afyonkarahisar Ömer Gecek Termal Turizm Merkezi,
4. Afyonkarahisar Sandıklı - Hüdai Termal Turizm Merkezi,

Söz konusu termal turizm merkezlerinin mevcut durum ve turizm açısından potansiyelini belirlemeye yönelik envanter çalışması tamamlanmıştır . Mevcut onanlı imar planlarına göre termal turizm merkezlerinde planlanan yatak kapasitesi yaklaşık olarak 100.000'dir.

Turizm sektöründe ekonomik yönden verimli, doğal ve kültürel kaynakların kullanımında bilinçli ve istikrarlı bir gelişme ancak rasyonel bir planlamanın yapılması ve bu planların uygulanması ile mümkündür.

Türkiye'deki turizm politikalarını saptamak ve teşvik etmek Kültür ve Turizm Bakanlığının görevleri arasındadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının planlamada öncelikli olarak gözettiği ilkeler arasında, doğal ve kültürel değerlerin korumasına önem verilmesi, koruma ve kullanma arasındaki hassas dengenin kurulması ve sosyal fayda ve verimliliğin gözetilmesi yer

almaktadır.

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezlerindeki planlama faaliyetleri ve onama süreci 3194 sayılı İmar Kanunundan ayrılarak 2634/4957 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa tabi olmaktadır.

Fiziki plan çalışmaları genel anlamda 3 farklı ölçekte yürütülmektedir:

- **Çevre Düzeni Planları:** 1 / 25.000 ölçekte olup, ana yerleşim ve arazi kullanım kararlarını belirlemektedir. Bu planlar Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanmaktadır.
- **Nazım İmar Planları:** Çevre Düzeni Planını esas alarak, 1 / 5000 ölçekteki, yoğunluk kararlarını, dolaşım ve ulaşım akslarını belirleyen planlardır. Nazım İmar Planlarının onay mercii de 2634/4957 sayılı Yasa uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığdır. Doğal olarak, gerek hazırlama ve gerek onay aşamalarında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimlerinin görüş ve önerileri planlamaya yansımaktadır.
- **Uygulama İmar Planları:** Uygulama İmar Planları 1 / 1000 ölçekli olup, nazım imar planlarına uygun olarak hazırlanmakta ve arazi kullanım kararları ile birlikte kat yükseklikleri, yol genişlikleri vb. ayrıntıları içermektedir. Turizm amaçlı uygulama imar planları Belediye Meclis Kararı veya İl İdare Kurul Kararına dayalı olarak yerel yönetimlerin görüşünün değerlendirilmesi ile birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanmaktadır. Uygulama imar planları Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılmakta veya yaptırılmakla birlikte yerel yönetim ve özel sektör tarafından da hazırlanabilmektedir.

Termal alanlardaki planlama konusunun özelliği gereği bazı özel çalışmalar da gerektirmektedir. Planlama öncesinde aşağıda belirtilen ana nitelikteki çalışmaların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca veya uzmanlar tarafından yapılmış olması gerekmektedir. Söz konusu araştırma ve çalışmalar:

- Termal suyun kimyasal - fiziksel analizi,
- Termal suyun endikasyon (şifa) özelliğine ait analiz,
- Termal alanın jeolojik - hidrojeolojik etüdü,
- Termal alanın kaynak koruma alanlarının tespitinin yapılmasıdır.

Bakanlığın 2634 sayılı yasa kapsamı dışında bulunan turizm potansiyeli yüksek termal alanlarda gelen planlama taleplerine teknik yönlendirme sağlamaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının yürüttüğü en önemli işlerden birisi de turizm amaçlı kamu

arazilerinin yatırımcılara tahsisinin sağlanmasıdır. Arazi tahsis işlemleri 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve “Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde yürütülmektedir. Tahsise konu olan kamu arazileri basın ilanı yoluyla duyurulmaktadır. 49 yıllığına kiralanacak bu parsellerin yerini, altyapı durumunu, imar planı ve yapılaşma şartlarını, yatak kapasitesini bildiren arazi tahsis duyurusu Bakanlıkça Resmi Gazete ile tirajı yüksek günlük gazetelerde ilan edilir.

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri dışında yer alan ve imar planı ile turizme ayrılmış hazine arazileri de Maliye Bakanlığı ile mutabakat sağlanarak aynı yöntemle uzun süreli olarak kiralanabilmektedir. Arazi tahsisine müracaat edecek yatırımcılar yerli gerçek ve tüzel kişilikler olabileceği gibi yabancı müteşebbislerde olabilmektedir.

Türkiye 2023 yılı turizm stratejisi eylem planında turizm çeşitlendirilmesi kapsamında sağlık ve termal turizm üzerine çalışmalar yapılmıştır. Projenin başlama tarihi 2007 yılıdır ve tümünün 6 yıl içerisinde tamamlanması öngörülmüştür. Öncelikli olarak dört bölge için termal turizm master planı hazırlanacaktır. Bu bölgeler aşağıda verilmektedir.

Güney Marmara: Balıkesir, Çanakkale, Yalova

Güney Ege: Aydın, Denizli, Manisa, İzmir

Frigya: Afyonkarahisar, Ankara, Uşak, Eskişehir, Kütahya

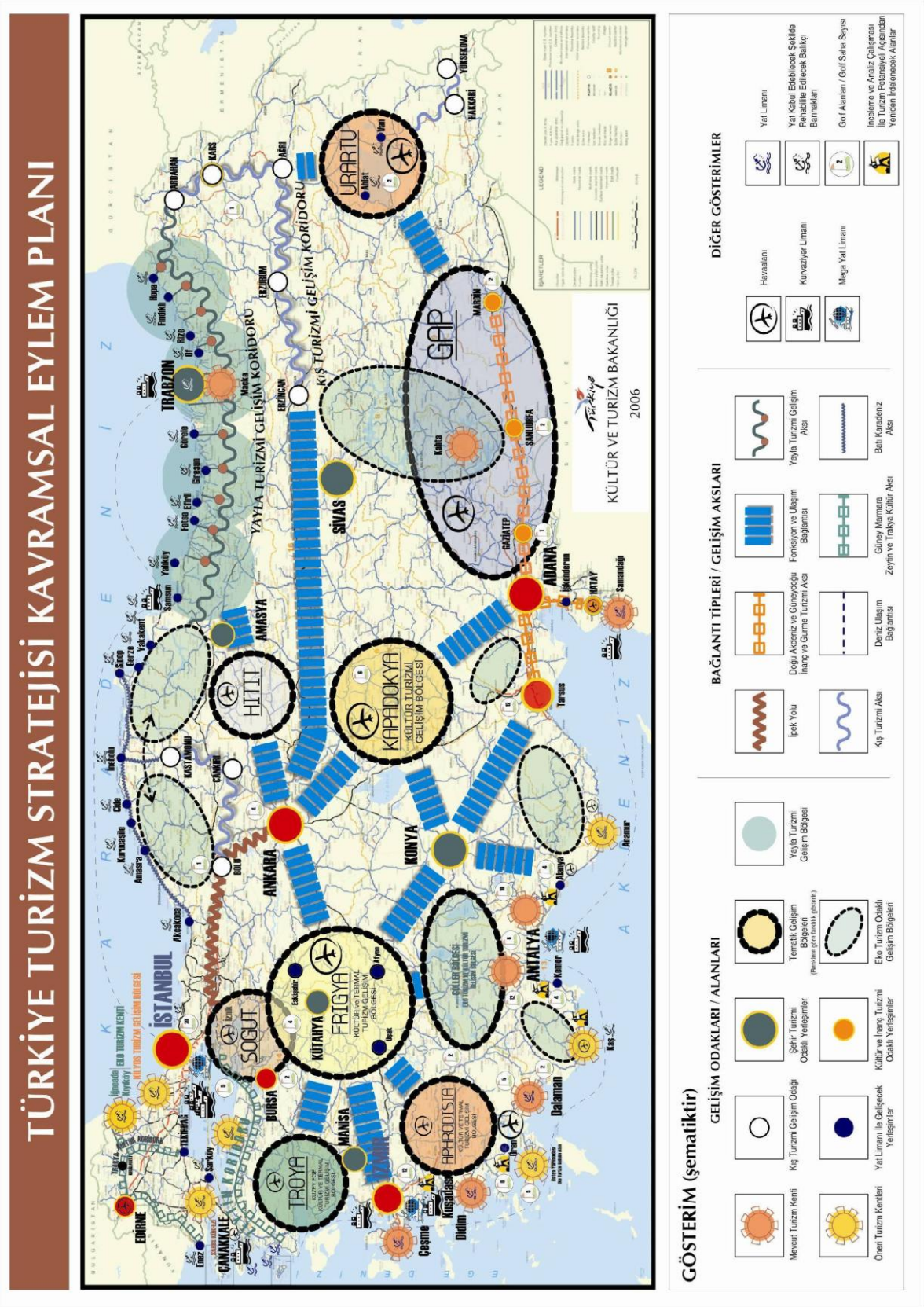
Orta Anadolu: Aksaray, Kırşehir, Niğde, Nevşehir, Yozgat

Bu bölgelerde termal turizm merkezleri belirlenecek ve termal turizmin altyapı ve üstyapısının geliştirilmesine yönelik stratejiler hayata geçirilecektir. Bu proje için Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Özel Sektör, Yerel Yönetimlerin birlikte çalışması öngörülmüştür. Termal turizm yatırımlarının fayda-maliyet analizleri yapılarak gerçekleştirilmesi için gerekli fizibilite etütleri uzman kuruluşlara yaptırılacaktır. Termal tesislerde mimari niteliklerin yükseltilmesi sağlanacak, geleneksel, tarihsel, kültürel ve yerel mimari özelliklerinin kullanımı özendirilecektir. Bir destinasyon olarak termal turizm merkezlerini ve su kaynaklarının özelliklerini tanıtmak amacıyla broşürler hazırlanacak ve uluslararası fuarlara katılım sağlanacaktır. Altyapı (sondaj, yol, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon v.b) ve çevre tanzimi için sağlanan mali yardımlar öncelikle pilot bölgelerde yoğunlaştırılacaktır. Finans kredisi, ithalat kolaylığı, KDV iadesi gibi özel sektör teşvikleri arttırılarak, termal turizm öncelikli teşvikler içerisinde ele alınacaktır. Termal kaynakların ulusal düzeyde ve uluslararası tanıtımı için seminer, bilgilendirme programı uygulanacaktır.

Yerel yönetimlerce yürütülecek uygulamalarda fizibilite çalışmaları yapılmak suretiyle termal kaynakların entegre ısıtma sistemlerinde kullanımı sağlanacaktır.

Afyonkarahisar’da içinde bulunduğu, Frigya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi için turizmde ihtisaslaşan yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeyde yarışan marka turizm bölgelerinin tespiti yapılacak ve bu alanlar Turizm Merkezi ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilecektir. İlan edilen alanlarda planlı bir gelişim gerçekleştirilmesi için fiziki planlar tamamlanacak ve bu planlarda alternatif turizm türlerinin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi hedeflenecektir.

Turizmde karayolu ulaşımında güvenliğin ve erişim kapasitesinin artırılması için Ankara – Afyonkarahisar – Uşak – İzmir hattında ve Afyonkarahisar – Kütahya – Bursa – Balıkesir (Bursa– Erdek) hattında, Antalya – Isparta - Afyonkarahisar bağlantısında ana bölünmüş yol bağlantıları yapılacaktır. (Türkiye 2023 yılı turizm stratejisi)

Şekil 6.35 Türkiye Turizm stratejisi kavramsal eylem planı (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye turizm stratejisi, 2006, s:179)

6.6 Afyonkarahisar İli Termal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Öneriler

Afyonkarahisar'ın termal su potansiyeli elde edilen veriler sonucunda görülmüştür. Afyonkarahisar ilinde bulunan dört termal bölgede, termal turizm adına bir çok tesis oluşturulmuştur. Bu oluşumlarında üzerinde hizmet verebilecek termal su potansiyeli halen mevcuttur. Termal suların özellikleri değerlendirildiğinde, değişik rahatsızlıklarda tedavi amaçlı olarak yanıt verdiği görülmüştür. Kullanılmayan kaynakların ileriye yönelik planlamalarının yapılması gereklidir.

Afyonkarahisar bölgesindeki termal su kaynaklarının, Avrupa Birliğinin belirlediği standartlara uygun termal merkezlerin kurulması gerekmektedir. Termal turizmin Türkiye'de daha yaygın hale getirilmesi ve doğal kaynakların etkin kullanımı, termal turizme yapılacak yatırımlara bağlıdır. Devlet teşviki ve özel sektörün yatırım yapması önemlidir. Bunun gerçekleşebilmesi için, bu güne kadar yapılan yatırımların artırılarak devam etmesi gerekmektedir. Afyonkarahisar İlinin termal su potansiyeli, tarihi ve turistik yerlere yakın olması ve yol kavşağında bulunması bu konuda ona büyük avantajlar sağlamaktadır.

Mevcut kaynakların değerlendirilmesi ve tesislerin oluşmasının yanında, termal turizmin gelişebilmesi için turist çekim gücünün artırılması gereklidir. Turist çekim gücünün artırılması ulaşım, hizmet kalitesi, pazarlama, çevre koşulları ve sağlık koşullarına bağlıdır. Termal turizm yılın her ayı hizmet verme ayrıcalığına sahiptir. Kür sürelerinin de 14-21 gün arası zorunlu bir süreçte gerçekleşmesi nedeniyle uzun bir konaklama yapılması söz konusudur. Bu durumda tesisleri çekici kılacak diğer turizm türleriyle birleştirmek gerekir. Tesisler bu anlamda farklı fonksiyon ve aktivite birimlerini bünyesinde bulundurmalıdır. Rekreasyon alanları geliştirilmelidir.

Afyonkarahisar bulunduğu konum itibarıyla Türkiye'nin kavşak noktası halindedir. Geçiş yolları üzerinde 1-2 günlük kalış süreleriyle mola amaçlı konaklama yapılabilir. Bu bağlamda Afyonkarahisar çevre ve bağlantı yollarında ayrıca turizm merkezi içinde tesislere hizmet verecek yollar dahil teknik altyapının ve düzenlemelerin tamamlanması gerekmektedir. Afyonkarahisar'daki termal turizmin uluslar arası bir turizm bölgesi olabilmesi için havaalanı yapılması zorunludur.

Turizmde aranılan önemli verilerden biri de farklı medeniyetlerin kalıntılarını izlerini görme isteğidir. Afyonkarahisar ili de bu bağlamda tarihi ve kültürel değerleri yoğun bir ildir.

Afyonkarahisar'daki tarihi ve kültür değerler Hitit, Frig, Lidya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserleri oluşturmaktadır. Kapadokya Bölgesine benzer özellikteki Peri Bacalarıyla, açık hava tapınakları bulunmaktadır. Afyonkarahisar İli bu eserler ile bir açık hava müzesi konumundadır. Ayrıca Kurtuluş Savaşı'nın başlatıldığı bölge olarak da turistler tarafından gelinen ve tanınan bir bölgedir. Turizm bakanlığı, turizmi çeşitlendirme politikaları uygulamaktadır. Termal turizm tüm bir yıla yayılarak aktivitesini sürdürebilir durumdadır. Termal turizm, farklı ve çeşitli turizm türleri ve etkinlikleriyle birlikte değerlendirildiğinde, turizm potansiyelinde artış görülecektir. Tedavi amacıyla gelen yerli ve yabancı turistler günde en fazla 1-2 saat tedavi kürlerine katılacaklardır. 14-21 günlük zorunlu kür süresinin dışında boş vakit imkanı vardır. Bu vakitlerini değerlendirilmek üzere, bu tarihi, kültürel ve doğal mekanlara turlar düzenlemek; hem turizmi daha cazip hale getirecek, hem de turistin tesislerden çıkması ile bölgeye ekonomik anlamda katkı sağlanmış olacaktır.

Afyonkarahisar'da termal suların sıcaklığı ve debileri entegre jeotermal ısıtmaya uygun olup, mevcut uygulamada ısısı alınmış temiz termal suyun reenjeksiyona tabi tutulmadan önce, termal tesislerde kullanılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Şehir ısıtmasından geri dönen suyun termal tesislere verilmesi hem tesislerin termal su ihtiyacına cevap verecek, hem de su temin maliyetlerini minimuma düşürecektir. Çünkü herhangi bir termal tesisin kuyu açarak suyunu bu kuyudan karşılaması, hem jeotermal rezervlerin israf olmasına yol açmakta, hem reenjeksiyon yapılmadığından çevre kirlenmesine yol açmakta, hem de kuyu işletme ve bakım maliyetlerinden dolayı termal tesislere büyük bir yük getirmektedir. Bu konuda Afyonkarahisar Ömer-Gecek bölgesinde yapılan çalışmayla, bölgede bulunan Oruçoğlu ve Hayat Jeotermal tesislerine AFJET A.Ş. tarafından işletilen kuyulardan termal su verilmeye başlanmıştır. Afyonkarahisar şehir ısıtmasından dönen suyun bu tesislere verilmesi ile termal kaynakların korunmasında önemli bir adım atılmış olacaktır.

Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin Balneoterapi ve fizik tedavi bölümleri, bölgedeki ihtiyaca cevap verebilecek seviyeye getirilmelidir. Afyonkarahisar'da bir tıp fakültesinin bulunması bu konuda çok ciddi bir avantaj olarak görülmeli ve bu imkan en verimli şekilde değerlendirilmelidir. Tıp Fakültesi Hastanesinde ilgili bölümünün bir ihtisas hastanesi özelliğinde düşünülmesi gereklidir. Ayrıca termal tesisler için gerekli olan uzman sağlık personelinin yetiştirilmesi için Afyonkarahisar Turizm Meslek lisesinde bu konu üzerine personel yetiştirilmelidir.

Turizmin gelişmesi ile bölge halkı için yeni bir istihdam yaratılmış olacaktır. Dışa göç azalacaktır ve ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi artırılabilecektir. Turizmin gelişmesinin paralelinde farklı iş alanlarında da ilerlemeler olacaktır. Turistlere yönelik yeni oluşumlar gerçekleşecektir.

Turizm bölgelerinde yatırımcılara, imar planlama, imar uygulama, projelendirme, yatırım teşvik belgesi, işletme belgesi ve tanıtım gibi konularda yol gösterilmelidir.

Termal tesisler bünyelerinde kongre merkezlerini barındırarak cazip hale gelebilirler. Kış aylarında konaklama dışında fazla imkanlar veremeyen kitle turizmine yönelik oteller yerine, termal turizm ile entegre edilmiş oteller daha tercih edilir olacaktırlar. Afyonkarahisar’da bulunan termal oteller kongre organizasyonlarına her türlü imkanı sunabilecek durumdadır, oluşturulacak yeni tesislerde de bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Başkent Ankara’ya yakın olmak bu konuda avantaj sağlayacaktır.

Yapılan ve yapılacak tesislerin, bölgenin; termal turizm ve diğer turizm alanındaki potansiyellerinin tanıtılması ve pazarlanması amacıyla meslek birliklerinin ve özel şirketlerin, Belediye ve Özel İdaresi’nin de içinde yer aldığı Afyonkarahisar Tanıtım Vakfı gibi kuruluşların oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca termal turizm üzerine seminerler düzenlenmeli; bilim, tıp ve iş dünyasının katılımları sağlanmalı ve bunlar ulusal ve uluslararası boyutlara taşınmalıdır.

Termal alanlar içerisinde ve civarında oluşan “ikinci konut” türü talepler iyi etüt edilmelidir. Termal su bir yer altı kaynağı olduğundan özel mülkiyete konu edilmemelidir. Termal suyun yanlış kullanımı sonucu zararlı durumlar oluşabilir ayrıca gereksiz kullanımlar olabileceği için israfa oluşacaktır.

Afyonkarahisar’da bulunan dört termal su bölgesi benzer özellikler göstermektedir ve benzer konularda ihtiyaçlar duymaktadırlar. Yukarıda değinilen durum ve öneriler bu dört bölge içinde geçerlidir.

Afyonkarahisar Belediye Başkanı Av. Burhanettin Çoban ile yapılan görüşme doğrultusunda Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı termal turizmin Afyonkarahisar’da gelişimi için projeler hazırladığı görülmektedir. Bu görüşme Ek 1’de sunulmuştur. Belediye Başkanı, özellikle yurtdışına açılımın olabilmesi için havaalanı oluşturulmasının gerekliliğinin önemini

vurgulayarak, havaalanı projesinin gerçekleşmesi için çalışmaların başladığını, iki yıl içerisinde havaalanının tamamlanacağını belirtti. Bu projesinin gerçekleşmesi ile yurtdışında bulunan sağlık sigortaları ile anlaşmalar yapılca ve termal turizm kullanıcılarının kente gelmesi sağlanaca.

Termal turizm alanında nitelikli ve eğitimi personel yetiştirmek amacıyla Afyon Kocatepe Üniversitesi ve T.C. Avrupa Komisyonu ile birlikte projeler yürütölmektedir. Aktif İşgücü Programları Projesini ve bu program kapsamında yer alan, meslek edindirme kursları ile ara turizm elemanı ve hasta bakıcılığı yetiştirilmesi söz konusudur.

Termal turizmin gelişmesi kapsamında, turistler için çekiciliği artıracak tarihi mekanların iyileştirilmesi ve restorasyonu için çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca her sene geleneksel hale gelecek çeşitli etkinliklerin yapılması planlanmaktadır. Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün harekata başladığı Şuhut'tan Dumlupınar'a her yıl 26 Ağustos tarihinde, Türkiye'nin her yerinden gelen katılımcılar ile Zafer Yürüyüşü yapılmaktadır. Mevlevi'de uluslararası toplantıların yapılması için çalışmalar bulunmaktadır.

Termal suyun korunması ve geri dönüşümü için Belediye Başkanlığınca projeler yürütölmektedir. Şehrin ısınmasında kullanılan termal su, reenjeksiyon sistemi ile kuyulara geri gönderilecek, bu su termal turizmde kullanılmaya devam edecek, yine termal turizmde kullanılan suyun da yer altı sularına gönderilmesini sağlayacak sistemler geliştirilecektir. Devremülk sistemlerinin, termal kullanımda, termal kaynaklar ve sağlık açısından doğru olmadığı bilinmektedir.

Afyonkarahisar sahip olduğu termal su potansiyeli ile, Turizm Bakanlığı'nın turizm stratejilerinde de belirlendiği gibi termal turizm kenti olabilecek durumdadır. Afyonkarahisar ili hakkında ortaya koyulan veriler de bunu destekler niteliktedir.

7 DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR

Termal turizm tesislerinin tasarımı, birçok disiplinin bir arada çalışmasıyla gerçekleşmektedir. Mimarlar bu tasarım sürecinde yine yönetici konumundadır ve dolayısıyla tüm disiplinlerin faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır ve uygulamaların sırasıyla ve doğru bir şekilde yapılması takip altında tutmalıdır. Günümüzün değişen koşulları ile termal turizm tesislerinin programları, genişlemiş ve yeni fonksiyonlar ile entegre edilmiştir. Değişimler ve oluşan yeni türler, termal turizm tesislerinde tasarım kriterleri oluşturmak için bilgi sahibi olunması gereken konulardır. Bu tez çalışmasıyla, bir termal tesis tasarımı, tasarımcının öncelikle bölgesel daha sonra bina bazında tasarımına bilgi verecek saptamalar ve sonuçlar ortaya konmuştur.

Geçmişten günümüze sağlık için kullanılan termal kaynaklar, içinde bulunduğumuz son yüzyılda tıp biliminin desteğiyle bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmektedir. Değişen çevre koşulları ve çalışma şartları nedeniyle sağlıklı kalmak ve sağlığı korumak güçleşmiştir. Su ile gelen sağlık, zindelik ve güzellik kavramları çok popüler olmuştur. Termal suların var olan kullanıcı kitlesinin yanında bu amaçla termal turizmi tercih eden bir kitle ortaya çıkmıştır. Kullanıcı profilindeki bir diğer değişiklik; özellikle kırk yaş ve üstü grubun tercihi olan termal turizmin, yaş ortalaması daha düşük bir kitleye de hitap etmeye başlamasıdır. Termal turizm tesislerindeki tek değişiklik bu değildir. Termal turizm tesisleri farklı fonksiyon ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte bünyesine yeni birimler katmaktadır. Termal tesisler; kongre merkezleri, spor aktivite alanları, eğlence birimleri gibi alternatif mekanlar ile kompleks yapılar haline gelmişlerdir.

Bu değişimler sonucu geleneksel kaplıcalar yetersiz kalmıştır. Geleneksel kaplıcalardaki en büyük sorun, hijyen değerlerinin düşük olması ve konaklama ve kür merkezlerinin yetersiz ve standartlar altında bulunmasıdır. Geleneksel kaplıcaların yetersiz kalması modern kaplıcaları oluşmasına neden olmuştur.

Termal tesis tasarımı öncelikle çevre planlaması, daha sonra bina bazında planlama yapılması gereklidir. Çevre planlaması konusunda ise öncelikle kaplıca suyunu tam analizlerinin yapılmalıdır. Fiziksel ve kimyasal özelliklerinin belirlenmesi, bu özelliklere bağlı olarak kaplıca suyunun olumlu ve olumsuz etki yaptığı hastalıkların tespit edilmelidir. Daha sonraki aşamalar ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kaplıca suyunun kesin akım değerlerinin ölçülmesi ve öngörülecek tedavi birimleri için yeterli suyun olduğunun bilinmesi
- Kaplıca ve yakın çevresinde hava kirlenmesinin bulunmadığı, iklim koşullarının elverişli ve kür mevsiminin yeterli olduğunun, kirlenme bulunmadığının tespit edilmesi
- Kaplıca kaynağı ve yakın çevresinin hidrojeolojik etütlerinin yapılmış, kaynak koruma ve emniyet alanlarının belirlenmiş olması

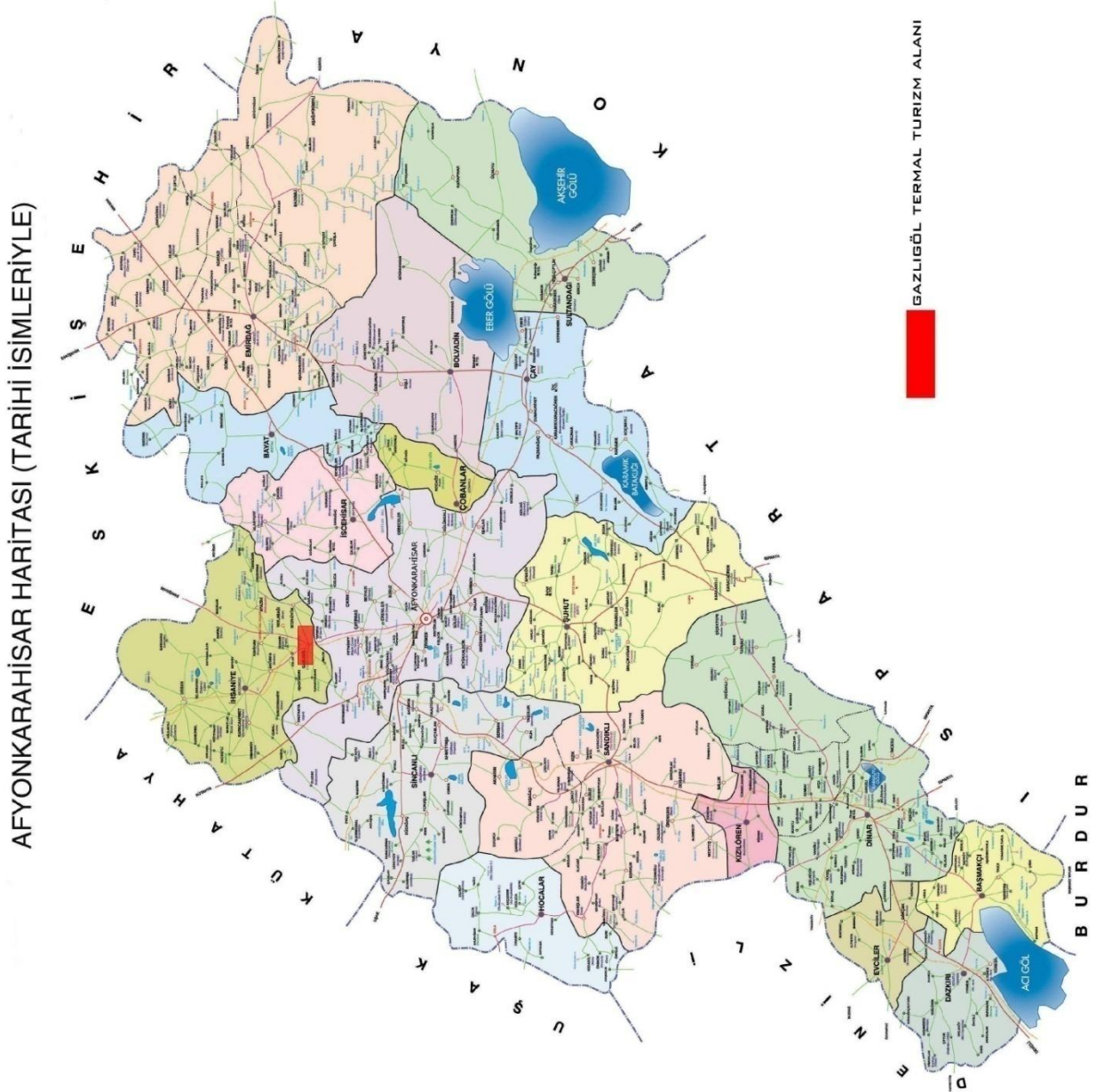
Daha sonraki aşamada ise kaynağın bulunduğu bölgenin sosyoekonomik değerlerinin tespit edilmesi gereklidir. Bölgenin ekonomik ve sosyal yapısı ortaya konmalı, mevcut turizm değerleri belirlenmeli, doğal ve yapay çevresi araştırılmalı, ulaşım şekilleri belirlenmelidir.

Ortaya konulan veriler doğrultusunda, Afyonkarahisar Gazlıgöl Termal Turizm bölgesinde bir termal turizm tesisi projelendirme çalışması yapılacaktır.

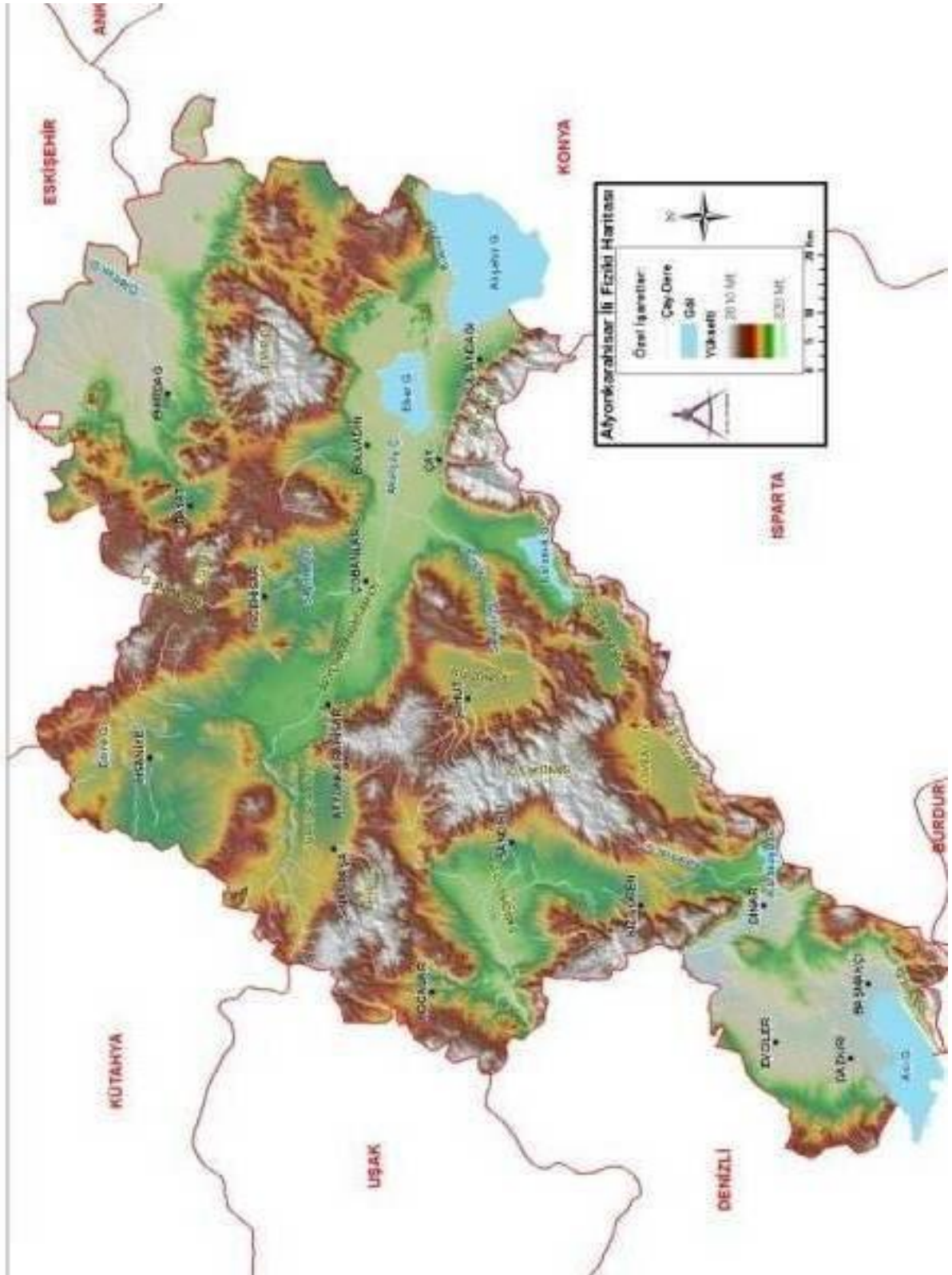
7.1. Afyonkarahisar Gazlıgöl Termal Turizm Bölgesinde Termal Turizm Tesisi Projelendirme Çalışması

Termal turizm merkezi tasarımı, tez çalışmasında ortaya konulan kriterler doğrultusunda, öncelikle yerleşme yeri ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar bölgenin doğal yapısının ve doğal koşullarının araştırılması ile başlar. Bölgenin topoğrafyası, iklimsel verileri, çevredeki olumlu ve olumsuz etkenler ortaya konur. Daha sonra termal suyun özellikleri ve debileri belirlenir. Bu çalışmalar doğrultusunda planlama kararları, yerel yönetim örgütlerinin yönetmelikleri ve ekonomik etkenlerin sınırları çerçevesinde devam eder. Tasarım kriterleri, konseptin belirlenmesi ve oluşturulan program doğrultusunda termal turizm tesisi projelendirilir.

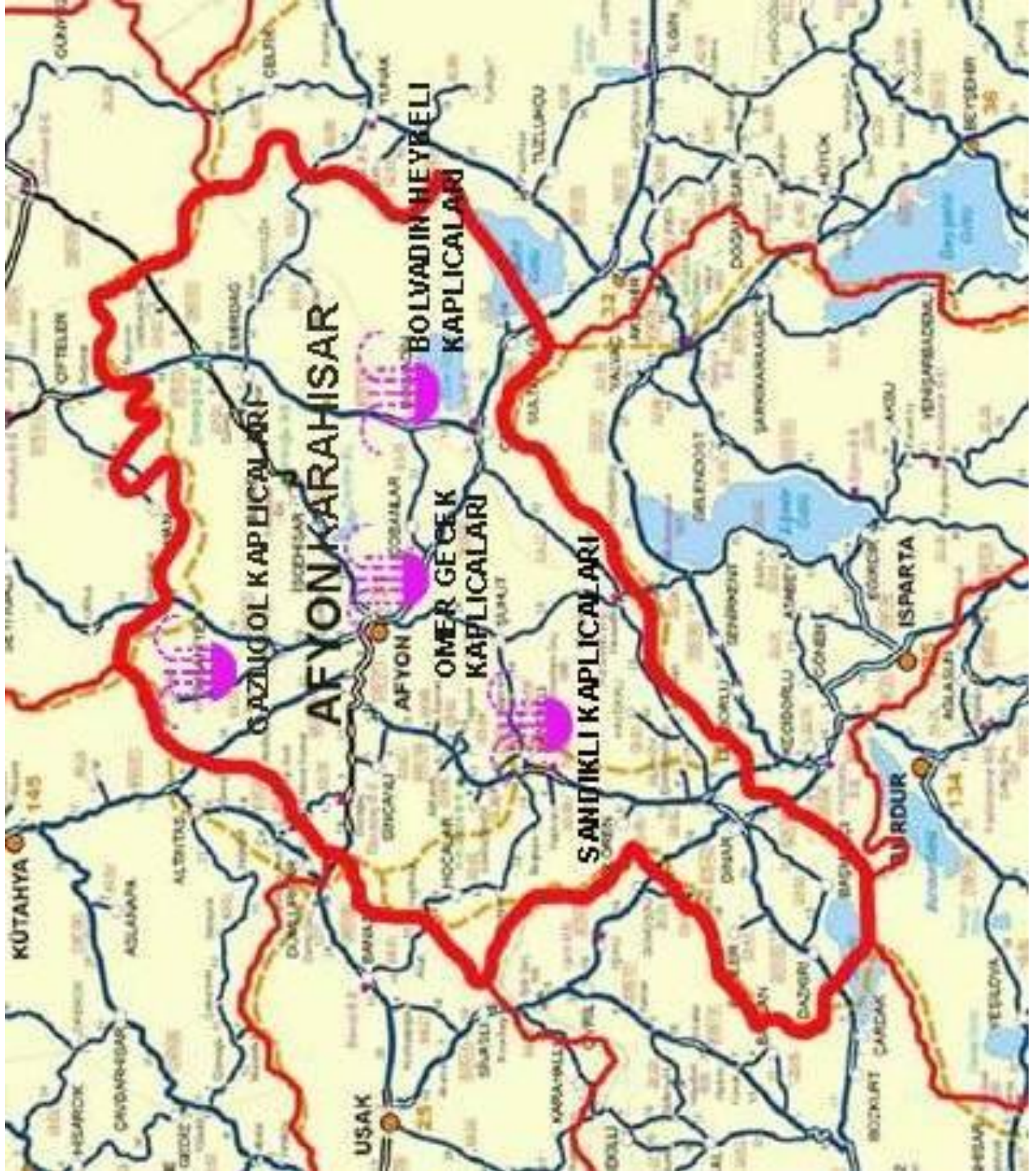
7.1.1. Gazlıgöl Termal Turizm Alanı

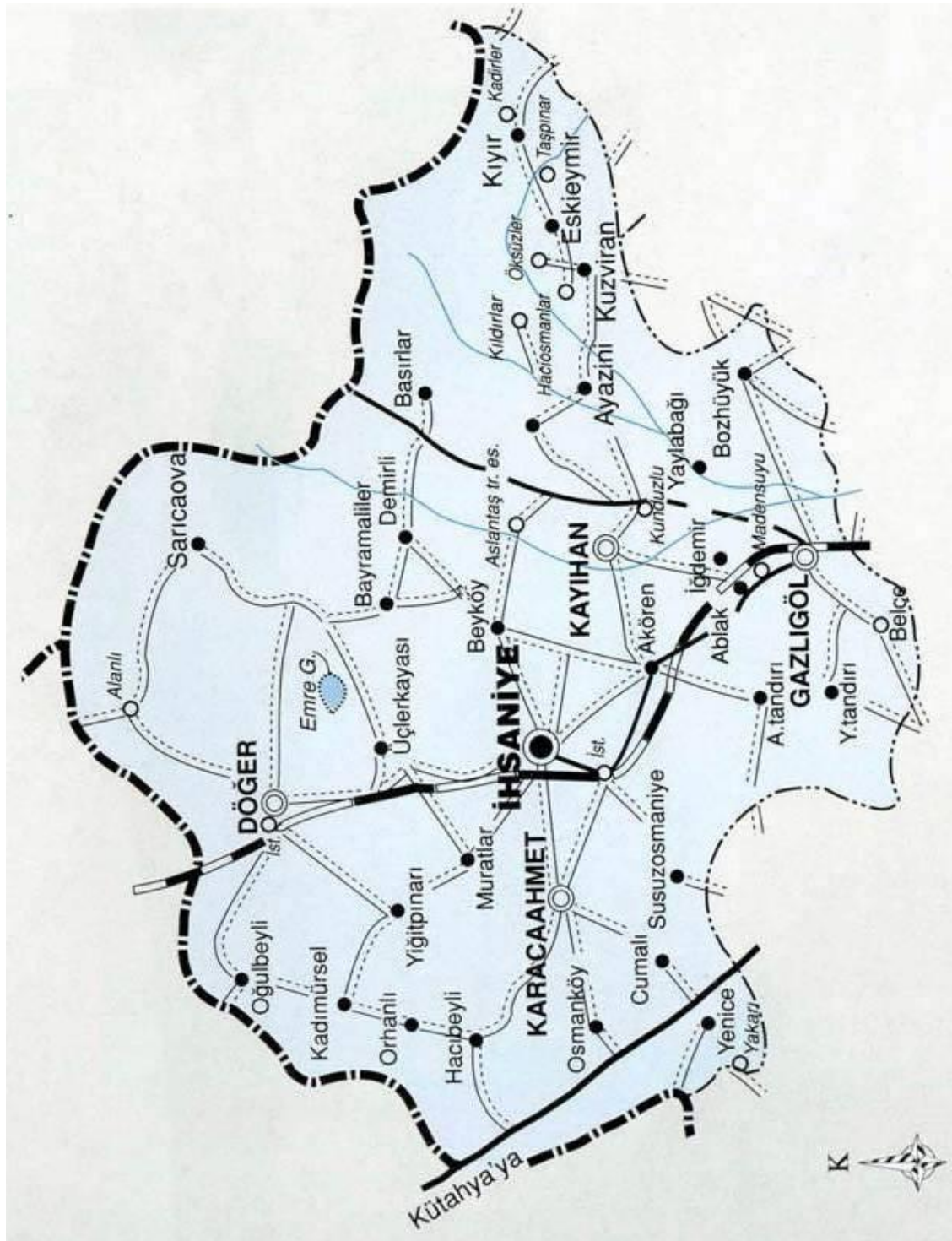
Şekil 7.1 Afyonkarahisar İli Haritası. (Afyonkarahisar Valiliği)

Şekil 7.2 Afyonkarahisar İli Fiziki Haritası. (Afyonkarahisar Valiliği)

Şekil 7.3 Afyonkarahisar ili Termal su bölgeleri haritası. (<http://www.kultur.gov.tr>)

Şekil 7.4 İhsaniye İlçesi Haritası. (Afyonkarahisar Valiliği)

7.1.2 Gazlıgöl Kaplıcası Genel Bilgiler

Gazlıgöl Bölgesinin termal turizm koşulları 6. Bölümde incelenmiştir.

Şekil 7.5, 7.6 Gazlıgöl Merkez Görünüm

Şekil 7.7, 7.8 Gazlıgöl Merkez Görünüm

Şekil 7.9, 7.10 Gazlıgöl çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm

Şekil 7.11, 7.12 Gazlıgöl Çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm

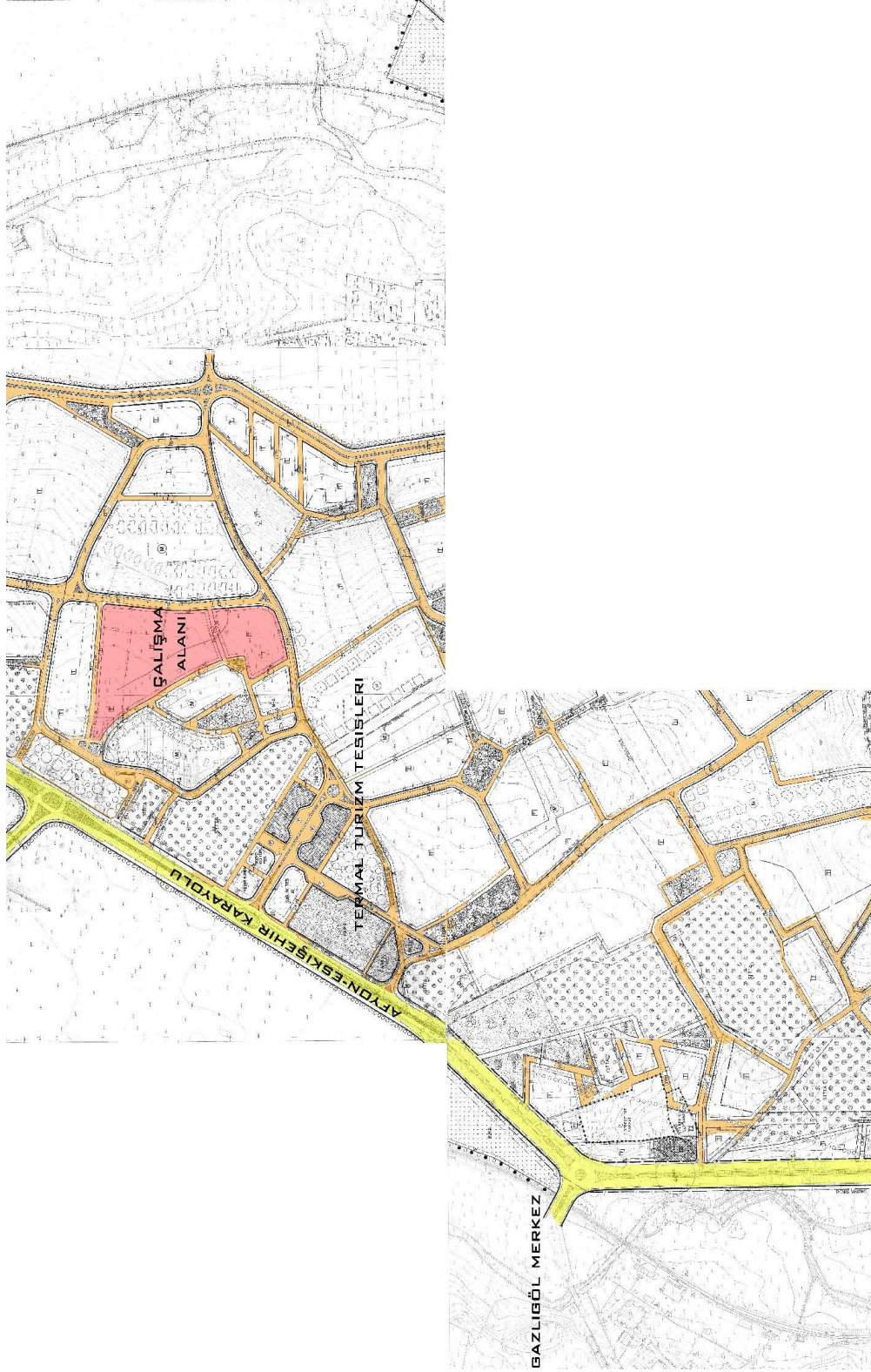
Şekil 7.13,7.14 Gazlıgöl Çevre, Devremülk Sitelerden Görünüm

Bölge meşe, çam, ardıç ormanları ve koruluklarla çevrilidir. Yakın çevresinde kültür turizm potansiyeli taşıyan Frig Kaya Anıtları, Roma-Bizans kaya yerleşimleri, mezar odaları, peribacaları ve yaylaları bulunmaktadır. Gazlıgöl bölgesinin hidroklimatolojik durumunun termal turizm için uygun olduğu belirlenmiştir. Gazlıgöl Turizm Merkezi 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca “Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmıştır. Kentin ve bölgenin sosyo-ekonomik durumu incelenmiştir termal turizm yapılması için uygundur. Bölgede bulunan suyun fiziksel ve kimyasal özellikleri incelenmiş ve hangi hastalıkların tedavisinde kullanılabileceği Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiştir. Bölgede Gazlıgöl Belediyesinin işletmesini yaptığı; apart birimler, villalar ve termal havuzdan oluşan bir termal tesis bulunmaktadır. Ayrıca bölgede bir çok sayıda devremülklerden oluşan siteler vardır.

Çizelge 7.1 Afyonkarahisar'daki Jeotermal Enerji Varlığı. (Türkiye Jeotermal Envanteri, 1996.)

Jeotermal Alan Adı	Sıcaksu Kaynak Adı	KAYNAK			Kullanım Alanı	Kurulu Tesis
		Sıcaklık (°C)	Debi (lt/sn)	Potan. (MWt)		
Ömer-Gecek -Kızık -Uyuz	Ömer-Gecek	52-66	3,66	0,47	Kaplıcada, ısıtmacılıkta(Konut, Sera) hayvancılıkta, soğuk hava deposu işletmesi ve endüstriyel ısı kullanımında	Kaplıca, 35 adet motel, termal havuz ve bunların ısıtılması 0,35 ha sera ısıtılması, özel sektöre ait termal tesisler ve Afyon şehrinin ısıtılması
	Kızık-Uyuz	46-71	2,1	0,32	Kaplıcada, kaplıca tesisi, sera, çiftlik vb. ısıtılmasında	Kaplıca
Gazlıgöl	Gazlıgöl	31-70	2	0,29	Kaplıcada, kaplıca tesisi, Heybeli köyü ve sera ısıtılmasında	Kaplıca
Heybeli-Çay (Kızılkilise)	Heybeli	36,5-50	6,9	0,43	Kaplıcada ve kaplıca tesisinin ısıtılmasında	Kaplıca
	Karaburun, Çobanba. ve K.burun tepe	30	1,4	-	Kaplıcada ve kaplıca tesisinin ısıtılmasında	-
Sandıklı (Hüdai)	Hamamçay Vadisi	57-68	90	12,43	Kaplıcada, kaplıca tesisi, sera ve Sandıklı ilçesinin ısıtılmasında	Kaplıca ve kaplıca tesis ısıtılması

7.1.3 Termal Turizm Tesisi Projelendirme Çalışması

Şekil 7.15 Gazlıgöl Genel Planı .

Şekil 7.16 Gazlıgöl Çalışma Alanı

Şekil 7.17, 7.18 Gazlıgöl Çalışma Alanı

Şekil 7.19, 7.20 Gazlıgöl Çalışma Alanı

Şekil 7.21, 7.22 Gazlıgöl Çalışma Alanı

Bölgede, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından analizler yapılmıştır. Gazlıgöl mahallesi doğusu ile Alçın çayı arasında ondört adet sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Termal suyun sıcaklığı 31-70°C, toplam debi 2lt/sn'dir. Seçilen arazinde termal su kuyusu açılmış ve termal tesis için gerekli koşulları sağladığı görülmüştür. Arazinin çevresinde devremülk siteleri bulunmaktadır. 4. Bölümde tesis kapasitesinin belirlenmesi için bir formül ortaya konmuştur.

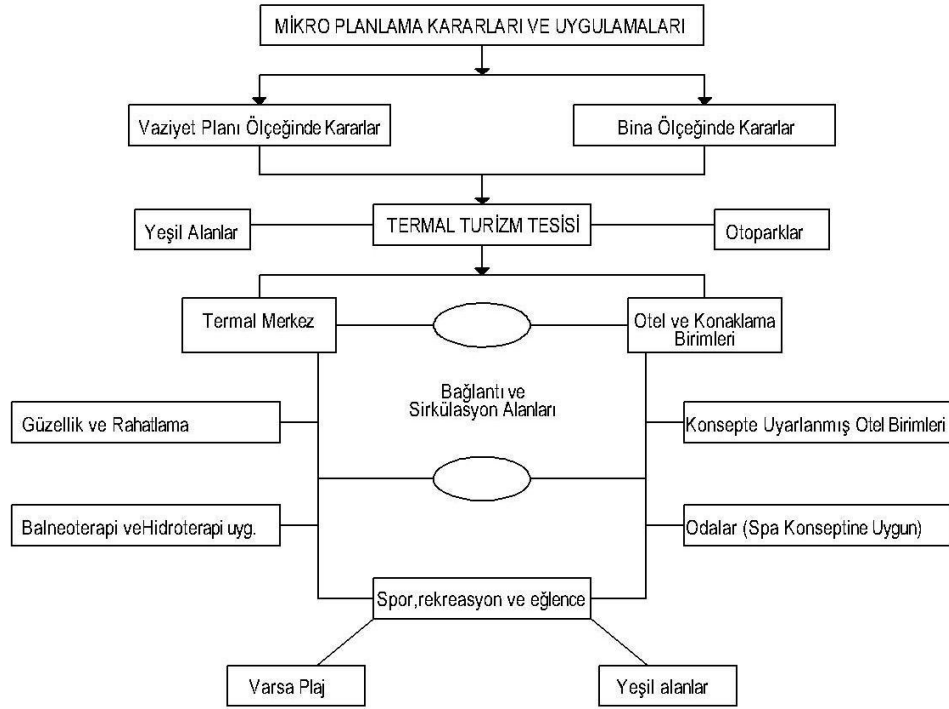
$$\frac{\text{Debi (lt/sn)} \times 86.400}{200} = \text{kişi sayısı} \times \text{konaklama yüzdesi} = \text{YATAK KAPASİTESİ}$$

Bu formüle göre arazide oluşturulacak tesisin yatak kapasitesi, konaklama yüzdesinin 50 olacağı varsayımı ile:

$$1.2 \text{ (lt/sn)} \times 86.400 / 200 = 518.4 \times 0.80 = 259.2 \text{ yaklaşık 200 yatak kapasitesi öngörülebilir.}$$

Termal turizm tesisi projelendirme çalışması, 200 yatak kapasiteli, dört yıldızlı otel niteliklerine uygun olacak şekilde yapılmıştır. Termal merkez sadece otel kullanıcılarına aittir. (Turizm Bakanlığı'nın belirlediği dört yıldızlı otel kriterleri EK-2 'de listelenmiştir.)

Mikro ölçekte projede yer alacak tedavi birimleri ve bina bazındaki birimler aşağıda sıralanmıştır. Makro ölçekte Gazlıgöl kasabasında, küristlerin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için alışveriş sokakları, eğlence merkezleri, yöreye özgü ürünlerin ve el sanatlarının sergilendiği alanlar oluşturulabilir. Boş zamanları değerlendirmek için bölgede yer alan ören yerlerine, kent merkezine geziler düzenlenebilir.

Şekil 7.23 4. Bölümde ortaya konulan, Termal turizm tesisi mikro planlama işlev şeması.(Tesis türüne göre bazı konseptler bulunmayabilecektir.) (Güvenç, 2007)

7.1.3.1 Termal turizm tesisi kür merkezlerinde yer alan tedavi üniteleri

Termal turizm tesisi kür merkezinde yer alacak tedavi üniteleri, gazlıgöl termal merkezinde bulunan termal suyun tedavi edici özellikleri doğrultusunda belirlenecektir.

Gazlıgöl’de bulunan termal suyun iyi geldiği hastalıklar ve tedavi yöntemleri şu şekildedir :

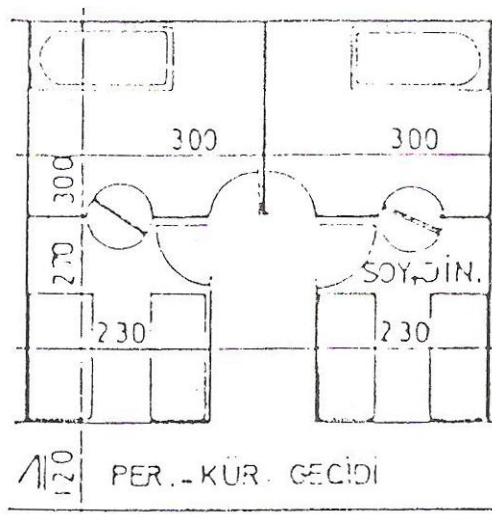
- Romatizmal hastalıklar ve dolaşım sistemi sendromları rahatsızlıkları adı altında; karaciğer, safrakesesi, mide ve bağırsakların sipastik ağrılı sendromları nevralsi, nevrit, artroz, saboreik deri hastalıkları ve kadın hastalıkları tedavisi.
- İçme tedavisi kürler şeklinde yapılmaktadır. Suyun yapısında bulunan karbondioksitin periferik dolaşımı genişletici ve kan dolaşımını düzenleyici etkisi bulunmaktadır.
- Kapalı ortamlarda oluşan nemli ve buharlı havanın solunumuda tedavi edicidir. Solunum yolu tedavisi; kalbin çalışma kapasitesine, ritmine, atım hacmine etkileri koroner damarları genişletici ve artariel tansiyon düşürücü tesirleri olduğu gibi; solunum yolu ile ; kalbin çalışma kapasitesine, ritmine, atım hacmine etkileri, koroner

damarları genişletici ve arteriel tansiyon düşürücü tesirleri olduğu gibi ; solunum yolları rahatlatıcı faktörleri bulunmaktadır.

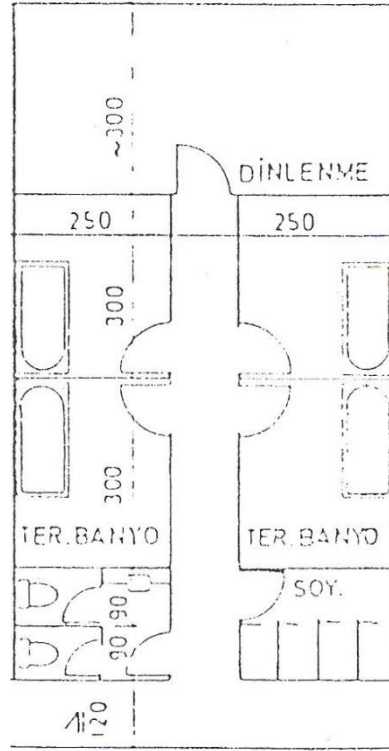
- Metabolizma hastalıklarında bir taraftan sıcaklığın etkisiyle özellikle buğu banyolarında terleme ve yıkım faaliyeti hızlandırılırken içme kür tedavisi ile metabolik faaliyet zincirinde önemli rolü olan organların çalışması düzenlenmektedir.

Bu endikasyonlar doğrultusunda kür merkezinde bulunması gereken tedavi birimleri şu şekildedir:

- Banyo Birimleri : Termal suların kullanıldığı birimlerdir. Bu birimlerde soyunma-dinlenme odaları ve uygulama odaları bulunmaktadır. Uygulama odasında küvet bulunur. Kaplıca banyolarında en az 200 lt/kişi, ortalama 275-300 lt/kişi, en çok ta 350 lt/kişi kaplıca suyu kullanılır. Banyo küvetinde daha fazla suyun bulunması öngörülmez. Banyo küvetindeki fazla su, insan ağırlığını azaltarak sürekli olarak vücudu duyun yüzeyine kaldırır ve dışarı atar. Ancak banyo uygulamalarında kullanılan ve yukarıda belirtilen su miktarları, kaplıca sularının verimlerine ve doktor önerisine bağlı kalınarak ayarlanır. Banyo küveti yaklaşık 5 dakikalık bir süre içinde dolacak ve boşalacak bir sistemle donatılır. Banyo suyunun sıcaklığı genelde 36-38 °C olur. Banyo süresi normal olarak 20 dakikayı aşmaz. Banyo odasının sıcaklığı 20 °C'nin altına düşmemelidir. Türkiye için optimum bir banyo odası büyüklüğü en az 2,5x3 m boyunda veya 7,6-8,5 m² taban alanına sahip ve yüksekliği 3 m. olmalı, banyo duvarları ise 2,2 m. yüksekliğe kadar seramik vb. malzeme ile kaplanmalıdır.

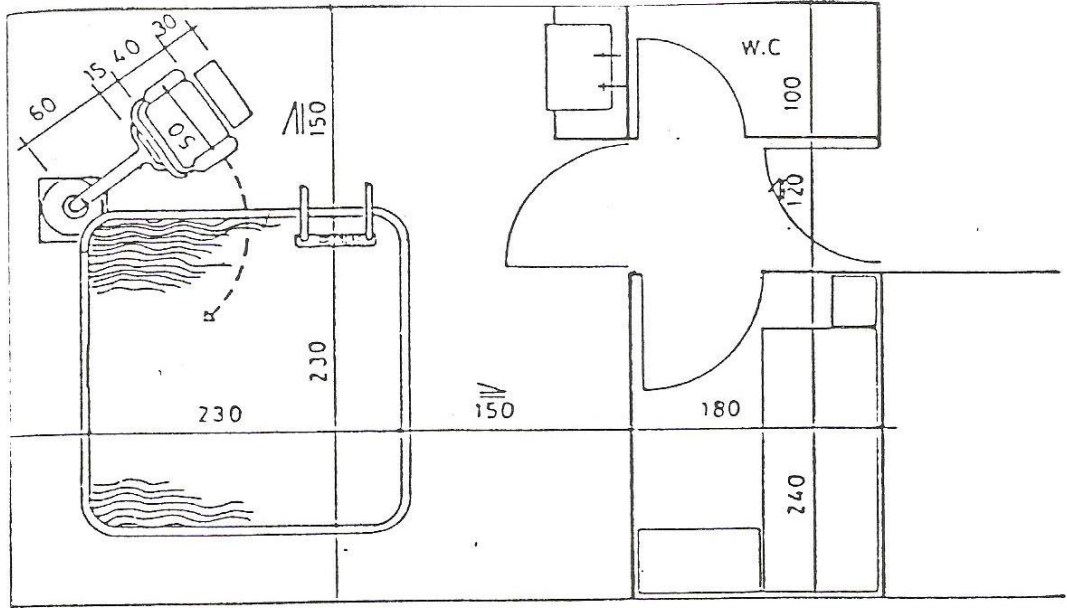

Şekil 7.24 Termal banyo birimi. Soyunma birimleri ve banyo birimi plan şeması.
(Özdönmez, 1990)

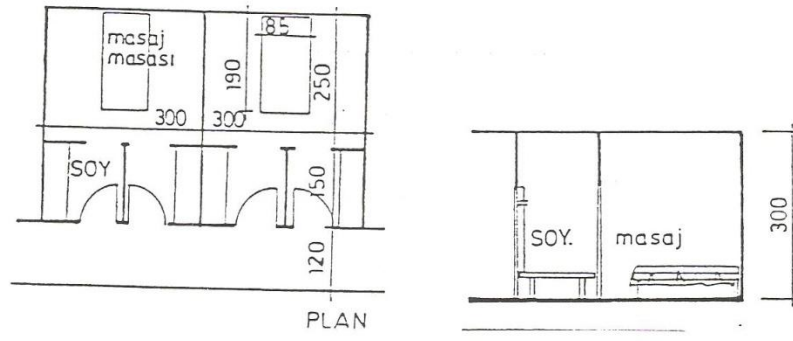
Şekil 7.25 Termal banyo birimi. Soyunma, dinlenme birimleri ile banyo birimi plan şeması. (Özdönmez, 1990)

- Oturma Banyosu Birimleri : Oturma küveti bulunan uygulama odası ile soyunma-dinlenme odalarından meydana gelmiştir. Uygulama odası en az 1,8x2,2x3 m. boyutlarında geliştirilir. Uygulama odasında wc bulunur.
- Ağır hareket havuzu birimleri : Felçli ve ağır hareket eden hastalar için, içine mekanik kaldırma aletleri sarkıtılan, gerektiğinde sedyelerin girebileceği büyüklükte havuz ve soyunma-dinlenme odalarından oluşur. Hastanın suya basit vinç benzeri bir sistemle sandalyeye oturur vaziyette indirilebileceği bir düzenek bulunması gerekir. Havuz çevresinde koltuğun ve sağlık personelinin hareket edebileceği bir alan düzenlemesi yapılmalıdır. Banyo uygulaması için en az 2,3x2,3x1,5 m. boyutlarında bir havuz öngörülür.

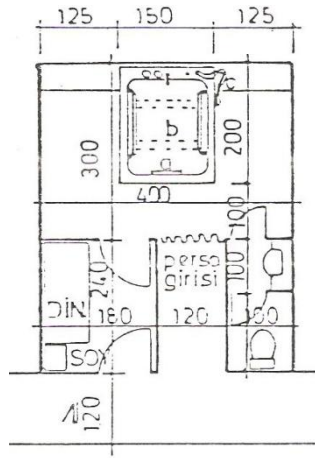

Şekil 7.26 Ağır Hareket Havuzu Birimi Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

- **Özel Banyolar :** Özellikle 1. Sınıf kür merkezlerinde, özel ya da resmi konukların kür gereksinimlerini karşılamak üzere düzenlenen mekanlardır. Bu mekanlar tek bir kür uygulaması için düzenlenebileceği gibi, birden fazla kür uygulamasına (banyo, masaj, çamur, sualtı masajı gibi) elverecek şekilde düzenlenebilir. Genellikle iki kişinin birlikte kür yapmasına olanak veren bu mekanların boyutları, normal kür birimleri için öngörülen boyutlardan daha geniş tutulur. Normal ve bilinen kürler aynen uygulanır.
- **Masaj Birimleri :** Masaj vücut dokularının terapotik amaçlar için elle işlenmesidir. En eski tedavi şekillerinden biri olup, halen hastalık ya da rahatsızlık belirtilerini hafifletmek için kullanılmaktadır. Makineyle yapılan masajlar içinse, motorlu vibratörler, silindirler, bel-bacak kayışları vb. aletler kullanılmaktadır. Masaj odasında bir uygulama masası bulunur. Sualtı masajında, banyo uygulaması ile su altında masaj uygulaması birlikte yapılır. Banyo küveti, 1cm²/20 kg basınçlı su sıkan bir aygıtı sahiptir. Bu tür uygulamalar için 3x4x3 m. boyutunda bir alan ve 20 dk.'lık bir kür süresi öngörülür.

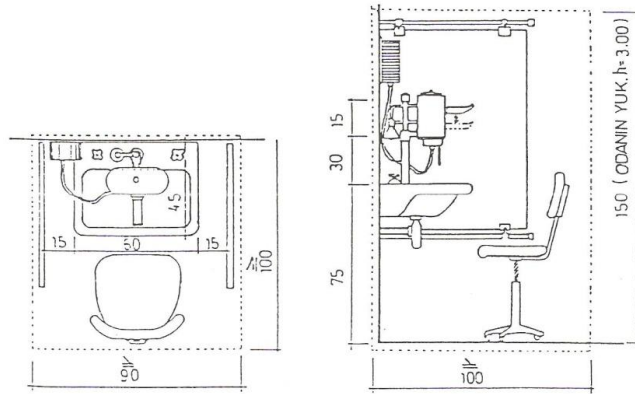

Şekil 7.27 Masaj Odası Plan Şeması. (Çınar, 1991)

Şekil 7.28 Su Altı Masajı Plan Şeması. (Haddad, 1989)

- Gaz 'İnhalasyon' Tedavisi : Termal tesiste terapi uygulama odalarında, uzman eşliğinde yapılan bu tedavi mineralli suların buhar ve aerosol haline getirilerek solunum yollarına uygulanması şeklindedir. İnhalasyon için özel inhalatörler kullanılır.

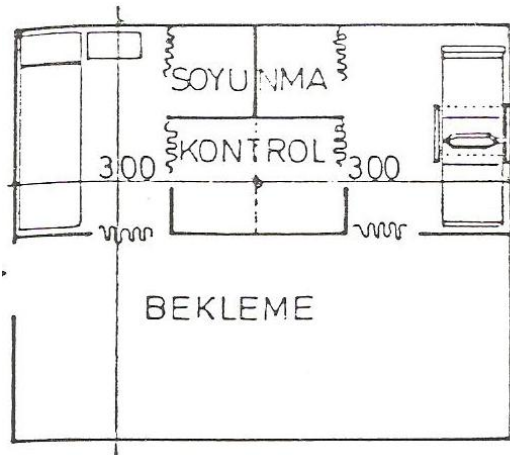
Şekil 7.29 İnhalasyon Uygulama Birimi Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

- Buhar tedavisi : Sıcaklıkları vücut ısısının üzerinde olan maden sularının buharından istifade edilerek yapılan bir uygulamadır. Bu yöntemle tavandan ya da tabandan açılan deliklerden fişkıran buhar solunarak şifa alınır. Ayrıca bu buhar deriye temas ettiğinden cilt üzerinde de etkili olur.
- Duş tedavisi : Duş, şifalı suyun tazyikle ve değişik şekillerde vücuda uygulanması demektir. Püskürtme, yağmurlama ve serpme şeklinde uygulanmaktadır. Böylelikle suyun sıcaklık ve sismik etkilerine bir de basınç etkisi katılmış olmaktadır. soyunma-dinlenme odaları bulunmalıdır. Bu tür uygulamalar 19-42 °C sıcaklık ve 1cm²/20 kg basıncında su sıkan aygıtlarla yapılır. Sinirsel sistemi uyarmak ve kan dolaşımını hızlandırmak amacıyla bu uygulamalar için 2x3x3 m. boyutlarında mekanlar düzenlenir.

Şekil 7.30 Duş Birimleri Plan Şeması. (Özdönmez, 1990)

- Elektro-terapi birimleri : Elektrik tedavisi için gerekli donatım ile uygulama yatakları içeren mekanlardan oluşmuştur. Uygulama odası boyutları 2,5x3x3 m.olan bir mekan olarak düzenlenir.

Şekil 7.31 Elektro-terapi Tedavi Birimleri Plan Şeması. (Haddad, 1989)

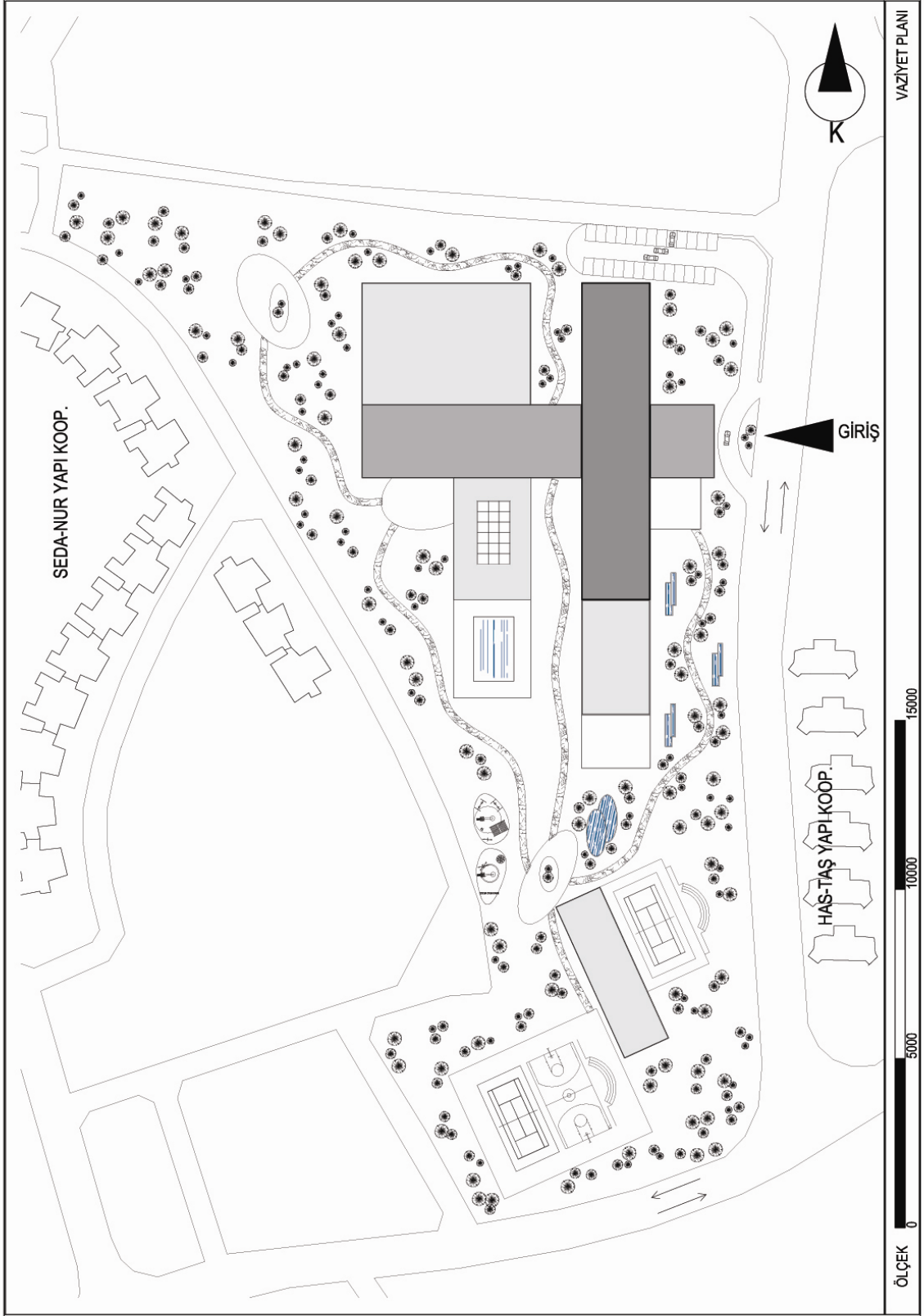
- Hidroterapi birimleri : Hidroterapi; termal su, normal su ve deniz suyuyla yapılabilir. Banyo duş vb. yöntemlerin yanında su içi egzersizlerde yapılmaktadır.
- Havuz birimleri : İçinde jimnastik yapma olanağı verebilecek şekilde tasarlanmış havuz birimleriyle üç birimde incelenir; termal su havuzları, mineral su havuzları, deniz suyu havuzları. Tedavi için kullanılacak havuzlar, genel havuzlara nispeten daha küçük ve birden fazla olması gerekir. Açık ya da kapalı olarak planlanabilir. Giriş, giriş holü, bekleme salonu kullanıcı sayıları göz önünde bulundurularak uygun büyüklükte olmalıdır. Güneşlenme veya dinlenme terasları, soyunma, duş, Wc olmalıdır. Kapalı ve açık havuz kürlerinde bir kişi için en az 3-4 m² alan öngörülür ve havuz derinliği 0,9-1,2 m.den başlayarak 1,5m. derinliğe ulaşan taban eğimlerine sahip olur. Havuz kürlerinde su sıcaklığının 28-36°C arasında bulunması sağlanır. Kür açısından en uygun havuz sıcaklığı ise 30-34 °C olarak ayarlanır. Kaplıca su veriminin sınırlı olmadığı kür merkezlerinde 8x17x0,9-1,5 m. boyutlarında ve kenarlarında tutunma kolları bulunan bir havuz, kür denetimi ve uygulama açısından en uygun büyüklük olarak kabul bulunur.
- Kol ve Ayak Banyosu : Bu birimlerde kol için ayrı, ayak için ayrı aygıtlar bulunmalıdır. Ayrıca Skoç duşu için duş aygıtı ve yıkanma yeri gereklidir. Hepsi aynı birim içinde yer alabilir. Genellikle kişi başına birim uygulama için 1x1,1 m. büyüklüğünde bir alan ayrılır ve bu alanlara banyo aygıtları konur.

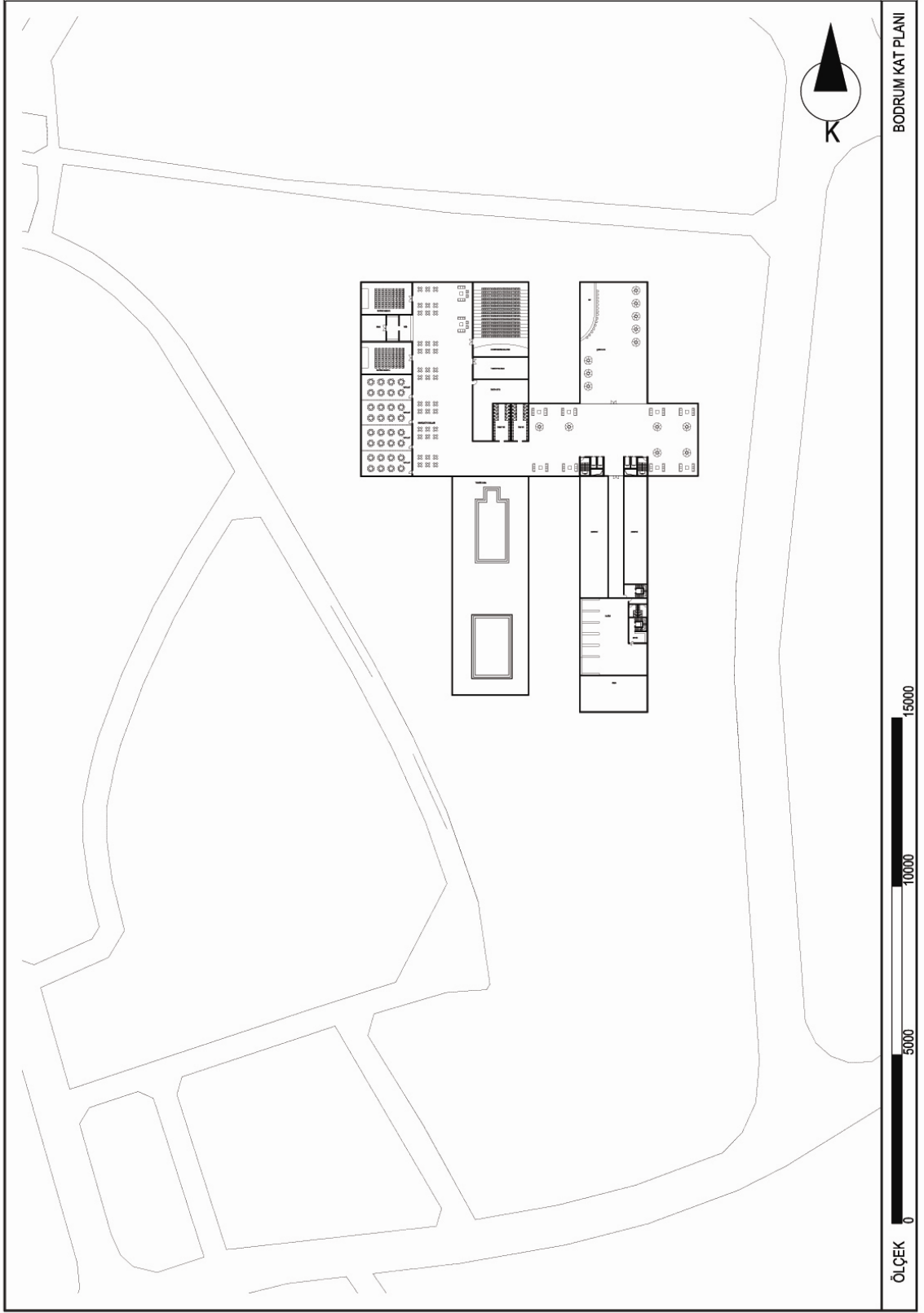
7.1.3.2 Termal Turizm Tesislerinde Bina Bazında Bulunan Birimler

- Konaklama birimleri
- Resepsiyon-danışma
- Teknik servis, idare ve personel mekanları
- İçme suyu kaynakları
- Kürlerin yapıldığı, termal suyun kullanıldığı büyük havuz ya da küçük banyolar, bu birimlere hizmet eden soyunma odaları, dinlenme mekanları, wc
- Muayene, tıbbi teşhis odaları, grup terapi odaları

- Değişik tedavi türleri için mekanlar (Hidroterapi, masaj, aromaterapi, termoterapi, elektroterapi, helioterapi, laser tedavisi, fizikoterapi vb.)
- Yüzme havuzları, egzersiz havuzları, jakuzi, sauna, dalma havuzlu buhar banyosu, iğne duşu, normal duşlar
- ‘Wc’ ler
- Güneşlenme alanları
- Beden eğitimi salonu; kalp-damar rehabilitasyonu ve ağırlık çalışma aletleri, aerobik ve yoga mekanları
- Kafe-restoran ve bekleme salonu
- Çok amaçlı salonlar
- Park ve bahçeler
- Güneşlenme terasları
- Manzaralı yürüyüş yolları
- Jogging, jimnastik amaçlı kulvarlar düzenlenir.

7.1.3.3 Termal Turizm Tesisi Projelendirme Çalışması Vaziyet Planı ve Kat Planları

7.2. Değerlendirmeler

- Spa mekanları, hareketli sağlık kulübü mekanlarının trafiğinden izole olacak şekilde tasarlamalarıdır. Termal otellerin termal merkezi, yerel spa üyeleri için ayrı resepsiyon alanına gereksinim duyar ve bu alanlar otel lobisine kolaylıkla ulaşabilecek bir konumda olmalıdır. Ayrı bir spa asansörü, oda katlarına ve spa mekanlarına direkt olarak bağlamalı ve müşterilerin odalarından serbestçe ve lobiye uğramadan spa birimlerine geçmeleri sağlanmalıdır. Spa resepsiyonu ve ön büro alanı otel lobilerine benzer tasarlanmalı, geniş bir bekleme salonu ve dükkanlar bulunmalıdır.
- Termal turizm tesislerinde hangi termal birimlerin yer alacağını belirlemek için, termal suyun iyi geldiği hastalıkların tespit edilmesi gerekmektedir. Tedavi birimlerinin sayısı ve planlanması buna göre yapılacaktır.
- Termal otellerde odalar engelli kullanıcılar düşünülerek, tekerlekli sandalyenin hareketinin sağlanabileceği boyutlarda tasarlanmalıdır. Odalarda yemek yeme – dinlenme – güneşlenme için teras ya da balkon bulunması bir artı olacaktır. Termal su kullanımının denetimi için odalara termal su verilmemelidir. Ancak odalarda normal suyla hidroterapi yapabilinecek banyolar planlanabilir.
- Yüzme havuzları (açık-kapalı, sıcak-soğuk), jakuzi havuzları, egzersiz havuzları, hidro-masajlı havuzlar birbiriyle ilişkili tasarlanmalıdır. Kapalı mekanlarda ıslak hacim birimlerinde nem sorunu kesinlikle çözülmeli, ışıklıkları olmalı, doğal havalandırma imkanları bulunmalıdır.
- Spa'nın huzur ve dinginlik veren özelliği tesisin bütün birimlerinde hissedilmesini sağlamak çekiciliği artıracaktır. Odalarda, genel kullanım alanlarında, termal kür birimlerinde ve bu bölümlere geçişlerde, açık mekanlarda; renk, ışık, tefriş gibi mimari düzenlemelerle bu hissi yaratmak mümkün olacaktır.
- Termal tesislerde güzel bir doğal ortam öncelik taşır. Park ve bahçeler, akarsu göl vb. su öğeleri, güneşlenme terasları, manzaralı yürüyüş yolları, Jogging, jimnastik amaçlı kulvarlar düzenlenmelidir.

- Kullanıcıların kür zamanları dışındaki vakitlerini değerlendirmeleri için, kentte bulunan tarihi, sosyal, kültürel mekanlara geziler gerçekleştirilebilir. Termal tesis alanı içinde yürüyüş yolları rekreatif alanlar düzenlenebilir.
- Kür birimleri tedavi görülen mekanlardır. Bu birimler kullanıcıların aynı zamanda rahatladığı ve dinlendiği mekanlardır. Kullanıcıların hastane birimindeymiş gibi hissetmemeleri için tasarımda bu etkinin azaltılması gerekmektedir. Doğal ışık alan bekleme mekanları, varsa manzara, iç bahçe, havuz vb. görüş alan dinlenme alanları oluşturmak, mekansal karakterde rahatlama ve huzur unsurlarını yansıtacak mimari öğeler kullanmak bu etkinin azalmasına yardımcı olacaktır.
- Termal turizm tesisleri kür birimleri, bu tesislerin diğer tesis türlerinden farklılaştığı noktadır. Kür birimlerinin; mekansal karakterleri (daha önce belirtildiği gibi ışık, renk, geçişler, diğer mekanlar ve dışarı ile ilişkilendirilmesi gibi), planlamada yerleşimleri, boyut kriterleri tesis tasarımına yön verecektir.

KAYNAKLAR

Afyon Turizm Rehberi, (2001), Afyon Valiliği Yayınları, Afyon

Akdeniz, H., (1990), “Mevcut Kaplıca Yerleşmelerinde Sistematik Bir Yaklaşımla Belirlenen Öğeler Açısından Sorunların İncelenmesi Mevcut Kaplıca Tesislerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Bursa Örneği) ”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi

Akok, M., (1986), “Ankara Şehrindeki Roma Hamamı”, Türk Arkeoloji Dergisi, 18:1.

Albayrak, A.S., Kalaycı, Ş. ve Karataş, A., (2004), “Türkiye’de coğrafi bölgele göre islerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerinin temel bileşenler analiziyle incelenmesi”, SDÜ, İİBF dergisi, sayı 2, Isparta.

Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü,(1996), Afyon İli Raporu, Ankara

Çekirge, N., (1981), “Kaplıcalardaki Kür ve Rekreasyon Birimlerinin Planlaması ve Tasarımı için Bir metod – Türkiye’ye Yönelik Bir Uygulama”, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul

Çekirge, N., (2006), “Maden Suları Sıcak Sular ve Kaplıca Yerleşimlerinin Planlanması”, Şehir ve Çevre Jeolojisi Ders Notları, İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Müh. Bölümü, İstanbul.

Çınar, İ., (1991), “Sağlık Turizmi’nde Kaplıca Yapıları”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi

Çağlar, K.Ö., (1970) Türkiye Şifalı Suları ve Kaplıcaları, MTA Yayınları, Ankara

Çubuk, M., (1984), Turizmin Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım, MSÜ Matbaası, İstanbul

Ergani, E., Havza 25 Mayıs Termal Tesisleri Turizm Merkezi, Mevzi İmar Planı Açıklama Raporu, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1987

Güvenç, C., (2007), “Türkiye’deki Termal Turizm Tesislerinin Planlama ve Tasarım İlkelerine İlişkin Bir Model Önerisi (Çanakkale Örneği), YTÜ Mimarlık Fak. Doktora Tezi

Haddad, K., (1989), “Türkiye’de Termal Turizmi ve Termal Su Şehirlerinde Ana Birimlerin İncelenmesi ”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi

Huffadine, Margaret, (2000), Resort Design: Planning, Architecture and Interiors, McGraw Hill Inc., New York – A.B.D.

- Kalkan, O., (1995), “Açıklamalı Turizm Mevzuatımız, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara
- Karagülle, M. Zeki., Doğan, M.B., (2002), Kaplıca Tıbbı ve Türkiye Kaplıca Rehberi, Nobel Kitabevleri, İstanbul
- Karagülle, M. Zeki., Prof Dr., (2004), 6. Uluslararası Kaplıca ve Tıbbi Balneoloji Kongresi, Temel Talassoterapi Kursu, Antalya
- Karagülle, M. Zeki., Doğan, M. B., (2005), Türkiye Kaplıca ve Talassoterapi Rehberi, Nobel Kitabevleri, İstanbul
- Karagülle, M. Zeki., Dönmez, Arif., (2006), 35. Uluslar arası Tıbbi Hidroloji ve Klimatoloji Topluluğu (ISMH) Kongresi – Kongre kitabı, 6-10 Haziran 2006, İstanbul
- Keskin, Y., (2008) “Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Tatminin Ölçülmesi Kızılcahamam Örneği” Düzce Üni. Sosyal Bilimler Ens., YL Tezi
- Mogelhoj, Helene., (2002), Taking the Plunge : Spas and Hotel Industry, PKF UK Opinion Piece
- Napier, E., (2002), A Place To Spa, Conran Oktups Limited, China
- Oruç, O., (2004), “Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa-Atlı Spor Turizmi’nin Kastamonu Örneği Üzerinden İrdelenmesi”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi
- Özdönmez, F., (1990), “Kaplıca Tesislerinde Tasarım ve Yapıma Yönelik Yaklaşım ilkeleri”, YTÜ Mimarlık Fak. YL Tezi
- Rutes, A. Walter., Penner, Richard H., (2002), Hotel Design Planning and DEvelopment, W.E. Norton & Company, NewYork, A.B.D.
- Sandıkçı, M.,(2008), “Termal Turizm İşletmelerinde Sağlık Beklentileri ve Müşteri Memnuniyeti” AKÜ İşletme Fak. Doktora Tezi
- Seçer, F., (2002) “Afyon İlindeki Jeotermal Enerji Potansiyeli, Kullanım Alanları ve Daha Etkin Kullanım Açısından Yapılması Gerekenlerin Afyon Örneğinde İncelenmesi” AKÜ Uzmanlık Tezi
- Swan, S., (2007), SPAs&Hot Springs of Turkey, Boyut Matbaacılık, İstanbul

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2006), Türkiye Turizm Stratejisi

T.C. Maden Tetkik Arama Enstitüsü, (2000), Gazlıgöl Kaplıca Raporu.

T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, (2000)
“Afyon sanayi potansiyeli ve yatırım alanları araştırması”, Ankara

T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı, Madencilik  zel İhtisas Komisyonu, Enerji Hammaddeleri Alt Komisyonu,(1996), “7.Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-1999) Jeotermal Enerji  alışma Grubu Raporu.”, Türkiye Jeotermal Envanteri, Ankara

Tecer, M,(2003) “Türkiye Ekonomisi”, TODA_E Yayınları, Ankara

Türk Dil Kurumu, (1998) “Türkçe Sözlük”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

Uyanık, A., (2006) “Afyonkarahisar Sandıklı Hüdai Kpalıcalarının Hijyenik Koşulları ile Kaplıca Personelinin Bilgi Tutum ve Davranışları” Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fak. YL Tezi

 lker, İ., (1988), Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı,  ağdaş Kültür Dizisi, Ankara

Yerel Ekonomik Gelişime Programı Termal Turizm Fizibilite Etüdü, (1998), Afyon Ticaret ve Sanayi Odası, Afyon

 NTERNET KAYNAKLARI

- 1) <<http://www.afyon-bld.gov.tr>>
- 2) <<http://www.Afyonkarahisartarim.gov.tr>>
- 3) <<http://www.dpt.gov.tr>>
- 4) <<http://www.gazligolthermal.com>>
- 5) <<http://www.omerthermal.com.tr/>>
- 6) <<http://www.ikbal.com.tr>>
- 7) <<http://www.orucoglu.com.tr/>>
- 8) <<http://www.korelthermal.com>>
- 9) <<http://hudai.sandikli.bel.tr>>
- 10) <<http://www.heybelitermal.com>>
- 11) <<http://www.ozerthermal.com/>>

- 12) <<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr>>
- 13) <<http://www.kultur.gov.tr>>
- 14) < <http://www.tuzlakaplicalari.com>>
- 15) <<http://www.oylatkaplica.com>>
- 16) <<http://www.balcovatermal.com/>>
- 17) <<http://www.umutthermal.com>>
- 18) <<http://www.bluelagoon.com>>
- 19) < <http://www.gellertbath.com>>
- 20) <<http://www.danubiushotels.hu>>
- 21) <www.fourseasons.com/tokyo>
- 22) <www.bali.grand.hyatt.com/hyatt/hotels>
- 23) <<http://www.fortevillageresort.com/en/experiences>>
- 24) <www.snotos.com>)
- 25) <www.bali.grand.hyatt.com/hyatt/hotels>
- 26) <<http://www.therme-vals.ch/en/zumthor/>>
- 27) <<http://www.therme-vals.ch/en/pictures.html>>
- 28) <http://www.behnisch.com/site_files/index_flash.html>
- 29) <http://www.e-architect.co.uk/germany/bad_aibling_behnisch.html>
- 30) <<http://www.archdaily.com/9803/gleichenberg-thermal-bath-jsa>>
- 31) <http://www.e-architect.co.uk/ireland/hotel_europa_spa.html>
- 32) <<http://www.archdaily.com/40560/spa-golfer-hotel-studio-sangrad/>>
- 33) http://www.zaraspa.com/za_links.asp
- 34) <http://www.moneobrock.com/Panticosadwgs.htm>

EKLER

EK 1 29.07.2009 Tarihinde Afyonkarahisar Belediye Başkanı Av. Burhanettin Çoban ile Yapılan Görüşme

- Soru : Afyonkarahisar Termal turizm tanıtımları nasıl yapılmaktadır? İşletmelerin kendi tesislerini tanıtımlarının yanında, Afyonkarahisar kentinin sahip olduğu bu turizm potansiyeli tanıtımları nasıl yapılmaktadır?

Cevap : İl bazında geziler düzenlenmektedir. Basın yoluyla termal potansiyel anlatılmaktadır. Özellikle yurtdışında bulunan sağlık sigorta kuruluşlarıyla belediyemiz görüşmelerde bulunmaktadır.

- Soru : Üniversite hastanesinde termal tedavi üzerine uzmanlık bölümleri oluşturulması, bu konu ile ilgili eğitimli personel yetiştirilmesi, termal turizmin gelişmesi için doğru bir adım olacaktır. Yine aynı şekilde turizm meslek lisesi ve turizm meslek yüksek okulunda da termal turizm konusunda eğitimli personel yetiştirme gibi bir çalışma düşünebilir mi? Bu konu hakkında bir çalışma bulunmakta mıdır?

Cevap : Bu konuda üniversite ile çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği projesi kapsamında Türkiye'deki işsizlik sorununun çözümüne yönelik olarak, T.C. Hükümeti, Avrupa Komisyonu ile birlikte, Aktif İşgücü Programları Projesini ve bu program kapsamında yer alan, meslek edindirme kursları ile ara turizm elemanı ve hasta bakıcılığı yetiştirilmesi söz konusudur.

- Soru : Afyonkarahisar'da havaalanı yurtdışından ve yurtiçinden Afyonkarahisar termal turizminin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu konuda bir proje bulunmakta mıdır?

Cevap : İki ay içerisinde havaalanı yapımı için bir ihale yapılacaktır. Bu süreçten sonra iki yıl içinde havaalanının yapımının bitirilmesi ve kullanıma açılması planlanmaktadır.

- Soru : İncelenen örnekler içerisinde, Balçova Termal Tedavi ve Teşhis Merkezi'nde, Norveç Sağlık Bakanlığı ile yapılan antlaşma gereği son 12 yıldır her yıl 1100 - 1300 romatizmalı hasta Termal merkezde tedavi almaktadır. 1997,1999 ve 2000 yıllarında

düzenlenen uluslararası katılımlı bilimsel kongrelerde de sonuçların sunulduğu üzere tedavi başarı oranı % 90-95'dir.(Özenç, 2007) Afyonkarahisar'da da bu şekilde çalışmalar yapılması düşünülüyor mu?

Cevap : Havaalanının hizmete girmesi ile Avrupa'daki sigorta şirketleriyle anlaşma yapılması planlanıyor. Bu bağlamda Almanya ile görüşmelere başlandı. İlimizde bulunan termal tesisler, mevcut durumları, altyapıları, yetişmiş elemanları ile Avrupa standartlarını yakalamış durumdadır.

- Soru : Tedavi amacıyla gelen yerli ve yabancı turistler günde en fazla 1-2 saat tedavi kürlerine katılacaklardır. 14-21 günlük zorunlu kür süresinin dışında boş vakit imkanı vardır. Bu vakitlerini değerlendirilmek üzere, bu tarihi, kültürel ve doğal mekanlara turlar düzenlemek; hem turizmi daha cazip hale getirecek, hem de turistlerin tesisten çıkması ile bölgeye ekonomik anlamda katkı sağlanmış olacaktır. Bu bağlamda çalışmalar bulunmakta mıdır?

Cevap : Tarihi mekanların iç ve dış turizme açılması için çalışmalar yapılmaktadır. Afyonkarahisar kalesi restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Mevlevi Tekkesi(Mevlevilik tarikatının yayıldığı merkez olan Afyonkarahisar'daki Mevlevi Tekkesi'nin 19.yy.'da yanmasından sonra dönemin padişahı II. Abdülhamid Han tarafından yaptırılan Mevlevi Tekkesi bugün cami olarak kullanılmaktadır.) her yıl 15 bin kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Mevlevi'de uluslararası toplantıların burada yapılması için çalışmalar yapılmaktadır. Frig vadisi çalışması Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmeye devam etmektedir. Kurtuluş savaşının başladığı ilimizde, her yıl 26 ağustosta zafer yürüyüşü yapılmaktadır. Atatürk'ün harekete başladığı Şuhut'tan Dumlupınar'a kadar Türkiye'nin her yerinden gelen katılımcılar ile yürüyüş gerçekleştirilmektedir.

- Soru : Afyonkarahisar'da termal suların sıcaklığı ve debileri entegre jeotermal ısıtmaya uygun olup, mevcut uygulamada ısısı alınmış temiz termal suyun reenjeksiyona tabi tutulmadan önce, termal tesislerde kullanılmasının sağlanması doğru olacaktır. Şehir ısıtmasından geri dönen suyun termal tesislere verilmesi hem tesislerin termal su ihtiyacına cevap verecek, hem de su temin maliyetlerini minimuma düşürecektir. Çünkü herhangi bir termal tesisin kuyu açarak suyunu bu kuyudan karşılaması, hem jeotermal rezervlerin israf olmasına yol açmakta, hem reenjeksiyon

yapılmadığından çevre kirlenmesine yol açmakta, hem de kuyu işletme ve bakım maliyetlerinden dolayı termal tesislere büyük bir yük getirmektedir. Termal suyun dönüşümü konusunda bir çalışma bulunmakta mıdır?

Cevap : Kentin termal su ile ısınma bölgelerinde genişletme çalışmaları şu an sürmektedir. Buna paralel olarak, ısınmada kullanılan termal suyun, termal turizmde kullanılmak üzere geri dönüşü sağlanacaktır, daha sonra termal turizmde kullanılan su da yer altı sularına reenjekte yöntemiyle geri gönderilecektir. Bu şekilde termal suyun dönüşümü sağlanmış olacaktır. Alt yapı çalışmaları devam etmektedir.

- Soru : Devremülk sistemleri, termal kullanım için doğru bir yol değildir. Bu bağlamda, yeni devremülk oluşumlarına izin verilecek midir?

Cevap :Devremülk sistemlerin doğru bir kullanım olmadığına farkındayız.

Değerlendirmeler

Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı termal turizmin Afyonkarahisar’da gelişimi için projeler hazırlamaktadır. Belediye Başkanı Burhanettin Çoban, özellikle yurtdışına açılımın olabilmesi için havaalanı oluşturulmasının gerekliliğinin önemini vurgulayarak, havaalanı projesinin gerçekleşmesi için çalışmaların başladığını, iki yıl içerisinde havaalanının tamamlanacağını belirtti. Bu projesinin gerçekleşmesi ile yurtdışında bulunan sağlık sigortaları ile anlaşmalar yapılacak ve termal turizm kullanıcılarının kente gelmesi sağlanacak.

Termal turizm alanında nitelikli ve eğitimli personel yetiştirmek amacıyla Afyon Kocatepe Üniversitesi ve T.C. Avrupa Komisyonu ile birlikte projeler yürütülmektedir. Aktif İşgücü Programları Projesini ve bu program kapsamında yer alan, meslek edindirme kursları ile ara turizm elemanı ve hasta bakıcılığı yetiştirilmesi söz konusudur.

Termal turizmin gelişmesi kapsamında, turistler için çekiciliği artıracak tarihi mekanların iyileştirilmesi ve restorasyonu için çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca her sene geleneksel hale gelecek çeşitli etkinliklerin yapılması planlanmaktadır. Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk’ün harekate başladığı Şuhut’tan Dumlupınar’a her yıl 26 Ağustos tarihinde, Türkiye’nin her yerinden gelen katılımcılar ile Zafer Yürüyüşü yapılmaktadır. Mevlevi’de uluslararası toplantıların yapılması için çalışmalar bulunmaktadır.

Termal suyun korunması ve geri dönüşümü için Belediye Başkanlığınca projeler

yürütülmektedir. Şehrin ısınmasında kullanılan termal su, reenjeksiyon sistemi ile kuyulara geri gönderilecek, bu su termal turizmde kullanılmaya devam edecek, yine termal turizmde kullanılan suyun da yer altı sularına gönderilmesini sağlayacak sistemler geliştirilecektir. Devremülk sistemlerinin, termal kullanımda, termal kaynaklar ve sağlık açısından doğru olmadığı bilinmektedir.

EK 2 Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik (KARAR Sayısı: 2005/8948 21.06.2005 Salı Sayı: 25852)

a) Bir yıldızlı oteller, aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- 1) En az on oda,
- 2) Sadece yaz sezonu boyunca açık tutulan tesisler hariç olmak üzere girişte rüzgarlık, hava perdesi, döner kapı veya benzeri düzenleme,
- 3) Resepsiyon ve kapasiteye yeterli, rahat oturma imkanının sağlandığı lobiden oluşan kabul holü (Yeterli büyüklükte ayrı bir oturma salonu bulunması durumunda, belirtilen imkanın lobide sağlanması şartı aranmaz.)
- 4) Kahvaltı ofisi ve kahvaltı salonu, yeterli büyüklükte oturma salonu veya lokanta bulunması durumunda bu mahaller kahvaltı verme amaçlı da kullanılabilir, yazlık tesislerde bu amaçla kullanılan salonun bir kısmı açık olabilir,
- 5) Yönetim odası,
- 6) Müşterinin ineceği veya çıkacağı kat sayısının üçten fazla olması halinde otel kapasitesi ile orantılı müşteri asansörü,
- 7) 06:00-24:00 saatleri arasında büfe hizmeti,
- 8) İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap,
- 9) Odalarda dışarı ile doğrudan bağlantılı telefon hizmeti,
- 10) Oda sayısının en az yüzde yirmibeşine hizmet verebilecek sayıda kıymetli eşya kasası,
- 11) Genel mahaller ve yatak odaları döşemelerini tamamen kaplayan halı, seramik, parke gibi nitelikli malzeme.

b) İki yıldızlı oteller; bir yıldızlı oteller için aranılan şartlarla birlikte aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- 1) İklim koşullarına göre genel mahallerde klima sistemi,
- 2) Yatak katlarında kat hizmetleri için ofis veya dolap,

3) Odalarda saç kurutma makinesi,

4) Odalara içecek hizmeti.

c) Üç yıldızlı oteller; iki yıldızlı oteller için aranılan şartlarla birlikte aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

1) İklim koşullarına göre odalarda klima sistemi,

2) Yatak sayısının yüzde yirmibeşi oranında oturma imkanı olan, lobiden ayrı düzenlenmiş oturma salonu,

3) İlave bir yönetim odası,

4) Odalarda televizyon,

5) Odaların yüzde ellisinde mini bar ile mevcut yiyecek ve içecek türlerine uygun servis malzemesi bulundurulması,

6)Yüzme havuzu veya ikinci sınıf lokanta veya kafeterya veya kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az elli kişilik çok amaçlı salon,

7) Çamaşır yıkama ve ütüleme hizmeti,

8) Rezervasyon işlemlerinin bilgisayarla yapılması,

9) Yirmidört saat büfe hizmeti.

d) Dört yıldızlı oteller; üç yıldızlı oteller için aranılan şartlarla birlikte aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

1) Kabul holünde telefon kabinleri,

2) Müşterilerin ineceği veya çıkacağı kat sayısının ikiden fazla olması halinde otelin kapasitesiyle orantılı, müşteri asansörü,

3) Odalarda ve genel mahallerde klima,

4) Odalarda; yatak örtüsü, mini bar, kıymetli eşya kasası,

5) 06:00-24:00 saatleri arasında oda servisi,

6) Kuru temizleme ile terzi hizmeti,

7) Her katta kat ofisi düzenlemesi(Ayrık yerleşimler şeklinde düzenlenmiş tesislerde hizmetin aksamaması kaydıyla kat ofisinin her katta bulunması zorunlu değildir.),

8) Satış mağazası,

9) Çeşitli dillerde; süreli yayın, kitap gibi dokümanların yer aldığı okuma mahalli,

10) Kapasitesi yüz kişiden az olmamak kaydıyla, tesis yatak kapasitenin yüzde ellisine

hizmet veren birinci sınıf lokanta,

- 11) Sürekli doktor hizmeti ve revir, müşterilerin bu konuda bilgilendirilmesi,
- 12) Yeterli büyüklükte bagaj odası ve bu mahalde emanet hizmeti,
- 13) Servis merdiveni veya asansörü, (ayrık yerleşimler şeklinde düzenlenmiş tesislerde servis merdiveni veya asansörü bulundurulmasına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.)
- 14) Personel sayısının en az yüzde onbeşi oranında konusunda eğitim almış personel,
- 15) İdari personelin konusunda eğitimli veya en az beş yıl deneyim sahibi olması,
- 16) Telefon, faks, internet bağlantılı bilgisayar gibi büro hizmetlerine yönelik çalışma ofisi,
- 17) Odalara; mesaj bırakabilme sistemi ya da buna yönelik hizmet verilmesi.
- 18) Ayrıca;
 - Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik çok amaçlı salon ve fuayesi,
 - Kapalı yüzme havuzu,
 - Açık yüzme havuzu,
 - En az yüz kişi kapasiteli kabare, tiyatro, sinema etkinliklerinin yapılabileceği kapalı salon,
 - Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşen, en az yüz kişilik konferans salonu, fuayesi, salon ile bağlantılı en az iki çalışma odası, sekreterlik ve simültane tercüme hizmetleri,
 - Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik gece kulübü, diskotek veya benzeri eğlence imkanı veren ayrı bir salon,
 - En az kırk metrekare büyüklükte aletli jimnastik, aerobik veya bilardo salonu, alarm sistemi bulunan sauna, Türk hamamı, mini golf, tenis veya voleybol sahası, trambolin, bowling salonu, go-kart pisti, kayak ve deniz sporları, squash salonu veya benzeri imkanlar sağlayan ünitelerden en az üç adedi,
 - Pasta ve içki servisi verilen en az yüz kişilik salon,
 - Türk mutfağından en az beşer adet sıcak ve soğuk yemekler ile tatlı çeşitlerinin de sunulduğu alakart hizmet verilen ayrı bir lokanta,
 - Kafeterya ve snack bar

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 26.09.1984

Doğum yeri Afyonkarahisar

Lise 1995-2002 Afyon Kocatepe Anadolu Lisesi

Lisans 2002-2006 Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2006-2010 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı

Çalıştığı kurumlar

2005-2008 Adnan Kazmaoğlu Mimarlık Araştırma Merkezi.
2008-Devam ediyor Ebru Erhan Mimarlık Ofisi